

A KÁRPÁT–MEDENCE KORA ÚJKORI KÖNYVTÁRAI

VII.

BORVÖLGYI GYÖRGYI

RÁDAY PÁL (1677–1733) KÖNYVTÁRA

**BUDAPEST
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
2004**

A KÁRPÁT-MEDENCE KORA ÚJKORI
KÖNYVTÁRAI VII.

BIBLIOTHEKEN IM KARPATENBECKEN
DER FRÜHEN NEUZEIT VII.

A KÁRPÁT–MEDENCE KORA ÚJKORI
KÖNYVTÁRAI

BIBLIOTHEKEN IM KARPATENBECKEN
DER FRÜHEN NEUZEIT

VII.

Szerkeszti / Hrsg. von
MONOK ISTVÁN

DIE BIBLIOTHEK VON PÁL RÁDAY (1677–1733)

ISSN 1416–1044

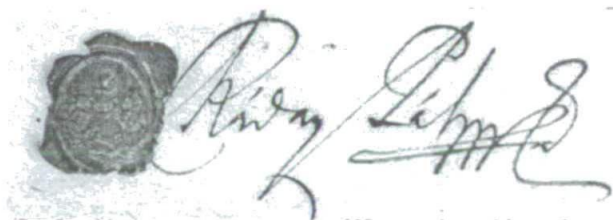
ISBN 963 200 474 4

A borítón:
Mányoki Ádám olajfestménye Ráday Pálról
(Ráday Gyűjtemény, Budapest)

A belső címlapon:
Ráday Pál autográf aláírása

BORVÖLGYI GYÖRGYI

RÁDAY PÁL (1677–1733) KÖNYVTÁRA

BUDAPEST
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
2004

Készült a
Szegedi Tudományegyetem Könyvtártudományi Tanszéke és az
Országos Széchényi Könyvtár
együttműködése keretében

Szerkesztette
MONOK ISTVÁN

Technikai szerkesztő
DETRE ILDIKÓ

Anyanyelvi lektor
NYERGES JUDIT

A bevezetés német fordítója
VERÓK ATTILA

Megjelent
az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA),
az Országos Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások (OKTK) és
az MTA Történettudományi Intézete
támogatásával

Megrendelhető/Medieninhaber

Sík Sándor Könyvesbolt
H-6720 Szeged, Oskola u. 27.
telefon: 06-62-420-519

Országos Széchényi Könyvtár, Kiadványterjesztés
H-1827 Budapest, Budavári Palota F épület
(kiadvany@oszk.hu)

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	7
Einleitung	31
Rövidítések jegyzéke	42
A Ráday család könyvtára	
(I. Pál és I. Gedeon gyűjteménye).....	60
A könyvtár kialakulása és gyarapításának forrásai	60
A könyvtár használata	70
A könyvtár sorsa Ráday Gedeon halála után	71
Ráday Pál olvasmányai	74
Források	89
I. Catalogus Librorum Radaianorum (1730 k.)	89
II. Ráday Pál könyvei (Gorzó adatai)	155
III. „Lajstroma az Könyveimnek” (1727–1730)	162
IV. A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban találha- tó kötetek	188
V. „Radaij Familia konyve” (1725–1733)	193
VI. Ráday Pál possessor-bejegyzés alapján azonosított könyvei	196
VII. Appendix: Ráday Pál autográf jegyzéke a Lipcsében megvásárolható könyvekről (1729)	240
Szakirodalmi bibliográfia.....	250
I. A Ráday Könyvtárról szóló és a gyűjtemény történetével foglalkozó munkák	250
II. A Ráday családdal, környezetével, tagjainak tevékenységé- vel és művelődéstörténeti szerepével foglalkozó művek	254
Személy és helynevek mutatója.....	260
Nyomdászok, kiadók és nyomdahelyek mutatója.....	284

INHALTSVERZEICHNIS

Vorwort (auf ungarisch)	7
Einleitung	31
Abkürzungen	42
Die Bibliothek der Familie Ráday	
(Sammlung von Pál I. und von Gedeon I.)	60
Gründung der Bibliothek, spätere Erwerbungen.....	60
Benutzung der Bibliothek.....	70
Schicksal der Bibliothek nach dem Tode von Gedeon Ráday	71
Lesestoffe von Pál Ráday.....	74
Quellen.....	89
I. Catalogus Librorum Radainorum (um 1730)	89
II. Bücher von Pál Ráday (Angaben von Gorzó)	155
III. Bücherverzeichniss aus dem Jahre 1727–1730	162
IV. In der Bibliothek des Kollegiums Székely Mikó in Sepsiszentgyörgy aufbewarten Bücher	188
V. Eine Bucheintragung über die Bücher der Familie, 1725–1733	193
VI. Weitere Bücher mit Pál Ráday's Besitzvermerken.....	196
VII. Appendix: Desiderata-Verzeichniss von Paul Ráday ü- ber die in Leipzig vorzufindenen Bücher (1729)	240
Sekundäre Literatur, eine Bibliographie	250
I. Über die Geschichte der Bibliothek Ráday	250
II. Über die Familie Ráday	254
Personen- und Ortsnamenregister	260
Register der Verleger, Drucker und Druckorte	284

BEVEZETÉS

A Ráday Könyvtár muzeális anyaga Ráday I. Pál (1677–1733), és főként fia, Ráday I. Gedeon (1713–1792) által gyűjtött könyvekből áll, de találhatók a régi könyvgyűjteményben szép számmal olyan kötetek is — főleg RMK-k —, amelyek bizonyíthatóan később kerültek az állományba. A Ráday utódok közül még III. Pál (1768–1827), a magyar színjátszás támogatója¹ gyarapította jelentősen a család könyvállományát, elsősorban korabeli színházi irodalommal.² A Dunamelléki Református Egyházkerület által a Budapesti Theologiai Akadémia számára 1861-ben megvásárolt családi könyvtár történetét először Pruzsinszky Pál teológiai tanár írta meg.³ Munkájában méltatta a két könyvgyűjtő Rádaynak magyar művelődéstörténetben betöltött szerepét. A könyvanyaggal kapcsolatban megemlítette, hogy nem azonosítható, melyik könyv volt Pál tulajdona és melyik Gedeon saját beszerzése, mert „Ráday Pál nem tett semmiféle jegyet könyveire, valamint később Ráday Gedeon sem, minek következtében a könyvtárnak alapját képező legrégebbi szerzeményekről, azok számáról fogalmat formálni alig lehet”.⁴ E véleményt azóta többször is megcáfolták a könyvtár történetével foglalkozó kutatók, hiszen a gyűjtemény anyagában található olyan könyvek, amelyekben az „Ex libris Pauli Ráday” autográf bejegyzés olvasható, ezek bizonyíthatóan Ráday I. Pál könyvtárának darabjai voltak, míg fia, I. Gedeon szintén jelölte tulajdonosi mivoltát

¹ A Ráday könyvtár történetében is szerepet játszó családtag életrajzát lásd *Új Magyar Irodalmi Lexikon* (ÚMIL) 3. Főszerk. Péter László. Bp. 1994. 1673–1676., Ráday Pálné Kajali Klára életére vonatkozólag lásd ÚMIL 2. 938.

² BELICZAY Angéla: *Kísérletek a Ráday Könyvtár értékesítésére 1792–1861 között*. In *A Ráday Gyűjtemény Évkönyve* VIII. 1997. 136. (A tanulmány, amely egy befejezetlenül maradt kézirat része, a szerző halála után Berecz Ágnes átdolgozásában jelent meg a Ráday Gyűjtemény Évkönyvében.) A cikkben említett katalógus eredetijének másolata megtalálható a Ráday Könyvtár kézirtárában (Gróf Ráday Pál gyűjteményében levő magyar könyvek lajstroma. (Manuscriptum). Eredeti: OSZK 717. Fol. Hung., Fotókópia: Ráday Könyvtár kézirtára, K.Ö. 862.

³ PRUZSINSZKY Pál – HAMAR István: *A Budapesti Református Theologiai Akadémia Ráday-könyvtárának múltja és jelene*. Bp., 1913.

⁴ PRUZSINSZKY – HAMAR i. m. 24.

nevének kezdőbetűivel a kötetek többségében.⁵ A „G. R.” monogram a könyvekben általában az előtábla tükrén szerepel, míg Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése többnyire a címoldalon. Már Pruzsinszky munkája után két évvel Gorzó Gellért a Ráday Pálról megjelentetett kötetében az alapító könyvei egy részéről készített, latin nyelven írt katalógusával, a *Catalogus Librorum Radaianorum*mal (a továbbiakban: CLR) együtt közzölt még tíz művet, amelyeket possessor-bejegyzés alapján azonosított.⁶ A kötetek közül nyolc Ráday Pál, egy Ráday Pálné Kajali Klára (1690–1741), és egy Darvas János, Ráday nagybátyjának tulajdona volt, akitől I. Pál örökölt könyveket.⁷

Ráday Pál egykori könyvtárának rekonstrukcióját az említett forrás alapján kezdem el, és katalógusom első és második részét a 119 tételből álló jegyzékbe foglalt művek, és a Gorzó Gellért által azonosított munkák alkotják. A CLR nem datált katalógus, Makkai László szerint 1708 után, de még 1711 előtt keletkezett.⁸ R. Várkonyi Ágnes és Ladányi Sándor is említették ezt az összeírást Rádayval foglalkozó munkáikban mint a nógrádi nemes európai szintű politikai műveltségének dokumentumát: a könyvjegyzékben olvasható államelméleti munkák, országtörténetek, államgazdasággal, az udvari élettel foglalkozó

⁵ GORZÓ Gellért: *Rádai Ráday Pál*. Bp., 1915. 164–165., SOMKUTI Gabriella: A Ráday Gyűjtemény. = Könyvtáros. 1986. 386., KOÓS Judith: *Ráday Gedeon könyv- és műgyűjteménye a XVIII. században*. Aszód, 1994. 32–33., uő. A Rádayak könyvgyűjteményének kialakulása és könyvművészeti ritkaságai. In *A Ráday Gyűjtemény Évkönyve*. II. 1981. Bp., 1982. 100., 104–105., Koós Judith tévesen jegyzi meg, hogy Gedeon azokban a könyvekben nem jelezte tulajdonosi nivoltát, amelyekben Pál possessor-bejegyzése szerepel. Igaz, hogy több olyan kötet található a gyűjteményben, amelyekben csak Ráday Pál bejegyzése olvasható, de sok olyan munka van Pál latin nyelvű katalógusában és egykori könyvtárának possessor-bejegyzés alapján azonosított darabjai között is, amelybe fia is beírta monogramját az előtábla tükrére. Lásd Ráday Pál latin nyelvű katalógusát és a VI. rész 1, 33, 44, 58, 81. tételeit.

⁶ GORZÓ i. m. 13–14. Maga a katalógus és az azonosított művek: 163–165. A katalógus eredeti kézírata: Ráday cs. lt. C/64. 219–220. doboz (Régi jelzet: 226. csomó).

⁷ SEGESVÁRY Viktor: *A Ráday könyvtár 18. századi története*. Bp., 1992. (A Ráday Gyűjtemény tanulmányai 4.) 43. Darvas Jánosra vonatkozólag lásd NAGY Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. 9. köt. Pest, 1862. Reprint kiadás. Bp., 1988. 550–551.

⁸ MAKKAI László: *Ráday Pál és a magyar művelődés*. In *Ráday Pál (1677–1733). Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára*. Szerk. Esze Tamás. 1980 [1981] 116.

művek ismerete emelte a nemzeti történelemben és hagyományokban, a hazai törvénykezésben jártas köznemesi származású fiatalembert a magyarországi viszonyok alapos ismeretét kivéve azonos felkészültséggel rendelkező ifjú fejedelem, II. Rákóczi Ferenc belső munkatársává, diplomatájává.⁹ Nyilvánvaló, hogy a szabadságharc idején Ráday tékájában már számos olyan kötet lehetett — és nemcsak politikai témájú kiadvány —, amely a CLR tételei között szerepel, de a könyvekről készült jegyzéket biztosan jóval később írta a könyvgyűjtő nemes. Segesváry Viktor szerint Ráday az 1720-as évek elején készítette latin nyelvű katalógusát.¹⁰ A könyvjegyzék feldolgozásakor egy művet találtam, Nadányi János történeti munkáját (CLR 29.), amelynek állományba kerülési időpontja ismert. A *Florus Hungaricus* 1727-ben vette Szathmári Paksi Mihály Ráday Pál számára.¹¹ A ma is a könyvtár muzeális állományában található példány Ráday kötete volt, possessor-bejegyzése szerepel a könyvben. A katalógus keletkezési időpontjával kapcsolatban a már említett véleményekkel szemben a Könyvtártörténeti Füzetekben megjelent időmegjelölés tűnik helytállónak. E bibliográfia összeállítói, Monok István és Varga András 1730 körül határozták meg a könyvjegyzék keletkezésének dátumát.¹² A CLR tételeihez tartozó munkákon kívül más kézzel írott és nyomtatott források, szakirodalom és természetesen az egykori családi könyvtár segítségével további művek és azonosított példányok tették teljesebbé a ma már egyben nem létező állományról alkotott képet. A könyvgyűjtő nemes saját kezűleg írt, ötvenkét tételből álló katalógusát (a továbbiakban: MK) is őrizi a Ráday Levéltár¹³ a Gorzó által nyomtatásban közreadott latin nyelvű jegyzéken kívül, amely Ráday által vásárolt, magyar nyelvű köte-

⁹ R.VÁRKONYI Ágnes: *Ráday Pál, a politikus*. In *Ráday Pál (1677–1733). Előadások és tanulmányok...* 17–41., LADÁNYI Sándor: *Ráday Pál vallásügyi tevékenysége a szathmári béke után. Ráday Pál szerepe a magyarországi protestáns egyházak életében*. Bp. 1997. 14–15., 22–23.

¹⁰ SEGESVÁRY i. m. 53.

¹¹ Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1727. június 17. (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 742. sz.), említi még SEGESVÁRY 47–48.

¹² *Intézményi- és magángyűjtemények Magyarországon 1722–1750. Könyvjegyzékek bibliográfiája*. Összeáll. Monok István, Varga András. Szeged, 1990. (Könyvtártörténeti füzetek 7.) 18.

¹³ Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó)

teket tartalmaz. Ráday Pál magyar könyveiről írott részleges jegyzékén sem szerepel dátum. Két kötet, Hegyesi István: *Kegyességnek nagy titka...* (MK 9.) és Medgyesi Pál: *Dialogus politico-ecclesiasticus...* (MK 29.) című munkája szintén Szathmári Paksi Mihály 1727-es beszerzése.¹⁴ Magyar katalógusának keletkezési ideje feltételezésem szerint az 1727–1730 közötti időszak.

Berecz Ágnes hívta fel figyelmemet Csikós Júlia tanulmányára,¹⁵ amelyben a szerző tizenegy kötetet közölt Ráday Pál egykori könyvtárából possessor-bejegyzés alapján. A latin nyelvű könyvjegyzék tételeinek azonosítása közben kezembe került a *Corpus juris Hungarici...* első kiadásának egy példánya (*Decreta constitutiones et articuli regum inchoati Regni Ungariae...* Tirnaviae, 1584., RMK II. 183., RMNy 549., Jelzet: 3, 19), amelyben bekötve egy katalógustöredéket találtam „*Radaj Familia könyve...*” (a továbbiakban: KT) megjelöléssel. A könyvjegyzéken hét munka szerepel, ez a pár kötet alkotja dolgozatom ötödik részét. A nem datált katalógustöredék 1725–1733 között keletkezhetett abban az esetben, ha az „Üdvösseg” megjelölésű tétel (KT 5.) Sartorius János 1730-ban, vagy 1732-ben nyomtatott művét jelenti (Petrik III. 285.). 1725 a kiadási éve Thomas Kempis: *De imitando Christo...* című munkájának (KT 1., Gorzó 2.). Ezt a kiadványt már Gorzó Gellért azonosította a könyvben olvasható Ráday Pál possessor-bejegyzés alapján. A „Vita De Mar(iae) Virginis” (KT 2.) tétel esetében nem dönthető el, hogy Szűz Mária életéről szóló melyik munkáról van szó. Csúzi Cseh Jakab három munkáját és Czeglédi István: *Baratsaghi dorgalas...* című művét a 17. század második felében nyomtatták (KT. 3., 4., 6., 7.). Az *Edom ostroma...* (KT 4.) vagy a Darvas Jánostól örökölt, és a Ráday Könyvtárban ma is meglévő kötet, vagy az a vásárlás útján a gyűjteménybe került, és ma már nem található példány, amely Pál magyar könyveiről írott katalógusában is szerepel (MK 17). Csúzi Cseh Jakab másik munkája, a *Lelki bölcseségre tanító iskola* (KT 6.) is vétel eredménye, az előző kiadványhoz hasonlóan Ráday feltüntette a magyar köny-

¹⁴ Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1727. március 5. (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 741. sz.), említi még SEGESVÁRY 46–47., 62.

¹⁵ CSIKÓS Júlia: *Ráday Pál könyvei a Székegy Mikó Kollégiumban*. In *Örökség és feladat. Tanulmányok romániai magyar könyvekről, könyvtárakról*. Szerk. Kiss Jenő. Sepsiszentgyörgy, 1995. 63–69.

vekről írott jegyzékben is a kötetért fizetett árral együtt (MK 20.). A többi tételhez tartozó példányok beszerzési körülményei nem ismertek. A könyvjegyzéket tartalmazó *Corpus juris...* kiadást a feldolgozott kötetek utolsó csoportjában közöltem azon könyvek között, amelyeket possessor-bejegyzés alapján sikerült azonosítani vagy szakirodalom által ismertek (VI. 13.). A kötet ugyan nem tartalmazza Ráday Pál tulajdonosi bejegyzését, de a benne található könyvjegyzéktöredéken olvasható munkák Ráday egykori tékájának darabjai voltak.

A könyvjegyzékek tételeinek a szakirodalomban említett munkák azonosításakor, a családi könyvtár példányainak kézbevételekor találtam olyan köteteket, amelyek biztosan Ráday Pál példányai voltak.. Több kiadványban szerepel possessor-bejegyzése (CLR: 1., 3., 4., 5., 7. első munka, 9., 13., 15., 16., 17., 20. Koll. 2., 26., 28., 29. első munka, 30., 43., 44., 46., 48., 57., 69., 70., 77., 80., 88., a 98. tételben feldolgozott második munka, a 103. tételben feldolgozott első munka, és a 106. A Gorzó Gellért által egykor azonosított könyvek ma is megvannak: Gorzó: 1., 2., [megegyezik: KT 1.], 3., [megegyezik: CLR 103. első munka], 6., 7., [megegyezik: MK 31.], 8., 9., [megegyezik: MK 15.] , a magyar katalógusból. továbbá az MK 21., 28., a Csikós Júlia által azonosított 11 kötet, és még 20 könyv, amely az állomány és a könyvanyagáról készült cédulakatalógus átvizsgálásakor, vagy a szakirodalomban említett munkák feldolgozásakor került a kezembe: VI. 1., 3., 4., 5., 7., 8., 18., 22., 31., 33., 39., 41., 42., 43., 44., 46., 55., 58., 80., 81.). Vallemont munkáját (VI. 75.) nem találtam meg a muzeális állomány anyagában, csak az elveszett példányról írt katalóguscédulán szerepel a megjegyzésben: „Pauli Ráday”. Ebben az esetben csak feltételezem, hogy I. Pál gyűjteményét gazdagította egykor a kiadvány. Három kötetben Rádaynak szóló ajánlás szerepel (CLR 2., Gorzó 5., VI. 76.) Lampe: *Synopsis historiae sacrae...* című művében az ajándékozó, Vajai György bejegyzésén kívül Ráday Pál possessor-bejegyzése is olvasható (VI. 31.). Th. de Bèze 1582-ben kiadott *Újtestamentumának* címlapján Pál mellett rokona, Madách László tulajdonosi bejegyzése is olvasható egy bizonyos Balthasar Glosoviuséval együtt (CLR 7. első munka). Minden bizonnyal ajándékozásról és nem öröklésről van szó, hiszen

Ráday négy esztendővel korábban hunyt el, mint Madách.¹⁶ A nógrádi nemes egy könyvének kötetstábláját superexlibrise díszíti (CLR 101.). Nevére írt anagramma jelzi Ráday tulajdonosi mivoltát Szathmári Paksi Mihály: *Physica contracta juxta...* című munkájában, az előtábla tükrén (VI. 50.). Feltehetően nem Ráday Pál kézírásával, de az ő tulajdonosi mivoltára utaló, azt feltételező korabeli bejegyzés szerepel két nyomtatványban (Knollius, Johannes: *Vocabularium biblicum Novi Testamenti...* és Weller, Jacob: *Grammatica Graeca nova...* című munkáiban, lásd VI. 30. és VI. 79.): „Paulus de Rada sym[bolum] Arte et Marte”. I. Pálon kívül a korszakban élt még egy Ráday Pál, Rákóczi diplomatájának korán elhunyt fia.¹⁷ Lehet az is, hogy II. Pál könyve volt a görög nyelvtan és a bibliai szótár.

Vannak olyan kötetek is, amelyekben közvetlenül nem szerepel utalás a könyvgyűjtő nemes tulajdonosi mivoltára, de kutatások eredményeként mint Ráday Pál példányait már ismertették őket (ilyen I. Rákóczi György hanaui bibliája,¹⁸ Ráday Pál imádságoskönyve,¹⁹ VI. 6. és VI. 45.). Possessorként Kajali Páltól (CLR 10., CLR 59. és a CLR 103. második darabja) és Darvas Jánostól örökölt könyveiben (Gorzó 10., KT 4., és a VI. 11.) sem jegyezte magát Ráday. Az említett műveken kívül apósától naptárakat is örökölt Ráday. A lőcsei kalendáriumok közül három (VI. 61., VI. 62. és VI. 64.) biztosan Kajali Pálé volt, ezt családi vonatkozású bejegyzések igazolják. Bizonytalan egykori tulajdonosa két bártfai és három lőcsei impresszummal megjelent naptárnak (VI. 60., VI. 63., VI. 65., VI. 66., VI. 67., VI. 72.). A kézírás alapján após és vő egyaránt birtokolhatta volna eredetileg e kiadványokat, a bejegyzés tartalma sem eligazító jellegű. A kalendáriumok az 1701, 1705, 1707, 1708, 1709, és az 1710. esztendőkre vonatkoznak, Kajali Pál halálának éve: 1710.²⁰ Az 1697, 1698, 1699 és 1700. évekből fennmaradt, Lőcsén nyomtatott naptárakba feltehetően Ráday Pál jegyezte

¹⁶ KEMPELEN Béla: Magyar nemes családok. VII. Bp. 1913. 5.

¹⁷ Ráday II. Pál (1720–1746). Ir.: *Ráday Pál iratai. I. 1703–1706.* Sajtó alá rend. Benda Kálmán, Esze Tamás, Maksay Ferenc, Pap László. Bp. 1955. 42.

¹⁸ MONOK István: *A Rákóczi család könyvtárai 1588–1660.* Szeged, 1996. 175–182.

¹⁹ RÁDAY Pál: *Lelei hódolás.* Sajtó alá rend. L. Kozma Borbála. A tanulmányt írta Ladányi Sándor. Bp. 1977.

²⁰ HECKENAST Gusztáv: *Kajali Pál. (Ráday Pál apósa).* In *Ráday Pál 1677–1733.* Előadások és tanulmányok... 312.

a fontosnak tartott eseményeket (VI. 68, VI. 69, VI. 70, VI. 71.). Az írásképe és a bejegyzésekben szereplő Ráday-birtok, Losonc ad alapot a nyomtatványokról készült katalóguscédulán is olvasható feltételezésre. Az 1720–1739 között megjelent lőcsei kalendáriumokban (VI. 20.) és a komáromi impresszumú naptárakban, amelyek az 1711–1720 közötti évekből valók (VI. 73.), Kajali Klára és feltehetőleg Ráday Pál bejegyzései is olvashatók. A feljegyzések tartalma alapján Rádayné tulajdonosi mivolta vehető biztosra, a kézírás alapján férjéé is feltételezhető. A kézírás azonossága alapján vettem fel Kis-Viczay Péter: *Selectiona adagia Latino-Hungarica...* című munkáját (VI. 29.) a katalógusba. A kötet címlapján possessor-bejegyzés szerepel: „Ex libr[is] Gedeonis de Ráda”, tehát a könyv Gedeoné volt ugyan, de a példányba ezt feltételezésem szerint az édesapja írta be, a betűforma, a vonalvezetés az „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]” típusú, szintén többségében a kiadványok címlapján olvasható tulajdonosi bejegyzésekre emlékeztet. A tételhez kapcsolódó megjegyzésekben ugyan azt írtam, hogy a kötet possessor-bejegyzés alapján sikerült azonosítani, de ebben az esetben ez nem a tulajdonos személyére, hanem a tény közlőjére vonatkozik. Kis-Viczay Péter könyve egyébként 1713-ban, Ráday Gedeon születési évében jelent meg. Amesius *Bellarminus enervatus* című munkájának (CLR 6.) címlapján „P. R.” bejegyzés szerepel, elképzelhető, hogy a kötet Pál példánya volt, annak ellenére, hogy könyvtára possessor-bejegyzés alapján ismert darabjaiban nem nevének kezdőbetűjével jelezte tulajdonosi mivoltát. A már említett 1709. évi lőcsei kalendárium (VI. 67.) utolsó, bekötött lapján olvasható egy kalligrafikus monogram, amely „R. P.” is lehet, ha ez a naptár nem Kajali Pál, hanem Ráday Pál tulajdona volt.

Czeglédi István *Az országok romlasarul írott könyvnek első része...* című munkája két példányban is megvolt Rádaynak. Egy kötetet nagybátyjától örökölt, amely ma is megtalálható a Ráday Gyűjtemény állományában (VI. 11). A könyvben olvasható Darvas János possessor-bejegyzése. Czeglédi István munkájának egy másik példánya, amelyben Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése szerepel, a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium könyvtárában található, és Csikós Júlia közölte 1995-ben, I. Pál másik tíz könyvével együtt (IV. 3.). Minden bizonnyal ez utóbbi kötet azonos az MK 10. tételével, amely vétel eredménye: „Az

országok romlása 1 [fl] 50 {dénár}”. Csúzi Cseh Jakab *Edom ostora...* című munkájából is úgy tűnik, Czeglédi István művéhez hasonlóan volt egy öröklött és egy vásárolt példánya Ráday Pálnak. Darvas János köteté ma is megtalálható a régi könyvállományban (KT 4.). Magyar könyveiről írott katalógusának (MK) 17. tételeként „Abdias látása 1 [fl]” szerepel. Ez a Ráday által beszerezett példány ma már nincs meg a gyűjtemény anyagában, lehet, hogy ezt a kötetet adta kölcsön Miskolczi Szigyártó János református lelkésznek.²¹ Nincs meg ma már a könyvanyagban Béza *Újtestamentumának* a Ráday Pállal foglalkozó irodalomból ismert amszterdami, 1639-es kiadása sem (CLR 7. második munka).²² Katalógusom összeállításakor célom Ráday Pál könyvtárának rekonstrukciója volt, de közöltem azt a néhány kötetet is, amelyek feleségének, Kajali Klárának tulajdonában voltak, és ma is megtalálhatók a muzeális állományban. Possessor-bejegyzése két könyvben olvasható (Gorzó 4., VI. 37.), az *Ebresztő kakas szó* című kötetben pedig Pekry Kata, Petrőczy Kata Szidónia lánya Rádaynének szóló ajánlása szerepel (VI. 15., a művet ismertette Beliczay Angéla²³). A Kajali Klára bejegyzéseit tartalmazó kalendáriumokon kívül, Ráday feleségének könyvtárából ismert még Kegelius *Tizenkét idvösseges elmélkedések* című munkája.²⁴ A beszerzés körülményeiről szóló források ma is megtalálhatók a Ráday Levéltár anyagában. A gyűjtemény muzeális állományában mind a Debreceni Péter, mind a Deselvics István-féle fordításból található példány (VI. 25., VI. 26.), de semmilyen adat nem utal arra, hogy valamelyik kötet Kajali Klára könyve lett volna. Negyedi Sámuel pedig

²¹ SEGESVÁRY *i. m.* 286., 299., Segesváry közli Ráday Pál két, könyvek kölcsönzéséről fennmaradt listáját. Eredeti: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó).

²² GORZÓ *i. m.* 55., *Ráday Pál iratai*. I. 1703–1706. *i. m.* 35.

²³ BELICZAY Angéla: *Hol jelent meg az Ébresztő kakasszó?* In *Ráday Pál (1677–1733)*. Előadások és tanulmányok... 147–156.

²⁴ Kegelius művét Ráday familiárisa, Fatavits Ferenc szerezte meg: SEGESVÁRY *i. m.* 49., 63. Több levelet is írtak ebben az ügyben: Fatavits levele Rádayhoz 1725. január 10-én (Ráday cs. lt. C/64. IV C/2–1. 268.sz.), Ráday Gedeon ugyanez év február 11-én írott levele édesanyjához (Ráday cs. lt. C/64. IV C/2–2. 22. sz., a levelet említi SEGESVÁRY 63., és BELICZAY Angéla: *Kajali Klára* In *Ráday Pál (1677–1733)*. Előadások és tanulmányok... 196. Ráday Pál ugyanez év július 24-én feleségéhez írott levele (Ráday cs. lt. C/64. IV. a. 132. sz.).

1724-ben nem Rádaynak,²⁵ hanem feleségének, Kajali Klárának²⁶ küldött „egy magyar diák által lefordított magyar könyvecskét” (VI. 16.).

Ráday Pál latin nyelvű katalógusa tételeinek azonosításakor sok olyan kötetet találtam a régi könyvanyagban, amelyekről possessor-bejegyzés hiányában nem dönthető el egyértelműen, hogy Pál példánya volt-e. A kiadványok egy részéről csak az állapítható meg, hogy a törzsanyaghoz tartozik, egykor biztosan a Ráday család tulajdona volt, mert szerepel az állomány megvételekor, 1861-ben készített katalógusban (RÁDAY CAT.), de tulajdonosi bejegyzés nincs a kötetekben (CLR: 20. Koll. 1., Koll. 3., 27., 29. második munka, 31., 37., 53., 82., 86., 98. első munka, 104. második munka, 108). A *Peculiares principum...* (CLR 20. Koll. 1.) és az *Expectantiae personales...* (CLR 20. Koll. 3.) című munkákat feltehetően Ráday Gedeon köttette egybe a *Responsa non responsa...* (CLR 20. Koll. 2.) című kiadvánnyal, amelynek címlapján Ráday Pál possessor-bejegyzése olvasható. Werbőczy *Tripartitum*ának leírt példánya (CLR 104. első munka) a tulajdonosi bejegyzés szerint a pozsonyi evangélikus egyház gimnáziuma könyvtárából való, a kötet később a Ráday család birtokába került, szerepel az átadási katalógusban. Több, a családi gyűjteményből származó kötetben csak Ráday Gedeon névbetűi olvashatók (CLR: 18., 50., 51., 66., 93., 105., 109., 110., 111.). A régi könyvanyagból olyan példányokat is leírtam, amelyekben nincs possessor-bejegyzés, vagy más tulajdonosok kezeitől származó írás szerepel a kötetben, és az átadási katalógusban sincs nyoma, hogy a törzsanyaghoz tartoznának e kiadványok (CLR: 12., 34., 52., 54., 60., 64., 67., 79., 118.). Otrókoci Főris Ferenc: *Origines Hungaricae...* című munkája (CLR 55.) szerepel ugyan az 1861-es átadási katalógusban, de az az öt példány, amely ma megtalálható az RMK kötetek között, bejegyzések és pecsétek alapján úgy tűnik, későbbi beszerzésként kerültek az állományba. Buchanan zsoltárparafrázisának

²⁵ SEGESVÁRY 53.

²⁶ Negyedi Sámuel levele Ráday Pálhoz. Hamburg, 1724. aug. 2. (Ráday cs. lt. C/64. IV.C/2–1. 580. sz.) A levelet még említette SEGESVÁRY *i. m.* 53., de ő azt állította, hogy Negyedi küldte ajándékba a könyvet Rádaynak. A levélben a következő olvasható: „Asszonyomnak kötelességgel való szolgálatomat ajánlván nem tudok semmivel kedveskednem, hanem egy magyar Deáktól fordított magyar könyvecskével”.

(CLR 23.), Hübner lexikonának (CLR 99.) és Firmianus munkáinak (CLR 81.) ma a Ráday Könyvtárban meglevő példányai későbbi beszerzés eredményei, és nem is a muzeális különgyűjtemény anyagából valók. A *Reales Staats-Zeitungs und Conversations Lexicon* esetében ex libris és pecsét is igazolja, hogy a kötet biztosan nem volt Ráday Pálé, a Firmianus-kötet előzékén két tulajdonos bejegyzése olvasható a 18. század végéről, illetve a 19. század első feléből. Ráday Pál Hübner-féle lexikonáról annyi ismert, hogy Szeleczy Mártonnak adta kölcsön.²⁷ Bizonyos tételek esetében választás eredményeként írtam le a muzeális állományból olyan példányokat, amelyek kiadási évüket tekintve lehetnek volna Pál könyvtárából valók. Ezek között van ősnymtatvány is, annak ellenére, hogy Pál nem gyűjtötte a könyvnyomtatás e korai termékeit.²⁸ Ilyen Plinius *Historia naturalis* 1487-es és Vergilius műveinek 1476-os velencei kiadása (CLR 86., 109.). Az ókori auktorok munkáiból ezeken kívül csak olyan példányok találhatók a család egykori gyűjteményében, amelyek Pál halála után jelentek meg. A Vergilius-kiadást Segesváry feltételezése szerint Cornides Dániel vette Ráday Gedeon számára.²⁹ Thuanus művéből is (CLR 25.) több kiadás van meg a régi könyvanyagban, ám a jegyzékben szereplő, négy kötetben kiadott változata ma már nincs meg az állományban. Viszonylag sok olyan tétel van, amely a könyvtár mai anyagában már nincs meg, illetve csak külső forrásból, más könyvtár régi könyv gyűjteménye, bibliográfiák és adatbázisok segítségével sikerült azonosítani (CLR 8., 11., 19., 22., 24., 32., 35., 36., 39., 40., 41., 42., 45., 56., 62., 65., 68., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 78., 83., 84., 85., 87., 89., 91., 92., 94., 95., 96., 97., 100., 107., 112., 113., 114., 115., 116., 119.). Néhány tételt nem sikerült, vagy nem lehetett feloldani (CLR. 21., 33., 38., 49., 58., 61., 63., 90., 102., 117.).

Ráday Pálról köztudott, hogy a kor szokásával ellentétben gyűjtötte a magyar könyveket.³⁰ Magyar könyveinek egyértelmű azonosítása

²⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 286., 299. Eredeti lista: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó)

²⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 60.

²⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 155., 186., lásd még: A Ráday Könyvtár ősnymtatványai és könyvritkaságai. (CD-ROM)

³⁰ Ráday ezirányú gyűjtői érdeklődését szinte minden, a könyvtár történetével foglalkozó munka megemlíti. Forrásuk nyilván Sárkány Dávid halotti beszéde volt, aki az elhunyt Ráday Pál érdemei között felsorolja, hogy „...Kiváltképenvaló indulat-

bonyolultabb, mint az idegen nyelvűeké. Ez a könyvanyag jelenleg feltehetően három gyűjtemény régi könyvállományát is gazdagítja. A művek azonosításához, egyes kötetekkel kapcsolatban feltételezett mai lelőhelyük meghatározásához jelentős segítséget nyújtott Ráday Eszter könyveinek katalógusa (REK),³¹ amelynek fénymásolatát Deé Nagy Anikó küldte el Marosvásárhelyről. Ráday Pál özvegye, Kajali Klára 1741-ben hunyt el. Gyermekei, I. Gedeon, a könyvgyűjtő, a fiatalon meghalt II. Pál és Eszter, Teleki László felesége megosztottak az örökségül rájuk maradt ingó és ingatlan vagyonon, az erről szóló dokumentum eredetije, amelyben az érintett felek a könyvekről is határoztak, ma is megtalálható a Ráday Levéltárban.³² E dokumentumot említette Kajali Kláráról szóló tanulmányában Beliczay Angéla, aki a benne foglaltakat úgy értelmezte, hogy míg Gedeon³³ apja gyűjteményét kapta meg, Eszter édesanyja könyvtárát örökölte.³⁴ Ezek szerint az a száztizenhárom kötet, amelyet Teleki Lászlóné örökségképpen elvitt Erdélybe, és később Ráday Eszter többi könyvével együtt³⁵ a Teleki Tékába³⁶ került, egykor Kajali Klára tulajdonában volt. Balázs László úgy véli az Eszter által Erdélybe került művek Ráday Pál tulajdonát képezték.³⁷ Segesváry utalt arra, hogy a kor szokása szerint a magyar könyvek az asszonyok szobájában álltak, de levéltári források ismeretében hangsú-

tal más Magyar emberek felett viseltetett a' mi született nyelvünkön írott Könyvekhez..." (SÁRKÁNY Dávid: Halotti magyar oratio... Losonc, 1733.). Bővebben idézi GORZÓ *i. m.* 13., Hivatkozik még a Sárkány által elmondott beszédre Pruzsinszky: PRUZSINSZKY-HAMAR *i. m.* 14., SEGESVÁRY *i. m.* 55.)

³¹ Rádai Ester Asszony Könyveinek Laistroma. Gernyeszeg. 1767. [1757.] Jelzet: Thgy-95. Ms. 357.

³² Ráday cs. lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.

³³ Nyilván azért csak Gedeont említi, mert Pál hamarosan (1746-ban) meghalt, ekkor a két testvér újra felosztotta egymás között a szüleikről maradt javakat (Ráday cs.lt. C/64. 2.b. Egyes birtoktestek iratai. Pécel, 198. és 307. sz.). Az 1747. február 18-án és március 28-án készült osztozkodás a birtokokra vonatkozott.

³⁴ BELICZAY Angéla: *Kajali Klára, Ráday Pál felesége*. In *Ráday Pál 1677–1733*. Előadások és tanulmányok... 196.

³⁵ BELICZAY Angéla uo., és BALÁZS László: *A Ráday család és könyvtára*. In *A Ráday Gyűjtemény Évkönyve VI.*, Bp., 1989. 141., is utal a Ráday Eszter könyveiről 1757-ben készült katalógusra.

³⁶ BELICZAY *i. m.* 196.

³⁷ BALÁZS *i. m.* 136.

lyozta, hogy ez nem jelentette azt, hogy e könyvanyag feltétlenül az ő gyűjtésük is volt.³⁸ A Ráday testvérek közti vagyonmegosztást dokumentáló irat 5. pontjában a következő szerepel: „Míthogy pedig minálunkis Rádai Gedeonnál és Pálnál mind néhai Édes Eleinkrűl reánk szállott, mind rész szerínt általunk szerzett Deák Könyvek megmaradtanak: Miis annakokáért az édes Asszonyunk Anyánk által is öszve szerzett, és száztizenhárom darabból álló Magyar Könyveket engedtűk Rháday Esther kedves Hugom és néném Asszonynak eő K[e]gy[e]lmé[ne]k.”³⁹ E forrás arról tudósít, hogy Teleki Lászlóné a családi könyvtárból egy száztizenhárom darabból álló, magyar nyelvű gyűjteményt kapott, amely Kajali Klára könyveit is tartalmazta, a Ráday fiúk a latin nyelvű köteteket örökölték. Az állományban ma is megtalálható, bizonyíthatóan egykor I. Pál tulajdonában volt RMK-k csekély száma is megerősíti azt a feltételezést, hogy Ráday Eszter az édesapja által gyűjtött magyar könyvek jelentős részét magával vitte Erdélybe. Azt a tizenegy munkát biztosan, amelyet Csikós Júlia possessor-bejegyzés alapján azonosított, és közölt egy erdélyi magyar könyvekről, könyvtárakról szóló tanulmánykötetben.⁴⁰ Ráday Pál könyvtárának említett példányai 1876-ban Teleki Domokos⁴¹ adományából kerültek a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumba. Teleki Domokos Ráday Eszter dédunokája volt.⁴² A tizenegy kötet egyikében nemcsak Ráday Pál, hanem Ráday Eszter tulajdonosi bejegyzése is szerepel.⁴³ Valószínűleg Ráday Pál egykori tékájának és Kajali Klára gyűjteményének további kötetei lennének azonosíthatók Ráday Eszter könyvanyagának esetleges marosvásárhelyi kutatása eredményeként.⁴⁴ Nem tudjuk, milyen könyvei lehetnek a Kolozsvári Egyetemi Könyvtárban.⁴⁵

³⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 280.

³⁹ Ráday cs. lt., C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.

⁴⁰ CSIKÓS *i. m.* 67–69.

⁴¹ Életrajzára vonatkozóan lásd Révai Nagy Lexikona. 18. köt. Tarján-Vár. Bp., 1925. 88., és NAGY Iván: *Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. 11. köt. Pest, 1865., Reprint kiadás. Bp., 1988. 96.

⁴² NAGY Iván *i. m.* 89.

⁴³ CSIKÓS *i. m.* 67–68., Komáromi Csipkés György: *Papistaság ujsaga...* Kolozsvár, [1671.] RMK I. 1115.

⁴⁴ Ráday Pál magyar könyveiről készült jegyzékének (lásd a katalógusban a III. rész alatt felsorolt könyveket) legtöbb tétele szerepel Ráday Eszter már ismertetett ka-

Magyar nyelvű könyveiről fennmaradt — és szintén sajátkezűleg írt — jegyzéke („*Lajstroma az Könyveimnek.*” „*Magyar Könyvek(ne)k Lajstroma és ára*”) tételeinek azonosításakor találtam olyan köteteket, amelyek tulajdonosi bejegyzés alapján biztosan Ráday Pál példányai voltak, és ma is megtalálhatók a gyűjtemény régi könyvállományban. Tolnai F. István *Kalauzát* (MK 15.) és Pápai Páriz Ferenc *Pax sepulcri* című munkáját Gorzó Gellért már azonosította (Gorzó 7., Gorzó. 9.). Csiba Márton *Romanocategorus...* című művét (MK 21.) Segesváry említette állományelemzésében.⁴⁶ A *Második Helvét Hitvallás* 1679-es kolozsvári kiadása (MK 28.) Ráday kölcsönadott könyveinek listáján is olvasható.⁴⁷ A magyar katalógusban felsorolt tételek között Ráday Pál néhány olyan kötete is szerepel, amely ma a Székely Mikó Kollégiumban található (MK 4., 6., a munka harmadik kötete, MK 8., MK 9., MK 10., MK 16., MK 35., MK 37., ezek leírását lásd még a IV. részben). E tételekhez kapcsolódóan a Ráday Gyűjtemény anyagában is találtam példányokat. Egy kötetben (MK 35.) nem szerepel bejegyzés, a többi kiadványról tulajdonosi bejegyzések alapján megállapítható, hogy nem Ráday Pál könyvtárának darabjai voltak, később kerültek az állományba (MK. 6., a harmadik kötetben, MK 8., MK 9., MK 16., MK 37.). Czeglédi István *Az országok romlasarul...* című művének ma a régi könyvállományban meglévő példánya is Rádayé volt, a kötetben nagybátyjának, Darvas Jánosnak possessor-bejegyzése szerepel (MK 10., Darvas könyvének leírása: VI. 10.) Felvinczi Sándor munkájának leírt példányában (MK 25.) Ráday Gedeon névbetűi olvashatók. Sárpataki Nagy Mihály: Noe barkaja című műve dokumentálhatóan Ráday Ge-

talógusában. Beliczay Angéla és Balázs László is említi, mint forrást, pl. az *Arany temjenező* című kötettel kapcsolatban (BALÁZS *i. m.* 141.), amely Pál magyar könyvei között is szerepel. E munkáról és több más magyar könyvről írt Szathmári Paksi Mihály, Ráday könyvbeszerzője megbízójának egy levélben, amely ma már nincs meg. (SEGESVÁRY *i. m.* 61.). A levelet már ő sem látta, nyomtatott forrás alapján közli EÖTVÖS Lajos: *Újabb pótlék a pápai nyomda történetéhez.* = Századok. 1869. 331–332.

⁴⁵ Koós Judith: Ráday Gedeon könyv- és éremgyűjteménye a XVIII. században. Aszód, 1994. 114

⁴⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 57.

⁴⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 286., 298. „Eredeti lista: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó)

deon beszerzése.⁴⁸ A Székely Mikó Kollégiumban található kötetek olvashatók Ráday Eszter jegyzékében, és a magyar katalógus több tétele is szerepel a Teleki Lászlóné könyveiről készült összeírásban (MK 1., MK 5., MK 6., második munka, MK 12., MK 13., MK 14., MK 19., MK 20., MK 23., MK 24., MK 26., MK 27., MK 29., MK 30., MK 32., MK 33., MK 34., MK 38., MK 39., MK 40., MK 41., MK 43., MK 44., MK 45., MK 46., MK 47., MK 50., MK 52.). Ráday Eszter könyvtára darabjainak kézbevétele nélkül biztosan nem állítható, de valószínű, hogy azokhoz a tételekhez, amelyekhez nem találtam példányt a Ráday Gyűjtemény anyagában (MK 20. második munka, megegyezik: KT 6-tal, MK 23., MK 24., MK 26., MK 30., MK 33., MK 34., MK 39., MK 43., MK 47., MK 50.), vagy a meglévő kötetek későbbi gyarapodás eredményeként kerültek az állományba (MK 1., 5., 6. második és harmadik munka, MK 13., MK 20. első munka, MK 32., MK 38., MK 52.), a Teleki Tékában lennének azonosíthatók. Találtam néhány olyan RMK-t, amelyben nem szerepel tulajdonosi bejegyzés, illetve csonka a kötet, és ezekből a munkákból Ráday Eszter könyvtárában is volt példány (MK 6. az első és második munka másodpéldányai, MK 12., MK 14., MK 19., MK 27., MK 40.). Medgyesi Pál *Dialogusának* (MK 29.) ma a gyűjteményben meglévő két kötetében sem olvasható possessor-bejegyzés, a leírt könyv biztosan Ráday Gedeoné volt, kötése Prinz Mátyás műhelyében készült,⁴⁹ a munkát Szathmári Paksi Mihály vásárolta meg a gyűjtőnek.⁵⁰ E vásárlásra talán azért lehetett szükség, mert Eszter könyvtárát gyarapította Pál példánya, akinek katalógusa szintén tartalmazza a művet.⁵¹ Pápai Páriz Imre *Keskeny ut...* című munkájának (MK 51.) 1657-es kiadása a Ráday Könyvtár későbbi beszerzéseként került az állományba, Teleki Lászlóné listáján egy későbbi kiadvány szerepel (Debrecen, 1715). Feltételezésem szerint ez lehetett édesapja könyve is. Ráday Pál több kötete esetében semmilyen adat nem segíti a

⁴⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 71. A Bethlen Kata által beszerzett példányt Prinz Mátyás kötötte be 1757-ben (számlájának eredeti példánya: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz).

⁴⁹ Prinz Mátyás 1757-ben kelt számlája: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz.

⁵⁰ Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1727. március 5. (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 741. sz.), említi még SEGESVÁRY 46–47., 62.

⁵¹ REK [8.]

lelőhely feltételezett meghatározását. E művek Teleki Lászlóné könyvjegyzékében nem szerepelnek. Három munka megtalálható a Ráday Gyűjtemény anyagában, de tulajdonosi bejegyzés hiányában származási helyük közelebről nem határozható meg (MK 3., 6. első munka, MK 48.). A Jelenések könyvének magyarázata (MK 7.) sem volt meg Ráday Eszternek, a könyvtár anyagában ma megtalálható kolligátumkötet, amely Méliusz Juhász Péter egy másik prédikációskötetét és az 1567. évi debreceni zsinat végzéseit is tartalmazza, Segesváry szerint Ráday Gedeon beszerzése.⁵² Szöllösi Mihály munkájának (MK 22.) és a Kemény Jánosról írt históriának (MK 49.) ma az állományban meglévő példányában nem a Rádayak tulajdonosi bejegyzése olvasható. Gyöngyösi művének csak egy jóval későbbi kiadása szerepel Ráday Eszter könyvjegyzékében, amely minden bizonnyal saját gyűjtése. Az *Edom ostora...* példányainak (MK 17., KT 4.) ismertetésekor már említettem, hogy Segesváry közölte Ráday Pál kölcsönzéseire vonatkozó két listáját,⁵³ Csúzi Cseh Jakab könyvével egy jegyzéken szerepel a *Jesuita paterek titkai...* (MK 36.) és Bonfini műve, a Heltai Gáspár által fordított *Chronica...* (MK 45.). Mindkét munkából találhatók példányok az RMK-anyagban, amelyekben vagy nem olvashatók tulajdonosi bejegyzések, vagy bizonyíthatóan később kerültek a könyvtár állományába. Feltételezésem szerint egyik kiadvány sem Ráday Pál példánya. Nem kizárt, hogy az *Edom ostorához* hasonlóan a *Jesuita paterek titkai...* is a kölcsönvevőnél maradt. A *Chronica...* Ráday Eszter könyvjegyzékében is szerepel.⁵⁴ Három tételhez a Ráday Gyűjtemény anyagában nem találtam példányt, katalógusa tanúsága szerint Teleki Lászlónénak sem voltak meg ezek a művek (MK 2., MK 18., MK 42.). Egy munkát nem sikerült azonosítani (MK 11.). (Eredetileg két munkát nem sikerült azonosítani, de az MK 25. most utólag került be.)

Katalógusom utolsó részét (VI.) levéltári források, szakirodalom alapján ismert kötetek és Ráday Pál tulajdonosi bejegyzését tartalmazó, könyvjegyzékeiben fel nem tüntetett példányok alkotják. Ez utóbbi köteteket a Ráday család könyvtára darabjainak kézbevétele után, a

⁵² SEGESVÁRY *i. m.* 109.

⁵³ Eredeti kézirat: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó). Közli: SEGESVÁRY *i. m.* 286.

⁵⁴ REK [6.]

bejegyzés alapján vettem fel a gyűjtemény alapítójának példányaiként a katalógusba. A könyvjegyzékek tételeihez tartozó munkák azonosításakor, a család egykori állományában és az RMK-gyűjteményben az egyes művek további példányai, kiadásai után kutatva, illetve a két különgyűjtemény jelentős részének egyenkénti átnézése során további, eddig nem ismert kötetekkel gyarapíthattam Ráday Pál ma már egyben nem létező könyvtárát. A latin nyelvű jegyzék (CLR) 101. tételében feldolgozott *Corpus juris...* kiadáshoz kolligátumként még hat kisebb jogi művet kötöttek. E gyűjteményes kötet ötödik darabját a *Forma processus...* 1697-es, második kiadása alkotja. A munka első kiadása (1687) önálló műként a Ráday Könyvtár RMK-gyűjteményének példánya, a címoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzése szerepel (VI. 18.). Már említettem, hogy ugyancsak a „Decretum majus Regni H(un)g(ari)ae” (CLR 101.) tételhez kapcsolódó példányok vizsgálatakor került a kezembe a *Corpus juris...* katalógustöredéket tartalmazó kiadása is (VI. 83.). Az állományról korábban készült cédulakatalógus is segítségemre volt Ráday Pál forrásokban nem közölt, a szakirodalom által sem ismert könyveinek leírásakor. A feldolgozás során a címleírás után megjegyzésként a könyvtáros (Beliczay Angéla) feltüntette a Ráday család tagjaitól származó tulajdonosi bejegyzéseket. Természetesen ezekben az esetekben csak a példányok kézbevétele után döntöttem el, hogy az adott munka, amelyet Ráday Pál köteteként jelzett a könyv feldolgozója, egykor az alapító tékáját gazdagíthatta-e, vagy a tulajdonos a család, azonos nevű későbbi tagja volt. Találhatók olyan munkák a gyűjtemény anyagában, amelyek a tulajdonosi bejegyzés tanúsága szerint báró Ráday Pál példányaiként kerültek a család könyvtárába (lásd még a CLR 98. tételénél írtakat). E kiadványok tulajdonosa feltehetően a már említett III. Pál, a könyvtáralapító leszármazottja volt, akinek apja, ifj. Ráday Gedeon (1745–1801) 1782-ben bárói, 1790-ben pedig grófi rangot kapott.⁵⁵ Ráday Pál possessor-bejegyzését megtaláltam olyan kötetekben is, amelyeket levéltári források vagy a szakirodalom alapján vettem fel a katalógusba. Bethlen János művét (VI. 4.) Segesváry azonosíthatta kutatásai során, az Erdély történetéről szóló munkával kapcsolatban nem hivatkozott forrásra. Állományelemzésében említette a magyar történetre vonatkozó, újabb munkák között.⁵⁶

⁵⁵ ÚMIL 3. 1674.

⁵⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 58.

Prinz Mátyás könyvkötő 1754-ben állított ki egy számlát Ráday Gedeon számára.⁵⁷ E listán olvasható Pataki Tót István *Ez világnak dolgainak igazgatásának mestersege...*, Pósházi János *Igazság istápjja...* című műve és Apafi Mihály Wendelinus fordítása (VI. 39., VI. 43., VI. 80.). A Prinz-műhelyből kikerült példányok Ráday Pál könyvtárának darabjai voltak, ezt bizonyítja possessor-bejegyzése, de a munkákat fia, Gedeon köttette be más kötetekkel együtt. Segesváry monográfiája segítségével azonosítottam két olyan művet, amelyet Ráday könyvbeszerzőitől kapott ajándékba: Szathmári Paksi Mihály tankönyvében Pál tulajdonosi mivoltát nevére írt anagramma jelzi (VI. 50.). Kármán András teológiai munkája tartalmazza a szerző ajándékozó sorait (VI. 75.).

Katalógusom utolsó részében dolgoztam fel azokat a műveket is, amelyeknek konkrét beszerzéséről vagy megvételének szándékáról levéltári források maradtak fent, illetve a szakirodalom által ismertek, és nem szerepelnek Ráday könyvjegyzékeinek egyikében sem. Elsődleges forrásom Segesváry könyvtártörténete volt, amelyet a Rádayak levéltári anyagában végzett kutatásai alapján írt meg,⁵⁸ külön tárgyalva az alapító I. Pál könyvgyűjtési tevékenységét, állományának elemzését, és a családi könyvtár tulajdonképpen arculatát meghatározó, a bibliofil I. Gedeon nevével fémjelzett, a gyűjtemény aranykorának⁵⁹ tekintett időszakot. A szerző a családi könyvtár történetét feldolgozó monográfiával 1956-ban készült el,⁶⁰ de a munka csak 1992-ben jelenhetett meg nyomtatásban. A művet az eredeti kézirat alapján, változtatás nélkül adta ki a Ráday Gyűjtemény.⁶¹ A családi könyvtár gyarapodásával, Ráday Pál és Gedeon könyvgyűjtő tevékenységével kapcsolatban Segesváry beszerzésre vonatkozó leveleket idézett, illetve közölte azok tartalmát. A levelek jegyzetekben megadott lelőhelye nem egyezik meg a mai levéltári jelzetekkel, így a hivatkozott és a Ráday Levéltárban ma is hozzáférhető forrásokat a levélíró személye, valamint a Ráday Könyvtár 1982-ben

⁵⁷ Eredeti kézirat: Ráday cs.l.t. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz. A Ráday család könyvanyaga történeti kötéseinek vizsgálata 1997-ben kezdődött Józsné dr. Halász Margit vezetésével.

⁵⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 6., Benda Kálmán előszava.

⁵⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 65.

⁶⁰ SEGESVÁRY *i. m.* 6. Benda Kálmán előszava.

⁶¹ SEGESVÁRY *i. m.* 6. Benda Kálmán előszava.

megjelent kéziratkatalógusa⁶² alapján találtam meg. A levelezésből ismert tételekhez kapcsolódó megjegyzésekben közöltem az adott kéziratok dokumentum jelenlegi, pontos lelőhelyét. Segesváry egy értékes forrást közölt is, Ráday Pál két, könyvkölcsönzésekre vonatkozó jegyzékét.⁶³ Az e listákon felsorolt műveket és a hivatkozott levelekben szereplő munkákat a szerző többségében azonosította is, vagy nem egyértelmű adat esetén az adott kiadványra vonatkozó feltételezését is közölte.

A Segesváry által említett, Ráday Pál tékájának levéltári források alapján ismert darabjai többségükben nem azonosíthatók egyértelműen. Több kiadvány ma már nem található meg a könyvtár különgyűjteményeinek állományában (Ráday család könyvtára, RMK-gyűjtemény), a meglévő példányok egy része nem tartalmaz eligazító bejegyzéseket, más esetekben pedig egyértelműen kizárt, hogy az adott kötet Ráday Pál gyűjtése lett volna (VI. 9., VI. 14., VI. 17., VI. 21., VI. 34., VI. 36., VI. 38., VI. 40., VI. 59., VI. 77., VI. 78.). Haller János és Vári Mihály munkáiból (VI. 9., VI. 78.) nem található ma példány a Ráday Gyűjteményben, de mindkét kiadvány olvasható a Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben.⁶⁴ Georgius Hornius *Orbis politicus*ának (VI. 21.) és Horatius Tursellinus *Epitome historiarum ab orbe condito usque ad annum Christi 1595.* című munkájának (VI. 59.) Ráday Pál gyűjteményében való egykori meglétét csak kölcsönzéseiről fennmaradt listái⁶⁵ alapján tudjuk. E két kötet Segesváry feltételezése szerint a kölcsönvevő Kandó Zsigmondnál maradt.⁶⁶ Az *Ágostai Hitvallás*nak (VI. 34.)⁶⁷ a

⁶² L. KOZMA Borbála-LADÁNYI Sándor: *A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteményének kéziratkatalógusa. 1850 előtti kéziratok.* Bp. 1982. (Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai 3.)

⁶³ SEGESVÁRY *i. m.* 286., Eredeti kézirat: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó) Az eredeti kézirat lappang, jelenleg nem található az említett lelőhelyen.

⁶⁴ REK [5.], és REK [13.] Mindkét kötet Szathmári Paksi Mihály beszerzése. (Ráday cs. lt. C/64. IV. C/2–1. 743. sz., 748. sz. levelek), SEGESVÁRY *i. m.* 47–48., 63. és SEGESVÁRY *i. m.* 47., 62.

⁶⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 286., Eredeti kézirat: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó) Az eredeti kézirat lappang, jelenleg nem található az említett lelőhelyen.

⁶⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 300.

⁶⁷ A kölcsönzésekről fennmaradt mindkét listán szerepel: SEGESVÁRY *i. m.* 286.,

könyvállományban ma megtalálható példányai sem Ráday Pál könyvei közül valók. Dobrai Csulak Sámuel *Lelki olaj...* (VI. 14.)⁶⁸ című művének ma a gyűjteményben található kötetében nincs a tulajdonosra vonatkozó adat. Lehetséges, hogy Ráday Pál könyve ez esetben is Marosvásárhelyen található, lányának a *Lelki olaj...* egy korábbi kiadása volt meg.⁶⁹ A *Pax crucis* (VI. 38.)⁷⁰ két példányban is megtalálható az RMK-különgygyűjteményben, az egyikben nem olvasható possessor-bejegyzés, a másik későbbi beszerzés eredménye. Segesváry műve alapján vettem fel Ráday Pál kötetei közé Temesvári Pelbárt prédikációgyűjteményét (VI. 40.), de a kolligátumkötet első munkájában olvasható bejegyzések ellentmondanak annak a feltételezésnek, hogy az ősnymtatvány az alapító beszerzése lenne.⁷¹ Debreceni Ember Pál *Historia ecclesiae reformatae in Hungaria et Transylvania* című művében (VI. 12.) nem szerepel a Rádayak tulajdonosi bejegyzése, de a család könyvanyagáról az átadáskor készült katalógusban olvasható ez az egyháztörténeti munka (RÁDAY CAT. 1329.). Érdekesség, hogy a kiadványt Pál számára beszerző Kármán András⁷² utódainak bejegyzései is szerepelnek a könyvben. A két család kapcsolatát a későbbi nemzedékek is ápolták.⁷³ Ráday

Eredeti kézirat: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó). Az eredeti kézirat lappang, jelenleg nem található az említett lelőhelyen.

⁶⁸ Szathmári Paksi Mihály beszerzése (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 748. sz.), SEGESVÁRY *i. m.* 47., 63.

⁶⁹ Kolozsvár, 1702. (REK [3.]). E kiadást Szabó Károly nem ismerte. A Segesváry által azonosított példány is Kolozsváron jelent meg, 1730-ban.

⁷⁰ Pápai Páriz Ferenc műve Szathmári Paksi Mihály beszerzése (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 742. sz.), SEGESVÁRY *i. m.* 47., 63.

⁷¹ SEGESVÁRY *i. m.* 60.: A szerző szerint Temesvári Pelbárt Hagenauban, 1499-ben megjelent kötete feltehetően az egyetlen ősnymtatvány, amely Pál beszerzése. Berecz Ágnes és Szabó András a prédikációskötetet feldolgozták a Ráday Könyvtár ősnymtatványai és könyvritkaságai című kiadvány (RÁDAY CD) számára. A latin nyelvű bejegyzés szerint 1774-ben a szegedi ferencesek tulajdona volt a példány.

⁷² SEGESVÁRY *i. m.* 42., 50–51.

⁷³ Ráday III. Pál Kármán Józseffel (1768–1795), az íróval együtt részt vállalt az első magyar színtársulat szervezésében (ÚMIL 2. 970–971., ÚMIL 3. 1676–1677.). A Kármán és Ráday családok kapcsolatáról lásd még SZINNYEI József: *Magyar írók élete és munkái* 5. Bp. 1897. Reprint kiadás. Bp. 1980–1981. 1049–1050., 1052–1053. col.

Pál possessor-bejegyzése nem olvasható a *Mercuré historique et politique* ... (VI. 35.) évfolyamaiban sem, de a francia nyelvű sajtótermék füzeteit azonosaknak tartom a *Mercuré*... azon példányaival, amelyeket Sipos Mihály bécsi ágens szerzett be számára.⁷⁴ Két könyvben csak fia névbe-tűi szerepelnek (VI. 10., VI. 23.), de feltételezhető, hogy Ráday Pál beszerzései. Az *Apologia*... a kikölcsonzött könyvekről írott egyik listán⁷⁵ olvasható, a kétkötetes *Corpus omnium*... Ráday egyik familiárisa, Selyebi Pál beszerzése révén került a könyvgyűjtő nemes birtokába.⁷⁶ Arra nincsen adat, hogy e két művet Gedeon később újból megvásárolta volna gyűjteményébe.

Gedeon édesapjától örökölt könyvtárnak inkább magyar nyelvű köteteit kényszerült pótolni a testvérek között létrejött, már korábban ismertetett vagyonmegosztás következményeként. Prinz Mátyás 1754-ben⁷⁷ Félegyházi Tamás *Az keresztieni igaz hitnek részéről való tanítás*... (VI. 17.) és Sárpataki Nagy Mihály *Noe barkaja*... című, a magyar katalógussal kapcsolatban már említett munkájának (MK 4.) Bethlen Kata által⁷⁸ Ráday Gedeon számára vásárolt könyveit kötötte be, nem Pál példányaikat. Sárpataki Nagy művéhez hasonlóan Félegyházi Tamás munkája is olvasható Teleki Lászlóné könyvjegyzékében.⁷⁹ Ez utóbbi kiadványt is minden bizonnyal Ráday Eszter örökölte édesapja könyvtárából, és ma feltehetően a marosvásárhelyi Teleki Téka anyagát gazdagítja. Prinz Mátyás Milotai Nyilas István *Speculum trinitatis*... című munkájának egy példányát (VI. 36.) is bekötötte Ráday Gedeon számára. A könyvben csak idegen tulajdonosok bejegyzése olvasható, így nem dönthető el, hogy a kompaktor számláján is szereplő kötet azonos-e azzal a példánnyal, amelyet Szathmári Paksi Mihály vásárolt meg Ráday Pál számára⁸⁰ Ráday Eszternek is megvolt⁸¹ a *Speculum*

⁷⁴ SEGESVÁRY *i. m.* 49., 63.

⁷⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 286., 299., Eredeti kézirat: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó)

⁷⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 51. Selyebi Pál 1729. augusztus 23-án írt levelét nem láttam, magántulajdonban található (SEGESVÁRY 64.). Segesváry nem említette meg e forrás tulajdonosának nevét.

⁷⁷ Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz.

⁷⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 71., 78.

⁷⁹ REK [4.], [12.]

⁸⁰ Ráday cs. lt. C/64. IV. C./2–1. 740., 741. sz. levelek. Szathmári Paksi Mihály

trinitatis..., így elképzelhető, hogy a Ráday Könyvtárban ma is megtalálható, és Prinz Mátyas által 1754-ben bekötött kiadvány ugyanúgy Ráday Gedeon beszerzése, mint Sárpataki Nagy Mihály és Félegyházi Tamás műve. Ez Milotai Nyilas munkája esetében csak feltételezés, levéltári adatokkal jelenleg nem bizonyítható. Claude Vanel Magyarország történetéről írt művének (VI. 77.) ma a gyűjtemény muzeális anyagában található példánya negyedik kötetét Ráday Gedeon vásárolta meg,⁸² de a francia nyelvű munka Segesváry feltételezése szerint már Pál könyvtárában is megvolt.⁸³ A Ráday család könyvanyagának megvásárlásakor készült katalógusban e Magyarország történetével foglalkozó kiadvány egy korábbi kiadása is olvasható (Amszterdam, 1686., RÁDAY CAT. 1421., APPONYI 1267.). A háromkötetes munka feltehetőleg már a jegyzékbe vétel idején is csonka lehetett, mert csak két kötetet tüntetett fel az állomány összeírója. Ez a kiadás ma már nem található meg a régi könyvanyagban.

Segesváry az általa közölt levéltári forrásokban említett művek azonosításához a Ráday Könyvtár állományáról 1861-ben készült átadási katalógusát, a szakirodalmat és magát a családi téka könyvanyagát használta fel. Munkám elkészítéséhez mindezekon kívül rendelkezésemre állt még a Ráday Eszter könyveiről írt jegyzék is. Szathmári Paksi Mihály 1727. március 5-én írt levelében más művek mellett Keresztúri Pál tizenkettedrét alakú munkájának küldését is jelezte megbízója számára.⁸⁴ Segesváry a *Csecsemő keresztjen...* című kiadvánnyal (VI. 27.) azonosította a Szathmári Paksi által beszerzett kötetet, azzal a megjegyzéssel, hogy a tizenkettedrét formátum tévedés, mert Szabó Károly bibliográfiájában nem szerepel a szerzőnek ilyen alakú műve.⁸⁵ Szerintem Keresztúri Pál *Mennyei társalkodás* című munkájáról (VI. 28.) lehet szó, amely 1726-ban Kolozsvárott jelent meg tizenkettedrét alakban, és

levelei Ráday Pálhoz. (Marosvásárhely, 1726. dec. 4., Marosvásárhely, 1727. március 5.). Lásd SEGESVÁRY *i. m.* 46–47., 62.

⁸¹ REK [9.]

⁸² SEGESVÁRY *i. m.* 208.

⁸³ SEGESVÁRY *i. m.* 58.

⁸⁴ Ráday cs. lt. C/64. IV. C/2–1. 741. sz., SEGESVÁRY *i. m.* 47.

⁸⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 62.

Ráday Eszter könyveiről írt jegyzékében olvasható.⁸⁶ Szathmári Paksi Sónári Soós Kristóf egy művét is megszerezte Rádaynak.⁸⁷ Segesváry szerint ez a Bártfán 1598-ban nyomtatott *Postilla...* (VI. 48.) volt.⁸⁸ E prédikációskötetből nem találtam példányt a könyvtár állományában, a *Postilla...* Ráday Eszternek sem volt meg katalógusa tanúsága szerint. Könyvjegyzékében Sónári Soós Kristófnak egy másik munkáját találtam meg, az *Innepekre való elmélkedéseit* (VI. 47.).⁸⁹ A Haller János által fordított vallásos elmélkedéssel (VI. 9.) együtt Szathmári Paksi Mihály egy katolikus imádságos könyvet is küldött Rádaynak.⁹⁰ Ráday Eszter könyvjegyzékéből azonosítottam a népszerű imakönyv, az *Utítárs...* (VI. 74.) 1724-es kiadását.⁹¹ A marosvásárhelyi teológiai professzor saját halotti beszédeivel is megajándékozta megbízóját.⁹² 1727-ig megjelent temetési beszédeit szakirodalom alapján azonosítottam (VI. 51., VI. 52., VI. 53., VI. 54.).⁹³ Bethlen Elek (51.) és Bethlen Judith (52.) felett tartott prédikációiból nem találtam példányt, az utóbbi halotti beszéd szerepel Ráday Eszter könyvjegyzékében.⁹⁴ A Petki Sámuel felett tartott prédikáció (VI. 53.) és a Kemény Simon és Kemény János temetésén elhangzott búcsúztatás (VI. 54.) egy tizennyolc munkából álló, halotti beszédeket tartalmazó kolligátumkötet első és negyedik darabja. E beszédgyűjtemény nem a Rádayak könyvtárából való, hanem a gyűjtemény későbbi beszerzése. A Szathmári Paksi temetési beszédeivel együtt leírt prédikációk között olyan halotti búcsúztató is akad, amely jóval Ráday Pál halála után hangzott el, illetve jelent meg nyomtatásban. Három imádságoskönyv (VI. 2., VI. 49., VI. 56.) esetében nem vásárlásról olvashatunk Szathmári Paksi Rádayhoz írt levelében, a professzor könyvbeszerzői tevékenységének korai időszakából származó, ma már elveszett dokumentumban⁹⁵ csupán felhívta megbí-

⁸⁶ REK [7.]

⁸⁷ Ráday cs. lt. C/64. IV. C/2–1. 742. sz., SEGESVÁRY *i. m.* 47.

⁸⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 62.

⁸⁹ REK [12.]

⁹⁰ Ráday cs. lt. C/64. IV. C/2–1. 743. sz., SEGESVÁRY 47–48.

⁹¹ REK [14.]

⁹² Ráday cs. lt. C/64. IV. C/2–1. 741. sz., SEGESVÁRY 47.

⁹³ SZINNYEI *i. m.*... 10. Bp. 1905. Reprint kiadás. Bp. 1980–1981. 126. col.

⁹⁴ REK [2.]

⁹⁵ A forrást közölte: EÖTVÖS *i. m.* 331–332., lásd még SEGESVÁRY 45–46., 61.

zója figyelmét e kiadványokra. Huszti István fordítása (VI. 2.) és Szántai Mihály imádságoskönyve (VI. 49.) nincs meg a Ráday Könyvtár anyagában, és Ráday Eszter könyvjegyzékében sem szerepel. Técsi Miklós *Lilium humilitatis* című munkája (VI. 56.) kolligátumként található meg Szathmárnémethi Mihály művével együtt az RMK-különgyűjtemény anyagában. A marosvásárhelyi professzor levelében említett egy negyedik imádságoskönyvet is, a magyar katalógusban is olvasható *Arany temjénezőt* (MK 44.). E kötet biztosan megvolt Ráday Pál könyvtárában. A levéltári forrásokban említett művek között több olyan kiadvány is található, amelyet nem sikerült feloldani (VI. 16., VI. 19., VI. 24., VI. 32., VI. 57.). A Segesváry által említett kéziratos dokumentumok közül Rádaynak bécsi ágenseivel, Sipos Mihállyal, Csejtey Zsigmonddal és Dőry Andrással folytatott levelezését⁹⁶ maga a szerző sem tartotta könyvészeti szempontból fontos forrásnak, Csejtey és Dőry levelei ma is megtalálhatók a Ráday Levéltárban.⁹⁷ Azokat a könyvjegyzékeit azonban, amelyekben külföldi kereskedőktől, könyvügynököktől beszerezni kívánt műveket tüntetett fel, egyelőre nem találtam meg.⁹⁸ A jelek szerint Lipcsében könyvkiadóként is működött nürnbergi könyvkereskedő, Peter Conrad Monath gondozásában volt meg Ráday Pálnak Bél Mátyás *De vetere litteratura Hunno-Scythica exercitatio* című munkája (VI. 3.), amelyről ma már nem dönthető el, hogy vételként került-e a könyvtár anyagába, vagy esetleg a nógrádi nemessel jó kapcsolatokat ápoló, tudós evangélikus lelkész adományaként.⁹⁹ A Segesváry által említett másik lipcsei kiadó, Gleditsch kiadvá-

⁹⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 41., 63.

⁹⁷ Csejtey Zsigmond levelei Ráday Pálhoz. (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 139–161. sz.), Dőry András levelei Ráday Pálhoz (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 193–197., 198. (Aszalay Ferencsel), 199–205. sz.). E levelek nem könyvészeti témájúak.

⁹⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 51–52., 64., Dussart berlini, Peter Conrad Monath nürnbergi kereskedőről, a Gleditsch–Weidmann lipcsei kiadóról és három könyvügynökről, Gerhard Thomasról, Johannes Gabriel Grahrlról és Adam Weberről van szó.

⁹⁹ Bél és Ráday kapcsolatára és Bél könyvbeszerzői tevékenységére vonatkozóan lásd SEGESVÁRY *i. m.* 33–34., 48–49., és *Bél Mátyás levelezése*. Sajtó alá rend., a bevezetőt írta és a jegyzeteket készítette Szelestei N[agy] László. A Haynóczi Dánielnek címzett leveleket sajtó alá rend. Grüll Tibor. Bp. 1993. (Commercia litteraria eruditorum Hungariae. Magyarországi tudósok levelezése 3.). A felhasznált és a jegyzetekben említett kéziratok megtalálhatók a Ráday Levéltárban: Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 75–104. sz., Egyházi és iskolai iratok. 250., 251., 253. (Bél Má-

nyai közül Knollius *Vocabularium biblicum...* (VI. 30.), Seckendorf *Commentarius historicus et apologeticus lutheranismo...* (CLR 43.), és feltehetően Erasmus *Colloquia...* című művének Gleditsch és Weidmann által közösen gondozott kiadása (CLR 118.) volt meg Ráday Pál tékájában. Segesváry által említett katalógusainak használata további új adatokkal szolgálhatott volna az egyes kötetek beszerzési módját illetően.¹⁰⁰

tyás levelei Ráday Pálhoz.) és Ráday cs. lt. C/64. IV/C 2–4. 1–3. (Ráday Pál levelei Bél Mátyáshoz). A levelekben többször esik szó Bél újság- és könyvbeszerzői tevékenységéről 131. sz., Bél Mátyás levele Ráday Pálhoz. Pozsony, 1721. január 23. Bél újságok vásárlását és küldését is bonyolította Ráday számára. Az ígért pozsonyi újság a Nova Posoniensia (Szelestei Nagy László) (Ráday cs. lt. C/64. IV/C 2–1. 82. sz.). Nem tudni, hogy Bél valóban küldött-e Rádaynak mutatványszámot, a Nova Posoniensia egy példánya sem található meg ma a Ráday könyvtár anyagában; 1723. szept. eleje. Ráday előjegyezte Bél művét, hogy melyiket, nem derül ki: 198. sz.; 199. sz.; Bél válasza Rádaynak, Pozsony, 1723. szept. 7. (Ráday cs. lt. C/64. IV/C 2–1. 86. sz.); 294. sz.: Bél arról tájékoztatta Rádayt 1726. június 1-jén, hogy a Németországból kapott könyveket Dobayval elküldte (Ráday cs. lt. C/64. IV/C 2–1. 95. sz.), talán közte volt Kempis *De imitando Christi* című munkája is (II. rész 2. tétel, V. rész 1. tétel), amelyet Bél adott ki Lipcsében 1725-ben. 321. sz.: 1727. március 24-én Bél értesítette Rádayt latin nyelvű imái kiadási szándékáról, előjegyzések gyűjtéséről. Munkájából mintát is küldött (Ráday cs. lt. C/ 64. IV/C 2–1. 97.sz.).

¹⁰⁰ Segesváry a Ráday által készített jegyzékeket I. Pál rendszeres, céltudatos könyvgyűjtése és könyvkereskedőkkel való közvetlen kapcsolata bizonyítékának tartotta. (SEGESVÁRY *i. m.* 51–52.)

EINLEITUNG

Der sich heutzutage in Budapest befindliche Bestand der Ráday-Bibliothek von künstlerischem Wert besteht vor allem aus den Büchern, die von Pál Ráday I. (1677–1733) und vorwiegend von seinem Sohn Gedeon Ráday I. (1713–1792) gesammelt wurden. In der alten Büchersammlung gibt es allerdings zahlreiche Bände, die nachweisbar erst später zum Bestand hinzu kamen. Pál III. (1768–1827), der Förderer der Schauspielerei in Ungarn, war derjenige Nachkomme der Familie Ráday, die den Bücherbestand der Familie bedeutend – vor allem durch die zeitgenössische Theaterliteratur – aufstockte. Die Bibliothek wurde in Pécel, im Herrenhaus der Rádays verwahrt. Die Geschichte der Familienbibliothek, die durch den Reformierten Kirchendistrikt der Donaugegend für die Theologische Akademie zu Budapest im Jahre 1861 gekauft wurde, war erstmals vom Theologielehrer Pál Pruzsinszky geschrieben worden. In seinem Werk würdigte er die Rolle, die beide Büchersammler in der ungarischen Kulturgeschichte einnahmen. Gleichzeitig schrieb der Verfasser über die Unmöglichkeit, das Büchermaterial zu identifizieren: Es lässt sich nicht entscheiden, welches der Bücher Pál bereits besessen hatte und welches erworben wurde, da „Pál Ráday kein Kennzeichen in seine Bücher geschrieben hat, Gedeon Ráday später auch nicht, und infolge dessen kann man sich über die ältesten Erwerbungen, die den Grundbestand der Bibliothek ausmachen, sowie über die Anzahl der Bücher kaum einen Begriff machen“.

Diese Annahme wurde von den Forschern, die sich mit der Geschichte der Bibliothek beschäftigen, seitdem mehrmals widerlegt, da sich im Bestand der Sammlung Bücher befinden, in denen die autographe Eintragung „Ex libris Pauli Ráday“ zu finden ist. Diese Bände gehörten ursprünglich zur Bibliothek des Pál Ráday I.. Auch dessen Sohn Gedeon I. kennzeichnete die Mehrheit der Bände mit den Anfangsbuchstaben seines Namens. Das Monogramm „G. R.“ ist meist auf dem Spiegel der Vorsetztafel zu finden, während die Besitzereinträge des Pál Ráday hauptsächlich auf der Titelseite zu sehen sind.

Bereits zwei Jahre nach dem Erscheinen des Werkes von Pruzsinszky veröffentlichte Gellért Gorzó in seinem Buch über Pál Ráday zusammen mit einem über einen Teil der Bücher des Gründers in lateinischer Sprache geschriebenen Katalog (*Catalogus Librorum Radaianorum*; zitiert CLR) noch zehn Werke, die anhand der Besitzereintragungen identifiziert wurden (zitiert Gorzó). Acht von den Büchern gehörten Pál Ráday, eines der Frau Pál Rádays, Klára Kajali (1690–1741) und ein Band dem Onkel Rádays, János Darvas, von dem Pál I. Bücher geerbt hatte.

Ich begann mit der Rekonstruktion der ehemaligen Bibliothek Pál Rádays aufgrund der oben erwähnten Quelle (CLR), und der erste und zweite Teil meines Katalogs besteht aus den 119 Titeln beinhaltenden, inventarisierten Werken und den von Gellért Gorzó identifizierten Büchern. Der CLR ist ein undatierter Katalog, der laut László Makkai nach 1708, aber noch vor 1711 entstanden sei. Dieses Inventar wurde schon von Ágnes R. Várkonyi und Sándor Ladányi in ihren Arbeiten, die sich mit Ráday beschäftigen, erwähnt, als das Dokument des Adligen aus dem Komitat Nógrád, das dessen politische Bildung europäischen Niveaus aufweist: Durch die Kenntnisse der in den Bücherverzeichnissen lesbaren staats-theoretischen Werke, Landesgeschichten, Werke, die sich mit der Staatswirtschaft und dem Leben im Hof beschäftigen, wurde der im Bereich Nationalgeschichte und -traditionen, Landesgerichtbarkeit bewanderte junge Mann kleinadliger Herkunft zum allernächsten Mitarbeiter und Diplomaten des jungen Fürsten Ferenc Rákóczi II., der bis auf die gründlichen Kenntnisse über die ungarischen Verhältnisse in allen Wissensbereichen ebenso versiert war wie Pál Ráday selbst. Es ist offensichtlich, dass sich bereits während des Freiheitskampfes in der Sammlung Rádays zahlreiche Bände befunden haben konnten – nicht nur Werke politischer Thematik –, die unter den CLR-Titeln vorkommen, aber das Bücherverzeichnis selbst dürfte erst viel später vom adligen Büchersammler selbst geschrieben worden sein. Viktor Segesváry ist der Meinung, dass Ráday seinen lateinischsprachigen Katalog Anfang der 1720-er Jahre zusammengestellt habe. Im Laufe der Bearbeitung des Bücherverzeichnisses fand ich das historische Werk des János Nadányi (CLR 29), von dem

bekannt ist, wann es in den Bestand eingegliedert wurde: *Florus Hungaricus* wurde 1727 von Mihály Szathmári Paksi für Pál Ráday gekauft. Das sich auch heute noch im Bestand der künstlerischen Bibliothek befindliche Exemplar gehörte Ráday, wie sein Besitzereintrag beweist. Was den Zeitpunkt der Entstehung des Katalogs anbelangt, scheint obige Meinungen stichhaltig zu sein und nicht die Zeitbestimmung in den Heften zur Bibliotheksgeschichte. Die Herausgeber dieser Bibliographie, István Monok und András Varga halten 1730 für den ungefähren Entstehungszeitpunkt des Verzeichnisses.

Außer der zu den CLR-Titeln gehörenden Werke vervollkommen noch handgeschriebene und gedruckte Quellen, Fachliteratur sowie weitere Werke und identifizierte Exemplare - natürlich mit Hilfe der ehemaligen Familienbibliothek - das Bild über den heute in keiner Einheit mehr existierenden Bestand. Das Ráday-Archiv bewahrt neben dem von Gorzó in gedruckter Form veröffentlichten lateinischsprachigen Verzeichnis auch den vom adeligen Büchersammler selbst geschriebenen, aus 52 Titeln bestehenden Katalog (zitiert MK), der von Ráday gekaufte, ungarischsprachige Büchertitel beinhaltet. Auch auf dem ausführlichen Verzeichnis, das Pál Ráday über seine ungarischen Bücher angelegt hat, steht kein Datum. Zwei Bücher, István Hegyesi: *Kegyessegnek nagy titka...* (MK 9) und Pál Medgyesi: *Dialogus politico-ecclesiasticus...* (MK 29) wurden 1727 auch von Mihály Szathmári Paksi erworben. So ist die Entstehungszeit des Katalogs der ungarischen Bücher – meiner Vermutung nach – in der Zeitperiode zwischen 1727 und 1730 anzusetzen.

Ágnes Berecz machte mich auf eine Studie von Júlis Csikós aufmerksam, in der die Verfasserin elf Bände aus der ehemaligen Bibliothek von Pál Ráday aufgrund von Besitzereinträgen aufzählte. Während der Identifizierung der Titel des lateinischsprachigen Bücherverzeichnisses kam mir ein Exemplar der ersten Edition von *Corpus juris Hungarici...* (RMNy 549, Signatur: 3,9) in die Hand. In diesem fand ich eingebunden ein Bücherverzeichnis unter dem Titel "*Radaij Familia konyve...*" [Bücher der Familie Ráday] (zitiert KT). In diesem Verzeichnis sind sieben Werke aufgelistet, sie bilden den fünften Teil meiner schriftlichen Arbeit. Das undatierte

Katalogfragment mag in der Zeitperiode 1725–1733 entstanden sein, vorausgesetzt, dass der Titel “Üdvösseg” (KT 5) dem im Jahre 1730 oder 1732 gedruckten Werk von János Sartorius (Petrík III. 285) entspricht. Das Verzeichnis kann nicht früher als 1725 entstanden sein, weil das Werk *De imitando Christo...* von Thomas Kempis (KT 1, Gorzó 2) in diesem Jahr erschienen ist, und dieses Buch schon von Gellért Gorzó aufgrund der Besitzereintragung von Pál Ráday identifiziert worden war.

Während der Identifizierung der Titel der Bücherverzeichnisse und der Autopsie der einzelnen Exemplare der Familienbibliothek fand ich Bücher, die aller Wahrscheinlichkeit nach Pál Ráday gehörten. In mehreren Bänden findet sich seine Besitzereintragung. Es gibt auch Fälle (z.B. beim Werk von Vallemont, VI. 75), in denen ich das Buch im Bestand von künstlerischem Wert nicht gefunden habe, aber auf dem Katalogzettel, der früher über das verlorene Exemplar angelegt worden war, ist als Bemerkung zu lesen: “Pauli Ráday”. In diesem Fall kann ich nur annehmen, dass das Buch zur Sammlung von Pál I. (und nicht jener von Pál II.) gehörte.

In drei Bänden erscheinen handgeschriebene Widmungen für Pál Ráday (CLR 2, Gorzó 5, VI. 76). Deshalb zähle ich sie zu seinen Büchern. Zwei Drucke weisen Pál Ráday durch zeitgenössische Eintragungen, die zwar nicht in der Handschrift Pál Rádays verfasst wurden, als deren Besitzer aus, nämlich (Johannes Knollius und Jacob Weller, VI. 30. und VI. 79.): „Paulus de Rada sym[bolum] Arte et Marte”. Außer Pál I. lebte damals noch ein anderer Pál Ráday, der früh verstorbene Sohn des Diplomaten von Rákóczi. Es ist auch möglich, dass die griechische Grammatik und das biblische Wörterbuch sich im Besitz von Pál II. befanden.

Weiters gibt es auch Bände, in denen kein direkter Hinweis auf den adligen Büchersammler als Besitzer vorkommen, aber als Ergebnisse früherer Forschungen wurden sie schon als Exemplare von Pál Ráday anerkannt (so die Hanauische Bibel des siebenbürgischen Fürsten György Rákóczi und das Gebetbuch von Pál Ráday, VI. 6 und VI. 45). In seinen Büchern, die er von Pál Kajali (CLR 10, CLR 59 und das zweite Stück des CLR 103) und János Darvas (Gorzó 10, KT 4 und VI. 11) geerbt hat, trug sich Ráday nicht als Besitzer ein. Außer

den genannten Werke erbte er von seinem Schwiegervater auch Kalender. Drei dieser Kalender aus Leutschau (VI. 61, VI. 62 und VI. 64) gehörten sicherlich Pál Kajali, dies wird durch Eintragungen mit Bezug auf die eigene Familie bewiesen. Der Besitzer von zwei Kalendern aus Bártfa und drei aus Leutschau sind unsicher (VI. 60, VI. 63, VI. 65, VI. 66, VI. 67 und VI. 72). Aufgrund der Handschrift konnten ursprünglich sowohl der Schwiegervater als auch der Schwiegersohn die Kalender besitzen. Auch der Inhalt der Eintragung hilft nicht bei der Identifizierung. Die Kalender stammen aus den Jahren 1701, 1705, 1707, 1708, 1709 und 1710. Pál Kajali verstarb 1710. In die Leutschauer Kalender aus den Jahren 1697, 1698, 1699 und 1700 notierte vermutlich Pál Ráday die für wichtig erachteten Ereignisse (VI. 68, VI. 69, VI. 70 und VI. 71). Als Grund für die Vermutung dienen das Schriftbild und der in den Eintragungen vorkommende Name des Ráday-Besitzes Losonc. In den Kalendern, die zwischen 1720 und 1739 in Leutschau erschienen sind (VI. 20), und in denen, die zwischen 1711 und 1720 in Komorn gedruckt wurden (VI. 73), können die Eintragungen von Klára Kajali und vermutlich auch von Pál Ráday erkannt werden. Aufgrund des Inhalts der Eintragungen kann als sicher erachtet werden, dass die Besitzerin dieser Werke die Frau von Pál Ráday war. Aufgrund der Handschrift kann aber auch angenommen werden, dass die Kalender Pál Ráday gehörten. Wegen dieser Gleichheit der Handschrift habe ich das Werk von Péter Kis-Viczay *Selectiora adagia Latino-Hungarica...* (VI. 29) in den Katalog aufgenommen. Die Besitzereintragung auf der Titelseite lautet: "Ex libr[is] Gedeonis de Ráda", also gehörte das Buch zwar Gedeon, sie wurde aber – meiner Mutmaßung nach – von seinem Vater in dieses Exemplar eingetragen; die Form der Buchstaben und die Linienführung erinnern uns an den Typ "Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]", der mehrheitlich auf der Titelseite der Bücher als Besitzereintragung zu lesen ist. Obwohl ich in den Bemerkungen zu den einzelnen Titeln schrieb, dass ich den Band anhand der Besitzereintragungen identifizieren konnte, bezieht sich diese Behauptung in diesem Fall nicht auf die Person des Besitzers, sondern auf den Mitteiler der Tatsache. Das Buch von Péter Kis-Viczay ist übrigens 1713, im Geburtsjahr von Gedeon Ráday erschienen. Auf der

Titelseite des Werkes *Bellarminus enervatus* von Amesius (CLR 6) steht die Eintragung "P. R.", es kann angenommen werden, dass der Band Pál gehörte, trotz der Tatsache, dass er in den aus seiner Bibliothek bekannten Stücken jene, die er selbst besaß, nicht mit den Anfangsbuchstaben seines Namens markierte. Auf dem letzten, eingebundenen Blatt des oben erwähnten Leutschauer Kalenders aus dem Jahre 1709 (VI. 67) steht ein kalligraphisches Monogramm, das sogar als "R. P." gelesen werden kann, sollte dieser Kalender nicht im Besitz von Pál Kajali, sondern von Pál Ráday gewesen sein.

Das Werk *Az országok romlasarul irott könyvnek első része...* von István Czeglédi befindet sich in zwei Exemplaren in der Bibliothek von Pál Ráday. Einen Band erbt er von seinem Onkel, er befindet sich heute noch im Bestan der Ráday-Sammlung (VI. 11). Im Buch ist die Besitzereintragung von János Darvas zu lesen. Ein anderes Exemplar des Werkes von István Czeglédi, in dem die Besitzereintragung von Pál Ráday steht, findet sich in der Bibliothek des Kollegiums Mikó Székely in Sepsiszentgyörgy, es wurde 1995 von Júlia Csikós mit anderen zehn Büchern von Pál I. veröffentlicht (IV. 3). Bei der Zusammenstellung des Katalogs hatte ich vor, die Bibliothek von Pál Ráday zu rekonstruieren, aber ich veröffentlichte auch die wenigen Bände, die seiner Frau Klára Kajali gehörten und heute noch im Bestand von künstlerischem Wert zu finden sind.

Bei der Identifizierung der lateinischsprachigen Katalogtitel von Pál Ráday fand ich im alten Bücherbestand viele Titel, von denen – weil es an Besitzereintragungen mangelt – eindeutig nicht entschieden werden kann, ob sie Pál Ráday gehörten. Von einem Teil der Bücher kann lediglich behauptet werden, dass sie zum Hauptbestand gehörten und einst sicherlich im Besitz der Familie Ráday waren, weil sie im Katalog aus dem Jahre 1861 angeführt sind, als der Bestand angekauft wurde (RÁDAY CAT.), aber in den Bänden finden sich keine Besitzereintragungen. In mehreren, aus der Familiensammlung stammenden Bänden ist nur das Monogramm von Gedeon Ráday zu lesen. Bei gewissen Titeln beschrieb ich Bücher aus dem Museumsbestand, die angesichts des Erscheinungsjahres aus der Bibliothek von Pál hätten stammen können (und in einem der zeitgenössischen Verzeichnisse vorkommen). Im heutigen Bibliotheks-

bestand fehlen schon relativ viele Titel. Es ist aber gelungen, diese Bücher mit Hilfe von äußeren Quellen, also von alten Bibliotheksbeständen, Bibliographien und Datenbanken zu identifizieren.

Es ist allgemein bekannt, dass Pál Ráday – als männlicher Aristokrat – die alten ungarischen Drucke gesammelt hat. Das steht zu allgemeinen Gewohnheiten der Zeit im Gegensatz, die alten ungarischen Drucke gerieten nämlich in die Frauenbibliotheken. Die Identifizierung seiner ungarischsprachigen Bücher ist komplizierter als die der fremdsprachigen. Diese Bücher bereichern zur Zeit den alten Bestand dreier Bibliotheken. Bei der Identifizierung der Werke, also beim Herausfinden der heutigen, vermuteten Standorte leistete mir der Katalog von Eszter Ráday (REK) große Hilfe. Die Kopie des Katalogs schickte mir Anikó Deé Nagy aus Neumarkt am Mieresch (ung. Marosvásárhely). Die Witwe von Pál Ráday, Klára Kajali ist 1741 verstorben. Ihre Kinder, Gedeon I., der Büchersammler, der jung verstorbene Pál II. und Eszter, die Frau von László Teleki, teilten die beweglichen und unbeweglichen Güter untereinander. Das ursprüngliche Exemplar der betreffenden Dokumente, in dem die Vertragspartner auch in der Sache der Bücher entschieden, ist heute noch im Ráday-Archiv zu finden. Dieses Dokument wurde von Angéla Beliczay in ihrer Studie über Klára Kajali erwähnt, in der als Interpretation steht, dass die väterliche Sammlung von Gedeon und die mütterliche Bibliothek von Eszter geerbt wurde. Laut dieser Studie befanden sich einst die hundertdreizehn Bände, die die Frau von László Teleki als Erbe nach Siebenbürgen mitbrachte und später mit vielen Büchern von Eszter Ráday in die Teleki-Theke in Neumarkt am Mieresch gerieten, im Besitz von Klára Kajali. László Balázs meint, dass die nach Siebenbürgen gelieferten Bände Pál Ráday gehört hätten. Segesváry wies darauf hin, dass die ungarischsprachigen Bücher – wie es zur damaligen Zeit üblich war – im Zimmer der Frauen standen, betonte aber anhand von Archivquellen, dass die auf keinen Fall bedeutete, dass diese Bücher unbedingt von ihnen gesammelt wurden. Unter dem 5. Punkt des Protokolls über die Vermögensaufteilung unter den Ráday-Nachkommen steht folgender Text: “Da wir auch die lateinischsprachigen Bücher teils von unseren Vorfahren, Gedeon und

Pál Ráday geerbt, teils selbst erworben hatten, haben wir meiner jüngeren Schwester Eszter die hundertdreizehn ungarischsprachigen Bücher überlassen.“ Diese Quelle gibt an, dass die Frau von László Teleki eine hundertdreizehnbändige ungarischsprachige Sammlung aus der Familienbibliothek erhielt, die auch die Bücher von Klára Kajali enthielten. Die Brüder Ráday erbten die lateinischsprachigen Bücher. Die geringe Anzahl der alten ungarischen Drucke, die sich noch heute im Budapester Bestand befinden und einst nachweisbar im Besitz von Pál I. waren, bestätigt die Vermutung, dass Eszter Ráday den größten Teil der von ihrem Vater gesammelten ungarischen Bücher nach Siebenbürgen mitgenommen hat, mindestens jene elf Werke, die von Júlia Csikós anhand von Besitzereinträgen in Sepsiszentgyörgy identifizieren konnte. Die erwähnten Exemplare der Bibliothek von Pál Ráday kamen 1876 als Schenkung von Domokos Teleki ins Kollegium Mikó Székely in Sepsiszentgyörgy. Domokos Teleki war der Urenkel von Pál Ráday. In einem der elf Bände steht nicht nur die Besitzereintragung von Pál Ráday, sondern auch die von Eszter Ráday. Es ist wahrscheinlich, dass weitere Bände aus der Bibliothek von Pál Ráday und der Sammlung von Eszter Ráday identifiziert werden könnten, wenn der Bücherbestand von Eszter Ráday in Neumarkt am Mieresch erforscht würde.

Den letzten (VI.) Teil meines Katalogs bilden Archivquellen, Bände, die aus der Fachliteratur bekannt sind, sowie Exemplare, in denen die Besitzereinträgen von Pál Ráday stehen, aber in den Bücherverzeichnissen nicht vorkommen. Die letztgenannten Bände nahm ich nach der Autopsie der Bücher der Bibliothek der Familie Ráday anhand der Eintragungen in den Katalog als die Bücher des Gründers der Sammlung auf.

Der früher angelegte Zettelkatalog über den Bestand half mir bei der Beschreibung jener Bücher von Pál Ráday, die in den Quellen nicht genannte werden und in der Fachliteratur unbekannt sind. Bei der Bearbeitung gab die Bibliothekarin (Angéla Beliczay) im Anschluss an die Titelaufnahme als Anmerkung die von den Mitgliedern der Familie Ráday stammenden Besitzereinträgen an. In diesen Fällen habe ich natürlich durch Autopsie geschlossen, ob das genannte Werk, das von der Bearbeiterin des Buches als Band von Pál Ráday markiert wurde,

einst zur Bibliothek des Gründers gehörte oder einem Familienmitglied mit gleichem Namen. Es kann angenommen werden, dass der Besitzer dieser Bücher Pál III., ein Nachkomme des Bibliotheksgründers, war, dessen Vater, Gedeon Ráday der Jüngere (1745–1801) im Jahre 1782 in den Baronstand und im Jahre 1790 in den Grafenstand erhoben wurde. Die Besitzereintragungen von Pál Ráday fand ich auch in Bänden, die ich anhand von Archivquellen oder der Fachliteratur in den Katalog aufgenommen habe. Das Werk von János Bethlen (VI. 4) konnte Segesváry während seiner Forschungen identifizieren, aber er wies bezüglich des Werkes über die Geschichte Siebenbürgens auf keine Quelle hin. Das Werk wurde in der Bestandsanalyse unter den neuesten Werken über die Geschichte Ungarns erwähnt. Der Buchbinder Mátyás Prinz stellte 1754 eine Rechnung für Gedeon Ráday aus. Auf der Liste werden die folgenden Werke genannt: *Ez világnak dolgainak igazgatásának mestersege...* von István Pataki Tót, *Igazság istáppja...* von János Pósaázi und die Wendelin-Übersetzung von Mihály Apafi (VI. 39, VI. 43, VI. 80). Die Exemplare aus dem Verlag Prinz gehörten zur Bibliothek von Pál Ráday, was durch die Besitzereintragungen bewiesen wird, die Bücher aber ließ sich sein Sohn Gedeon zusammen mit anderen Büchern einbinden. Mit Hilfe der Monographie von Segesváry identifizierte ich zwei Werke, die Ráday von seinen Büchereinkäufern als Geschenk erhalten hatte: Im Lehrbuch von Mihály Szathmári Paksi bezeugt ein Anagramm mit den Buchstaben des Namens von Pál Ráday, dass er der Besitzer des Buches gewesen war (VI. 50). Im theologischen Werk von András Kármán sind einige Widmungszeilen des Autors an Pál Ráday zu lesen (VI. 75).

Im letzten Teil meines Katalogs wurden auch jene Werke bearbeitet, deren Einkauf oder Anschaffungabsicht durch Archivquellen bestätigt wird bzw. die in der Fachliteratur bekannt sind und in keinen Bücherverzeichnissen von Pál Ráday vorkommen. Meine Primärquelle war die Bibliotheksgeschichte von Segesváry, die er aufgrund seiner Forschungen im Ráday-Archiv geschrieben hatte, wo er sich separat mit der Bücheranschaffungstätigkeit des Gründers Pál I., mit der Analyse des Bestandes und dem den Charakter der Familienbibliothek bestimmenden goldenen Zeitalter der Sammlung

während der Zeit des Bücherfreundes Gedeon I. beschäftigte. Die Monographie über die Geschichte der Familienbibliothek wurde schon 1956 fertiggestellt, aber erst 1992 in gedruckter Form veröffentlicht. Das Werk wurde von der Ráday-Sammlung anhand des ursprünglichen Manuskripts, ohne Änderungen herausgegeben. In Verbindung mit dem Anwachsen der Familienbibliothek, der Büchersammlertätigkeit von Pál und Gedeon Ráday zitierte Segesváry Briefe zum Thema Bücheranschaffung. Der in den Fußnoten angeführte Standort der Briefe stimmt mit den heutigen Archivsignaturen nicht überein, so fand ich die Quellen, auf die der Autor hinwies und die heute noch im Ráday-Archiv zu finden sind, aufgrund der Personen, die die Briefe geschrieben haben, bzw. anhand des im Jahre 1982 erschienenen Handschriftenkatalogs der Ráday-Bibliothek. In den Bemerkungen zu den Titeln, die anhand der Korrespondenz bekannt sind, gab ich den genauen heutigen Standort des handgeschriebenen Dokuments an. Segesváry teilte zudem eine wertvolle Quelle mit: die zwei Bücherverleihverzeichnisse von Pál Ráday. Die auf diesen Listen und in den Briefen vorkommenden Werke wurden meistens vom Autor identifiziert, oder er teilte uns bei einer nicht eindeutigen Angabe auch seine Vermutungen mit.

Die Mehrheit der von Segesváry erwähnten, aus der Archivquellen bekannten Stücke der Bibliothek von Pál Ráday sind nicht eindeutig identifizierbar. Weitere Werke sind heute im Bestand der Sondersammlungen der Ráday-Sammlung zu Budapest nicht mehr zu finden (Bibliothek der Familie Ráday, Sammlung der alten ungarischen Drucke), die vorhandenen Exemplare beinhalten keine Hilfe leistenden Eintragungen und in anderen Fällen ist es ausgeschlossen, dass der gewisse Band von Pál Ráday angeschaffen worden wäre.

Segesváry benutzte bei der Identifizierung der in den von ihm herausgegebenen Archivquellen erwähnten Werke den Katalog über den Bestand der Ráday-Bibliothek aus dem Jahre 1861, die Fachliteratur und den Bücherbestand der Familienbibliothek selbst. Zu meiner Arbeit stand mir außerdem noch das Verzeichnis über die Bücher von Eszter Ráday und die zwei neu entdeckten, kurzen Verzeichnisse zur Verfügung.

Im Anhang veröffentlichte ich das von Pál Ráday zusammengestellte Verzeichnis (1729), das er anhand Leipziger Buchhändlerkataloge verfaßt haben dürfte. Wir interpretieren diese Liste als Desiderata, weil von den erwähnten Büchern nur 11 in der heutigen Sammlung zu finden sind, wobei keines davon von Pál Ráday selbst angeschafft wurde.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ADAMS	ADAMS, Herbert Mayow: Catalogue of books printed on the continent of Europe, 1501–1600 in Cambridge libraries. I–II. Cambridge, 1967.
ADATTÁR 13/2.	Magyarországi Magánkönyvtárak II. 1588–1721. Sajtó alá rend. Farkas Gábor, Varga András, Katona Tünde, Latzkovits Miklós. Szerk. Monok István. Szeged, 1992. (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 13/2.)
APPONYI	APPONYI, Alexander: Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. I–IV. München, 1903–1927.
BALÁZS	BALÁZS László: A Ráday család és könyvtára. In. A Ráday Gyűjtemény Évkönyve VI. 1989. 135–143.
BAUDRIER	BAUDRIER, Henri: Bibliographie lyonnaise. Publ. et cont. par Julien Baudrier. 1–12. Lyon, 1895–1921. Réimpr. Paris, 1964–1965.
BB	Bibliotheca Belgica. Bibliographie
BBP Mannheim	Bereichsbibliothek Philosophie, Universitätsbibliothek, Mannheim
BELICZAY ÉK	BELICZAY Angéla: Hol jelent meg az Ébresztő Kakasszó? In. Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára. Szerk. Esze Tamás. Bp. 1980. 147–156.

BELICZAY KK	BELICZAY Angéla: Kajali Klára, Ráday Pál felesége. In. Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára. Szerk. Esze Tamás. Bp. 1980. 157–196.
BLB Karlsruhe	Badische Landesbibliothek, Karlsruhe
BLC	British Museum. General catalogue of printed books. Photolithographic ed. to 1955. 1–263. London, 1965–1966.
BLC Dutch	Short-title catalogue of books printed in the Netherlands and Belgium and of Dutch and Flemish books printed in other countries from 1470 to 1600 now in the British Museum. London, 1965.
BLC French	Short-title catalogue of books printed in France and of French books printed in other countries from 1470 to 1600 now in the British Museum. London, 1924.
BLC German	Short-title catalogue of books printed in the German-speaking countries and German books printed in other countries from 1455 to 1600 now in the British Museum. London, 1962.
BLC II.	The British Library general catalogue of printed books to 1975. London–München, 1979–1987.
BLC Italian	Short-title catalogue of books printed in Italy and of Italian books printed in other countries from 1465 to 1600 now in the British Museum. London, 1958.
BMC	Catalogue of Books Printed in the XVth Century now in the British Museum. I–IX. London, 1908–1962.

BN	Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale. Auteurs. 1–231. Paris, 1897–1981.
BPS Trier	Bibliothek des Bischöflichen Priesterseminars, Trier
BR	Bibliothèque Royale Albert Ier, Bruxelles
BSB München	Bayerische Staatsbibliothek, München
ČAPLOVIČ	ČAPLOVIČ, Ján: Bibliografia tlačí vydaných na Slovensku do roku 1700. Diel 1. Martin 1972. (Slovenská národná retrospektívna bibliografia. Séria A, Knihy; Ia.)
CIBN	Bibliothèque Nationale catalogue des incunabules I–II. Paris, 1981–1992.
CIH	SAJÓ Géza–SOLTÉSZ Erzsébet: Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur I–II. Bp. 1970.
CLR	Catalogus Librorum Radaianorum. (Ráday Pál latin nyelvű könyveiről, saját kezével írott, részleges katalógusa.) Eredeti kézirat: Ráday cs.l. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó)
COLLIJN-STOCKHOLM	COLLIJN, Isak: Katalog der Inkunabeln der Kgl. Bibliothek in Stockholm I–III. Stockholm, 1914.
COLLIJN-UPPSALA	COLLIJN, Isak: Katalog der Inkunabeln der Kgl. Universitäts-Bibliothek zu Uppsala. Uppsala, 1907. (Bibliotheca Ekmaniana, 5.)
CZEGLE	CZEGLE Imre: Ráday Pál és a Sárospataki Kollégium. In. Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára. Szerk. Esze Tamás. Bp. 1980. 197–233.

CSIKÓS	CSIKÓS Júlia: Ráday Pál könyvei a Székely Mikó Kollégiumban. In. Örökség és feladat. Tanulmányok a romániai magyar könyvekről, könyvtárakról. Szerk. Kiss Jenő. Sepsiszentgyörgy, 1995. 63–69.
DENIS	DENIS, Michael: Wiens Buchdruckergeschicht bis 1560. [mit Nachtragsband]. Wien, 1782–1793.
DZMB Köln	Deutsche Zentralbibliothek für Medizin, Köln
EAB Paderborn	Erzbischöfliche Akademische Bibliothek, Paderborn
EBL	GEORGI, Theophil: Europäisches Bücherlexicon... Theil. I–VIII. Leipzig, 1742–1755.
EDDB Köln	Erzbischöfliche Diözesau- und Dombibliothek, Köln
EK Évk	A Budapesti Egyetemi Könyvtár Évkönyvei, Budapest
EOB Stuttgart	Evangelischer Oberkirchenrat, Stuttgart
EÖTVÖS	EÖTVÖS Lajos: Újabb pótlék a pápai nyomda történetéhez. Századok, 1869. 331–333.
Ev.Luth. LK	Evangelisch-lutherische Landeskirche
FB THEOL. Göttingen	Theologische Fakultätsbibliothek, Georg August Universität, Göttingen
FBN Rostock	Forschungsinstitut für die Biologie landwirtschaftlicher Nutztiere Dummerstorf
FBT Freiburg	Fachgebiet Theologie, Universitätsbibliothek, Freiburg im Breisgau
FLB Gotha	Forschungs- und Landesbibliothek, Gotha

FU Berlin	Freie Universität, Berlin, Universitätsbibliothek
GOFF	GOFF, Frederick R.: <i>Incunabula in American Libraries</i> . New York, 1964.
GORZÓ	GORZÓ Gellért: Rádai Ráday Pál. Bp. 1915.
GRAESSE	GRAESSE, Jean George Théodore: <i>Trésor de livres rares et précieux ou nouveau dictionnaire bibliographique</i> . Dresden, 1859–1900.
GUDENUS	A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája. I–III. Összeáll.: Gudenus János József. Bp. 1990, 1993, 1998.
HAAB Weimar	Herzogin Anna Amalia Bibliothek, Weimar
HAB Wolfenbüttel	Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel
HAMAR	HAMAR István: A Ráday könyvtár régi magyar irodalmi művei. [Bp. 1913.]
HBLWG Rastatt	Historische Bibliothek, Ludwig-Wilhelm-Gymnasium, Rastatt
HC	HAIN, Ludwig–COPINGER, W. A.: <i>Supplement to Hain's Repertorium Bibliographicum</i> . I–II. London, 1895–1902.
HECKENAST	HECKENAST Gusztáv: Kajali Pál (Ráday Pál apósa). In. Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára. Szerk. Esze Tamás. Bp. 1980. 281–313.
HELLEBRANT	HELLEBRANT Árpád: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában levő ősnymtatványoknak jegyzéke. <i>Catalogus librorum saeculo XV° impressorum quotquot in Bibliotheca Academiae Litterarum Hungaricae asservantur</i> . Bp. 1886.
HEUREKA	Hand Press Book database

HMT Rostock	Hochschule für Musik und Theater Rostock Institute
HORVÁTH	HORVÁTH Ignác: A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának ősnymtatványai 1465–1500. Bp. 1895.
HORVÁTH 1953	HORVÁTH János: A reformáció jegyében. Bp. 1953.
HSGB Konstanz	Heinrich-Suso Gymnasium, Konstanz
HUBAY-AUGSBURG	HUBAY Ilona: Incunabula der Staats- und Stadt-Bibliothek Augsburg. Wiesbaden, 1974.
HUBAY-EICHSTÄTT	HUBAY Ilona: Incunabula Eichstätter Bibliotheken. Wiesbaden, 1968.
IAP Rostock	Leibniz-Institut für Atmosphärenphysik e.v. Kühlungsborn
IBE	CRAVIOTTO, García: Biblioteca Nacional [Madrid]. Catálogo general de incunables en bibliotecas españolas. I–II. Madrid, 1989–1990.
IBP	KAWECKA-GRYCZOVA, Alodia: Incunabulae quae in bibliothecis Poloniae asservantur. I–II. Wrocław, 1970.
IDL	THIENEN, Gerhard van: Incunabula in Dutch libraires I–II. Nieuwkoop, 1983.
IFOK Rostock	Institut für organische Katalyseforschung, Rostock
IGI	GUARNASCHELLI, T. M.–VALENZIANI, E.: Indice generale degli incunaboli delle biblioteche d' Italia. I–VI. Roma, 1943–1981.
Index Aur.	Index Aureliensis. Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum. I–VII. Baden-Baden, 1962–1982.

IOW Rostock	Institut für Ostseeforschung, Warnemünde
ISTC	DAVIES, Martin: The Illustrated ISTC on CD-ROM in Association with the British Library. Reading, 1996.
IV C/2–1. 742. sz.	Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1727. június 17.
JALB Emden	Johannes a Lasco Bibliothek, Emden
JSVVE Tübingen	Universität Tübingen, Juristisches Seminar und Seminar für Völker- und Europarecht, Bibliothek
KEMPELEN	KEMPELEN Béla: Magyar nemes családok I–XI. köt. Bp. 1911–1915; 1931–1932.
KLEBS	KLEBS, Arnold C.: Incunabula scientifica et medica: Short title list. Bruges, 1938.
KT	A Decreta constitutiones... (Tyrvaviae, 1584.) című kötetben található katalógustöredék: Radaij Familia könyve...). Jelzet: RMK 3,19
KTS Tübingen	Katolisch-Theologisches Seminar, Abteilung für Philosophische Grundfragen der Theologie, Universitätsbibliothek, Tübingen
LADÁNYI Sándor– L. KOZMA Borbála	RÁDAY Pál: Lelki hódolás. Sajtó alá rend. L. Kozma Borbála. A bevezető tanulmányt írta: Ladányi Sándor. Bp. 1977.
LB Aurich	Landschaftsbibliothek, Aurich
LB Coburg	Landesbibliothek, Coburg
LBMV Schwerin	Landesbibliothek Mecklenburg-Vorpommern, Schwerin
Library of Congress	Library of Congress, Washington
LISA Rostock	Landesinstitut für Schule und Ausbildung, Rostock

LLB Detmold	Lippische Landesbibliothek, Detmold
LSB Überlingen	Leopold-Sophien-Bibliothek, Überlingen
MADSEN	MADSEN, Victor: Katalog over det Kongelige Bibliotheks inkunabler Vol. 1–2. København, 1935–1938. Vol. 3.: DAL, Erik: Accession 1938–1962. København, 1963.
Magyar Larousse	Magyar Larousse. Enciklopédikus szótár. 1–3. köt. Főszerk. Bakos Ferenc és Szávai János (1. köt.), Ruzsiczky Éva és Szávai János (2–3. köt.). Bp. 1991, 1992, 1994.
MAKKAI	MAKKAI László: Ráday Pál és a magyar művelődés. In. Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára. Szerk. Esze Tamás. Bp. 1980. 113–123.
Marienbibl.	Marienbibliothek, Halle
MAYER	MAYER, Anton: Wiens Buchdrucker-Geschichte 1482–1182. 1–2. Wien, 1883–1887.
MB Bretten	Die Bibliothek des Melanchthonhauses, Bretten
MEAD	MEAD, Herman Ralph: Incunabula in the Huntington Library. San Marino, 1937.
MK	Ráday Pál magyar nyelvű könyveiről, saját kezével írott katalógusa: Lajstroma az Könyveimnek. Magyar Könyvek(ne)k Lajstroma és ára. Eredeti kézirat: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó)
MKSz	Magyar Könyvszemle, Budapest
MONOK	MONOK István: A Rákóczi család könyvtárai 1588–1660. Szeged, 1996. (A Kárpát-medence koraújkori könyvtárai I.)

MPI AÖRV Heidelberg	Max Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, Bibliothek
MTAK	Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapest
NÄGLER	Bibliotheca Muzeului Brukenthal. Catalogul transilvanicelor, vol. I. (sec. XVI–XVII). Sibiu, 1974.
NAGY Iván	NAGY Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. Pest, 1857–1868. (Reprint kiadás: Budapest, 1987– 1988.)
National Library of Canada	National Library of Canada, Ottawa
New York State Library	New York State Library, New York
NUC	The National Union Catalog. Pre-1956 imprints. A cumulative author list representing Library of Congress printed cards and titles reported by other American libraries. Vol. 1 —. London, 1968—.
OATES	OATES, J. C. T.: A catalogue of the fifteenth century printed books in the University Library Cambridge. Cambridge, 1954.
OHLY–SACK	OHLY, Kurt–SACK, Vera: Inkunabelkatalog der Stadt- und Universitätsbibliothek und anderer öffentlicher Sammlungen in Frankfurt am Main, 1966–1967.

- OSZK Ant. Az Országos Széchényi Könyvtár 16. századi nyomtatványainak katalógusa. Nem magyar nyelvű, külföldi kiadványok. Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum, qui in Bibliotheca Nationali Hungariae Széchényiana asservantur. Editiones non Hungarice et extra Hungariam impressae. Tom. I–III. Összeáll. Soltész Erzsébet, Velenczei Katalin, W. Salgó Ágnes. A nyomdász-katalógust és a nyomdász-nevek mutatóját összeáll. Héjjas Eszter. A névmutatót összeáll. W. Salgó Ágnes. Bp. 1990.
- ÖB Aachen Öffentliche Bibliothek, Aachen
- PÉLIGRY PÉLIGRY, Christian: Catalogues régionaux des incunables des Bibliothèques publiques de France. Vol. III. Bibliothèques de la Région Midi-Pyrénées. Bordeaux, 1982.
- PELLECHET PELLECHET, Mariae: Catalogue général des incunables des bibliothèques publiques de France I–III. Nendeln, 1970.
- PÉTER 1962 PÉTER Zoltán: A jubiláló Ráday Könyvtár. 1711–1861–1961. [Bp.] [1962.] Klny. a Magyar Könyvszemle 1962. évi 4. számából.
- PÉTER-MKSz 1962 PÉTER Zoltán: A jubiláló Ráday Könyvtár. 1711–1861–1961. Magyar Könyvszemle, 1962. 4. sz., 303–316.

- PETRIK Magyarország bibliographiája. 1712–1860. Könyvészeti kimutatása a Magyarországon s hazánkra vonatkozólag külföldön megjelent nyomtatványoknak. 1–4. köt. *Bibliographia Hungariae 1712–1860. seu Catalogus librorum in Hungaria et de rebus patriam nostram attinentibus extra Hungariam editorum*. Tom. 1–4. Összeáll s tudományos szakmutatóval ellátta Petrik Géza. Bev. Szilágyi Sándor. Bp. 1888–1892. Pótköt.: 5. köt. Szerk. Komjáthy Miklósné. Bp. 1971., 6. köt. Nyomda- és kiadástörténeti mutató az 1–5. kötetben közreadott magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) 1712–1800. között megjelent kiadványokhoz. *Index typographicus librorum annis 1712–1800 in Hungaria (alibique lingua Hungarica) editorum ad tomos 1–5*. Szerk. Markos Béla. Bp. 1972., 7–8. köt. Bp. 1989–1991.
- PLB Speyer Pfälzische Landesbibliothek, Speyer
- POLAIN POLAIN, M.-Louis: *Catalogue des livres imprimés au quinzième siècle des bibliothèques de Belgique*. T. 1–4. Bruxelles, 1932.
- PP VOET, Leon: *The Plantin Press (1555–1589)*. A bibliography of the works printed and published by Christopher Plantin at Antwerp and Leiden. In collab. with Jenny Voet-Grisolle. I–VI. Amsterdam, 1980–1983.
- PROCTOR PROCTOR, Robert: *An Index to the early printed books in the British Museum from the invention of printing to the year MD, with notes of those in the Bodleian Library*. T. 1–2. London, 1898.

PRUZSINSZKY–HAMAR	PRUZSINSZKY Pál–HAMAR István: A budapesti Református Theológiai Akadémia Ráday könyvtárának múltja és jelene. Bp. 1913.
RÁDAY CAT.	A Ráday Könyvtár 1861-es hivatalos átvételi katalógusa.
RÁDAY CD	A Ráday Könyvtár ősnymtatványai és könyvritkaságai. (CD-ROM)
Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.	Az örökség (ingó-és ingatlan vagyon) felosztása Ráday Eszter, I. Gedeon és II. Pál között Ráday Pálné, Kajali Klára halála után (1741).
Ráday cs.lt. C/64. IVa. 132. sz.	Ráday Pál levele feleségéhez, Kajali Klárához. Pozsony, 1725. július 24.
Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 268. sz.	Fatavits Ferenc levele Ráday Pálhoz. Pozsony, 1725. január 10.
Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 493. sz.	Mányoki Ádám levele Ráday Pálhoz. Pozsony, 1728. április 15.
Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 495. sz.	Mányoki Ádám levele Ráday Pálhoz. Pozsony, 1728. május 16.
Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 580. sz.	Negyedi Sámuel levele Ráday Pálhoz. Hamburg, 1724. augusztus 2.
Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 740. sz.	Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1726. december 4.
Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 743. sz.	Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1727. július 19.
Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 744. sz.	Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1727. október 10.
Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 755. sz.	Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1732. január 4.

- Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–2. 22. sz. Ráday I. Gedeon levele édesanyjához, Ráday Pálné Kajali Klárához. Pozsony, 1725. február 11.
- Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz Prinz Mátyás könyvkötő számlája Ráday Gedeon számára (1754).
- Ráday cs.lt.C/64. IV C/2–1. 741. sz. Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1727. március 5.
- Ráday cs.lt.C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó) Ráday Pál kölcsönzéseiről fennmaradt két listája. (A kézirat lappang, jelenleg nem található meg az említett jelzeten.) Közzölte: Segesváry.
- REK Rádai Ester Asszony Könyveinek Laistroma. Gernyeszeg. 1767. [1757.] Jelzet: Thgy-95. Ms. 357.
- RITTER RITTER, Francois: Répertoire bibliographique des livres imprimés en Alsace aux XVe et XVIe siècles. II. Partie. Répertoire bibliographique des livres du XVIe siècles qui se trouvent à la Bibliothèque Nationale et Universitaire de Strasbourg. 1–4. Strasbourg 1937–1955.
- RMK SZABÓ Károly: Régi Magyar Könyvtár. (1473–1711). I–III. kötet. Bp. 1879–1898.
- RMNy Régi magyarországi nyomtatványok. 1473–1600–1635–1655. Res litteraria Hungariae vetus operum impressorum 1473–1600–1635–1655. Tom. I–III. Borsa Gedeon, Hervay Ferenc, Holl Béla, Käfer István és Kelecsényi Ákos munkája (1. köt), Borsa Gedeon, Hervay Ferenc és Holl Béla munkája, Fazakas József, Heltai János, Kelecsényi Ákos és Vásárhelyi Judit közreműködésével; szerk. Borsa Gedeon és Hervay Ferenc (2. köt), Heltai János, Holl

	Béla, Pavercsik Ilona és P. Vásárhely Judit munkája, Dörnyei Sándor, V. Ecsedy Judit és Käfer János közreműködésével; szerk. Heltai János. Bp. 1971, 1983, 2000.
RPI	Ráday Pál iratai. I. 1703–1706. Sajtó alá rend. Benda Kálmán, Esze Tamás, Maksay Ferenc, Pap László. Bp. 1955.
SACK-FREIBURG	SACK, Vera: Die Inkunabeln der Universitätsbibliothek und anderer öffentlicher Sammlungen in Freiburg im Breisgau und Umgebung. I–III. Wiesbaden, 1985.
SAK	SEGESVÁRY Viktor: A Ráday Könyvtár antiqua könyveinek katalógusa. In. A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, I. 1956. 103–134.
SALLANDER	SALLANDER, Hans: Katalog der Inkunabeln der Kgl. Universitäts-Bibliothek zu Uppsala I–II. Uppsala, 1953, 1965. (Bibliotheca Ekmaniana 59., 63.)
SB Bamberg	Staatsbibliothek, Bamberg
SB Berlin	Staatsbibliothek zu Berlin
SB Essen	Stadtbibliothek, Essen
SB Offenburg	Stadtbibliothek, Offenburg
SB Passau	Staatliche Bibliothek, Passau
SB Regensburg	Staatliche Bibliothek, Regensburg
SB Trier	Stadtbibliothek, Trier
SBB-PK Berlin	Staatsbibliothek zu Berlin-Preussischer Kulturbesitz
SBÜ Bochum	Stadtbücherei, Bochum

SEGESVÁRY	SEGESVÁRY Viktor: A Ráday Könyvtár 18. századi története. Bp. 1992. (A Ráday Gyűjtemény tanulmányai 4.)
SHEPPARD	SHEPPARD, L. A.: Catalogue of XVth century books in the Bodleian Library. s.l., 1954–1971. (Unpublished manuscript)
SLB SUB Dresden	Sächsische Landesbibliothek-Staats- und Universitätsbibliothek, Dresden
SÓK	SEGESVÁRY Viktor: A Ráday Könyvtár ősnymtatványainak katalógusa. In. A Ráday Gyűjtemény Évkönyve. I. 1956. 96–102.
Stadtarchiv Hof	Stadtarchiv Hof
STILLWELL	STILLWELL, Margaret Bingham: Incunabula in American Libraries. New York, 1940.
SUB Bremen	Staats- und Universitätsbibliothek, Bremen
SUB Frankfurt/Main	Stadt- und Universitätsbibliothek, Frankfurt/Main
SUB Göttingen	Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek, Göttingen
SUB Hamburg	Staats- und Universitätsbibliothek, Hamburg, Carl von Ossietzky
SuStB Augsburg	Staats- und Stadtbibliothek, Augsburg
SW SB Soest	Stadtarchiv Soest und Wissenschaftliche Stadtbibliothek, Soest
SZELESTEI	SZELESTEI NAGY László: Ráday Pál Lelki hódolás című művének kiadásai. In. Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára. Szerk. Esze Tamás. Bp. 1980. 425–434.

SZINNYEI	SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái. I–XIV. köt. Bp. 1891–1914. Utánnny. Bp. 1980–1981.
SZTRIPSZKY	SZTRIPSZKY Hiador: Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtár című munkájának I–II. kötetéhez. Bp. 1912. Utánnny. Bp. 1967.
TFS	Type Facsimile Society Publications. Oxford, 1900–1909.
Thiel: Fritsch	THIEL, Eberhard: Ambrosius Fritsch in Görlitz und seine Drucke (1565–1595). In: Archiv für Geschichte des Buchwesens 6(1966) 1325–1370. coll.
THULB Jena	Thüringer Universitäts- und Landesbibliothek, Jena
UB Augsburg	Universitätsbibliothek, Augsburg
UB Bielefeld	Universitätsbibliothek, Bielefeld
UB Bochum	Ruhr-Universität Bochum, Universitätsbibliothek
UB Eichstätt	Universitätsbibliothek, Eichstätt
UB Erlangen–Nürnberg	Universitätsbibliothek Erlangen–Nürnberg, Zentralbibliothek
UB Freiburg	Universitätsbibliothek Freiburg im Breisgau
UB Greifswald	Universitätsbibliothek, Greifswald
UB Heidelberg	Universitätsbibliothek, Heidelberg
UB Kiel	Universitätsbibliothek, Kiel
UB Konstanz	Bibliothek der Universität Konstanz
UB Leipzig	Universitätsbibliothek, Leipzig
UB Mainz	Universitätsbibliothek, Mainz

UB Mannheim	Universitätsbibliothek, Mannheim
UB München	Universitätsbibliothek, München
UB Passau	Univesitätsbibliothek, Passau
UB Regensburg	Universitätsbibliothek, Regensburg
UB Rostock	Universitätsbibliothek, Rostock
UB Trier	Universitätsbibliothek, Trier
UB Tübingen	Universitätsbibliothek, Tübingen
UB Würzburg	Universitätsbibliothek, Würzburg
UBB G. Mannheim	Universität Mannheim, Bereichsbibliothek Geschichte
UFB Gotha/Erfurt	Universitäts- und Forschungsbibliothek, Gotha/Erfurt
ULB Bonn	Universitäts- und Landesbibliothek, Bonn
ULB Düsseldorf	Universitäts- und Landesbibliothek, Düsseldorf
ULB Halle	Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen- Anhalt, Halle
ULB Münster	Universitäts- und Landesbibliothek, Münster
ÚMIL	Új Magyar Irodalmi Lexikon. 1–3. Főszerk. Péter László. Bp. 1994.
Univ. of California	University of California
USB Köln	Universitäts- und Stadtbibliothek, Köln
VD/16	Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts. – VD 16 – Hrsg.: von der Bayerischen Staatsbibliothek in München in Verbindung mit der Herzog August Bibliothek in Wolfenbüttel. (Red.): Irmgard Bezzel. Bd. 1. – Stuttgart, 1983–

- VL Világirodalmi Lexikon. 1–19. köt. Főszerk. Király István, Szerdahelyi István (12. kötettől). Bp. 1970–1996.
- VOULLIÉME-BERLIN VOULLIÉME, Ernst: Die Inkunabeln der Königlichen Bibliothek (Preussischen Staatsbibliothek) und der anderen Berliner Sammlungen XXX. Beiheft zum ZfB. Leipzig, 1906.
- WALSH WALSH, James E.: A catalogue of the fifteenth-century books in the Harvard University Library I– (in progress). Binghampton, 1991–
- WLB Stuttgart Württembergische Landesbibliothek, Stuttgart
- ZOVÁNYI 1914. ZOVÁNYI Jenő: Ágensválasztás 1762–63-ban. Protestáns Szemle, 1914.
- ZOVÁNYI-LADÁNYI ZOVÁNYI Jenő: Magyarországi Protestáns Egyháztörténeti Lexikon. 3., jav. bőv. kiad. Szerk. Ladányi Sándor. Bp. 1977.
- ZSINDELY 1954 ZSINDELY Endre: Mátyóki Ádám levelei Ráday Pálhoz. Művészettörténeti Értesítő, 1954. 2. sz.

A RÁDAY CSALÁD KÖNYVTÁRA (I. PÁL ÉS I. GEDEON GYŰJTEMÉNYE)

A könyvtár kialakulása és gyarapításának forrásai

A Ráday család könyvtárának alapítójaként I. Pált tartja a szakirodalom joggal, hiszen a tudatos könyvgyűjtés először nála figyelhető meg. E tevékenységét a korban egyedülállóná tette a magyar könyvek iránti érdeklődése, és a beszerzésükre irányuló következetes törekvés.¹⁰¹ A Segesváry által hivatkozott vagy idézett forrásanyag egyaránt tartalmaz anyanyelvű és idegen nyelvű kiadványokkal kapcsolatos beszerzési adatokat. A magyar könyvek fő beszerzője Szathmári Paksi Mihály marosvásárhelyi teológiai tanár volt, aki többségében erdélyi nyomtatványokat szerzett Ráday számára.¹⁰² Ezek közé tartozott Hegyesi István¹⁰³ és Szathmárnémethi Mihály¹⁰⁴ munkája. Ráday Eszter örökségeként mindkettő a Teleki család tulajdonába került, ma a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban található.¹⁰⁵ Szathmári Paksi beszerzései között van olyan hungaricum¹⁰⁶ is, amely latin nyelven, külföldön jelent meg, és szerepel Ráday saját kezűleg írt, részleges katalógusában (CLR 29.). Nadányi munkájának a könyvjegyzékben szereplő példánya ma is megvan a Ráday Könyvtár állományában, amelyet a kötetben olvasható possessor-bejegyzés is bizonyít.

A Ráday Levéltárban ma is találhatók Szathmári Paksi által 1726 és 1732 között könyvészeti ügyekben írott levelek. E forrásanyag korántsem teljes, nem fedi le egészében az erdélyi könyvbeszerző tevé-

¹⁰¹ SEGESVÁRY *i. m.* 55–56., MAKKAI *i. m.* 122.

¹⁰² SEGESVÁRY *i. m.* 44., 46.

¹⁰³ Hegyesi István: Kegyessegnek nagy titka...Kolozsvár, 1686. RMK I. 1352.

¹⁰⁴ Szathmárnémethi Mihály: A négy evangelisták szerint való dominika... Kolozsvár, 1675. RMK I. 1179.

¹⁰⁵ CSIKÓS *i. m.* 68.

¹⁰⁶ Nadányi János: Florus Hungaricus...Amsterdam, 1663. RMK III. 2192. SEGESVÁRY *i. m.* 47., 63.

kenységét. A levéltári anyag hiányos voltára Segesváry hívta fel a figyelmet monográfiájában.¹⁰⁷ Azt sem tudni, mikor kapta az első megbízást Rádaytól. Segesváry feltételezése szerint ismeretségük talán már az 1711 körüli évektől datálható, ugyanis Szathmári Paksi a szatmári béke esztendejében vette feleségül Debreceni Ember Pál lányát, Juditot.¹⁰⁸ Az akkoriban losonci lelkészt,¹⁰⁹ Debreceni Ember Pált baráti szálak fűzték¹¹⁰ a Ráday család több tagjához is, *Garizim és Ébál* című munkájában (Gorzó 5.) Pál apjához, Ráday Gáspárhoz írott ajándékozó sorai olvashatók, és fiával is mindvégig megtartotta a jó kapcsolatot¹¹¹.

A könyvkereskedelem kialakulatlansága, a marosvásárhelyi professzor korlátozott utazási és anyagi lehetőségei¹¹² erősen meghatározták a beszerzés forrásait és a megvásárolt könyvanyag mennyiségét. Szathmári Paksi többször is kénytelen volt mentetgetőzni a beszerzett kötetek csekély száma miatt: „Mind ezideig abban forgolódtam hogy az hozzám Catalogusban nem küldetett Authorokat lassanként össze szerezzem: Itt lakos b. Compactor uramalis, ki’a Kolosvári Typographus fia, szorgalmaztattam. Özvegy Praedicatornékhözis küldöztem, mivel többnyire azoknál lehet magyar Authorokat találni, de kettőnél többet nem találhattam.”¹¹³ „A könyvek iránt szorgalmatos lések, de igen szűken találok...”, írta Rádaynak 1730. április 6-án.¹¹⁴ A fennmaradt levelek közül a legtöbb 1727-ből való, e naptári évben Szathmári Paksi tizenkét könyvet küldött megbízójának.¹¹⁵ A könyvek, illetve azok vé-

¹⁰⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 45–46.: Az első levél (1726. dec. 4.) tartalma már egy ideje tartó könyvbeszerzői tevékenységre enged következtetni; Utalt a már említett, Eötvös Lajos által 1869-ben közölt levélre is (EÖTVÖS *i. m.* 331–332.), amelyben magyar nyelvű nyomtatványokról értesítette Szathmári Paksi Rádayt 1724. augusztus 10-én. E dokumentum már Segesváry kutatásai idején sem volt meg a Ráday Levéltárban.

¹⁰⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 44.

¹⁰⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 44.

¹¹⁰ SEGESVÁRY *i. m.* 44.

¹¹¹ SEGESVÁRY *i. m.* 52.

¹¹² SEGESVÁRY *i. m.* 44.

¹¹³ Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1726. dec. 4. (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 740. sz.)

¹¹⁴ Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 746. sz.

¹¹⁵ Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1727. október 10. (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 744. sz.) és lásd még az 1727. márc. 5-én, jún. 17-

telárának eljuttatásában tevékeny szerepet vállalt Ráday sógora, Tussay György.¹¹⁶ A teológiai tanár más alkalommal Sárkány Pál „kedves tanítványa”¹¹⁷ és Ladányi István „deákja”¹¹⁸ által is küldött könyvet Rádaynak, akinek 1733-ban bekövetkezett haláláig könyvbeszerzője maradt. Az évek során Szathmári Paksi feladata egyre nehezebbé vált, hiszen főként az ő tevékenysége nyomán szépen gyarapodott a magyar könyveket is gyűjtő nemes tékája, ezért írta 1732. január 4-ei levelében, hogy sok tudakozódásra is alig talál olyan kötetet, amely a katalógusban ne lenne meg.¹¹⁹ Fennmaradt az a levele, amelyben az utolsó könyvbeszerzésre kapott összegről számolt el, de már Ráday Pál özvegyének:¹²⁰ „’a ki ment summán könyveket vöttem, és egymás után az idvezült Urnak részben el küldöttem”. A hatvan forintból megmaradt harminckilenc forintnyi összeget részint közvetlenül jutatta el Kajali Klárának, részint vején, Teleki Lászlón keresztül: „...kilentz forintni summát ’a Tekintetes Aszszonynak el-küldöttem... Méltóságos Gróff Teleki László Uramnak ő Nagyságának, még ott fenn létemben adtam vólt harmintz forintokat, olly véggel, hogy ’a Tekintetes Aszszonynak kezibe szógáltassanak.”¹²¹

Ráday Pál már hozzájutott kiadói, kereskedői nyomtatott katalógusokhoz. Vélhetően egy ilyenből írta össze az őt érdeklő teológiai, jogi és orvosi könyveket, amelyek Lipcsében megvehetők voltak. Az 1729-

én és júl. 19-én kelt leveleket (Ráday cs.lt. C/64. IV./2–1. 741.,742.,743. sz.), SEGESVÁRY *i. m.* 47.

¹¹⁶ Ráday Pál lánytestvérének, Ilonának férje. (NAGY Iván *i. m.* 550.), Tevékenységére vonatkozóan lásd a már említettek közül a 740. és a 741. sz. leveleket, és SEGESVÁRY *i. m.* 47–48.

¹¹⁷ Szathmári Paksi már ismertetett levele Rádayhoz. (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 743. sz.) Említi még SEGESVÁRY *i. m.* 48.

¹¹⁸ Szathmári Paksi már ismertetett levele Rádayhoz. (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 742. sz.) Említi még SEGESVÁRY *i. m.* 48.

¹¹⁹ Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1732. jan. 4. (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 755. sz.)

¹²⁰ Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálnéhoz. 1736. dec. 16. (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 757/C.)

¹²¹ uo.

ben írt autográf jegyzéket azért közöljük függelékként, mert nincsen információnk arra nézve, hogy meg is vásárolta ezeket a könyveket.¹²²

Ráday Pál magyar és idegen nyelvű könyvállományának gyarapításában beszerzések és ajándékok révén jelentős szerepet játszottak a vele baráti viszonyban álló, világi és egyházi vonalon működő tudósok, Pápai Páriz Ferenc, Bél Mátyás, valamint Daniel Ernest Jablonski, a porosz király udvari lelkésze és Mányoki Ádám festőművész.¹²³ Jablonski ajándéka Turretinus *Institutio theologiae*... című munkája (CLR 2.). Ráday, aki az első magyarországi hírlap, a *Mercurius Veridicus* szerkesztője és egyik írója volt,¹²⁴ maga is vásárolt külföldi sajtótermékeket, amelyeket Jablonski, Mányoki Ádám és egyik bécsi ágense, Sipos Mihály intézett számára.¹²⁵ Sipos a *Mercure historique et politique* számainak eljuttatását,¹²⁶ Mányoki a *Kamera-Nouvellák* (VI. 24.) megrendelését bonyolította Bécsben.¹²⁷ Ráday támogatta a festő művészi pályáját,¹²⁸ és

¹²² Levéltári jelzete: Ráday család Lt. Könyvtári iratok 219–220. doboz. (régí jelzet: 226. cs.) Köterünkben: 240–249. oldalak.

¹²³ SEGESVÁRY *i. m.* 48–49., 52–53., 63., Fatavics Ferenc 1723. október 24-én Rádayhoz írott, és Bél Mátyás könyvbeszerzői tevékenységét is dokumentáló leveleinek kézírata: Ráday cs.lt. C/64. IV/2–1. 249. sz., *Bél Mátyás levelezése*... *i. m.* lásd a Ráday Pállal folytatott levelezést. Könyvbeszerzésre vonatkozóan: 294. sz. levél. Eredeti kézirat: Ráday cs. lt. C/64. IV C/2–1. 95. sz. (Bél Mátyás levele Ráday Pálnak. Pozsony, 1726. június 1.) Ráday kapcsolataira vonatkozóan lásd még MAKKAI *i. m.* 113–123., SOMKUTI *i. m.* 38.

¹²⁴ *Mercurius Veridicus 1705–1710*. [Hasonmás kiad.] Szerk. Benda Kálmán. Bp., 1979. lásd még a Ráday Pál életével és munkásságával foglalkozó szakirodalmat, pl. *Ráday Pál iratai*. I. *i. m.* 21., 245., 318., 689., HOPP Lajos: *Ráday Pál, a publicista*. = *Ráday Pál (1677–1733)*. Előadások és tanulmányok... *i. m.* 95., Magyar Könyvszemle, 1978. 2. sz. 125–133., ESZE Tamás: A *Mercurius*-kérdés revíziója. = *Irodalomtörténeti Közlemények*, 1953.

¹²⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 49., 51., 64., és hivatkozik Mányoki leveleivel kapcsolatban ZSINDELY Endre: *Mányoki Ádám levelei Ráday Pálhoz* című cikkére (*Művészettörténeti Értesítő*, 1954. 2. sz.). Mányoki levelei megtalálhatók a Ráday Levéltárban (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 490–499. sz.). Ezek közül kettőben olvasható újság beszerzésére vonatkozó közlés (493. és 495. sz., Mányoki Ádám levelei Ráday Pálnak. Pozsony, 1728. április 15., és május 16.)

¹²⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 49.

¹²⁷ Mányoki már említett levelei: Pozsony, 1728. április 15. és május. 16. (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 493. és 495. sz.)

¹²⁸ SOMKUTI *i. m.* 38.

Mányoki kísérte el a külföldi tanulmányútra Németországba induló fiatal Gedeont.¹²⁹ Fia tanulmányaira vonatkozóan Ráday kikérte Bél Mátyás véleményét is,¹³⁰ akinek keze alatt tanult Gedeon Pozsonyban.¹³¹ A tudományok és a művészetek képviselőit támogató művelt nemesnek a tudós evangélikus lelkész megküldte a *Notitia Hungariae* kéziratát, nemcsak véleményét, hanem kiegészítéseit is kérve munkája nógrádi fejezeteihez.¹³² Bél Ráday egyik pozsonyi beszerzője is volt. Segesváry egyetlen forrást idézett ezzel kapcsolatosan: „Tekintetes Bél uram adandó alkalmatossággal meghozattya a könyveket”, a köztük lévő baráti kapcsolat és levelezésük alapján valóban elfogadható az a feltételezés, hogy nem egyszeri szolgálatról volt szó.¹³³ A tudós lelkész munkáit is maga a szerző ajándékozhatta a könyvszerető nemesúrnak,¹³⁴ talán így került a könyvtárba Kempis művének 1725-ben Bél gondozásában Lipcsében megjelent kiadása¹³⁵ (Gorzó 2., szerepel még a „*Radaij Familia könyve*” között a *Corpus juris* kötet táblája tükrén található katalógustöredéken). Pápai Páriz Ferenc szótárának megjelentetését is támogatta Ráday, aki köszönetképpen küldött neki egy példányt¹³⁶ (CLR 98. második munka). Pápai Páriz több műve is gazdagította Ráday tékáját (CLR 82., Gorzó 6., Gorzó 7.), valamint egy Szathmári Paksi által beszerzett munka, talán a *Pax crucis* (VI.38.).¹³⁷ A katalógusban szereplő *Ars heraldica* (CLR 82.) nem tartalmazza Ráday Pál tulajdonosi bejegyzését, egyébként sem e címertani mű, sem a *Pax*

¹²⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 33.

¹³⁰ SEGESVÁRY *i. m.* 34.

¹³¹ SEGESVÁRY *i. m.* 33.

¹³² SEGESVÁRY *i. m.* 48., MAKKAI *i. m.* 119., Bél a Notitián kívül más munkák kiegészítésével kapcsolatban is kérte Ráday segítségét: *Bél Mátyás levelezése... i. m.*

¹³³ SEGESVÁRY *i. m.* 49, 63., Az eredeti levél megtalálható a Ráday Levéltárban: Fatavícs Ferenc levele Ráday Pálhoz. Pozsony, 1723. okt. 24. (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 249. sz.)

¹³⁴ SEGESVÁRY *i. m.* 49.

¹³⁵ ÚMIL 1. 177.

¹³⁶ SOMKUTI *i. m.* 38., SEGESVÁRY *i. m.* 52.

¹³⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 47., 63., Szathmári Paksi Mihály ismertetett levele (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 742. sz.). Szathmári Paksi ugyan csak azt írta, hogy megszerezte „Sóvári Soos Kristóf, Sz. Németi Mihály, Pápai Ferentz Uram Jeles Írásait és Magyar Florust”. Az azonosítást nyilván Segesváry végezte el.

aulae (Gorzó 6.) és *Pax sepulcri* (Gorzó 7., KT 31.) kötetek esetében nem találtam adatot a beszerzés körülményeire.

Ráday könyvtárának gyarapításában részt vettek familiárisai, diákok, lelkészek, akiket külföldi tanulmányaikban támogatott,¹³⁸ és akik nemcsak vettek, de ajándékoztak¹³⁹ is neki könyveket. Kármán András, későbbi losonci tanár és iskolaigazgató¹⁴⁰ Utrechtben 1728-ban megjelent, *Disputationum theologicarum theologiae...* című munkájával (VI. 76.) kedveskedett patrónusának.¹⁴¹ Ráday Pál latin nyelvű katalógusa (CLR) 79. tételében szereplő Saavedra-műben az ő possessor-bejegyzése is olvasható, egy feltehetőleg későbbi kéz írása alapján e könyv a Sebestyén család egy tagjáé is volt. Egyébként a Ráday és a Kármán család későbbi nemzedékei is kapcsolatot tartottak egymással. Id. Kármán József Ráday Gedeon támogatásával végezte külföldi tanulmányait,¹⁴² fia, az író Kármán József Ráday III. Pállal együtt igazgatta az első budai színjátszó társaságot 1792-ben.¹⁴³ Negyedi Sámuel Hamburgból Kajali Klárának kedveskedett egy magyar diák által fordított magyar könyvvel,¹⁴⁴ Szathmári Paksi Mihály, Pál említett erdélyi könyvbeszerzője *Physica contracta...* című tankönyvét (VI. 50.) küldte meg Rádaynak.¹⁴⁵

A Német-római Birodalom területén és Hollandiában tanuló vagy egyéb okból ott tartózkodó lelkészek és diákok Ráday-téka külföldi anyagának gyarapodásához járultak hozzá. Így a már említett Kármán András is, aki egész külhoni tartózkodása alatt könyvbeszerzője maradt Rádaynak, magyar vonatkozású munkát is küldött, Debreceni

¹³⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 50.,

¹³⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 52–53.

¹⁴⁰ SZINNYEI 5. *i. m.* 1049–1050. col., életrajzára vonatkozóan lásd még ZOVÁNYI Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon*. 3. bőv., jav. kiad. Szerk. Ladányi Sándor. Bp., 1977. 295.

¹⁴¹ SEGESVÁRY *i. m.* 52–53., A művet SZINNYEI 5. *i. m.* 1049 col. alapján sikerült azonosítanom, lásd a szakirodalom és possessor-bejegyzés alapján azonosított köteteket (VI. rész 75. tétele).

¹⁴² SZINNYEI 5. *i. m.* 1050. col.

¹⁴³ SZINNYEI 5. *i. m.* 1053. col., és még ÚMIL 3. 1676.

¹⁴⁴ Negyedi Sámuel levele Ráday Pálhoz. Hamburg, 1724. aug. 2. (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 580. sz.) A levelet említette SEGESVÁRY *i. m.* 53. p

¹⁴⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 45., 52–53.

Ember Pál egyháztörténetét, amely Utrechtben jelent meg 1728-ban.¹⁴⁶ Ráday katalógusa (CLR) több olyan művet tartalmaz, amely Hollandiában jelent meg, feltételezhető, hogy néhányat az ott tanuló Kármán szerzett be. Az impresszumadatokból azonban tévedés lenne messze-menő következtetéseket levonni, hiszen az alumnusok vagy lelkészek nemcsak a tartózkodási helyükön megjelent kiadványokat vásároltak patrónusuknak, vagy az újabb művek születését, megjelenését kísérték figyelemmel, és értesítették ezekről művelt nemesi pártfogójukat,¹⁴⁷ hanem részt vettek aukciókon is, ahol az anyagi lehetőségek szerint próbáltak megszerezni egy-egy, a könyvgyűjtő által kívánt kötetet. A Brémában tanuló Selyebi Pál például egy Hága–London impresszummal megjelent művet vett meg az ottani könyvárverésen Ráday számára.¹⁴⁸ Gyöngyösi Pál, a Habsburgok által száműzött, Ráday és Jablonski támogatásának köszönhetően Poroszországban megtelepedett magyar lelkész, Boehme *Enchiridion precum...* című munkájának¹⁴⁹ második kiadását küldte el a könyvgyűjtő nemesúrnak (Gorzó 1.). Levelében,¹⁵⁰ amelyben a küldeményről is értesítette Rádayt, azt is megígérte, hogy ha lesz rá alkalm, további könyveket fog szerezni és küldeni. Ez alapján Segesváry joggal feltételezte, hogy az Odera-Frankfurt-i egyetem későbbi professzora is részt vett a könyvtár gyarapításában.¹⁵¹ Ráday Segesváry szerint¹⁵² külföldi könyvbeszerzéseinek egy részét német könyvkereskedők és bécsi könyvügynökök által is intézhette, ugyanis fennmaradtak feljegyzései, amelyek a kereskedői katalógusok alapján kiválasztott munkákra utalnak. A közvetlen kapcsolatot az engedő feltételezni, hogy nem maradt fenn írásos adat arra vonatkozóan, hogy megbízásából intézte volna valaki ezirányú vásárlásait.

¹⁴⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 50–51., Részletesen a kötetről a szakirodalom és possessor-bejegyzés alapján azonosított kötetek katalógusának második részében.

¹⁴⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 42–43.

¹⁴⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 51., Corpus omnium poetarum... Haag–London, 1721. Részletesen a kötetről a szakirodalom és possessor-bejegyzés alapján azonosított kötetek katalógusának második részében.

¹⁴⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 50.

¹⁵⁰ Berlin, 1726. március 14., idézi és tartalmát elemzi SEGESVÁRY *i. m.* 50.

¹⁵¹ SEGESVÁRY *i. m.* 50.

¹⁵² SEGESVÁRY *i. m.* 51–52., az általa említett katalógusokat nem találtam a Ráday Levéltárban.

Ráday Pál tékájának gyarapításában részt vett egy tanulmányai-ban szintén általa támogatott, Pozsonyban Gedeon mellett nevelősködő, szegény sorsú fiatalember, Fatavics Ferenc, aki aztán több mint negyven évig a Rádayak jószágigazgatója volt.¹⁵³ Fatavics urához írott — egy kivétellel — Pozsonyban kelt leveleiben többször esik szó könyvek érkezéséről, vételéről, köttetéséről.¹⁵⁴ Beszerzéseiről kevés konkrét adat maradt fenn.¹⁵⁵ Ráday Pálnak, a református egyház első egyetemes főgondnokának,¹⁵⁶ könyvgyűjtő tevékenységében még nem játszott jelentős szerepet két ágense, akik egyházuk, hitfeleik kisebb-nagyobb ügyeiben, sérelmeinek orvoslása érdekében jártak el a hivatalos kormánysszerveknél.¹⁵⁷ Sipos Mihály ez irányú működését a külföldi sajtótermékek beszerzése okán már említettem, a másik ügyvivő, Csejthey Zsigmond könyvészeti szempontból ismert tevékenysége ennél is szegényesebb, mindössze egy biblia kötettése kapcsán olvasható neve egy kalendáriumi bejegyzésben.¹⁵⁸

Kétségtől kívül Gedeon volt az, akinek idejében és tevékenysége eredményeként a gyűjtés rendszeressé vált, földrajzilag több területen és több beszerző bekapcsolódásával folyt, és tartalmi szempontból a tudományok szélesebb körét foglalta magába.¹⁵⁹ Munkám témája Ráday Pál könyvtára, és a 18. század elején, talán a szatmári béke után¹⁶⁰ kez-

¹⁵³ SEGESVÁRY *i. m.* 49., 63.

¹⁵⁴ Fatavics Ferenc Ráday Pálhoz írott levelei (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 245., 249., 267., 268., 274. sz.)

¹⁵⁵ *ua.*, a 268. sz. levélben említett Philip Kegel művének két magyar nyelvű kiadása is van: a Debreceni Péter (Leiden, 1637., RMK I. 669), és a Deselvics István (Lőcse, 1639., RMK I. 696.) által fordított változat.

¹⁵⁶ LADÁNYI Sándor: *Ráday Pál, az egyházpolitikus. Ráday Pál egyházpolitikai tevékenysége a magyarországi protestánsok érdekeinek képviseletében.* In *Ráday Pál (1677–1733). Előadások és tanulmányok... i. m.* 106., LADÁNYI Sándor: *Ráday Pál vallásügyi tevékenysége... 46–50.*

¹⁵⁷ LADÁNYI: *Ráday Pál az egyházpolitikus.* 107–108., és LADÁNYI: *Ráday Pál vallásügyi tevékenysége... 49.*

¹⁵⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 49–50.

¹⁵⁹ PÉTER Zoltán: *A jubiláló Ráday Könyvtár. (1711–1861–1961).* Magyar Könyvszemle, 1962. 4. sz., 304. és Klny. 4., SEGESVÁRY *i. m.*, *A könyvtár Ráday Gedeon korában* című fejezet

¹⁶⁰ SEGESVÁRY *i. m.* 44., Uő. *Egy magánkönyvtár a XVIII. században.* In *A Ráday Gyűjtemény Évkönyve.* I. 1956. 28., PÉTER *i. m.* 4.

dődő rendszeres gyűjtőtevékenysége, ezért fiának a magyar művelődés szempontjából meghatározóbb, jelentősebb szerepével nem foglalkozom részletesen. A péceli gyűjtő, aki jövedelmét könyvek vásárlására, kötetésére költötte, birtokán a korabeli tudományos és irodalmi élet központját hozta létre, műveltségét annak a gondos és tudatos nevelésnek köszönhette, amelyet édesapja irányított. Olyan iskolák közvetítették a protestáns szellemiséget és a modern tudományosságot az ifjú Gedeon számára, mint a pozsonyi evangélikus líceum, vagy az Odera-Frankfurt-i egyetem, és olyan személyiségek vettek részt nevelésében és egyengették útját, mint Bél Mátyás, és Jablonski.¹⁶¹ Gedeon már külföldi tanulmányai idején megkezdte a könyvek gyűjtését, ekkor még Pál látta el fiát ez irányú tanácsokkal, ellenőrizte az általa vett könyvek lajstromait.¹⁶² Apja halála után, 1733-ban tért haza,¹⁶³ és tulajdonképpen innen datálódik a Ráday család könyvtárának aranykora, amely majdnem hat évtizeden át tartott. Gedeon, apjához hasonlóan gyűjtötte a magyar nyelvű könyveket, és ezek beszerzésének egy részét ugyanúgy az erdélyi református kollégiumokban működő professzorok végezték (Kovácsnai Tóth Sándor, Zilai Sámuel, Ajtai Mihály), mint Pál idejében Szathmári Paksi Mihály.¹⁶⁴ Az erdélyi anyag nagy részét Bethlen Kata tudós udvari papja, Bod Péter szerezte a péceli gyűjtőnek, és maga a nagyasszony, Teleki Józsefné is vásárolt rokonának magyar nyelvű könyveket.¹⁶⁵ Hazai sajtótermékeket Gedeon nemcsak Erdélyben, hanem a Felvidéken is kerestetett, ahol rokonok, ismerősök és jóbarátok jártak el ügyében, így például Kazinczy kassai nyomtatványokkal kedveskedett neki.¹⁶⁶

Az idegen nyelvű kiadványok beszerzése kapcsán megfigyelhető a könyvpiac bővülése.¹⁶⁷ E könyvanyag nagyrészt bécsi kereskedőktől és aukciókról származott.¹⁶⁸ A beszerzést a Gedeon könyvtárának gya-

¹⁶¹ SEGESVÁRY: *A Ráday könyvtár...* 33–35., ZSINDELY Endre: *Ráday Gedeon élete és munkássága*. In *A Ráday Gyűjtemény Évkönyve*. I. 1956. 36–38.

¹⁶² SEGESVÁRY *i. m.* 35., 190–191., ZSINDELY *i. m.* 38.

¹⁶³ SEGESVÁRY *i. m.* 35., ZSINDELY *i. m.* 38.

¹⁶⁴ SEGESVÁRY *i. m.* 66., 71.

¹⁶⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 69., 71.

¹⁶⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 66., 95., 98–99.

¹⁶⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 67.

¹⁶⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 66.

rapításában jelentős szerepet játszó református ágensek végezték, közülük Nagy Sámuel tevékenysége emelkedett ki.¹⁶⁹ A császárvárosban Cornides Dániel is vásárolt a péceli gyűjtő számára.¹⁷⁰ Pozsonyban is a református egyház ügyvivői valamint Szerentsi Nagy István, Gedeon unokáinak nevelője intézte a vásárlásokat, vett részt a kevés számú aukción, és Ráday maga közvetlen kapcsolatot tartott fenn Anton Löwe helyi könyvkereskedővel.¹⁷¹ Pozsony szerepének fontosságát nem annyira a beszerzések mennyisége adta meg, mint inkább az üzenetek és szállítmányok közvetítése Pécel és Bécs, illetve a külföld között.¹⁷² A 18. század második felére a könyvkereskedelem egyik központjává váló Pest is fontos szerepet játszott a Ráday Könyvtár gyarapításában.¹⁷³ Gedeon több kereskedővel is kapcsolatban állt, így Mauss János Gellérttel, aki elsőként telepedett meg Pesten, fő szállítója a Weingand és Köpff cég volt, tőlük latin, német és francia nyelvű anyag került a péceli bibliotékába, de kapott megrendelést Rádaytól Strohmayertől is.¹⁷⁴ A külföldi könyvpiacokról (Bázel, Zürich, Odera-Frankfurt, Utrecht, Leiden) ugyanúgy, mint Pál idejében a Rádayak familiárisai, a támogatásukkal kint tanuló diákok közreműködésével kerültek a kötetek Gedeon könyvtárába.¹⁷⁵ A bázeli könyvkereskedőknél és aukciókon járt utána példányoknak Ráday megbízásából a már Bécs kapcsán említett Nagy Sámuel, és Gedeon könyvtárát szintén a svájci könyvpiacról gazdagította Ráday Pál erdélyi beszerzője, Szathmári Paksi Mihály hasonló nevű unokája.¹⁷⁶ Thiele könyvkereskedő révén viszont Lipcse és más szászországi városok könyvpiacairól is kerültek kötetek a péceli tékába.¹⁷⁷ Mint Ráday Pál könyvtárát, úgy fiát is gyarapították patrónusuknak kedveskedő diákok, a művelt nemest tisztelő írók, tudósok ajándékba adott könyvekkel, így Kazinczy már első munkáját is elküldte, Péczeli József Young fordítását, Hatvani

¹⁶⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 112.

¹⁷⁰ SEGESVÁRY *i. m.* 112–113.

¹⁷¹ SEGESVÁRY *i. m.* 81–91.

¹⁷² SEGESVÁRY *i. m.* 81.,

¹⁷³ SEGESVÁRY *i. m.* 91–92.,

¹⁷⁴ SEGESVÁRY *i. m.* 92–95.

¹⁷⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 67.

¹⁷⁶ *uo.*, 192–196., 210.

¹⁷⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 67., 201–206.

István debreceni professzor *Introductio ad principia philosophiae* című művét, Cornides Dániel viszont Ráday feleségének, Szentpéteri Katalinnak egy ritka magyar könyv példányával kedveskedett.¹⁷⁸ Ráday Gedeon enciklopédikus igénnyel kialakított gyűjteményében hazai és külföldi könyvek, régi századokból származó kötetek, ősnymtatványok, teológiai, vallásos témájú munkák, az ókor klasszikusai, és korának modern, a felvilágosodás szellemében íródott irodalmi és tudományos munkái egyaránt megtalálhatók, kézbe vehetők ma is.

A könyvtár használata

Ráday Pál és Gedeon gyűjteménye nemcsak a tulajdonosok olvasási igényeit szolgálta, hanem szélesebb körben is használatos volt, bár ennek mértéke és a használók köre a páli és a gedeoni korszakban különbözött egymástól. Pál tékájából ismerőseinek, rokonainak, barátainak kölcsönzött, akik Rádayhoz hasonlóan a protestáns köznemesség soraiból kerültek ki.¹⁷⁹ Közülük sokan részt vettek a Rákóczi-szabadságharcban, és a bukás után vallásuk védelmében a szó fegyveréhez nyúltak, ehhez a küzdelemhez Pál gyűjteményének köteteiből merítették az érveket.¹⁸⁰ Ráday Pál kölcsönzéseire vonatkozóan két jegyzék maradt ránk, mindkettőt teljes terjedelmében közölte Segesváry.¹⁸¹

Ráday Gedeon követte apja példáját, enciklopédikus igénnyel gyűjtött könyvtárát széles körben rendelkezésre bocsátotta. Írók, tudósok folyamodtak hozzá készülő műveikhez forrásokért, így Batsányi *Osszian* fordításához kapott segítséget Rádaytól, Révai Miklós régi magyar költők életrajzához kért anyagot, és a péceli könyvtárból kölcsönzött könyveket használt fel Horányi Elek *Memoria Hungarorum* című

¹⁷⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 219–220., 223.

¹⁷⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 287.

¹⁸⁰ *uo.*

¹⁸¹ Eredeti kézirat: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. (Régi jelzet: 226. csomó). Közli: SEGESVÁRY *i. m.* 286.

munkájának megírásakor.¹⁸² I. Gedeon tékájának köteteit forgatta Kazinczy, Pálóczi Horváth Ádám, Bod Péter, Földi János, Édes Gergely is.¹⁸³ A péceli könyvtár nyitott jellege ismert volt a korabeli olvasóközönség előtt, a magyar felvilágosodás jelentősebb személyiségein, rokonokon, ismerősökön, barátokon kívül kölcsönöztek műveltebb köznemesek, lelkészek, professzorok is Ráday tékájából.¹⁸⁴ Kovásznai Tóth Sándor és Zilai Sámuel professzorok, Gedeon erdélyi könyvbeszerzői Gyöngyösi István *Murányi Vénuszának* és *Kemény Jánosának* újra kiadásával kapcsolatban kértek a péceli gyűjtőtől korábbi, főként első kiadásokat.¹⁸⁵ Gyöngyösi műveinek megjelentetése már régebben foglalkoztatta Rádayt, ezért segített örömmel a munkára vállalkozó tanároknak, de a tervezett kiadásból Kovásznai halála miatt nem lett semmi.¹⁸⁶ Zilai Sámuel kinyomtatta viszont a Ráday által kedvelt költő-hadvezér Zrínyi Miklós *Syrenáját*, szintén a péceli könyvtárból kapott példány alapján.¹⁸⁷ A teljesség igénye nélkül említett kölcsönzések természetesen csak érzékeltetik azt a szellemi háttérrel, amelyet főleg a gedeoni korszakban a Ráday család tékája képviselt, művelt tulajdonosai korábban állították a szélesebb körű művelődés és a tudományos élet szolgálatába gyűjteményüket, mint a 18. század végének, 19. század elejének nagy könyvtáralapító főurai, Teleki Sámuel és Széchényi Ferenc.¹⁸⁸

A könyvtár sorsa Ráday Gedeon halála után

A Ráday könyvtár fénykora I. Gedeon halálakor, 1792-ben lezárult. Az utódok már nem annyira a téka gyarapításán, hanem értékesítésén fáradoztak. A család a főrangúak sorába emelkedett, ez életmódvál-

¹⁸² SEGESVÁRY *i. m.* 288–290.

¹⁸³ SEGESVÁRY *i. m.* 288–290.

¹⁸⁴ SEGESVÁRY *i. m.* 291., 295.

¹⁸⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 293–295.

¹⁸⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 293., 295.

¹⁸⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 295.

¹⁸⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 285., SZARVASI Margit: *Magánkönyvtárak a XVIII. században. (Főpapok és főurak, nemesek és polgárok gyűjteményei)*. Bp., 1939. 66–67.

tással járt együtt.¹⁸⁹ Az örökösre, II. Gedeonra viszont apja komoly adósságot hagyott, ezért a jelentős értéket képviselő könyvanyag eladása mellett döntött.¹⁹⁰ A péceli téka oroszországi értékesítése érdekében tett lépéseket, törekvései azonban nem jártak sikerrel.¹⁹¹ 1801-ben meghalt II. Gedeon, a könyvtár eladásának ügyét III. Pál — aki maga is gyűjtötte a könyveket — vitte tovább,¹⁹² de az értékesítési kísérletek sorra meghiusultak. A család megbízottai európai uralkodók (I. Sándor orosz cár, Napóleon) képviselőivel tárgyaltak, eredmény nélkül.¹⁹³ A Rádayak a tékát egyben kívánták eladni, így egy esetleges licitáción válogatott példányokat vásárolni kívánó Széchényi Ferenc nem jutott a péceli könyvtárból származó kötetekhez, a kizárólag magyar anyag iránt érdeklődő Teleki Sámuel vételi szándékát elutasította III. Pál, mint ahogy a bécsi protestáns teológiai fakultás számára sem adott el könyveket az állományból.¹⁹⁴

A könyvtárat III. Pálnak sem sikerült eladnia, az ő halála után 1827-ben a péceli birtokot és a családi tékát a művészetpártoló IV. Gedeon örökölte, aki csupán anyagi nehézségei miatt foglalkozott az értékesítéssel.¹⁹⁵ Johann Christoph Rösler az *Ungarische Miscellen* hasábjain méltatta a gyűjtemény értékeit, és felhívta a figyelmet arra, hogy nagy veszteség lenne az ország számára e magánkönyvtár külföldre kerülése.¹⁹⁶ A Rádayak tékájának megvételét sürgette Kossuth Lajos is, a reformkori országgyűlések foglalkoztak a könyvanyagnak Nemzeti Múzeum számára történő megszerzésével, és felértékelítették az állományt.¹⁹⁷ A könyvtár megvételével kapcsolatos döntés az 1843/44-es

¹⁸⁹ PÉTER *i. m.* 5., SEGESVÁRY *i. m.* 304.

¹⁹⁰ BELICZAY: *Kísérletek...* *i. m.* 135.

¹⁹¹ BELICZAY *i. m.* 135–136.

¹⁹² BELICZAY *i. m.* 136.

¹⁹³ BELICZAY *i. m.* 137., PÉTER *i. m.* 6.

¹⁹⁴ BELICZAY *i. m.* 136–138., PÉTER *i. m.* 6–7., PRUZSINSZKY–HAMAR *i. m.* 36–37.

¹⁹⁵ BELICZAY *i. m.* 138.

¹⁹⁶ BELICZAY *i. m.* 136–137., PÉTER *i. m.* 7., PRUZSINSZKY–HAMAR *i. m.* 37–38.

¹⁹⁷ BELICZAY *i. m.* 138., PÉTER *i. m.* 7., SEGESVÁRY *i. m.* 308–310.

országgyűlésen született, ez azonban nem realizálódott.¹⁹⁸ A Múzeum ugyanis csak az állományából hiányzó kötetekre tartott igényt (IV. Gedeon már nem ragaszkodott a téka együttes értékesítéséhez), de a két anyag összevetésére nem volt lehetőség, mert a Múzeum könyveit az 1838-as árvíz miatt ládába csomagolták, és biztonságosabb helyre szállították.¹⁹⁹ Ezután a téka megvásárlásának ügye egy időre elakadt, a figyelem középpontjába nem a nemzeti kultúra, hanem a függetlenségért vívott harc problémái kerültek. Az önkényuralom idején még két kísérlet történt a gyűjtemény Nemzeti Múzeum számára történő megszerzésére: 1857-ben Albrecht főherceg javasolta Ferenc József császárnak a vásárlást, két évvel később az intézmény igazgatója, Kubinyi Ágoston a Pesti Naplóban a Rádayak könyvtárának közadakozásból való megvételére szólított fel.²⁰⁰

Török Pál, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke 1855-ben létrehozta Pesten a Teológiai Akadémiát, és könyvtárának alapját a Ráday család gyűjteményével kívánta megvetni.²⁰¹ A terv megvalósítása — főként anyagi okok miatt — lassan haladt előre, és 1859-ben IV. Gedeon úgy döntött, hogy inkább egy lipcsei könyvkereskedő cégnek adja el az állományt, amely azonnal kifizeti az országgyűlés által meghatározott 40 000 forintot.²⁰² Török Pál erre országos gyűjtést indított, hogy a vételárat megszerezze, amelynek felét maga a család ajánlotta fel.²⁰³ Ezt az akciót Dobos János, ceglédi református lelkész szervezte meg, aki péceli szolgálata idején a könyvtárat gondozta, az állományról az átadáshoz katalógust készített, és a Rádayak tékájáról, az ott található értékekről ismertetést közölt a Protestáns Egyházi és Iskolai

¹⁹⁸ BELICZAY *i. m.* 139., PRUZSINSZKY–HAMAR *i. m.* 39., SEGESVÁRY *i. m.* 310–311.

¹⁹⁹ BELICZAY *i. m.* 139., SEGESVÁRY *i. m.* 306., 310.

²⁰⁰ BELICZAY *i. m.* 139., PÉTER *i. m.* 7., SEGESVÁRY *i. m.* 311–312., KUBINYI Ágoston cikksorozata: Pesti Napló, 1859. 17., 18. sz.

²⁰¹ BELICZAY *i. m.* 139., PÉTER *i. m.* 7., PRUZSINSZKY–HAMAR *i. m.* 43., SEGESVÁRY *i. m.* 312.

²⁰² BELICZAY *i. m.* 139–140., PRUZSINSZKY–HAMAR *i. m.* 43., SEGESVÁRY *i. m.* 312.

²⁰³ BELICZAY *i. m.* 140., PÉTER *i. m.* 7., PRUZSINSZKY–HAMAR *i. m.* 43–46., 49–52., SEGESVÁRY *i. m.* 312.

Lapban.²⁰⁴ A 20 000 forintnyi összeg magánosok és egyházközségek adakozásából 1861 őszére gyűlt össze.²⁰⁵ 1862-ben került a könyvgyűjtő I. Gedeon halála óta jócskán megfogyatkozott anyag²⁰⁶ a Kálvin téri egyházközség épületébe, majd 1912-ben szállították át az időközben adományokkal és hagyatékokkal (Török Pál, Török János, Török József, Pólya József, Szemere Pál könyvei) bővült állományt²⁰⁷ a Teológiai Akadémia földszinti helyiségeibe,²⁰⁸ ahol a Ráday Gyűjtemény részeként, mint muzeális különgyűjtemény ma is megtalálható.

Ráday Pál könyvállományának elemzése

Ráday Pál könyvtára olvasmányműveltségét tükrözte.²⁰⁹ Tékája az országos politikában részt vevő magyar köznemes, a széles látókörű, európai léptékű politikus, a közéleti tevékenységet folytató, protestantizmusában is elkötelezett nemesúr, a tudományok iránt is érdeklődő és a mélyen hívő ember gyűjteménye volt. A latin nyelvű katalógusban felsorolt kötetek (CLR) tematikailag változatosabb képet mutatnak, mint a magyar könyvek egy részét számbavevő jegyzék (MK). A CLR-nek a 18. század első felében korszerűnek számító szakrendszeréről

²⁰⁴ BELICZAY *i. m.* 139–140., PÉTER *i. m.* 7., PRUZSINSZKY-HAMAR *i. m.* 40–45., DOBOS János cikke: *A gróf Ráday család péceli könyvtárának rövid ismertetése.* Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, 1860. 25. sz, 780–783.

²⁰⁵ BELICZAY *i. m.* 140., PRUZSINSZKY-HAMAR *i. m.* 46–49., 53–55., SEGESVÁRY *i. m.* 312.

²⁰⁶ PRUZSINSZKY-HAMAR *i. m.* 42–43., SEGESVÁRY *i. m.* 304.

²⁰⁷ PRUZSINSZKY-HAMAR *i. m.* 58., PÉTER *i. m.* 12.

²⁰⁸ PRUZSINSZKY-HAMAR *i. m.* 74., PÉTER *i. m.* 9–10., SEGESVÁRY *i. m.* 312–313.

²⁰⁹ MADAS Edit–MONOK István: *A könyvkultúra Magyarországon. A kezdetektől 1730-ig.* [Bp.] (Gyűjtő vagy olvasó? című fejezet) 183.; Magyar nyelvű könyvanyaga, a kötetek egy részéről készített katalógus és a már hivatkozott irodalom alapján nemcsak olvasó, gyűjtő is volt Ráday. (Lásd A magyar könyvek gyűjtésével kapcsolatban írtakat. SÁRKÁNY Dávid *i. m.*, GORZÓ *i. m.* 13., HAMAR–PRUZSINSZKY *i. m.* 14. SEGESVÁRY *i. m.* 55.

Segesváry írt monográfiájában²¹⁰ és Ráday Pál könyvvállományáról elemzést is közölt.²¹¹

Ráday Pál protestáns (evangélikus és református) családi gyökei, neveltetése,²¹² személyes elkötelezettsége olvasmányain, könyvanyagának összetételén keresztül is nyomon követhetők. A protestáns ortodoxia és a 17. század teológiai reformmozgalmai, a puritanizmus, a coccejanizmus és a luteránus pietizmus egyaránt formálták hitét és alakították gondolkodásmódját.²¹³ Amandus Polanus ortodox teológus egy művével, a *Symphonia catholicae* (CLR 8.) mellett a németalföldi Coccejus szövetségi teológiáját Heideggerus *Corpus theologiae christianae*... (CLR 1.), Turretinus *Institutio theologiae elencticae*... (CLR 2.), Witsius *De oeconomia foederum Dei*... (CLR 3.), Braunius *Doctrina foederum*... (CLR 4.) és Deuslingius *Demonstrationis allegoriae historicae* (CLR 11.) című munkái, az angol és holland református mozgalom hatásaként hazánkban is elterjedt, és a coccejanizmushoz hasonlóan jelentős teológiai irányná vált puritanizmust Amesius két műve, a *Medulla theologica* (CLR 5.) és a *Bellarminus enervatus* (CLR 6.), az evangélikus teológiai irodalmat a pietista Ács Mihály *Magyar Theológiája*²¹⁴ (MK 2.) képviselte Ráday könyvtárában.²¹⁵ Henricus Altingius református

²¹⁰ SEGESVÁRY *i. m.* 53–55.

²¹¹ SEGESVÁRY *i. m.* 29., 55–60. ; Ráday könyvvállományának összetételéről, egyes tematikus csoportjairól lásd még GORZÓ *i. m.* 14–15., LADÁNYI: *Ráday Pál vallási tevékenysége*... *i. m.* 14–15., MAKKAI *i. m.* 116–118., R. VÁRKONYI *i. m.* 23–25.

²¹² *Ráday Pál iratai* I. ... 36–37. (Önéletírása) és a felette mondott halotti beszédek: SÁRKÁNY Dávid, KÁRMÁN András... prédikációi alapján több Rádayval foglalkozó munka említi. Részletesen: CZEGLÉDY Sándor: *Ráday Pál lelki arca*. In *Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok*... 235–260. FABINY Tibor: *Ráday Pál iskoláztatása*. In *Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok*... 261–280.

²¹³ CZEGLÉDY *i. m.* 235–260.; MAKKAI *i. m.* 113–118.

²¹⁴ PAYR Sándor: *Magyar pietisták a XVIII. században*. Bp. 1898. (Magyar protestáns egyháztörténeti monographiák. I. köt.) 157.

²¹⁵ ZOVÁNYI Jenő: *A coccejanizmus története*. Bp. 1890., BODONHELYI József: *Az angol puritanizmus lelki élete és magyar hatásai*. Debrecen, 1942., BUCSAY Mihály: *A protestantizmus története Magyarországon 1521–1945*. Bp. 1985. 128–132., 134–136., MAKKAI *i. m.* 117.

teológus²¹⁶ *Exegesis logica et theologica Augustanae confessionis...* (VI. 1.) címmel az evangélikus és református felekezet közötti szövetség kérdéséről írt, ehhez kapcsolt egy jegyzéket, amelyben a két vallást elválasztó, vitás pontokat vette sorra. A protestáns teológiát képviselte a könyvtár anyagában egy kolligátumkötet, Johannes Prideaux²¹⁷ és Samuel Maresius²¹⁸ művei (VI. 44.). Nicolaus Vedelius genfi tanár teológiai munkáját (*Hittűl-szakadashnak tellyes meg-orvoslása...* MK 19.) Laskai János fordította magyarra.²¹⁹ Kocsi Csergő János Debrecenben kiadott vitairata is megvolt Rádaynak (CLR 14.). Az ellenfél, a katolikus egyház teológiai álláspontját is képviselte néhány kiadvány:²²⁰ a konvertita Otrókoci Fóris Ferenc²²¹ két műve, a *Laetum ad lugentes Sion* (CLR 15.) és a *Theologia prophetica* (CLR 16.), Matthaeus Praetorius *Tuba Pacisa* (CLR 17.), Christianus Aletophilus munkája, az *Artes jesuiticae...* (CLR 18.), Franciscus Carolus Obersulz *Thesaurus theologicus Juridico-canonicus...* (CLR 19.) és két magyar szerző, Szentiványi Márton jezsuita teológiai író²²² és Brenner Domokos szepesi prépost, diplomata²²³ művei egy kötetben az *Expectantiae personales* (CLR 20.).

Ráday Pál nemcsak a Rákóczi-szabadságharc politikusaként, diplomataként, a fejedelem kancellárjaként ismert. A szatmári béke (1711) után sokoldalú felkészültségét mint a református egyház első főgondnoka, felekezete javára kamatoztatta.²²⁴ 1712-ben döntöttek a reformátusok e hivatal létrehozásáról, mert az országgyűlés vallásügyekkel foglalkozó tárgyalásai során úgy látták, hogy érdekeik védelmében szükség van egy a világi hatóságokkal kapcsolatot tartó személyre, aki figyelemmel kíséri a felekezetek helyzetének alakulását és a protestánsokra

²¹⁶ *Allgemeines Gelehrten Lexicon...* 1. Theil. Hrsg. von Christian Gottlieb Jöcher. Leipzig, 1750. 309–310. col.

²¹⁷ *Allgemeines Gelehrten Lexicon.* 3. Theil. Leipzig, 1751. 1770–1771. col.

²¹⁸ *Allgemeines Gelehrten Lexicon.* 3. Theil. 160–161. col.

²¹⁹ ÚMIL 2. 1193.

²²⁰ SEGESVÁRY *i. m.* 57.

²²¹ ÚMIL 2. 1528.

²²² ÚMIL 3. 1959.

²²³ ÚMIL 1. 286.

²²⁴ Részletesen lásd LADÁNYI: *Ráday Pál az egyházpolitikus...* *i. m.* 105–111., LADÁNYI: *Ráday Pál vallásiügyi tevékenysége...* *i. m.*

kedvezőtlen intézkedéseket igyekszik megakadályozni.²²⁵ Ráday munkájához szükséges volt a protestáns egyházak szabad vallásgyakorlatáról Sopronban, 1681-ben hozott országgyűlési végzések (*Acta comitialia Hungarica Soproniensia...*; *Gravamina evangelicorum anno Domini MDCLXXXI...*; *Articuli dominorum... In generali eorum conventu, anno MDCLXXXI. Sopronii celebrato...* CLR 59.) ismerete. A vallásügy rendezését szorgalmazó tárgyalások idején Juellus *Apologia ecclesiae reformatae...* (VI. 23.) című művét és Csiba Márton *Romanocategoricus*-át (MK 21.) is tanulmányozhatta.²²⁶ A száműzött lelkészek védelmében íródott Bethlen Miklós *Apologia ministrorum* (VI. 46.),²²⁷ a katolikus vallást terjesztő jezsuita szerzetesek ellen Visartus műve, a *Fides Jesu et jesuitarum...* (CLR 9.) — amely alapja lett az 1706-ban a rend ellen írt *Responsio* című röpiratának²²⁸ —, valamint a *Jesuita paterek titkai* (MK 36.). Bejamin Woodroffe *Examinis et examinantis examen...* kezdetű munkája (CLR 12.) a reformáció Otrókoci Főris Ferencsel szemben írott védelme.

Az egyes nemzetek vallási küzdelmeit és a protestáns egyházak történetét is ismerte Ráday. Jacobus Augustus Thuanus (Jacques August de Thou) műve, a *Historiarum sui temporis opera* (CLR 25.) a franciaországi katolikusok és hugenották harcainak elfogulatlan hangú krónikája.²²⁹ A hugenották szenvedéseiről szól Jean Claude *Les plaintes des protestans cruellement opprimés dans le Royaume de France* című munkája (VI. 8.) is. A cseh protestánsok történetéről, sorsáról íródott a *Historia persecutionum ecclesiae Bohemicae*²³⁰ (CLR 60.). Vitus Ludovicus Seckendorf a reformáció lutheri irányzatának történetéről írt a *Commentarius historicus et apologeticus de lutheranismo...* (CLR 43.) című művében. Okolicsányi Pál — aki lutheránus részről a református Rádayval együtt

²²⁵ LADÁNYI: Ráday Pál az egyházpolitikus... i. m. 106., LADÁNYI: Ráday Pál vallásügyi tevékenysége... i. m.

²²⁶ SEGESVÁRY i. m. 57.

²²⁷ ÚMIL 1. 225.

²²⁸ A röpirat szövege: Ráday Pál iratai I... i. m. 705–726., Említi LADÁNYI: Ráday Pál vallásügyi tevékenysége... i. m. 27., A *Fides Jesu et jesuitarum* és a *Responsio* kapcsolatára vonatkozólag lásd SEGESVÁRY i. m. 57., A *Responsio* szerzőségére vonatkozólag lásd HOPP i. m. 100.

²²⁹ Révai Nagy Lexikona. 18. köt. Bp. 1925. Hasonmás kiad. [Szekszárd], 1995. 249.

²³⁰ SEGESVÁRY i. m. 59.

a protestánsok jogaiért küzdött²³¹ —, a *Historia diplomatica de statu religionis evangelicae in Hungaria in tres periodos distincta...* (CLR 57.) című munkájában a magyarországi evangélikus felekezet sorsának alakulását, Debreceni Ember Pál az erdélyi és magyarországi református egyház történetét írta meg (*Historia ecclesiae reformatae in Hungaria et Transylvania*, VI. 12.). Ez utóbbi művet a puritán színezetű coccejanizmust képviselő Friedrich Adolf Lampe²³² adta ki Utrechtben, ugyanitt jelent meg saját egyháztörténeti összefoglalása is (*Synopsis historiae sacrae et ecclesiasticae...* VI. 31.).

A Th. de Bèze-féle szentírásnak egy 1582-ben és egy 1639-ben nyomtatott példánya (CLR 7.), valamint Szenci Molnár Albert hanaui bibliájának egy kötete (VI. 6.) képviselte a gyűjteményben a protestáns bibliakiadásokat. Ráday könyvtárában a református egyház hitvallásai közül a *Tarcal-Tordai Hitvallás* (MK 27.), a *Második Helvét Hitvallás* (MK 28.), valamint az evangélikusok tanításának összefoglalása, a *Confessio Augustana* (VI. 34.) volt meg. A magyar nyelvű könyvgyűjteményt főként az egyházi irodalom különböző műfajaihoz tartozó kiadványok képviselték: katekizmus (pl. *Catechismus...* MK 3., Pécseli Király Imre *Catechismus...* MK 50.), traktátus (pl. Tolnai F. István *Igaz keresztyéni és apostoli tudomány...* Gorzó 9., MK 15., Pathai István *Az sacramentumokról közönségesen...* MK 14.), prédikáció és bibliamagyarázat (pl. Debreceni Ember Pál: *Garizim és Ébál...* Gorzó 5., Melius Juhász Péter: *Az Szent Ianosnac tölt ielenesec...*, *Válogatot praedikatioc...* MK 7., Debreceni Kálcsa János (transl.) *Isten ajandekaval való kereskedes...* MK 16., IV. 10.), elmélkedés (pl. Debreceni Ember Pál-Innapi ajandekul... *fel-vitetett szent siklus...* Gorzó 4., Köleséri Sámuel: *Szent iras ramaira vonatott...*, *Keserüedes...* MK 12.), imádságoskönyv (pl. Kanizsai Pálfi János *Isten eleibe föl-botsátandó...* MK 44.) és vitairat (pl. Matkó István munkái²³³ MK 1., MK 32., Komáromi Csipkés György *Papistasag ujsaga* MK 8., IV. 5., Szenci Molnár Albert fordítása, a *Discursus de summo bono az legföb iorol...* VI. 5.). Pósa-házi János munkája, az *Igazság istápjja* (VI. 43.) káté formá-

²³¹ LADÁNYI: Ráday Pál vallásügyi tevékenysége... i. m. 46., 51.

²³² MAKKAI i. m. 117., A coccejanizmus e továbbfejlesztett változatát képviselte egyébként Debreceni Ember Pál is.

²³³ SEGESVÁRY i. m. 57.

ban írt vitairat, felelet Pázmány *Kalauzára*.²³⁴ Severinus Scultetius evangélikus író viszont a felvidéki kriptokálvinizmus ellen írt hitvitázó művet²³⁵ (VI. 46.). Scultetius vitairatához hasonlóan Kármán András Utrechtben kiadott teológiai értekezése is latin nyelven jelent meg (*Disputationum theologicarum theologiae christianae...* VI. 76.). Néhány pietista és puritánus szerző magyarra fordított munkája is megtalálható volt Ráday könyvei között. Artur Hildersham *Lectures on the fifty first Psalm* című művét, amely az 51. zsoltár magyarázata, Nógrádi Mátyás *Idvösseg kapuja...* címen (MK 5.) ültette át magyar nyelvre.²³⁶ Egy másik puritánus szerző, Guilielmus Perkinsus *Dialogus conflictum inter Satanam et Christianum continens* és *Dialogus ... inter ministrum et Christianum* című iratai Debreceni T. István fordításában *Kettős keresztség...* (MK 34.) címen jelentek meg.²³⁷ Perkinsus legelterjedtebb művét *Ama szent Iras feitegetesben* címmel (VI. 41.) Csepregi Turkovitz Mihály adta ki.²³⁸ Puritánus-presbiteriánus szellemiséget képviselő anglikán lelkész, Alexander Grosse katekizmusa, a Mikolai Hegedüs János által fordított *A mennyei igazságnak tüzes oszlopa* (MK 35. IV. 4.) című munka.²³⁹ A pictista Augustus Hermannus Francke kolligátumként a könyvtár anyagában ma is meglevő három művét, köztük a gyermeknevelésről írott munkáját Vázsonyi Márton és Bárány György fordította (MK 40.).²⁴⁰ A protestáns teológiai irányzatok közül Ráday könyvtára magyar nyelvű vallásos irodalmának jelentékeny részét a puritán szellemiségű írók, Medgyesi Pál (MK 29., MK 41.), Csuzi Cseh Jakab (MK 17., KT 4., MK 20., KT 6., KT 7.), id. Köleséri Sámuel (MK 12.), Nagyari Benedek (MK 38.), Szöllösi Mihály (MK 22.), Enyedi Molnár János (MK 47.), Kanizsai Pálfi János (MK 44.), Szathmári István (MK 46.), Komáromi Csipkés György (MK 8. IV. 5.) munkái alkották. A coccejjanizmust Szathmári Paksi Mihály (VI. 51., VI. 52., VI. 53., VI. 54.), Szathmári Pap János (MK 13.), Pataki Tót István (VI. 39), a puri-

²³⁴ ÚMIL 3. 1650–1651.

²³⁵ ÚMIL 3. 1788.

²³⁶ BODONHELYI *i. m.* 70–71., ÚMIL 2. 1491.

²³⁷ BODONHELYI *i. m.* 33.

²³⁸ BODONHELYI *i. m.* 31–32.

²³⁹ BODONHELYI *i. m.* 65–66.

²⁴⁰ PAYR *i. m.* 123.

tán eszmékkel átszőtt coccejanizmust Debreceni Ember Pál mellett Pápai Páriz Ferenc (MK 30., MK 31., VI. 37., VI. 38.), az ortodox gondolkodást Geleji Katona István (MK 6., IV. 2.), Szathmárnémethi Mihály (IV. 6., VI. 56.), Miskolczi Csulyak Gáspár (IV. 11.), Keresztúri Pál (VI. 27., VI. 28.), Pósa-házi János (VI. 43.) képviselték.²⁴¹ Ráday Pál imádságoskönyvével, a *Lelki bódolással* (VI. 45.) kapcsolatban a zsoltárparafrázisok (CLR 23., CLR 24., VI. 6), Kempis Tamás *De imitando Christi* (Gorzó 2., KT. 1.) című munkája, Kegelius *Tizenkét idvösseges elmélkedések* (VI. 25., VI. 26.) című imakönyvének magyar fordításai, a pietista Arndt nyomán Huszti István fordításában megjelent kiadvány (*Keresztényi jóságos tselekedetekkel teljes paraditsom kertecské...* VI. 2), Csuzi Cseh Jakab *Lelki bölcseségre tanító Oskolája* (KT 6.), Medgyesi Pál *Doce nos orare* (MK 29.) és Szathmári Pap János *Kegyes ajakak áldozó tulkai...* (MK 13.) című imádkozási tanácsadók ismeretének hatásáról írtak a kérdéssel foglalkozó szakemberek.²⁴²

Ráday Pál könyvtárában az összetételében a teológiai-vallásos irodalom mellett a politikai közéletben szerepet vállaló magyar köznevelés történeti, jogi, politikai műveltségét tükröző jelleg figyelhető meg. A történetírást képviselő kötetek között — hasonlóan más magyarországi, művelt könyvgyűjtő tékájához — Ráday könyvtárában is megtalálhatók voltak az ókori eseményeket megörökítő klasszikus auktorok és a Magyarország történetére vonatkozó alapvető munkák, Antonio Bonfini (CLR 27.) és Istvánffy Miklós (CLR 28.) művei.²⁴³ Bonfini históriája Heltai Gáspár fordításában magyar nyelvű könyvei között is ott állt (MK 45.). Az ókori történetírókat Valerius Maximus (CLR 50.), Tacitus (CLR 51.), Livius (CLR 52.), Justinus (CLR 53.) és a zsidók történetére vonatkozólag Josephus Flavius (CLR 54.) képviselték.²⁴⁴ Az ókori történelemmel kapcsolatban még két újkori szerző műve is helyet kapott Ráday könyvgyűjteményében. Nagy birodalmakról írt Christianus Matthia a *Theatrum historicum...* című munkájában (CLR 32.). Samuel Pitiscus lexikonában az ókori görögök és a rómaiak élet-

²⁴¹ ÚMIL 1107, 1501, 1781.

²⁴² LADÁNYI-L. KOZMA Borbála... i. m. 345., MAKKAI i. m. 114–116., Ráday kegyességét formáló művekkel kapcsolatban lásd CZEGLÉDY i. m. 235–260.

²⁴³ SEGESVÁRY i. m. 57–58.

²⁴⁴ SEGESVÁRY i. m. 57.

módját mutatta be: a polgári lakosság és a katonák közösségi és magánéleti szokásait, a vallási szertartásokat (VI. 42.).

Czegledi István református egyházi író²⁴⁵ *Az országok romlásaról* (MK 10., IV. 3., VI. 11.) írt műve, Nadányi János összefoglalása,²⁴⁶ a *Florus Hungaricus* (CLR 29., első munka), Otrokocsi Főris Ferenc *Origines Hungaricae...* (CLR 55.) című, a magyar nyelvrokonság és őstörténet mellett egy feltételezett zsidó-keresztény összefogással a török ellen viselendő háború képét is felvázoló munkája,²⁴⁷ Bethlen János Erdély 1629–1663 közötti eseményeit feldolgozó művének (VI. 4.)²⁴⁸ 1664-ben, Amszterdamban nyomtatott kiadása, valamint a magyarországi születésű és Magyarországon is működő evangélikus költő, történetíró, Christophorus Parschitius²⁴⁹ *Tabella Hungaricája* (CLR 31.) volt meg a könyvtárban hazai szerzők által írott, a magyar történelenre vonatkozó kiadványok közül. Külföldi történetírók magyar historiával foglalkozó munkáit is gyűjtötte Ráday, Caspar Ens, a sokoldalúan képzett evangélikus teológus²⁵⁰ két műve (CLR 37.) kolligátumként maradt ránk. Az első, kilenc könyvre tagolt munkában 1604-ig írta meg a szerző hazánk történetét, majd 1608-ban kiegészítésként megjelent az azóta eltelt négy esztendő eseményeinek számbavétele is. Magyarország történetére vonatkozó német és francia nyelvű kiadvány is gazdagította a gyűjteményt, Paul-Conrad Balthasar Han (CLR 30.) és Claude Vanel (VI. rész 77. tétel) művei. Pessina de Czechorod (CLR 29. második mű) és Ascensio Trinangi (CLR 46.) a török veszedelemről és az oszmán uralom ellen folytatott harcokról írt.

Trinangi történeti munkájában a török elleni felszabadító hadjáratok mellett a német–francia háborúk 1683 és 1691 közötti eseményeit is feldolgozta. Az Európa több országának összefogásával létrejött, XIV. Lajos elleni koalíció fegyveres fellépésének egyik eredménye volt a rijswijki béke, amelyben a francia uralkodó visszaadta Lotharingiát a

²⁴⁵ ÚMIL 1. 326.

²⁴⁶ ÚMIL 2. 1428

²⁴⁷ ÚMIL 2. 1528.

²⁴⁸ ÚMIL 1. 223.

²⁴⁹ ÚMIL 3. 1581.

²⁵⁰ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 2. Theil. 356. col.

Német-római Birodalomnak.²⁵¹ Egy, a rijswijki békére vonatkozó dokumentumgyűjtemény megvolt Rádaynak,²⁵² amelyet nem tudtam azonosítani (CLR 49., „Pax Risticzensis” a tétel megjelölése). Rákóczi kancellárja olvasta az európai politikában fontos szerepet játszó egyes nemzetek történelmének eseményeit leíró műveket is. Franciaország históriájáról a már említett Thuanus (CLR 25.) és Gabriel Bartholomaeus Gramondus (Gabriel Barthélemy de Gramond) (CLR 26.) munkái voltak megtalálhatók Ráday tékájában.²⁵³ A német történelmet a Mercurius Germanus (CLR 44.), Petrus Bertius műve (CLR 45.) és Fridericus Staphylus V. Károly életét feldolgozó kiadványa (CLR 39.),²⁵⁴ és egy Lipót császár diáriumaként jelzett mű (CLR 47.) képviselte. Az életrajzok közül Paulus Jovius (Paolo Giovio) püspök, történétíró hadvezérekről írt műve²⁵⁵ (VI. 22.), valamint Wilhelm Strattmannus *Theatrum historicum* (CLR 36.) volt meg a könyvtárlományban. A távoli, nem európai országok közül Kínával és Indiával kapcsolatos eseményeket olvasott Ráday (CLR 48.). A gyűjteményes munka mindegyik darabja 1699-ben jelent meg, a kolligátum két hosszabb és két rövidebb munkából áll, az egyik nyomtatvány szerzője Gottfried Wilhelm Leibnitz.

Horatius Tursellinus rövid históriája (VI. 59.) és Georgius Hornius *Orbis politicus* (VI. 21.) — mint már említettem — ma már hiányzik a könyvtárból. A politikatörténetet az *Orbis politicus*on kívül a latin nyelvű katalógusban olvasható másik Hornius-munka, az *Orbis imperans* (CLR 35.) és Christianus Funccius (Christian Funck) kolligátumként megtalálható két műve (CLR 34.) képviselte.²⁵⁶ Ráday katalógusában önálló szakként tüntette fel a kronológiai munkákat és a földrajzot.²⁵⁷ A korszak szakrendszereiben az eseményeket időrendben tárgyaló műveket a történelem alosztályaként kezelték, a geográfiai

²⁵¹ *Világtörténet évszámokban 1789-ig*. Összeáll. Engel Pál. 2. kiad. Bp. 1988. 133.

²⁵² SEGESVÁRY *i. m.* 58.

²⁵³ SEGESVÁRY *i. m.* 58.

²⁵⁴ SEGESVÁRY *i. m.* 57–58.

²⁵⁵ Révai Nagy Lexikona. 8. köt. Bp. 1913. Hasonmás kiad. [Szekszárd], 1991. 540–541.

²⁵⁶ SEGESVÁRY *i. m.* 58.

²⁵⁷ SEGESVÁRY *i. m.* 55.

témájú kiadványokat a históriához vagy a filozófiához sorolták.²⁵⁸ Ráday Pál latin nyelvű katalógusában a „Chronologi” tudományszak megjelölés után Abrahamus Bucholcerusnak a 16–17. század folyamán többször megjelent²⁵⁹ és kiegészített műve (CLR 62.), Bucelinus az eseményeket 1610-ig számbavevő kiadványa (CLR 63.) és egy magyar szerző, Lisznyai Kovács Pál két, a könyvtárban kolligátumként megtalálható munkája, az *Origo gentium et regnorum...* és a *Chronologia sacra...* (CLR 64.) olvasható. A latin nyelvű jegyzék alapján három nyomtatvány képviselte a könyvgyűjteményben a földrajzi témájú műveket: Michael Soraviensis Neander filológus²⁶⁰ (CLR 65.), Strabon történetíró, filozófus²⁶¹ (CLR 66.) és a már említett Petrus Bertius (CLR 67.) munkái. Forrás alapján²⁶² ismert azonban egy „magyar charta” megjelölésű kiadvány (VI. 32.), amelyet nem sikerült azonosítani, de az elnevezés egy térképet is rejthet.

Rákóczi politikai elképzeléseinek megvalósításában, a magyar föderális állam létrehozásában segítőtársa,²⁶³ híve, Ráday Pál könyvei között volt két munka, amelyek ezt a politikai formát a legsikeresebben megvalósító Németalföld²⁶⁴ történetével foglalkoztak. Guicciardini Lodovicus történetíró²⁶⁵ (CLR 40.) és Johan van den Sande jogtudós²⁶⁶ (CLR 41.) a németalföldi szabadságharc, Hollandia és Belgium történetét írták meg. Van den Sande a függetlenségi harc kezdetétől²⁶⁷ egészen Hollandia önálló állammá alakulásáig²⁶⁸ dolgozta fel az eseményeket. A *Mercurius Gallobelgicus* (CLR 42.) című periodikum főként Franciaországban és Belgiumban történt eseményekről közölt tudósításokat, de

²⁵⁸ uo.

²⁵⁹ MONOK *i. m.* 103–105.

²⁶⁰ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 3. Theil. 840–841. col.

²⁶¹ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 4. Theil. 863. col.

²⁶² Ráday cs. lt. C/64. IV C/2–1. 748. sz. (Szathmári Paksi Mihály levele Ráday Pálhoz. Marosvásárhely, 1730. október 5.). Említi: SEGESVÁRY *i. m.* 47.

²⁶³ Részletesen lásd: R. VÁRKONYI... *i. m.* 17–41. R. Várkonyi Ágnes tanulmányában ugyanakkor azt is hangsúlyozta, hogy Ráday a konföderációt átmeneti politikai formának tekintette.

²⁶⁴ R. VÁRKONYI... *i. m.* 30–31.

²⁶⁵ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 2. Theil. 1261. col.

²⁶⁶ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 4. Theil. 114. col.

²⁶⁷ *Világtörténet évszámokban 1789-ig...* 114–115.

²⁶⁸ uo. 126.

hírt adott más európai államok, a Német-római birodalom, Spanyolország, Itália, Magyarország és Erdély politikai történeteiről is. Ráday Pál gyűjteményében a *Mercurius Gallobelgicus*on kívül még két sajtótermék, a *Kamera-Nouvella* (VI. 24.) számai és a *Mercure historique et politique...* (VI. 35.) évfolyamai is megtalálhatók voltak. Ez utóbbi periodikum ma is része az állománynak.

A magyar köznemes könyvei közül nem hiányoztak természetesen a hazai jogban használatos művek sem. Werbőczy István *Corpus juris Hungarici...* első kiadása (Nagyszombat, 1584., RMK II. 183., RMNy 549. lásd VI. 13.) és egy 1696-ban, szintén Nagyszombatban megjelent példánya (CLR 101.) is megvolt Ráday könyvtárában. Ez utóbbi kötet több nyomtatványt tartalmazó kolligátum: országgyűlési végzések dokumentumait és Kitionich Jánosnak a magyarországi perrendtartásról összeállított két művét²⁶⁹ kötette hozzá Ráday. A *Forma processus...* kezdetű kiadvány 1697-es, második kiadásán kívül (CLR 101.) 1687-ben nyomtatott első kiadása is megvolt a jogi munkák között (VI. 18.). Werbőczy *Tripartituma* (CLR 104. első munka) és az Okolicznai János által versbe szedett változata (CLR 104. második munka) egy tételként olvasható a latin nyelvű könyvek jegyzékében. Magyar nyelven Szentpáli Ferenc készítette el a *Hármaskönyv* verses változatát,²⁷⁰ Ráday könyvtárában is volt belőle példány (VI. 55.). A *Tripartitum* Aszalai István által írt latin nyelvű compendiumát egy szintén 1694-ben nyomtatott artikulussal kötötték egybe (CLR 103. első munka, Gorzó 3.). Aszalai a magyar nemesi jogokról írt összefoglalása egy tételben szerepel azzal a törvénygyűjteménnyel, amely az országgyűléseken 1608-tól 1659-ig hozott törvényeket tartalmazza (CLR 103. második munka). Magyar vonatkozású még a könyvállományban szép számú kiadvánnyal képviselt Otrókoci Főris Ferenc *Breve specimen introductionis in juris prudentiam methodicam...* című munkája. A külföld jogalkotását kevés munka képviselte.²⁷¹ A római jog dokumentumait összefoglaló Justinianus²⁷² gyűjteménye, a nemzetközi jog megalapozó-

²⁶⁹ ÚMIL 2. 1057.

²⁷⁰ ÚMIL 3. 1964.

²⁷¹ Segesváry állományelemzésében Ráday jogi olvasmányműveltségének erősen köznemesi jellegét. hangsúlyozta. (SEGESVÁRY i. m. 60.)

²⁷² Révai Nagy Lexikona. 11. köt. Bp. 1914. Hasonmás kiadás. [Szekszárd], 1992. 89.,

jának, Hugo Grotiusnak²⁷³ ehhez írt kommentárjai (CLR 106.), valamint egy, a német közjogról szóló összefoglaló kiadvány (VI. 81.) volt meg Ráday könyvei között.

Ráday Pál politikusi tevékenysége túlnőtt a hagyományos köznemesi szerepvállalás keretein. „Politici” megjelölés alatt a gyűjteményében található államtudományi műveket, a nyugat-európai udvarokban forgolódo politikusok, diplomaták számára hasznos kiadványokat írta össze. II. Rákóczi Ferenc kancellárja olvasta a 16–17. században keletkezett fejedelmi tükröket, a kormányzásról szóló kézikönyveket. Ismerte Machiavellinek a központosított hatalom gyakorlásának módjáról kidolgozott művét (CLR 70.), Guevara útmutatóit (CLR 74.) és egy másik spanyol író, a 17. században élt államférfi, Diego Saavedra Fajardo²⁷⁴ munkáját a keresztény uralkodóról (CLR 79.).²⁷⁵ A „Politica Arnisaei” tétel megjelölése jelentheti Hennig Arnisaeus orvos, filozófus²⁷⁶ államtudományi műveinek gyűjteményét is, de lehet, hogy csak egy munkája, a *Doctrina politica...* (CLR 68.) volt meg a könyvtár anyagában. A konföderáció mint politikai forma elméletét Justus Lipsius fejtette ki.²⁷⁷ Politikaelméleti munkásságát két műve, a *Monita et exempla politica...* (CLR 71.) és a *Politiconum sive Civilis doctrinae...* (CLR 72.) képviselte Ráday tékájában. A tudományszakban a további kiadványok Christophorus Peller (CLR 69.), Gregorius Richter (CLR 73.), Nicolaus Caussin (CLR 75.), Gottfried von Jena (CLR 77.), Andreas Maximilianus Fredro (CLR 78.), Petrus Firmianus (CLR 81.) 16–17. századi szerzők munkái. Az első magyar címertan, Pápai Páriz Ferenc *Ars heraldicája*²⁷⁸ (CLR 82.) is szerepel a „Politici” cím alatt felsorolt

Révai Nagy Lexikona. 16. köt. Bp. 1924. Hasonmás kiadás. [Szekszárd] 1994. 334.

²⁷³ Révai Nagy Lexikona... 9. köt. Bp. 1913. Hasonmás kiadás. Bp. 1991. 36–37., Allgemeines Gelehrten Lexikon... 2. Theil. 1203–1207. col. R Várkonyi Ágnes a politikus Rádayról írott tanulmányában Rákóczi bizalmas emberének a korabeli államelméletekben való jártassága egyik példájaként említette Grotius munkásságának ismeretét. (R. VÁRKONYI *i. m.* 24.)

²⁷⁴ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 4. Theil. 3. col.

²⁷⁵ Ráday ezirányú olvasmányműveltségére vonatkozóan lásd SEGESVÁRY *i. m.* 60., és R. VÁRKONYI *i. m.* 23–24.

²⁷⁶ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 1. Teil. 554–555. col.

²⁷⁷ R. VÁRKONYI *i. m.* 23–24., 31.

²⁷⁸ ÚMIL 3. 1574.

kiadványok között. Az udvari életben való jártasságot elsajátíttató művek közül Henricus Petrus Herdesianus (CLR 76.), Johannes Georgius Müller (CLR 80.), Wilhelm Adolph Feist (CLR 85.) gyakorlati útmutatóit és Johann Adam Weber két, a társalgás művészetéről írt munkáját (CLR 83., CLR 84.) olvasta Ráday.²⁷⁹ Rákóczi jó tollú politikai írójának, kiáltványok szerzőjének²⁸⁰ könyvtárában az érvelő, meggyőző beszéd tudományát tanító és közvetítő kiadványok is voltak latin nyelvű katalógusa tanúsága szerint. A „Rhetores et alij Classici” cím után felsorolt tételek alapján nem sikerült minden művet azonosítani. Francois-Antoine Pomey *Candidatus rhetoricae...* (CLR 114.) és Joannis Kwiatkiewicz *Suada civilis* (CLR 115.) című munkája mellett e szakban olvasható Erasmus *Colloquiája* (CLR 118.) és Ravisius Textor *Officinája* és *Epistolája* Epistolája is (CLR 119.), Conrad Dieterich *Institutiones rhetoricae...* című, a 17. században többször is kiadott műve mellett. (CLR 116.).

Latin nyelvű katalógusának tételei alapján Ráday könyvtárában az ókori gondolkodókat Seneca (CLR 93.), a reneszánsz kori filozófiát Agrippa (CLR 88.) képviselte.²⁸¹ Az újkori filozófiai áramlatok közül a karteizianizmus hatott leginkább a magyarországi köznemesség egy csoportjának gondolkodásmódjára.²⁸² Ráday Pál könyvtárának anyagában LeGrand *Institutio philosophiae...* (CLR 91.) című munkája és Apácai Csere János *Magyar Enciklopédiája* (MK 52.) ezt a filozófiai irányzatot képviselték.²⁸³ Angelusnak a természeti és a politikai erkölcsről szóló könyve, a *Homo omnia...* (CLR 89.), Samuel Christian Holmann a lélek és a test közötti harmóniáról írt műve (*Commentatio philosophica...* CLR 96.), a már említett Horniusnak a világ történetének kezdeteiről szóló munkája (*Arca Mosis...* CLR 92.) és Tobias Schumberg *Renovata Pharus divina philosophiae practicae...* című könyve (CLR 94.) tartozott még az újkori gondolkodást közvetítő kiadványok csoportjába. A filozófia

²⁷⁹ SEGESVÁRY *i. m.* 60.

²⁸⁰ Ráday Pál *iratai*. I... *i. m.* és Ráday Pál *iratai*. II. 1707–1708. Sajtó alá rend. Benda Kálmán és Maksay Ferenc. Bp. 1961. Lásd erre vonatkozóan a Ráday életéről, munkásságáról, közéleti tevékenységéről szóló munkákat.

²⁸¹ SEGESVÁRY *i. m.* 59.

²⁸² R. VÁRKONYI *i. m.* 21–22.

²⁸³ SEGESVÁRY *i. m.* 59.

szakban olvasható többi kiadvány a természettudomány tárgykörébe tartozik.²⁸⁴ Plinius *Historia naturalis*a az ókor ismereteit foglalta össze (CLR 86.),²⁸⁵ Wolfgangus Franzius evangélikus teológus²⁸⁶ az élőlények sajátos tulajdonságait ismertette (*Historia animalium sacra...* CLR 87.), Robert Fludd²⁸⁷ alkímiával foglalkozó munkáját, a *Fasciculus geomanticus*t (CLR 95.) is olvasta Ráday. Katalógusában nem szerepel egy már említett, a tudományszakba tartozó nyomtatvány, Szathmári Paksi Mihálynak a diákjai számára írt tankönyve,²⁸⁸ a *Physica contracta...* (VI. 50.). A gazdálkodó nemes könyvtárában növények nemesítésével, növekedésével kapcsolatos tapasztalatokat összefoglaló kiadvány is volt (VI. 76.).

Ráday Bél Mátyással való kapcsolatáról, levelezéséről, a könyvtárában megtalálható Kempis-kötetről már volt szó. A pozsonyi tudós *Historiae linguae Hungaricae...* című magyar nyelv- és irodalomtörténeti munkájának külön is megjelent, rovásírásról szóló fejezete, a *De vetere litteratura Hunno-Schythica*²⁸⁹ (VI. 3.) is megvolt Ráday kötetei között. Pápai Páriz Ferenc már említett és Ráday támogatásával kiadott szótára (CLR 98. második munka) egy kötetben Csécsi János református tanár, iskolaigazgató, Tótfalusi Kis Miklós helyesírási reformjait népszerűsítő művével²⁹⁰ ma is megtalálható a gyűjtemény anyagában. Nem meglepő, hogy Pápai Páriz magyar–latin, latin–magyar szótára mellett „elődje”,²⁹¹ Szenci Molnár Albert műve is megvolt Rádaynak (CLR 98. első munka). Nathanael Duez francia–német–latin szótárának példánya (CLR 97.) e három nyelven olvasó és értő²⁹² nemes tékájának hasznos kézikönyve lehetett. Johann Hübner német nyelven írt lexikona (*Reales Staats-Zeitungs und Conversations-Lexicon...* CLR 99.) és a szerző egy latin

²⁸⁴ Ráday még nem választotta szét katalógusában a filozófiai és a természettudományos műveket. (SEGESVÁRY *i. m.* 59.)

²⁸⁵ SEGESVÁRY *i. m.* 59.

²⁸⁶ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 2. Theil. 729. col.

²⁸⁷ Allgemeines Gelehrten Lexicon... 2. Theil.

²⁸⁸ SEGESVÁRY *i. m.* 45., 52.

²⁸⁹ ÚMIL 1. 177.

²⁹⁰ ÚMIL 1. 353., ÚMIL 3. 1574.

²⁹¹ ÚMIL 1574.

²⁹² Könyvanyagának jelentős része latin és magyar nyelvű volt, de kevés számú német (CLR 30., CLR 99., VI. 76. és francia nyelven írt kiadványt (VI. 8., VI. 33., VI. 77.) is sikerült azonosítani.

nyelvű, közelebbről nem azonosított munkája (CLR 100.) alkotta még a szótárakon kívül a filológia tudományszak anyagát. Az állományban megtalálható irodalmi művek között az ókort Vergilius (CLR 109.), Ovidius (CLR 110.) művei, Catullus, Tibullus, Propertius és Gallus költeményei (CLR 112.), latin költők antológiája, a *Corpus omnium veterum poetarum Latinorum...* (VI. 10.), az epigramma műfajt egy gyűjteményes munka (CLR 113.) és Martialis művei (CLR 111.) képviselték. Négy, hazai szerzők által írt kiadvány volt Ráday könyvei között a barokk irodalom magyar nyelvű alkotásai: Gyöngyösi István *Murányi Vénusza és Kemény Jánosról írt históriája* (MK 48., MK 49.), valamint ifj. Csécsi János aforizmái (VI. 58.) és Kis-Viczay Péter közmondásai (VI. 29.) latin nyelven.

FORRÁSOK

I.

Catalogus Librorum Radaianorum 1730 körül (KtF VII. 18.)

Theologici

(1.) Corpus Theologiae Christianae Heideggeri

HEIDEGGERUS, Johannes Henricus (Heidegger)

Joh. Henrici Heideggeri Corpus theologiae christianae, exhibens doctrinam veritatis, quae secundum pietatem est, eamque contra adversarios quoscunque, veteres et novos,... adeoque sit plenissimum theologiae didacticae, elencticae, moralis et historicae systema. Tom. 1–2. Tiguri, 1700, Typis Davidis Gessneri, in fol. – Jelzet: 0,2462; RÁDAY CAT. 178., SB Berlin, SUB Göttingen, UB Greifswald, ULB Halle, UB Leipzig, BSB München, UB,IAP,HMT, IFOK,IOW, LISA,FBN Rostock, WLB Stuttgart

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday” és a Ráday Gedeon tulajdonosi mivoltát jelző G. R. monogram autográf bejegyzéssel. A kötet szerepel a Ráday család könyvanyagáról a református egyház által 1861-ben történt megvételtkor készült katalógusban (a továbbiakban a címléírás után: RÁDAY CAT.).

(2.) Francisci Turretini de Controversiis Thomi tres

TURRETTINUS, Franciscus

Institutio theologiae elencticae, in qua status controversiae perspicue exponitur, praecipua orthodoxorum argumenta proponuntur et vindicantur, et fontes solutionum aperiuntur... Francisco Turretino... editio nova recognita et multis locis aucta. Cui accessit oratio de vita et obitu authoris. Pars 1–3. Genevae, 1688–1689, Samuelis de Tournes, in 4°. – Jelzet: 0,803; RÁDAY CAT. 221.

A könyvet az ajándékozó, Daniel Ernest Jablonski (SEGESVÁRY 53., RPI 153.) dedikálta Ráday Pálnak: „Illustri et generosissimo viro, d[omi]no Paulo de Rada in pignus observantiae, et memoriae sui commendationem tradit. Berolini die VIII. Jun[iu] 1704, Daniel Ernestus Jablonski, s[e]r[enissi]mo Borussiae regi a sacris, eccl[esi]ar[um] reform[atarum] per Mai[orem] Polon[iam] et Pruss[iam] Senior. m[anu] p[ropr]ia” (Jablonski ajándékozó sorai olvashatók még: RPI 153.) A muzeális anyagban ma Turretinus művének több negyedréte alakú kiadása is megvan. Jablonski ajándék kötetén kívül négy példány található a 0,1167 (Trajecti ad Rhenum, 1734); 0,1244 (Geneviae, 1679, 1682, 1685, BSB München); 0,1703 (Lugduni Batavorum-Trajecti ad Rhenum, 1696, SUB Göttingen, UB Greifswald); 0,1782 (Trajecti ad Rhenum-Amstelodami, 1701, UB Tübingen) jelzeteken. A 0,1831-es kötet ugyanaz a kiadás, mint Ráday példánya. Egyik kötetben sincs a könyvgyűjtő Rádayak tulajdonosi mivoltára utaló bejegyzés. Ráday Pál példányában szerepel a könyveit öröklő Gedeon monogramja is („G. R.” az előtábla tükrén).

3. *Vitsii Oeconomia Foederum Dei*

WITSIIUS, Hermannus

Hermani Witsii De oeconomia foederum Dei cum hominibus. Libri quattuor. Trajecti ad Rhenum, 1694, Franciscus Halma-Guilelmus vande Water, in 4°. – Jelzet: 0,352; RÁDAY CAT. 216., WLB Stuttgart, UB Tübingen

A példány Witsius munkájának harmadik kiadása. A címdalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia”. Az előtábla tükrén szerepelnek Ráday Gedeon névbetűi: „G. R.”. Witsius művének további kiadásai a 17. század végén és a 18. század elején: Leowardiae, 1685. (2. kiadás. A Ráday Gyűjtemény példánya későbbi beszerzés. Jelzet: 0,1166; HAB Wolfenbüttel), Herborniae Nassaviorum, 1712. (4. kiadás. E kötet formátumát is feltüntették, nyolcadrét alakban jelent meg. SUB Göttingen, ULB Münster)

(4.) *Braunij Doctrina Foederum*

BRAUNIUS, Johannes

Doctrina foederum sive systema theologiae didacticae et elencticae... Editio altera, priori auctor, et infinitis locis emendatior, ab ipso auctore recognita. Amstelodami, 1691, Abrahamus van Someren, in 4°. – Jelzet: 0,353; RÁDAY CAT. 216., JALB Emden

Ráday Pál tulajdonosi bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria].” Ugyanez a kiadás egy másik példányban a 2–20887 V jelzeten található, ez a könyv nem a Rádayaké volt, valószínűleg a könyvtár egy későbbi beszerzése. A kötetben egykori tulajdonosok: Ráskai Sámuel („Ex Libris Samuelis Raskai”), Váradi György possessor-bejegyzése olvasható (ez utóbbi ugyanazzal a tintával áthúzva). A címoldalon található pecsét arról tanúskodik, hogy a könyv valamikor a kunszentmiklósi református gimnázium könyvtárát is gazdagította. Első kiadás: Amstelodami, 1688. (SUB Göttingen, THULB Jena).

(5.) *Medulla Theologiae Amesij*

AMESIUS, Guilielmus (William Ames)

Guilielmi Amesii Medulla theologiae. Editio novissima. Ab authore ante obitum recognita et variis in locis aucta. Debrecini, 1685, per Stephanum Töltesi, in 12°. – Jelzet: RMK 1,235; RMK II. 1563., RÁDAY CAT. 274.

A kötet címoldalán Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex lib[ris] Pauli Ráday”. Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűi olvashatók: „G. R.” RMK 1,235–2 jelzet alatt megtalálható e kiadás egy másik példánya, amely nem a könyvgyűjtő Rádayak anyagából került az állományba. Az RMK 1, 236 jelzeten ugyanez a kiadás a szerző *De conscientia et ejus jure...* című munkájával (Debrecini, 1685., RMK II. 1562.) együtt kolligátumként található meg ma a gyűjteményben, ez szintén a könyvtár későbbi beszerzése. Számos külföldi kiadása van. Amszterdamban, 1628-ban Jansoniusnál már harmadszor jelent meg Amesius munkája (UB Rostock, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel. Segesváry állományelemzésében utal arra, hogy a gyűjteményben Amesius művei is megvoltak, de konkrét munkákat nem említ (SEGESVÁRY 56. Ezzel kapcsolatban lásd még a következő tételt).

(6.) *Bellarminus Enervatus Amesij*

AMESIUS, Guilielmus (William Ames)

Bellarminus enervatus a Guilielmo Amesio... In quatuor tomos divisus. Editio nova ab auctore recognita et multis in locis aucta. Amstelodami, 1630, Joannes Janssonius, in 12°. – Jelzet: 0,2501; RÁDAY CAT. 274., LB Aurich, BLC, JALB Emden,

A kétkötetes munka címlapján található P. R. bejegyzés utal arra, hogy ez a példány lehetett Ráday Pál tulajdona. Amesius művének egy 1628-as kiadása a 0,1639 jelzeten található (Amstelodami, 1628., 2. ed., MONOK 73.) A tizenkettedrét alakú kiadás több európai könyvtárban is megtalálható (pl. HAB Wolfenbüttel, UB Rostock, HMT, IAP, IFOK, IOW, LISA, FBN, LBMV Schwerin, ULB Halle). A művet egyébként többször is kiadták, 1629-ben például Amszterdamban, Londonban és Oxfordban (Oxoniae) is megjelent. (MONOK 73.). Segesváry munkájában - az 5. tételhez hasonlóan - csak a szerzőt említi, a művet nem (SEGESVÁRY 56.).

(7.) *Biblia Theod(ori) Bezae Graeca cum inversione Vulgata et Sua*

BIBLIA; BEZA, Theodorus (Theodor de Bèze)

Jesu Christi D. N. Novum Testamentum, sive novum foedus. Cuius Graeco contextui respondent interpretationes duae: una, vetus: altera, nova, Theodori Bezae, diligenter ab eo recognita. Eiusdem Th. Bezae annotationes... tertia editione recognovit, et... locupletavit. Responsio eiusdem ad Seb. Castellionem, in qua multi novi testamenti et harum in ipsum annotationum loci accuratissime excutuntur, seorsum excusa prostat. [Genevae], 1582, [Stephanus], in fol.. – Jelzet: 0,1989; HAB Wolfenbüttel, SUB Bremen, SUB Göttingen

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Cujus dono habetur interlibros Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A tulajdonosi bejegyzések közül érdekes Madách Lászlóé, aki Nógrád megye szolgabírói, később alispáni tiszttét töltötte be, és rokoni kötelék fűzte Ráday Pálhoz. Rákóczi kancellárjának apai nagyanyja, Madách Zsófia az alispán dédnagyapjának, Madách II. Gáspár Nógrád megyei szolgabírónak a testvére volt (NAGY Iván 7. 226–228., és NAGY Iván 9. 550–551.). Madách tulajdonosi bejegyzése 1717-ből való, húsz évvel később, 1737-ben halt meg (KEMPELEN VII. 5.): „Ladislaus Madács d. Alsó Sztregova ab Anno 1717 die 20...”. Egy harmadik possessor is szerepel a könyvben: „Balthasaris Glosovii T...haeredum”. A különleges kötésű biblia köttetését állítólag Csejtey Zsigmond, későbbi bécsi ágens intézte

(SEGESVÁRY 49–50., 63–64.). A könyv egy 1589-es kiadása a 0,1978 jelzeten szerepel, e kötetet a possessor-bejegyzés szerint Szalós Mihály vette egy nyilvános árverésen Debrecenben 1804-ben, tehát a Biblia nem volt sem Ráday Pál, sem Ráday Gedeon tulajdona. Több 16. századi kiadása ismert (MONOK 121.). A 0,1862 jelzetű példányban (Cantabrigiae, 1642., RÁDAY CAT. 120., Univ. of California, SUB Göttingen, HAB Wolfenbüttel) az előtábla tükrén olvashatók Ráday Gedeon névbetűi: „G. R.”. Ráday Pálnak volt még egy Béza-féle Újszövetség kiadása (Amstelodami, 1639.), amely elé kötött tiszta lapokon (1–7. fol.) volt olvasható önéletírása (GORZÓ 55., RPI 35.). Gorzó Gellért leírása a könyv alakját huszonegyedrért formátumban adja meg, én csak tizenhatodrért alakú példányokat találtam németországi könyvtárak adatbázisaiban. A leírást is ennek megfelelően készítettem el, ugyanakkor nem zárható ki az sem, hogy Blaeu kiadásában, ugyanabban az évben huszonegyedrért alakban is megjelent Béza újszövetsége. A biblia ma már nem található meg a gyűjtemény anyagában.

BIBLIA; BEZA, Theodorus (Theodor de Béze)

Novum Testamentum Domini nostri Jesu Christi; interprete Theodoro Beza. Amsterodami, 1639, Johan. et Cornet. Blaeu, in 16°. - GORZÓ 55. RPI 35., ULB Düsseldorf, WLB Stuttgart

(8.) *Amandi Polani Symphonia Catholica*

POLANUS, Amandus (Amandus Polanus A Polandsdorf)

Symphonia catholica, seu consensus catholicus et orthodoxus dogmatum hodiernae ecclesiae ex praescripto verbi Dei reformatae, et veteris apostolicae catholicae,... Distinctorum Thesibus inter reformatos et alios ipsis contradicentes controversis. Basiliae, 1607, Contr. Waldkirch, in 8°. - SLB SUB Dresden, FLB Gotha, UB Rostock, HAB Wolfenbüttel

További kiadása a 17. században: Genevae, 1612. (ULB Halle, THULB Jena, UB Kiel, UB München, HAB Wolfenbüttel)

(9.) *De fide Jesu et Jesuitar(um)*

VISARTUS, Donatus (Johannes Piscator, Johann Fischart, Gotvinus)

Fides Jesu et jesuitarum. Hoc est collatio doctrinae Domini et salvatoris nostri Jesu, cum doctrina jesuitarum... Item iuramentum Pii papae IV. continens capita pontificae religionis, cum confutatione eiusdem: per

Donatum Gotvisum...Cum praefatione D. Iohannis Marbachij... Strasbourg, 1573., Bernhard Jobin, in 8°. – Jelzet: 0,2546 Ant.; RÁDAY CAT. 248., BSB München

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Segesváry is említi állományelemzésében a művet (SEGESVÁRY 57.). A munkát magyarra Kecskeméti C. János fordította, és Jakob Klöss adta ki Bártfán 1619-ben (RMK I. 484., RMNy 1171, MONOK 165.). A magyar fordítás kiadásai (2. kiad. Sárospatak, 1656., RMK I. 912.) nem találhatók meg a gyűjtemény régi könyv anyagában.

(10.) *Forum Conscientiae de(r) Müllen (?)*

MUELEN, Johannes Andreas van der

Joh. Andreae Van der Muelen forum conscientiae seu jus poli, hoc est tractatus theologico juridicus, in quo jus fori ad normam juris poli revocatur et examinatur per selectas quaestiones, secundum tria juris praecepta digestas, et in tres partes divisas... Amstelaedami, 1699, Abrahamus van Someren, in 4°. – Jelzet: 0,1180; RÁDAY CAT. 344., Univ. of California

Az előtábla tükrén szerepelnek Ráday Gedeon névbetűi: „G. R.” és egy Kajali Pálnak szóló ajánlás: „Perillustri per Generoso D[omi]no Paulo Kajali Suae Serenit[at]is Principalis Intimo Consiliario etc. etc. Patrono Suo gratiosissimo dono offert. J. Cs. M[anu] p[ropria]. A[nno] 1706. 10 Aprilis.” Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése nem szerepel a példányban, de miután több könyvet is örökölt apósa könyvtárából (SEGESVÁRY 43., 61.), így több mint valószínű, hogy Kajali Pál példánya volt a tételben szereplő kötet. Lásd még a CLR 59., 103. tételét és a VI. részben a kalendáriumokat.

(11.) *De' Ussingij Allegorica Demonstra(t)i)o in Decalogum ac Revelatio Mysterij S. Triados*

DEUSINGIUS, Hermannus

Demonstrationis allegoriae historicae s. historiae allegoricae V. et N. Testamenti pars 1 in duas partes divisa. 1.: Revelatio mysterii s. sanctae triados,... 3[tri]bus dissert. comprehensa. Groningae, 1690, Alhlas. - UB Greifswald, THULB Jena, SUB Göttingen, SLB SUB Dresden

Példány nem található ma már a Ráday Könyvtár anyagában. További kiadás: Franekerae, 1701. (SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart)

(12.) *Examen Examinis et Examinantis Reform(ator)um Lutheri et Socior(um) ejus Fran(ciscus) Foris Ottrokoczj per Vodrofe Anglum*

WOODROFFE, Benjamin

Examinis et examinantis examen, sive reformationis et reformationum defensio adversus calumnias Francisci Foris Ottrokocsi, in libro, quem inscribit Examen reformationis Lutheri et sociorum ejus, ab ann. d. 1517. factae... Oxoniae, 1700, e theatro Sheldoniano, in 4°. – Jelzet: 0,5620; Univ. of California, SUB Göttingen, ULB Halle, BSB München

Tulajdonosi bejegyzés nem szerepel a könyvben.

(13.) *Brutum Fulmen contra Sixtum V. Pontificem*

HOTTOMANNUS, Franciscus

Sixti V. fulmen Brutum in Henricum... rege Navarrae, et... Henricum Borbonium, principem olim condauum, evibratum. Cuius multiplex nullitas ex protestatione patet cui, praeter alia, subiuncta et disputatio Roberti Bellarmini... Responsio, item Alciati, Cuiacii, et Hotomani coniecturae de falsitate... [Romae, 1585, haeredes Antonij Bladij], in 8°. – Jelzet: 0, 2476 Ant.; OSZK Ant. H 551., RÁDAY CAT. 266., JALB Emden, UB Greifswald, ULB Halle, USB Köln, HAAB Weimar

Ráday Pál ma már elmosódott, alig olvasható possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia”. Az előtábla tükrén szerepelnek Ráday Gedeon névbetűi: „G. R.”

(14.) *Responsa contra Dilem(m)ata 15. Pontificior(um) duplicia*

RECHABAEUS, Gratianus (Kocsi Csergő János)

Malleus quindecim dilemmatum, quae, omnibus dominis acatholicis (evangelicos ita nominat) in Hungaria pro xenio novi anni 1699 affectuosissime (juxta Gal. 4: 17). Quidam obtulit authore Gratiano Rechabaeo. Theopoli (Debrecen), 1704, per Obedadamam Nicaeum, in 8°. – Jelzet: 0,2515 Hung.; RMK II. 2204., RÁDAY CAT. 1419. p. – Koll.1.

A tételt Csorba Dávid azonosította. A példány egykor a Ráday-család tulajdona volt, szerepel a könyvanyagról 1861-ben készített átadási katalógusban. A vitairat egy kolligátumkötet első darabja.

MÁRIÁSSY Sándor (Máriássi, Alexander)

Microscopium pseudo-Isaiae e tertio coelo infausto casu lapsum et obsoletis quibusdam ocularis conflatum...Tyrnaviae, 1724, typ. Acad., in 8°. - Jelzet: 0,2515 Hung.; PETRIK II. 673. p., RÁDAY CAT. 1419. p.- Koll. 2.

Ad protestationem Patrum Societatis Jesu, in venerabili capitulo Strigoniensi, die 8 Maii anno 1707 factam glossa. Bártfa, 1707, Thomas Scholtz, in 8°. - Jelzet: 0,2515 Hung.; RMK II. 2317., RÁDAY CAT. 1419. p. - Koll. 3.

Libri Theologici Adversarior(um)

(15.) Laetum Nuncium Ottrokoczij ad Lugentes Sion

OTROKOCSI FÓRIS Ferenc

Laetum ad lugentes Sion nuncium. Quo ex Isaiae XXX. v. 26. ostenditur instare tempus amplissimae lucis spiritualis in ecclesia christiana; Nec non conversionis Turcarum, et tot vulnere scissionumque ecclesiae sationis, per christianorum unionem futurae. Insuper specialius primaria in pectoribus protestantium obstacula cogitandae pacis et unionis cum Romano-catholicis ineundae, amoventur. Labore Francisci Foris Otrokocsi. Tyrnaviae, 1696, Typis Academ. per Joan. Andr. Hörmann, in 8°. - Jelzet: RMK 1,249; RÁDAY CAT. 264., HAMAR 17., RMK II. 1854.

A címdalton Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése olvasható: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűi szerepelnek: „G. R.” A kötet szerepel az 1861-es átadási katalógusban (RÁDAY CAT.) és Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzékében is. Otrokocsi több munkája is megvolt Rádaynak (SEGESVÁRY 57.). Lásd még a CLR 16., 55., 108. és az MK 42. tételét.

(16.) Ejusd(em) Clavis Prophetica

OTROKOCSI FÓRIS Ferenc

Theologia prophetica, seu, clavis prophetiarum et typorum Scripturae Sacrae ex ipsa Scriptura S. et SS. patribus (aliisque eximiis doctoribus) ita adornata, ut ea recte utentes, scopulos novitatum, paci et unitati S. ecclesiae adversantium evitare, pedes in via veritatis figere, magnaquae de futuris s. ecclesiae et mundi nationum rebus arcana in dies intelligere, et in vera quoque

pietate proficere possint: Studio et labore Francisci Foris Otrokocsi.... Tyrnaviae, 1705, typ. Academicis, in 4°. – Jelzet: RMK 2,116; RÁDAY CAT. 205., HAMAR 17., RMK II. 2234.,BSB München

Ráday Pál és Ráday Gedeon possessor-bejegyzésével. Az „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]” bejegyzés a könyv címloldalán olvasható, a „G. R.” monogram az előtábla tükrén szerepel. A kötet megtalálható az 1861-es átadási katalógusban (RÁDAY CAT.) és Hamar István egyik nyomtatott könyvjegyzékében is. A mű első kiadása: Oxonii, 1691. A konvertita szerző több műve is megvolt Ráday Pál könyvtárában (SEGESVÁRY 57.). Lásd még a CLR 15., 55., 108. és az MK 42. tételét.

(17.) *Tuba Pacis Matthaei Praetorijdi Syncretismo*

PRAETORIUS, Matthaeus

Tuba pacis ad universas dissidentes occidente ecclesias seu discursus theologicus de unione ecclesiarum Romanae et protestantium, necnon amica compositione controversiarum fidei inter hosce coetus, in Dei O. M. quam maximam gloriam, universae Jesu Christi ecclesiae bono exhibitus per Matthaeum Praetorium memela-prussum. Coloniae, 1685, Joannes Pauli, in 4°. – Jelzet: 0,2689; RÁDAY CAT. 223–224., SuStB Augsburg, UB Augsburg,SB Berlin, SUB Göttingen, HSGB Konstanz, UB Leipzig, BSB München, UB München,UB Tübingen, HAB Wolfenbüttel

Ráday Pál possessor-bejegyzésével a címlaldon: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia”. Fia, Gedeon is jelezte — szokása szerint névbetűivel — tulajdonosi mivoltát az előtábla tükrén („G. R.”).

(18.) *Artes Jesuiticae*

ALETOPHILUS, Christianus (Henri de Saint Ignace)

Artes jesuiticae in sustinendis pertinaciter novitatibus laxitatibusque sociorum... Clementi papae XI. atque orbi universo denuntiatae per Christianum Aletophilum. Editio tertia. Argentorati, 1717, Amator Kerckhoven, in 12°. – Jelzet: 0,2597; RÁDAY CAT. 243., BSB München

Ráday Gedeon névbetűivel az előtábla tükrén: „G. R.” A kötetben nem szerepel Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése, de elképzelhető, hogy ez a példány szerepel a könyvjegyzékben. A munka szerepel a kölcsönzéseiről fennmaradt egyik listán, mindkét jegyzéket Segesváry közli monográfiájában (SEGESVÁRY 286., eredeti kézirat: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi Jelzet: 226. csomó). Aletophilus munkájával kapcsolatban a következő feljegyzés olvasható: „Artes jesuiticae Rédei Jóseff úrnál”.

Segesváry megadja a könyv adatait is (SEGESVÁRY 299.). A munka korábbi kiadásai: Salisburgum, 1701. (UB München, ez a kiadás valószínűleg elírás lehet, és a helyes évszám 1703., mert az 1717-es kiadás a harmadik, és az 1710-ben kiadott példányok esetében második kiadás szerepel). Salisburgum, 1703. (SB Bamberg, BSB München), Argentorati, 1710. (SB Bamberg, UB München, UB Tübingen).

(19.) *Oberhalbcey(!) Acervus Theologicus Juridico-Canonicus*

OBERSULZ, Franciscus Carolus

Thesaurus theologicus Juridico-canonicus, id est, acervus casuum, et collectio decisionum in praxi frequentissime occurrentium, tum ex theologia speculativa, et morali, tum sacris canonibus, conciliis, decretis, ss. congregationum decisionibus, ac bullis pontificiis extractus... opere, et industria R. Francisci Caroli de Obersulz... Viennae Austriae et Ratisbonae, 1698, Endterus, in 8°. – UB Augsburg

Ma már nem található belőle példány a könyvtár anyagában. 1698-ban egy másik kiadó is megjelentette a művet: Ratisbonae, 1698, Mauritius (UB Regensburg). Berlinben a munka egy olyan kiadása van meg, amelyet még ugyanabban az évben a két kiadó együttesen jelentetett meg nyolcadrét formátumban ([Norimbergae]-Vienna Austriae-Ratisbonae, 1698., SB Berlin).

(20.) *Responsum ad responsa 15. dilem(m)atum*

SZENTIVÁNYI Márton

Responsa non responsa ad quindecim dilemata, omnibus Dominis acatholicis in Hungaria, pro xenio novi anni MDCXCIX. Affectuosissime oblata. omnibus benevolis lectoribus ad dijudicandum, an sint ad solvendas difficultates in dictis dilemmatibus propositas apta, vel minus apta, aut plane inepta, humillime repraesentata. Anno a Christo 1700. ... Autoritate ... Leopoldi ... a Kollonicz Tyrnaviae, 1700, typ. Acad. per Joannem Andream Hörmann, in 4°. – Jelzet: RMK 1,274; RMK II. 2027., RÁDAY CAT. 1325., BSB München - Koll. 2.

Ez a mű egy kolligátumkötet második darabja, a címdalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ro]p[ri]a”. A gyűjteményben szereplő másik két munka nem tartalmaz tulajdonosi bejegyzést. Elképzelhető, hogy a három negyedréte alakú művet már fia, Gedeon köttette egybe. Szentiványi munkájának azonos kiadása (nem kolligátumként) az említetten kívül még két példányban megtalálható a könyvtárban RMK 2,111 és RMK 2,111–2 jelzetek alatt. Az egyik kötetben ma már olvashatatlan bejegy-

zés szerepel, a másikon, – mint a gyűjtemény legtöbb darabjában – a Budapesti Ev. Ref. Főiskola Könyvtára pecsét. A leírt kolligátumkötet első és harmadik darabja a következő két munka:

BRENNER Domokos

Peculiares principum Hungariae in ecclesia Dei praerogativae, ex certissimis principiis deductae, per quinque certa illata declaratae. Quas venerabili collegiatae ecclesiae totique scepusiensis terrae clero, dilectis suis in Christo fratribus ad sopiendos quorundam affectus, in obsequiū fraterni argumentum exhibuit eorundem praelatus, frater et servus, in hoc salvatore semper conjunctissimus. [Leutschoviae], 1707, Miskolci Csulyak Ferenc, in 4°. - Jelzet: RMK 1,274; RÁDAY CAT. 1325., HAMAR 15., RMK II. 2286. - Koll. 1.

Expectantiae personales, vitalitiae generationales et haereditariae pro quibusdam dignitatibus et officiis Austriacae monarchiae ad perennem fundum et usufructum reducendae. Tyrnaviae, 1712, typ. Acad. per Joannem Henricum Geich, in 4°. - Jelzet: RMK 1, 274; RÁDAY CAT. 1326., PETRIK I. 729. - Koll. 3.

(21) *Particulares p(rae)rogativae Cleri Ap(osto)li Brémensi*

PHILIPS, Peter; PHILIPS, Ernest Christian (ed.)

Cleri Apostolico-Catholici Assertor Et Vindex : Das ist: Gründliche und Schrifftmäßige Resolution Von dem Ampte und Stande Derer Clericorum und Stiffts-Persohnen Welche in denen, der Apostolisch-Catholischen Religion, und Augspurgischen Confession zugethanen Ertz- und Stiffftern, Wie auch Klöstern ... sich befinden ... Von Petro Philips ... Nunmehr auff's neue übersehen, ... vermehret, und ... zum Drucke befodert Von M. Ernesto Christiano Philips. Bremen, 1668, Herman Brauer, in 4° – HAB, BSB

Libri Ascetici

(22.) Libri Spinaei de Tranquillitate Animi

SPINAEUS, Johannes (Jean de L'Espine)

Ioannis Spinaei... De Tranquillitate Animi libri VII. Theodoro Gautero... interprete... [Genevae], 1600, Stoer, in 8°. - HAB Wolfenbüttel

A munka ma már nem található a könyvtár muzeális állományában. Korábbi, 16. századi kiadása: s.l., 1591. (SLB SUB Dresden)

(23.) Psalmi Davidis Poeticis Metris Buchannani

BIBLIA; BUCHANANUS, Georgius

Paraphrasis psalmorum Davidis poetica, nunc primum edita, autore Georgio Buchanano... His adiecimus M. Antonii Flaminii argumenta, in singulos psalmos: Item, psalmos aliquot in versus Graecos nuper a diversis translato. [Argentorati], 1572, [Excudebat Iosias Richelius], in 8°. – Jelzet: 1–22238 Ant.; ADAMS, RITTER, VD/16, OSZK Ant. B 534. ,UFB Gotha/Erfurt,ULB Halle, BSB München, SB Regensburg, UB Rostock, WLB Stuttgart,UB Tübingen, HAB Wolfenbüttel

A példány valószínűleg nem volt Ráday Pál tulajdona. Számos 16–17. századi kiadása ismert.

(24.) Item ad (mel)od(i)as Gallicas Spethae Latini, nec non Gallice ac Germanice

BIBLIA; LOBWASSER, Spethe Ambrosius

Psalmorum Davidis, prophetae regii, paraphrasis metro-rhythmica, ad melodias gallicas, et rhythmos germanicos... Ambrosii Lobwasseri kad dūnamin concinne ac proprie accommodata, exercitium scholasticae iuventuti matutinum et vespertinum futura. Cum argumentis, diversa metri ratione, et quatuor vocum symphoniis auctore Andrea Spethe... Heidelbergae, 1596, Petrus Mareschallus, in 4°. - NUC, MONOK 14.

1596-ban Mareschallus kiadta Lobwasser bibliáját tizenkettedrét alakban is (OSZK Ant. S 750, ADAMS, BLC German). Ma már egyik kiadásból sincs példány a könyvtár állományában. Több németországi könyvtárban van példány a munka valamelyik kiadásából (SBB-PK Berlin, SLB SUB Dresden, UB Freiburg, SUB Göttingen, UB Heidelberg, BLB Karlsruhe,

UB Konstanz, UB Mannheim, BSB München, WLB Stuttgart, PLB Speyer, UB Tübingen).

Historici

(25.) Jacobi Aug(usti) Thuani Historia Sui Temporis 4. Tomis comprehensa

THUANUS, Jacobus Augustus (Jacques August de Thou)

Iac. Aug. Thuani Historiarum sui temporis opera 1–3. tom.. Francofurti, 1610–1617, 1621, Petrus Koffius, in fol. - Jelzet: 0,2943;

Thuanus művének több kiadása is megtalálható a könyvtár muzeális anyagában. A jegyzékben említett négy kötetes példány ma már nincs meg az állományban. A Rádayak könyvtáráról készült monográfiában Pál könyvállományának elemzésekor Thuanus művét említi a szerző (SEGESVÁRY 58.). E történeti munka jelenleg megtalálható kiadásai az említetten kívül: Paris, 1607–1610, /3/–4. pars. (Jelzete: 0,2942); Londini, 1733, 1–7. tom. (Jelzete: 0,465; RÁDAY CAT. 814.). Ez utóbbi dokumentálhatóan Ráday Gedeon példánya volt, amelyet Nagy Sámuel vett meg a péceli gyűjtőnek (SEGESVÁRY 121.). A munka többször is megjelent a 17. század folyamán, egy négykötetes kiadása megvan Göttingenben, talán ez volt meg Pálnak is.

THUANUS, Jacobus Augustus (Jacques August de Thou)

Historiarum sui temporis ab a. 1543–1607. Tom. 1–4. Francofurti, 1625, 1628, 1658., s. typ. in. - SUB Göttingen

A kötetek megjelenési sorrendje: T.(1)2., 1625.; T.3., 1658.; T.4., Continuatio 1608–1618., 1628.

(26.) Historia Gallica Gramondi

GRAMONDUS, Gabriel Bartholomaeus (Gabriel Barthélemy de Gramond)

Historiarum Galliae ab excessu Henrici IV. libri XIIII. Quibus rerum per Gallos tota Europa gestarum accurata narratio continetur, authore Gab. Bartholomeo Gramondo, ... Francofurti et Lipsiae, 1674, Johannis Heinr. Ellingeri, vidua Johan. Wittigau, in 8°. - Jelzet: 0,1006; RÁDAY CAT.

955., SuStB Augsburg, SB Berlin, UFB Gotha/Erfurt, SUB Göttingen, ULB Halle, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia”. A munkát Segesváry is említi Ráday Pál könyvállományának elemzésében (SEGESVÁRY 58.).

(27.) *Bonfinij Decades de H(un)g(ari)a*

BONFINIUS, Antonius; ZSÁMBOKY János

Antonii Bonfinii rerum Ungaricarum decades quatuor, cum dimidia. Quarum tres priores, ante annos XX, Martini Brenneri Bistriciensis industria editae, iamque diuersorum aliquot codicum manuscriptorum collatione multis in locis emendatiores: Quarta veró decas, cum quinta dimidia, nunquam antea excusae, Ioan. Sambuci..., etc. opera ac studio nunc demum in lucem proseruntur: Una cum rerum ad nostra usque tempora gestarum appendicibus aliquot, quorum seriem uersa pagina indicabit. Accessit etiam locuples rerum et verborum toto opere memorabilium index... Basileae, 1568, ex officina Oporiniana, in fol.- Jelzet: RMK 4,8 Ant.; APPONYI 1823., OSZK Ant. B 791., RMK I. 570., RÁDAY CAT. 1260–1261., MONOK 88., 92., 95.

Bonfini művének több olyan kiadása is megtalálható ma a gyűjtemény anyagában, amelyek közül bármelyik lehetett volna - elvileg - Ráday Pál tulajdona. Az egyes kötetekben szereplő pecsétek, tulajdonosi bejegyzések egyértelműen utalnak rá, hogy későbbi beszerzései a könyvtárnak. Más példányok esetében vagy a tulajdonos jelölésének vagy az egykor meglévő possessor-bejegyzés hiánya (kivágták a könyvből) akadályozza a kötet egyértelmű azonosítását. Bonfini munkájának a könyvtárban meglévő kiadásai: a leírt első kiadásból még három példány található az RMK 4,8–2 Ant. (RÁDAY CAT. 1261.), RMK 4,8–3 Ant., és az RMK 4,8–4 Ant. jelzeteken; Francofurti, 1581 (2. kiad., RMK III. 706., az RMK 4,5 Ant. jelzeten két példányban; RÁDAY CAT. 1264–1265.); Hanoviae, 1606 (3. kiad., RMK III. 1027., az RMK 4,7 jelzeten négy példányban; egy kötet biztosan a Rádayaké volt: RÁDAY CAT. 1262–1264.; Coloniae Agrippinae, 1690 (4. kiad. RMK III. 3633., az RMK 4, 16 jelzeten két példányban, RÁDAY CAT. 1261.). A további kiadások Ráday Gedeon gyűjteményéből valók vagy a könyvtár későbbi beszerzései: Basileae, 1543. (a mű Brenner Márton-féle nem teljes kiadása, RMK III. 344., az RMK 3,31 Ant. jelzeten; RÁDAY CAT. 1265.). Ezt a példányt Ráday Gedeon számára a Kayserling-aukción Nagy Sámuel szerezte meg (SEGESVÁRY 130.), Posonii, 1744, Sumptibus Joannis Michaelis

Kochberger, (PETRIK V. 75, Jelzete: 0,872); Posonii, 1744, Typis Royerianis (PETRIK V. 75, Jelzete: 0,873; RÁDAY CAT. 1262.); Lipsiae, 1771. (Jelzete: 0,2858; RÁDAY CAT. 1261.). A Rádayak könyvtáráról szóló monográfiában Pál gyűjteményének elemzésekor a szerző említi Bonfini munkáját mint a magyar történelemre vonatkozó alapvető forrást (SEGESVÁRY 58.).

(28.) *Istvanfj*

ISTVÁNFFY Miklós

Regni Hungarici historia post obitum gloriosissimi Matthiae Corvini regis XXXIV. Quo apostolicum hoc Regnum Turcarum potissimum armis barbare invasum, libris XXXIV. Rerum in Pannonia, Dalmatia, Transsilvania, Moldavia, Bosnia, Illyrico, ceterique consiniis integrum ultra seculum, ab anno 1490. gestarum locupletissimis exacte descripta a Nicolao Istvanffio Pannonio, eiusdem regni propalatino, et octogenario milite excellentissimo: ac proinde vel ocularis ipse testis, vel certa scientia omnium ejusdem Regni Provinciarum descriptiones, mores et consuetudines: Urbium, arciumque situs ac munitiones: flumium ortus ac tractus; proeliorum denique, expeditionum, et rerum domi bellicue gestarum commentaria absolutissima, ad omnimodam lectoris scientiam eleganti stylo edisserit. Accedit hac postrema editione in commodiores distincta paragraphos annos, Viennae Austriae arcissima anno 1683. a Turcis oppugnatio, ejusdemque gloriosa a christianis defensio, ac victoriosa a libertatio. Coloniae Agrippinae, 1685, Ioannes Wilhelmus Friess..., in fol. – Jelzet: RMK 4,12; APPONYI 2219., RMK III. 3351., RÁDAY CAT. 1252., HAMAR 20., SuStB Augsburg, UB Augsburg, SLB SUB Dresden, USB Köln, BSB München, UB München, ULB Münster, SB Trier

A metszetes címlapon Ráday Pál possessor-bejegyzésével „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A kötet az 1861-es átadási katalógusban (RÁDAY CAT.) és Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzékében is szerepel. Istvánffy művének egy másik példánya is található a könyvtárban az RMK 4,12–2 jelzeten. A munka első kiadása: Coloniae Agrippinae, 1622. (RMK III. 1350., MONOK 4., 38., UB München), az állományban ebből is van példány (RMK 4,11). A művet Segesváry is említi (SEGESVÁRY 58.).

(29.) *Nadani Florus et Ucalegon*

NADÁNYI János

Florus Hungaricus, sive Rerum Hungaricarum ab ipso exordio ad Ignatium Leopoldum deductarum compendium auctore Johanne Nadanyi de Keres Nadany. Amst̄elodami, 1663, ex officina Joannis a Waesberge, in 12°. – Jelzet: RMK 1,320; ADATTÁR 13/2., APPONYI 862., RMK III. 2192., RÁDAY CAT. 1430., HAMAR 21., UB Augsburg., Library of Congress, SLB SUB Dresden, ULB Düsseldorf, EDDB Köln, BSB München, UB Tübingen, Univ. of California

Ráday Pál possessor-bejegyzésével a kötet címdalán: „Ex libr[is] Pauli Ráday”. A könyvben a prózáíró, hadvezér Forgách Simon (?1669–?1730) (ÚMIL 1. 607.) tulajdonosi bejegyzése is szerepel: „Exul D[omi]ni Comi[us] Simonis Forgács”. Feltételezhető lenne, hogy a generális ajándékozta meg Nadányi művével a könyvgyűjtő Rádayt, akit már a szabadságharc előtt is közelebről ismert. 1697-ben Rákóczi későbbi kancellárja ifjú köznemesként az akkor nógrádi nagybirtokos Forgách udvarába ment katonai gyakorlatra (RPI 12.). Nadányi műve szerepel Forgách Simon könyveinek 18. század elején készült összeírásában (ADATTÁR 13/2. 218.). Azonban levéltári adatok bizonyítják, hogy a *Florus Hungaricus* nem Forgách ajándéka, hanem Szathmári Paksi Mihály beszerzése. E munkát 72 dénárért vette a teológiai professzor, és másik három könyvvel együtt Ladányi István deák által el is küldte Rádaynak, erről tanúskodik megbízójához 1727. június 17-én írott levele (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 742. sz., említi SEGESVÁRY 47–48.). Segesváry könyvében Nadányi munkájának kiadási éveként, — feltehetően nyomdahiba következtében — 1683 szerepel (SEGESVÁRY 63.). A leírt kötet fel van véve az 1861-es átadási katalógusba (RÁDAY CAT.), és Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzékében. A *Florus Hungaricus*-ból az említetten kívül még három példány található (RMK 1,320–2, RMK 1,320–3, RMK 1,320–4 jelzeteken) a könyvtár állományában.

PESSINA DE CZECHOROD, Thomas Joannes

Ucalegon Germaniae, Italiae, et Poloniae Hungaria flamma belli turcici ardens. Productus á M. Thoma Joanne Pessina de Czechorod, ... Editio secunda emendatio. Lithomisslii, 1664, Typis Joannis Arnolti, in 12°. – Jelzet: 0,4057 Hung.; RÁDAY CAT. 1430., APPONYI 888., SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart, HAAB Weimar

A könyvben tulajdonosi bejegyzés nem szerepel, de a kötet biztosan a Ráday családe volt, ezt bizonyítja az 1861-es átadási katalógus tétele (RÁDAY CAT.). Első kiadás: Pragae, 1663. (SuStB Augsburg, SUB Göttingen, HAAB Weimar)

(30.) *Vetus et Nova Pannonia Balth(asari) Han Germanice*

HAN, Paul-Conrad Balthasar

Alt und Neu Pannonia, oder Kurz-Verfasste Beschreibung Des Uralten Edlen Königreichs Hungarn, Als der allgemeinen Christenheit considerablen Schutz- und Vor-Maurer, Von mehr dann 1000. Jahren hergeholet. Vorzeigend Aller Christlichen Könige... Leben, Regierung, Gross-Thaten, und Absterben; Samt Vermeldung, aller angehörigen Länder, Städte und vornehmsten Plätze... Vornehmlich aber, was in noch-währenden Türken-Krieg von verwichenem 1683. biss in Mittel 1686. sten Jahrs... Mit sonderm Fleiss beschrieben, und der Welt vorgelegt, von Paul-Conrad Balthasar Han. Nürnberg, 1686, verlegt durch Peter Paul Bleul, in 4°. – Jelzet: 0,5684 Hung.; APPONYI 2259., RÁDAY CAT. 1303–1304., UB Augsburg, SuStB Augsburg, SB Bamberg, SLB SUB Dresden, FLB Gotha, SUB Göttingen, UB Leipzig, BSB München, UB München, ULB Münster, SB Regensburg, WLB Stuttgart, UB Tübingen, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel

Ráday Pál possessor-bejegyzésével a könyv címlapján: „Ex libris Pauli Ráday [manu] [propria]”. Segesváry is említi Han munkáját a magyar történetre vonatkozó művek között (SEGESVÁRY 58.).

(31.) *Tabella H(un)g(ari)ae Parschitij*

PARSCHITIUS, Christophorus

Tabella Hungariae ducum et regum christianorum in qua eorum ortus et occasus, regnorum accessiones et avulsiones, provinciarum incrementa et decrementa, bella domestica et extranea, cum varia vicissitudine temporum, brevi penicillo delineantur, per Christophorum Parschitium.... Wittenbergae, [1702], Typis Johannis Hakii, in 8°. – Jelzet: RMK 1,361; RMK III. 4374., APPONYI 2360., RÁDAY CAT. 1386., SLB SUB Dresden, UFB Erfurt/Gotha, SUB Göttingen, ULB Halle, HAAB Weimar.- Koll. 1.

A mű egy két munkából álló kolligátum első darabja. A Tabella ... egy másik, csonka példánya található az RMK 1,361–2 jelzetén. Egyik kötetben sem szerepel possessor-bejegyzés, de az utóbbi a könyvtár későbbi beszerzése. Feltételezhető, hogy a kolligátum volt Ráday Pál tulajdona, amely megtalálható a Ráday könyvtár 1861-es átadási katalógusában. A kötet másik

darabja szintén Parschitius egyik műve, a szerzőt a Ráday és Kajali családhoz baráti szálak fűzték (SEGESVÁRY 58.).

PARSCHITIUS, Christophorus

D. O. M. A... Anagrammatica é floribus indelebili nomini inscriptis, magnamini Leopoldi imperatoris invictissimi caesaris semper augusti contexta. Longissimis, ac largissimis manibus devotissime submissa, inque templo aeternitatis ad majorem Dei gloriam caesaris perennaturam adorem universae christianitatis salutem, omnium subjectorum felicitatem, in ipso festo Leopoldo sacrato, suspensa: cui accessit urbis Budae, expugnatio gloriosissima, cum acclamatione, atque exultatione intermina.... Wittenbergae, 1702, literis Hakianis, in 8°. - Jelzet: RMK 1,361; RMK III. 4373., RÁDAY CAT. 1386., SLB SUB Dresden, - Koll. 2.

(32.) *Theatrum Historicum Christiani Matthiae de 4^{tuor} Monarchijs*

MATTHIA, Christianus

Theatrum historicum theoretico-practicum. In quo quatuor monarchiae, nempe prima quae est Babyloniorum et Assyriorum, secunda Medorum et Persarum, tertia Graecorum, quarta Romanorum, omnesque reges et imperatores, qui in illis regnarunt, nova et artificiosa methododescribuntur... Authore Christiano Matthia... Amstelodami, 1648, Elzevirius, in.- UB Heidelberg

A munkából ma már nem található példány a Ráday Gyűjtemény anyagában. További 17. századi kiadások: Amstelodami, 1656. (2. ed., emendata. UBB G. Mannheim, SLB SUB Dresden), Francofurti et Lipsiae, 1684. (SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart, EOB Stuttgart), Francofurti et Lipsiae, 1689. (UB Tübingen, WLB Stuttgart).

(33.) *Melificium Historicum Peczelij de Monarchijs cum applica(t)i one propheticae Apocalypseos*

LAMPADIUS, Johannes; PEZELIUS, Christoph (ed., collab.)

Mellificium Historicum : Complectens Historiam trium Monarchiarum: Chaldaicae sive Assyriacae, Persicae, Graecae. Inprimisque Rerum ... sub Persica Monarchia a Graecis gestarum et eorum, quae mortem Alexandri Magni secuta sunt ... Propositum a Christophoro Pezelio ... (Pars 3:) Complectens historiam quinque ultimarum periodorum Novum Testamenti Congesta a Johanne Lampadio Brunopolitano. Marpurgi, 1611, Paulus Egenolph, in 8° – HAB

(34.) *Funccij Orbis Imperantis Breviarium*

FUNCCIUS, Christianus (Christian Funck)

Quadripartitum historico-polit. orbis hodie-imperantis breviarium,... Praecipua imperia, regna, ducatus, respublicas, studiosae juventuti, erotematica, h.e. facillima, methodo exhibens: ut orbis ejusdem notitiam... possit novellas tomus I. Imperia et regna... Editio tertia paulo emendatior et auctior. Vratislaviae, 1689, impensis Joh. Ad. Kaestneri, in 8°. - Jelzet: 0,5417; ULB Düsseldorf, SUB Göttingen, ULB Halle, WLB Stuttgart, UB Tübingen, HAAB Weimar (1. köt.). - Koll. 1.

Funccius művének 17. századi kiadásai: Gorlicii, 1673. (SUB Göttingen, ULB Halle, DZMB Köln, USB Köln, SB Trier, UB Trier, UB Tübingen, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel), Gorlicii-Lipsiae, 1673. (ULB Halle, HAB Wolfenbüttel) Gorlicii, 1676. (SUB Göttingen, WLB Stuttgart, HAB Wolfenbüttel), Lipsiae, 1676. SB Trier, UB Trier, HAB Wolfenbüttel), Gorlicii-Lipsiae, 1676. (FLB Gotha, ULB Halle, HAB Wolfenbüttel), Breslau (Vratislaviae), 1682. (ULB Düsseldorf), Vratislaviae, 1691. (HAAB Weimar, 2. köt.), Vratislaviae, s.a. (SLB SUB Dresden). Az előzéken tulajdonosi bejegyzések olvashatók: „St. Waldthütter... comp[aravit] Lipsiae fl. 130... 94 3. 1706.”, „Josephus Molnár 21a Jan[uarii] compar[avit] 136....”. Az előzéklap hátoldalán recept olvasható, a kötet végén gazdasági feljegyzések Erdélyből, az 1811 körüli évekből. A könyv kolligátum, melynek második darabja az említett mű kiegészítése:

FUNCCIUS, Christianus (Christian Funck)

Breviarii historico-politici quadripartiti, qui orbis hodie-imperantis est, appendix curiae Romanae, seu status pontificii notitiam erotematica methodo studiosae juventuti exhibens, authore Christiano Funccio. Vratislaviae, 1691, impensis haered. Jo. Ad. Kaestneri, in 8°. - Jelzet: 0, 5417; Marienbibl., WLB Stuttgart. -Koll. 2.

Funck politikatörténeti munkájából ma már csak ez az egy példány található az állományban. Christian Funck munkáit Segesváry is említi Ráday Pál könyvtáráról készített állományelemzésében (SEGESVÁRY 58.).

(35.) *Orbis Imperans Hornij*

HORNIUS, Georgius

Orbis imperans. Lugduni Batavorum, 1668, Harz, in 12°.- MTAK, SUB Göttingen

Hornius művének leírt példánya a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának a Teleki-anyagból származó kötete. A Ráday Könyvtár régi könyvállományában nem található meg az *Orbis imperans*. Segesváry állomány-elemzésében azt említi, hogy Hornius több politikatörténeti munkája is meg-volt Rádaynak (SEGESVÁRY 58. p). A könyvtártörténeti monográfiában konkrétan csak az *Orbis politicus* című mű szerepel a Ráday Pál kölcsönzése-iről fennmaradt egyik listán (Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó. Közli: SEGESVÁRY 286. , 300.) Ez utóbbi munka leírását lásd a VI. részben. E katalógus 92. tételében szerepel a szerző egy filozófiai tárgyú munkája is, az *Arca Mojsis*.

(36.) *Theatrum Historicum Strattmanni*

STRATTMANNUS, Wilhelm

Theatrum historicum emendatum. Lipsiae-Francofurti, 1694, Klosius, in 8°. - MTAK

A Ráday Könyvtár muzeális anyagában nem található meg a tételben jelzett munka. A leírt kötet a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának példánya. További 17. századi kiadások: Marpurgi Cattorum, 1618–1629. (SUB Göttingen), Francofurti Moenum, 1638–1666. (SUB Göttingen)

(37.) *Casparis de Ens de Rebus H(un)g(ari)cis*

ENS, Caspar

Rerum Hungaricarum historia, novem libris comprehensa: In qua praeter regionis situm, ceteraque quae eo pertinent, ea quae a primis regni incunabulis acciderunt, breuitur; nostri vero et superioris temporis res gestae ad annum usque M.DC.IV. fuse describuntur. Auctore Gaspare Ens, L. Coloniae Agrippinae, 1604, sumptibus Wilhelmi Lutzenkirchen, in 8°. - Jel-zet: 0,3955; APPONYI 676., RÁDAY CAT. 1418., SuStB Augsburg, SLB SUB Dresden, UB Heidelberg, BSB München, SB Regensburg, Stadtarchiv Hof., WLB Stuttgart, UB Tübingen, HAB Wolfenbüttel. - Koll. 1.

A munka kolligátumként jelent meg, a kötet második darabja az első mű kiegészítése:

ENS, Caspar

Ad rerum Hungaricarum historiam Gasparis Ens L. appendix; Rerum proximis quatuor retro annis ad praesentis usque MDCVIII. mensem septembrem eo in regno et vicinis regionibus gestarum narrationem prosequens. Coloniae Agrippinae, 1608, Wilhelmus Lutzenkirchen, in 8°. - Jelzet: 0,3955; APPONYI 676., RÁDAY CAT. 1418., SuStB Augsburg, SLB SUB Dresden, SUB Göttingen, BSB München, SB Regensburg, WLB Stuttgart, HAAB Weimar. - Koll. 2.

Az 1. kolligátum címoldalán az egykori bejegyzést kivakarták. Segesváry is említi Caspar Ens munkáit a történeti művek között állományelemzésében (SEGESVÁRY 58.).

(38.) *Barchelij Historia*

Nem sikerült azonosítani.

(39.) *Historia Caroli V. Imperatoris*

STAPHYLUS, Fridericus

Historia de vita, morte et iustis Caroli V...imperatoris. Augustae Vindelicorum, 1559, Philippus Ulhardus excudebat, in 4°. - APPONYI 1786., OSZK Ant. S 790., BLC German, SuStB Augsburg, MB Bretten, SLB SUB Dresden, UB Freiburg, UB Heidelberg, BLB Karlsruhe, UB Konstanz, UB Mannheim, BSB München, UB Regensburg, PLB Speyer, WLB Stuttgart, UB Tübingen, Stadtarchiv Hof., HAB Wolfenbüttel

Staphylus, litván tudós művéből, melyet Segesváry is említ (SEGESVÁRY 58.), ma már nincs példány a gyűjtemény anyagában. V. Károlyról (1500–1558) (Magyar Larousse 2. 355.) van még egy 1559-es kiadású munka (BLC German, OSZK Ant. S 788., RMK III. 499/2.). Ez is Ulhardusnál jelent meg negyedréti formátumban, és a német-római császárral egy esztendőben elhunyt két uralkodónőnek, II. Lajos özvegyének, V. Károly testvérének, Németalföld kormányzónőjének, Habsburg Máriának (1505–1558) (Magyar Larousse 2. 814.), valamint Anglia és Írország királynőjének, Tudor Máriának (1516–1558) (Magyar Larousse 2. 814.) életrajzát is tartalmazza.

(40.) *Gu(i)cciardini Belgium*

GUICCIARDINUS, Lodovicus; KERCHKOVIUS, Paulus (trad.)

Commentariorum... de rebus memorabilibus, quae in Europa [!], maxime vero in Belgio, ab undetricesimo usque in annum 1560 evenerint libri tres. Antverpiae[!], 1566, ex officina Gulielmi Silvii, in 8°. - ADAMS, BLC Dutch, OSZK Ant. G 535., UB Augsburg, SB Bamberg, SLB SUB Dresden, ULB Düsseldorf, THULB Jena, BSB München, UB München, ULB Münster, UB Trier, WLB Stuttgart, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel

Guicciardini műve ma már nem található meg a könyvtár állományában, sem önálló műként, sem gyűjteményes kötet részeként (OSZK Ant. G 535.). Említi: SEGESVÁRY 58.

(41.) *Epitome Historiar(um) Belgicar(um) Jöannis a Sande*

VAN DEN SANDE, Johan

Belgicarum historiarum epitome, qua initium, progressus, et exitus motuum atque discordiarum lucidedemonstrantur, ab anno 1566 ad 1648. Novissime Latinitati ex Belgico sermone donata editio. Ultrajecti, 1652, Waesberge, in 8°. - SuStB Augsburg, UB Augsburg, SLB UB Dresden, SUB Hamburg, SUB Göttingen, UB Greifswald, ULB Halle, THULB Jena, UB Kiel, BSB München, UB München, UB Rostock, WLB Stuttgart, SB Trier, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel

Sande történeti munkájából nincs fellelhető példány a jelenlegi könyvanyagban. Ráday Pál könyvtára állományának elemzésében Segesváry említi a Belgium történetéről szóló művet (SEGESVÁRY 58.).

(42.) *Mercurius Gallo-Belgicus*

LUNDORP, Michael-Gaspar; BEATUS, Georgius; ABELIN, Johann Philipp; REINMANN, Johann David; SCHLEDER, Johann Georg

Mercurius Gallobelgicus, M. Gothardo-Arthusiom. succentariatus, sive rerum in Gallia et Belgio potissimum: Hispania quoque, Italia, Anglia, Germania, Hungaria, Transylvania vicinisque locis ab anno 1635 usque ad annum 1636 gestarum historicae narrationis continuatae tomus 20. Francfurti ad Moenum, 1636, in 8°. - MONOK 63. , 71., 119., 152. NUC, EKÉvk 1970. 241., SuStB Augsburg, SLB SUB Dresden, UB Erlangen-Nürnberg, SUB

Frankfurt/Main, ULB Halle, UB Heidelberg, UB Leipzig, WLB Stuttgart, UB Tübingen

A periodikumból ma egyetlen kötet sem található a könyvtár muzeális anyagában, és hogy mely évek eseményeiről szóló tudósítások voltak meg Rádaynak, nem tudjuk. A Rákóczi család könyvtárában a fent említett köteten kívül megvoltak az 1621–1623, 1627–1628, 1631–1634 közötti évek eseményeiről szóló tudósítások is (MONOK 106., NUC, EKÉvk 1970. 241.).

(43.) *Historia Lutheranismi a Seckendorf*

SECKENDORF, Vitus Ludovicus (Veit Ludewig von Seckendorf)

Viti Ludovici a Seckendorf... Commentarius historicus et apologeticus de lutheranismo, sive de reformatione religionis ductu D. Martini Lutheri in magna Germaniae parte aliisque regionibus, et speciatim in Saxonia recepta et stabilita: In quo ex Ludovici Maimburgii jesuitae historia lutheranismi anno MDCLXXX Parisiis Gallice edita libri tres ab anno 1517 ad annum 1546 Latine versi exhibentur, corriguntur, et ex manuscriptis aliisque rarioribus libris plurimis supplentur; Simul et aliorum quorundam scriptorum errores aut calumniae examinantur. Auspiciis serenissimi et potentissimi electoris et serenissimorum ducum Saxoniae,... Adjectis indicibus necessariis et locupletissimis. Editio secunda emendatior. Lipsiae, 1694, sumtibus Jo. Friderici Gleditsii, in 4°. - Jelzet: 0,438; RÁDAY CAT. 181., SB Berlin, UB Bielefeld, UB Bochum, LLB Detmold, ULB Halle, BSB München, ULB Münster, Univ. of California

Ráday Pál possessor-bejegyzésével a kötet címodalán: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropr]i[a]”. Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűi („G. R.”) is olvashatók. Korábbi kiadások: Frankfurt, 1688. (BSB München), Francofurti et Lipsiae, 1688. (SuStB Augsburg, UB Augsburg, SB Berlin, UB Eichstätt, FLB Gotha, BSB München, HAB Wolfenbüttel), Frankfurt, 1692. (UB Erlangen-Nürnberg, BSB München, ULB Münster, BPS Trier), Francofurti et Lipsiae, 1692. (SuStB Augsburg, UB Augsburg, SB Berlin, LB Coburg, UB Eichstätt, FLB Gotha, ULB Halle, UB München, UB Würzburg, Univ. of California), Francofurti et Lipsiae, 1694. (SuStB Augsburg, UB München). Lehet, hogy a Frankfurt, illetve Francofurti–Lipsiae, és a Lipsiae, illetve Francofurti–Lipsiae megjelenési hellyel jelölt példányok esetében ugyanarról, és nem két különböző kiadásról van szó, kiadóként Gleditsch szerepel. Két könyvtár leírásában (SB Berlin, ULB Halle) az 1694-es lipcsei kiadás formátumaként folio alakot adnak meg.

(44.) *Mercurius Germanus Seu Status Imperij Germani Synceri a Lapide*

LAPIDE, Sincerus Germanus (Johann Christian Lünig)

Mercurius Germanus praecipuarum imperii Romano-Germanici aularum faciem modernam repraesentans. Auctus, correctus et renovatus curiosoque nec non politico orbi cum exhibitione aularum Italicarum quarundam ad imperium spectantium, detectus a Sincero Germano a Lapide. Cosmopoli, 1695, Ern. Waremundus, in 12°. - Jelzet: 0,1468; RÁDAY CAT. 381. (Az átadási katalógus e lapja ma már nincs meg, a bibliográfiai hivatkozás alapja a kötet egykori feldolgozásakor készült katalóguscédula)., SLB SUB Dresden, FLB Gotha SUB Göttingen, UB Heidelberg, THULB Jena, BSB München, UB München, SW SB Soest, UB Tübingen, HAB Wolfenbüttel

Ráday Pál tulajdonosi bejegyzésével: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]i[a]”. Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűi olvashatók: „G. R.” Említi: SEGESVÁRY 58.

(45.) *Commentarius rerum Germanicar(um) Bertij*

BERTIUS, Petrus

P. Bertii Commentariorum Rerum Germanicarum libri tres. Primus est Germaniae veteris. Secundus, Germaniae posterioris, a Karolo Magno ad nostra usq[ue] t[em]pora, cum principum genealogijs. Tertius est praecipuarum Germaniae urbium cum earum iconismis et descriptionibus. Amstelodami, 1616, Jansonius, in.- UB Freiburg, UB Heidelberg, UB Leipzig, UB Mannheim, SB Offenburg, PLB Speyer, WLB Stuttgart, LSB Überlingen

A munka ma már nem található a könyvtár állományában. Említi: SEGESVÁRY 57–58. További 17. századi kiadások: Amstelodami, 1632. (UB Freiburg, SLB UB Dresden), Amsterdam, 1634–1635. (UB Heidelberg, UB Mannheim).

(46.) *Atemfronis (!) Trinangij Historia Turcici Belli ab A(nn)o 1683 ad A(nn)um 1691.*

TRINANGI, Ascensio

Ascensionis Trinangii Tridentini... Historiarum novissimi belli Germanici, Turcici, Gallici, Mahometis IV. Turcarum sultani, Ludovici XIV. regis Galliarum adversus Leopoldum I. imperatorem semper augustum, ab anno 1683 usque ad annum 1691. Tom. I. Augustae Vindelicorum, , 1693, Typis Augusti Sturm, in 8°. – Jelzet: 0,5526; RÁDAY CAT. 967.

A címoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ro]p[ri]a”.

(47.) *Diarium Leopoldi Imperatoris Germaniae*

LAMBECCIUS, Petrus (Lambeck, Peter)

Petri Lambecii Prodrum historiae literariae et tabula duplex chronographica universalis. Lipsiae et Francofurti, 1710, ex officina Christiani Liebezeit, in fol. – Jelzet: 0, 1890; RÁDAY CAT. 592. p., UB Leipzig, UB Tübingen, ULB Halle, SUB Göttingen, UFB Gotha/Erfurt, SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart, SB Offenburg, Queen Mother Library, Aberdeen – Koll. 1.

LAMBECCIUS, Petrus (Lambeck, Peter)

Petri Lambecii.. Diarium sacri itineris Cellensis interrupti et repetiti, quod...Leopoldus I....anno ...1665. primum quidem die 27. Junii suscepit irritate, postea autem feliciter peregit a die 11. Augusti usque ad diem ejusdem mensis 20. Hamburgi, 1710, impensis, Christiani Liebezeitii,... in fol. – Jelzet: 0, 1890; RÁDAY CAT. 592. p., UB Leipzig, UB Tübingen, ULB Halle, SUB Göttingen, UFB Gotha/Erfurt, SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart, SB Offenburg, Queen Mother Library, Aberdeen – Koll. 2.

FICHET, Alexander

Arcana studiorum omnium methodus, et bibliotheca scientiarum, librorumque, earum ordine tributorum, universalis. Auctore...Alexandro Fichet...Lugduni, 1649, apud Guillelmum Barbier, in fol. – Jelzet: 0, 1890; RÁDAY CAT. 592. p., UB Leipzig, UB Tübingen, ULB Halle, SUB Göttingen, UFB Gotha/Erfurt, SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart, SB Offenburg, Queen Mother Library, Aberdeen – Koll. 3.

A Diarium a kolligátumkötet második darabja, szerepel az átadási katalógusban, tehát a Ráday Gyűjtemény törzssanyagához tartozik.

Lambeccius munkájának első kiadása: Vindobonae, 1666. (UB Augsburg, UB Rostock, ULB Halle, SUB Göttingen, HAB Wolfenbüttel, THULB Jena, WLB Stuttgart, BSB München, SLB SUB Dresden)

(48.) *Novissima Sinica*

LEIBNITZ, Godefridus, Guilielmus (Gottfried Wilhelm Leibniz)
Novissima Sinica. Historiam nostri temporis illustratura, in quibus de christianismo publica nunc primum autoritate propagato missa in Europam relatio exhibetur, deque favore scientiarum Europaearum ac moribus gentis et ipsius praesertim monarchiae, tum et de bello Sinensium cum Moscis ac pace constitua, multa hactenus ignota explicantur. Edente G.G.L. Indicem dabit pagina versa. Secunda editio. Accesione partis posterioris aucta. Hannover, 1699, Nicolaus Förster, in 8°. –Jelzet: 0,956; RÁDAY CAT. 784., UB Augsburg, SB Berlin, FLB Gotha, SUB Göttingen, DZMB Köln, USB Köln, BSB München, UB München - Koll 1.

A címdalalon szerepel Ráday Pál possessor-bejegyzése: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]i[a].” Első kiadás: [Hannover?], 1697. (SuStB Augsburg, UB Erlangen-Nürnberg, THULB Jena, FLB Gotha, SUB Göttingen, BSB München, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel). A mű egy kolligátumkötet első darabja, amelyhez két rövidebb, megjelölése szerint levél (külön címlappal, folyamatos számozással) és egy hosszabb munka járul:

MATHERUS, Crescentius

De successu evangelii Indos occidentales, in Nova Anglia epistola ad ... Johannem Leusdenum..., a Crescentio Mathero... Ultrajecti, 1699, Wilhelmus Broedeleth, in 8°. – Jelzet: 0,956.; USB Köln, BSB München, SB Trier, Library of Congress, National Library of Canada, New York State Library - Koll. 2.

Külön címlappal:

SPECHT, Hermannus, MEY, Adrianus de, VALENTINUS, Franciscus

De successu evangelii apud Indos orientales, epistolae aliae conscriptae. Tum a ...Hermanno Specht,... tum etiam a ...Adriano de Mey, ...et a...Francisco Valentino,...ad eundem Johannem Leusden. Utrecht, 1699, Wilhelmus Broedeleth, in 8°. – ÖNB, Jelzet: 0,956. - Koll 2.

A két összetartozó, rövid munkának ez a második kiadása. Első kiadásuk: Londini, 1688. (New York State Library, Univ. of California)

BOUVET, Joachim

Icon regia Monarchae Sinarum nunc regnantis. Ex gallico versa. Hannover, 1699, Nicolaus Förster, in 8°. - Jelzet: 0,956.; SB Berlin, FLB Gotha, SUB Göttingen, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel -Koll. 3.

(49.) *Pax Risricgensis*

SCHELTUS, Paulus

Traité de la paix ... arrêté a Rijswijk en Hollande, le 20. du mois de septembre, 1697. Entre ... sa majesté tres- chrestienne ... et les ... Estats Generaux. La Haye, 1697, P. Scheltus, in 4. - HEUREKA

Holland kiadása ugyenebben az évben megjelent (Traktaat van vrede, tusschen de kroonen van Vrankrijk en Spanien, gesloten en geteykent in het Hof tot Rijswijk den 20. september 1697. 'sGravenhage, 1697, G. Rammazeyn, M. Vytwerf, in 4.), így feltehető, hogy latinul is kiadták. Ez azonban nem találtuk. Említi: SEGESVÁRY 58. (A rijswijki békéről szóló munka.)

(50.) *Item Memorabilia Valerij Maximi*

VALERIUS, Maximus

Valerii Maximi Libri novem factorum dictorumque memorabilium: Cum notis integris Henrici Loriti Glareani, Stephani Pighii, Justi Lipsii, Christophori Coleri, et Johannis Vorstii; Nec non selectis aliorum observationibus; Quibus accedunt emendationes ineditae Casparis Barthii, Francisci Guyeti et Marquardi Gudii: Item notae et observationes Perpetuae Jacobi Perizonii: ut et Antonii Schultingii, JC^u et antecessoris, exercitatio Ad Val. Max. lib. VII. cap. VII. de testamentis rescissis. Ad pluriorum MSS. fidem opus recensuit, et notas adjecit Abrahamus Torrenius. Leidae, 1726, Samuelis Luchtmans, in 4°. - Jelzet: 0,786; RÁDAY CAT. 42., SBÜ Bochum, SB Essen, EDDB Köln, SB Trier, UB Würzburg

A kötet nem azonosítható egyértelműen, a könyvben csak Ráday Gedeon possessor-bejegyzése szerepel az előtábla tükrén: „G. R.”. Lehetőség, hogy ez volt Ráday Pál tulajdona. Egy korábbi kiadás is megtalálható a könyvtár muzeális állományában (Lugduni Batavorum, 1655. Jelzet: 0,1789), ez a kötet azonban feltehetően a gyűjtemény későbbi beszerzése. A művet említi: SEGESVÁRY 57. Valerius Maximus történeti munkájának további,

17. században megjelent kiadásai: Francofurti-Hanau, 1601. (ULB Halle), Hanoviae, 1614. (SB Berlin, LLB Detmold, ULB Halle, EAB Paderborn, Univ. of California, HAB Wolfenbüttel), Francofurti, 1627. (SB Berlin, ULB Düsseldorf, USB Köln, HAB Wolfenbüttel). A kiadványok mindegyike nyolcadrét formátumban jelent meg.

(51.) *Cornelius Tacitus*

TACITUS, Caius Cornelius; LIPSIUS, Justus (ed.)

C. Corn. Taciti Opera quae extant. Iustus Lipsius postremum recensuit. Additi commentarii aucti emendatique ab ultima manu. Accessit C. Velleius Paterculus cum eiusdem Lipsi auctionibus notis. Antverpiae, 1627, ex officina Plantiana, Balthasaris Moretus, et vidua Ioannis Moreti, et Io. Meursius, in fol. - Jelzet: 0,2356; RÁDAY CAT. 9., MONOK 33., USB Köln

Az előtábla tükrén Ráday Gedeon autográf bejegyzésével: „G. R.”. A Ráday Könyvtárról szóló monográfiában nem találhatók konkrét impreszsumadatok, szerzője csupán, mind Pál, mind Gedeon könyvállományának elemzésekor csak azt említi, hogy a klasszikus történetírók között Tacitus munkái is megtalálhatók voltak apa és fiú gyűjteményében (SEGESVÁRY 57., 240.). Tacitus műveinek egy 1753-as, tizenhatodrét formátumban megjelent kiadása megtalálható a 0,260-as jelzeten. Ez a könyv a Ráday család tulajdona volt (I. Gedeon gyűjtése, az előtábla tükrén autográf bejegyzése „G. R.” olvasható), és szerepel az 1861-ben készült átadási katalógusban (RÁDAY CAT. 112.). A gyűjtemény régi könyvállományában található, tizenkettedrét alakban megjelent példány (Amstelodami, 1643. Jelzet: 0,1464) esetében nincs adat arra, hogy a Ráday család tulajdona lett volna. Folio kiadások még, amelyek szintén a Plantin-nyomda termékei a 16–17. században: 1585 (PP, NUC, BN, BLC, MONOK 33.), 1589, 1607, 1648 (MONOK 33.). További 17. századi kiadások: Lugduni Batavorum, 1619. (EDDB Köln, USB Köln), Antverpiae, 1668. (ÖB Aachen, ULB Bonn, USB Köln)

(52.) *Titus Livius*

LIVIVS Titus

Titii Livii Historiarum quod exstat, cum integris Joannis Freinsheimi supplementis, emendationibus et suis locis collocatis, tabulis geographicis et copioso indice. (1–10. tom.) Recensuit et notulis auxit Joannis clericus. Amstelaeami; Traiecti ad Rhenum, 1710, Henricus Wetstenius, Gulielmus

van de Water, in 8°. - Jelzet: 0,4919; SLB SUB Dresden, SUB Göttingen, UB Mannheim, BSB München, UB München, UB Tübingen, HAB Wolfenbüttel

A kötet nem azonosítható egyértelműen. Segesváry állományaelemzése sem segíti elő a tétel pontosítását (SEGESVÁRY 57.). Livius történeti munkájából több kiadás is megtalálható még a muzeális anyagban, Ráday Gedeon gyűjtéseként: Lugduni Batavorum-Amstelaedami, 1738–1744. (Jelzet: 0,111; RÁDAY CAT. 37., az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűivel.: „G. R.”), Lipsiae, 1769. (Jelzet: 0,2776; RÁDAY CAT. 67.), Hamburgi, 1773. (Jelzet: 0,6328 ; RÁDAY CAT. 31.). Ez utóbbi csak egy töredékét tartalmazza Livius művének. A lipcsei kiadás nyolcadrét alakban, a másik két könyv negyedréte formátumban jelent meg. Livius történeti munkájának számos 16–17. századi kiadása van.

(53.) Justinus

JUSTINUS, Marcus Junianus

Justini Historiae Philippicae cum integris commentariis Jac. Bongarsii, Franc. Modii, Matth. Bernecceri, M. Z. Boxhornii, Is. Vossii, J. Fr. Gronovii, J. G. Graevii, T. Fabri, J. Vorstii, J. Schefferi, et excerptis aliorum. Curante Abrahamo Gronovio. Lugduni Batavorum, 1719, Theodorus Haak, in 8°. - Jelzet: 0,2248; RÁDAY CAT., 84., SLB SUB Dresden, HAB Wolfenbüttel

Justinus műve bizonyíthatóan a Ráday család tulajdona volt (RÁDAY CAT.). Segesváry is említi állományaelemzésében (SEGESVÁRY 57.). Több 17. századi kiadása is van. A munka Pompeius Trogus történeti műve alapján készült (VL. 5. 828.). A könyvtár muzeális állományában Justinus művének magyar fordítása is megtalálható a 0,729 jelzeten. (Eger, 1781.)

(54.) *Antiquitates Iudaicae Iosephi Flavij*

JOSEPHUS, Flavius

Opera Iosephi Iudeorum doctissimi ac disertissimi, quae ad nostram aetatem petuenerunt omnia, nimirum de antiquitatibus Iudaicis libri XX. Quibus vita Iosephi per ipsum conscripta, est adiecta: De bello Iudaico VII, contra Apionem II. De imperio rationis, siue de Machabaeis I...Nunc vero chronologia ad caput uniuscuiusque folii...Cum indice locupletissimo. Francofurti, 1617, sumptibus Rulandiorum, Iohannes Bringerus, in 8°. - Jelzet: 0,5262; ULB Halle, UB München, HAB Wolfenbüttel

Josephus Flavius *Antiquitates Iudaicae* című művének több kiadása is megvan a régi könyvanyagban. Ezen kötetek a leírt könyvhöz hasonlóan a szerző más munkáit is tartalmazzák: Parrhisii, 1514, (I 173; SAK 118., ADAMS, BLC French, OSZK Ant. J 201), Basilae, 1524. (Jelzet: I 216; SAK 118., WLB Stuttgart, UB Tübingen, LSB Überlingen), Sancta Ubiorum Colonia Agrippina, 1524. (Jelzet: I 169; SAK 118., VD/16, WLB Stuttgart), Amstelaedami–Lugduni–Batavorum–Ultrajecti, 1726. (Jelzet: 0,2435; RÁDAY CAT. 152.), az előtábla tükrén Ráday Gedeon tulajdonosi bejegyzésével: „G. R.”). Ez utóbbi kötet negyedrétt alakú, a 16. századi kiadások nyolcadrét formátumban jelentek meg. A szerzőt Segesváry is említi állományelemzésében (SEGESVÁRY 57.).

(55.) *Origines H(un)g(ari)cae Otrókoczi*

OTROKOCSI FÓRIS Ferenc

Origines Hungaricae; Seu liber, quo vera nationis Hungaricae origo et antiquitas, e veterum monumentis et linguis praecipuis, panduntur: Indicato hunc in finem fonte, tum vulgarium aliquot vocum Hungaricarum, tum aliorum Scythia, Hunnus, Hungarus, Magyar, Jasz, Athila, Hercules, Ister, Amazon etc. Opus hactenus desideratum. Labore et studio Francisci Foris Otrókocsi;... Pars prima [et secunda]. Franequerae, 1693, ex officina Leonardi Strik, in 8°. - Jelzet: RMK 1,356; RMK III. 3797., APPONYI 1441., RÁDAY CAT. 1385., HAMAR 21., SUB Bremen, SLB SUB Dresden, ULB Halle, THULB Jena, SUB Göttingen, DZBM Köln. USB Köln, UB Leipzig, UB Mannheim, BSB München, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel

Otrókcsi Fóris Ferenc műve öt példányban megtalálható a könyvtárban a fent említett jelzeten. A datált possessor-bejegyzések, pecsétek arra utalnak, hogy egyik sem volt Ráday Pál tulajdona, sőt úgy tűnik, mindegyik

későbbi beszerzés folytán került a gyűjteménybe. A szakirodalom az Origines Hungaricae más kiadását nem tünteti fel, így a jegyzékben szereplő művet valószínűleg sikerült azonosítani, a példányt azonban nem. A Ráday Könyvtár 1861-es átadásakor volt a család birtokában példány, ezt bizonyítja az állományról készült katalógus (RÁDAY CAT.). Otrókocsi műve Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzékében is szerepel. Segesváry említi állományelemzésében, hogy Otrókocsi munkái megvoltak Ráday Pál könyvtárában (SEGESVÁRY 57.). Az egykor tulajdonában lévő művekre lásd még a CLR 15., 16., 108. és a MK 42. tételét.

(56.) *Democritus Ridens Langij Sive Narra(t)iones ridiculae*

LANGIUS, Johannes Petrus (Lange)

Democritus ridens sive narrationum ridicularum. Centuriae duae. Ad animos ex contentione graviorum studiorum, seu quorumvis negotiorum lassitudine relaxandos selectae a Johann-Petro Langio. Ed. secunda, centuria auctior. Ulmae, 1689, Kühn, in.- SuStB Augsburg, UB Erlangen-Nürnberg, UB Passau

Ma már nincs belőle példány a gyűjteményben. A munkát a 17. és 18. század folyamán többször is kiadták. Harmadik kiadás: Trajecti ad Rhenum, 1694 (THULB Jena, HAAB Weimar, FB THEOL. Göttingen), Negyedik kiadás: Herb. Nassav., 1712 (SUB Göttingen).

Historici in Ecclesiasticis

(57.) *Historia Diplomatica P(ro)testantium in H(un)g(ari)a*

OKOLICSÁNYI Pál

Historia diplomatica de statu religionis evangelicae in Hungaria in tres periodos distincta,... [Francofurti], 1710, s. typ., in fol.- Jelzet: RMK 4,17; APPONYI 2390., RMK III. 4721., RÁDAY CAT. 1271., ÖB Aachen, USB Köln, BSB München, Univ. of California

Ráday Pál tulajdonosi bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ro]pria”. Még hat példány található — a katalógus alapján — a könyvtár állományában későbbi beszerzés eredményeként (az RMK 4,17–2, RMK 4,17–3, RMK 4,17–4, RMK 4,17–5, RMK 4,17–6, és az RMK 4,17–7 jelzeten, ez utóbbi kötet azonban hiányzik). Fennmaradt jegyzékének tanúsága

szerint Ráday Pál ezt az egyháztörténeti munkát a péceli prédikátornak adta kölcsön (Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó. Közli: SEGESVÁRY 286., a művet azonosítja: SEGESVÁRY 299.).

(58.) *De origine et p(ro)gressu haeresium*

MARBACH, Philipp; JUNIUS, Melchior; MARBACH, Erasmus
Oratio De Origine et causis Haereseon, earum Progressu et Propagationis modo, mediis etiam ad illas exterminandas legitimis veritatis item divina protectione & tragico haeretico exitu. Habita in Academia Argentünensi a Philippo Marbachio ... Addita quoque sunt ... Melchioris Iunii Programmata; Epicedia etiam scripta in honorem et memoriam ... Erasmi Marbachii ... defuncti II. Cal. Martii Anno Christi 1593. Argentorati, 1603, Antonius Bertramus, in 8° – BSB

(59.) *Acta diaetalia Sopronien(sis) 1681.*

BULYOVSZKY, Ferenc ed.

Acta comitialia Hungarica Soproniensia. Anni M.DC.LXXXI. Wien, [1681], s.typ., in 4°. - Jelzet: RMK 2,98; RMK II. 1499., RMK III. 6792., HAMAR 15., RÁDAY CAT. 1323. - Koll. 1.

Gravamina evangelicorum anno Domini M.DC.LXXXI. In generali regni diaeta Soproniensi sacrae caesareae regiaeque majestati humillime exhiberi decreta quidem, verum ob certas rationes postmodum compendiata. s.l., [1681], s.typ., in 4°. - Jelzet: RMK 2,98; RMK II. 1501., HAMAR 16., UB Augsburg, SLB SUB Dresden, SUB Göttingen, BSB München, HAAB Weimar - Koll. 2.

Articuli dominorum praelatorum, baronum, magnatum, et nobilium, coeterorumque statuum et ordinum regni Hungariae etc. In generali eorum conventu, anno M.DC.LXXXI. Sopronii celebrato, conclusi, et ab ipsa sacra caesarea majestate ratificati et confirmati. s.l., [1681], s.typ., in 4°. - RMK 2,98; RMK II. 1500., RÁDAY CAT. 1323–1324., SLB SUB Dresden, SUB Göttingen, ULB Halle, BSB München, UB München, UB Rostock - Koll. 3.

A kötetben, amely szerepel a könyvtár 1861-es átadási katalógusában (RÁDAY CAT.) és Hamar István professzor egyik jegyzékében is, Ráday apósának, Kajali Pálnak tulajdonosi bejegyzése olvasható: „Sum fida supellex Pauli Kajali m[anu] p[ro]pria”. A könyvet örökölte tőle a könyvgyűjtő vő

(SEGESVÁRY 43, 61., lásd még a CLR 10., 103. tételét és a VI. részben a kalendáriumokat). A régi könyvanyagban található három példány közül valószínűleg az volt Rákóczi kancellárjának tulajdona, amely a jegyzékben is szerepel. A másik kettő a könyvtár későbbi beszerzése (RMK 2,98–2, RMK 2,98–3). Az *Articuli dominorum...* második kiadása (RMK II. 1610.) Lőcsén jelent meg 1687-ben egy kötetben a *Cynosura jurisperitorum...* (RMK II. 1614., HAMAR 15.) és az *Articuli diaetales Posenienses...* (RMK II. 1611.) című kiadványokkal. A gyűjteményben két példány található belőle az RMK 1,239 (RÁDAY CAT. 1382.), és az RMK 1,239–2 jelzeteken. A *Cynosura jurisperitorum...* (RMK II. 2004.), az *Articuli dominorum...* (RMK II. 2001., HAMAR 15.) és az *Articuli diaetales Posenienses...* (RMK II. 2000.) című munkákat 1700-ban ismét kiadták Lőcsén egy kötetben. Ebből a kiadásból a könyvtárban négy példány is van az RMK 1,254, RMK 1,254–2, RMK 1, 254–3, RMK 1, 254–4 jelzeteken. Segesváry állomáyelemzésében írja, hogy a „jogi művek között szinte kizárólag a Werbőczy-féle Tripartitumot és az ahhoz kapcsolódó kompendiumokat, az országgyűlések artikulussait, vagy a magyar jogi gyakorlatba bevezető útmutatókat találunk, amelyek akár a szabadságharc alatti, akár az 1711 után viselt tisztségeiben a legszükségesebbek voltak” (SEGESVÁRY 59., lásd még a CLR 101.,103., 104. tételét, valamint a VI. részben feldolgozott jogi munkákat).

(60.) *Persecutio Bohemica*

COMENIUS, Johannes Amos trad., ed.

Historia persecutionum ecclesiae Bohemicae, jam inde a primordiis conversionis suae ad christianismum, hoc est, anno 894. ad annum usque 1632. Ferdinando secundo Austriaco regnante, in qua inaudita hactenus arcana politica, consilia artes, praesentium bellorum verae causae et judicia horrenda exhibentur. Nunc primum edita cum duplici indice. Amsterdam, 1648, s. typ., in 12°. - Jelzet: 0,2502; NUC, SuStB Augsburg, UB Augsburg, SLB SUB Dresden, ULB Düsseldorf, UB FLB Gotha, Greifswald, SUB Göttingen, ULB Halle, UB Kiel, HSGB Konstanz, UB Leipzig, Marienbibl., BSB München, UB München, WLB Stuttgart, LBMV Schwerin, LSB Überlingen, HAAB Weimar HAB Wolfenbüttel

Az 1676-ban kelt possessor-bejegyzés szerint ez a munka a Zemplén megyei Ladmóczy család (NAGY Iván 7. 10.) István nevű tagjáié volt: „Stephanus Ladmoci 1676 accepit [ex] donatione Lauren... Sangalle[n]”. A kötetstábla tükrén ismeretlen kéztől származó „R,” betű szerepel, a példány nem azonosítható egyértelműen. A művet Segesváry említi (SEGESVÁRY 59.).

(61.) *Bellum Sacramentarium in H(un)g(ari)a*

GRAWER, Albert

Bellvm Ioannis Calvinii et Iesv Christi Nazareni Dei et hominis. Hoc est Antithesis doctrinae Calvinianorum et Christi, in qua horrendissimae blasphemiae Calvinianorum in quatuor praecipue articulis de persona Christi, coena Domini, baptismo et praedestinatione ... diluuntur. Autore Alberto Grawero, scholae Cassoviensis rectore. Bartphae, 1597, Jacob Klös, in 4° – RMNy 790

Chronologi

(62.) *Chronologia Bucholczeri ad Annum 1598.*

BUCHOLCERUS, Abrahamus (Bucholzer)

Cronologia, hoc est annorum supputatio,...Gorlicii, 1599, in 8°. - ADAMS, BLC German

Ma már nem található belőle példány a gyűjtemény muzeális könyvanyagában. Az első kiadás folio alakban jelent meg: Gorlicii, 1580. (ADAMS, BLC German, INDEX AUR., OSZK Ant. B 1064., MONOK 103., 104., 105. Thiel: Fritsch , VD/16.). 16. századi kiadásai: Gorlicii, 1585, in fol. (ADAMS, Index Aur., OSZK Ant. B 1061., Thiel: Fritsch, VD/16.), nyolcad-rét alakban: Heidelbergae, 1594. (ADAMS, BLC, EBL, Index Aur., NUC, OSZK Ant. B 1062., MONOK 103., 104., 105.)

(63.) *Chr(ronologia) Seu Nucleus Historiar(um) Bucelini ad Ann(um) 1610.*

A tételt nem sikerült azonosítani. Bucelinus munkája ma már nem található meg a család könyvtárának állományában. Az bizonyos, hogy Ráday Pál Kandó Zsigmondnak adta kölcsön példányát (SEGESVÁRY 286, 298., a könyvekről írt lista kézírata: Ráday cs.l.t. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó).

(64.) *Origines Gentium Lisznyai*

LISZNYAI KOVÁCS Pál

Origo gentium et regnorum, postdiluvianorum. a' Japheto, Semo, et Chamo, eorumque posteris, in Asia, in Africa, et in Europa, originem suam trahentium; Ex Phaleg Bocharti et allis authoribus; Opera et studio Pauli K. Lisznyai, ... Debrecini, 1693, Paulus Cassoviensis, in 4°. - Jelzet: RMK 1,243; RMK II. 1729., HAMAR 17. - Koll. 1.

A jegyzékben említett munka egy kolligátumkötet első darabja. A könyvtárban jelenleg két példány található belőle (RMK 1,243, RMK 1,243-2 jelzeteken), de egyikben sem szerepel Ráday Pál tulajdonosi mivoltára utaló bejegyzés. Hamar István professzor egyik katalógusában szerepel az Origo gentium. A kiadványt alkotó másik művet (koll. 2.) szintén Lisznyai Kovács Pál írta:

LISZNYAI KOVÁCS Pál

Chronologia sacra, in septem intervalla, periodos, seu in septem aetates mundi distributa, quae chronologia quod a creatione mundi, usque ad nativitatem Jesu Christi extensa contineat in se annos mundi ter mille, nongentum et quadraginta: MMM. CM. XL. Ex sola et unica scriptura sacra veteris testamenti comprobabit, et ubique a difficultatibus seu objectionibus chronologicis Deo juvante liberabit author hujus Chronologiae sacrae. Paulus K. Lisznyai... Debrecini, 1693, Paulus Cassoviensis, in 4°. - Jelzet: RMK 1,243; RMK II. 1730. - Koll. 2.

Geographi

(65.) *Orbis Terrar(um) Explicatio Neandri*

NEANDER, Michael Soraviensis

Orbis terrae partim succincta explicatio. Lipsiae, 1589, ex officina typographica Abrahami Lambergi, in 8°. - ADAMS, OSZK Ant. N 84., UB Augsburg, SB Bamberg, FU Berlin, BSB München, Library of Congress

Neander művének egy kiadása sem található ma már a Ráday család régi könyvanyagában. További 16. századi kiadások: Islebii, 1583. (BSB München), Lipsiae, 1586. (BSB München, SB Regensburg), Wittenbergae, 1594. (SuStB Augsburg, USB Köln, BSB München), Lipsiae, 1597. (ADAMS, OSZK Ant. N 85., USB Köln)

STRABON

Geographikon bibloi. Rerum geographicarum libri XVII. Accedunt huic editioni, ad Casaubonianam III expressae, notae integrae G. Xylandri, Is. Casauboni, F. Morelii, Jac. Palmerii, selectae vero ex scriptis P. Merulae, J. Meursii, Ph. Cluverii, L. Holstenii, Cl. Salmasii, S. Bocharti, Is. Vossii, E. Spanhemii, Ch. Cellarii Aliorumque. Subjiciuntur chrestomathiae graec. et lat. (Tom. 1–2.) Amstelaedami, 1707, Ioannes Wolters, in 4°. - Jelzet: 0,534; RÁDAY CAT. 18., ULB Düsseldorf, UB Greifswald, SUB Göttingen, DZBM Köln, USB Köln

Az első kötetben, az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűi („G. R.”) olvashatók. Elképzelhető, hogy ez volt Pál példánya is, bár possessor-bejegyzése nem szerepel a könyvben. A munkát a 16. században többször is kiadták: s.l., 1571. (DZBM Köln, USB Köln), Basilaе, 1571. (SUB Göttingen), Basilaе, 1580. (SUB Göttingen), s.l. 1587. (SUB Göttingen, UB Mannheim, SB Trier, a mannheimi példány folio alakú, a másik két kötet negyedrért formátumban jelent meg.).

(67.) *Tabulae Geographicae Contractae P(etri) Bertij*

BERTIUS, Petrus

P. Bertii tabularum geographicarum contractarum libri quinque, cum luculentis singularum tabularum explicationibus. Editio secunda. Amstelodami, 1603, Cornelius Nicolaus, in 8°. - Jelzet: 0,5403; SUB Göttingen, UB München, SB Regensburg, HAAB Weimar

Bertius művéből egy példány található a könyvtárban, amelynek a possessor-bejegyzések tanúsága szerint több tulajdonosa is volt a 18. században. 1726-ban Bagaméri Sámuel birtokában volt Bertius műve, a következő évben már Johannes Madi tulajdona, 1727-ben pedig Madi pártfogója jóváhagyásával „rövid olvasásra” Sisári Sámuelnek és testvérének, Istvánnak adta kölcsön a könyvet az előtábla tükrén található bejegyzés alapján: „Venit in Possessionem Johann[em] Madi Francofurti ad Oderam A[nn]o 1727. m[anu] p[ro]p[ri]a. Concessi pro Usu brevi Perill. G. D. D. Patronellis meis. Samueli et Stephano Sisári Fratribus Anno 1737. Diebus poster[is] Aprilis Gesztelyini.” A metszetes címdalra szerepel Mádi és a korábbi tulajdonos, Bagaméri tulajdonosi bejegyzése: „Samuelis Bagaméri Media-mont. Hung. A[nn]o 1726. 14. die.” (Más tintával): „successit Joh[annes] Madi. A[nn]o 1727.”. A példány nem Ráday Pálé volt, a könyvtár egy későbbi beszerzése. A mű első kiadása: Negyedrért alakban megjelent kiadások a 17. század elején: Amstelodami, 1600, 1602, 1606, 1616, 1618 (BN, BLC, NUC, MONOK 64.).

Politici

(68.) Politica Arnisaei

ARNISAEUS, Henning

Doctrina politica. In genuinam methodum, quae est Aristotelis, reducta, et ex...philosophis, oratoribus iuris consultis, historicis...compostata et explicata ab Henningo Arnisaeo...Francofurti, 1606, J. Thieme, in.- SLB UB Dresden, UB Leipzig, WLB Stuttgart

Arnisaeus munkája ma már nem található meg a könyvtár állományában. További 17. századi kiadások: Amsterodami, 1643. (UB Freiburg, UB Leipzig, UB JSSVE Tübingen, WLB Stuttgart), s.l. 1643. (WLB Stuttgart), Amstelodami, 1651. (SLB UB Dresden, UB Freiburg, MPI AÖRV Heidelberg, UB Leipzig, UB Mannheim, WLB Stuttgart). Lehet, hogy Ráday könyvjegyzékének tétele a szerző összes politikai munkájának gyűjteményes kiadására vonatkozik, ebből sincs példány a gyűjtemény muzeális anyagában:

ARNISAEUS, Henning

Henningi Arnisaei...Opera politica omnia, du[o]bus tomis distincta. Ed.nova, correctior et triplici indice, autorum, capitum ac rerumverborumque memorabilium locupletissimo aucta. Argentorati, 1648, Zetzner,in.- UB Tübingen, WLB Stuttgart (csak az első kötet).

(69.) Politicus Sceleratus impugnatus Christophi Pelleri

PELLERUS, Christophorus

Politicus sceleratus, impugnatus. Id est compendium politices novum, sub schemate hominis politici, aliquoties antehac editum atque impressum; nunc notis ubique atque stricturis, ex optimis authoribus maximam partem decerptis, illustratum studio atque opera Christophori Pelleri.... Editio tertia emendatior. Norimbergae, 1669, impensis Johannis Andreae Endteri, et Wolfgangi Junioris Haeredum, in 8°. - Jelzet: 0,4929; UB Bielefeld, SUB Göttingen, EDDB Köln, WLB Stuttgart

Ráday Pál ma már alig olvasható possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Raday m[anu] p[ropr]i[a]”. A mű első és második kiadása: Norimbergae, 1663. (ULB Bonn, SLB SUB Dresden, UB Greifswald, SUB Göttingen, USB Köln, UB Rostock, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel), Norimbergae,

1665. (UB Greifswald, SUB Göttingen, ULB Halle, THULB Jena, UB Mannheim, WLB Stuttgart)

(70.) Machiavell(i) cum Annotationibus Coringij

MACHIAVELLI, Niccolo

Nicolai Machiavelli Princeps cum animadversionibus politicis Hermanni Conringii, textui singulorum capitum in sectiones diviso ita additis, ut quae ad quamquae sectionem pertinent animadversiones sub ea statim legantur, editio nova a b. auctore quibusdam locis aucta. Accessit vita Castrucci a Nic. Machiavello descripta, cum aliis nonnullis curante Herman. Johanne Herm. fil. Conringio... Helmaestadi, 1686, typis et sumptibus Georg-Wolfgangi Hammii, in 4°. - Jelzet: 0,3601; RÁDAY CAT. 346., SuStB Augsburg, SB Berlin, FLB Gotha, UB Greifswald, ULB Halle, SUB Hamburg, THULB Jena, UB Leipzig, BSB München, UB München, UB Regensburg, SW SB Soest, WLB Stuttgart, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia”. Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetű is szerepelnek: „G. R.”. A művet Segesváry is említi (SEGESVÁRY 60.). A műemlék könyvtár anyagában Machiavelli munkájának, amelyet többször is kiadtak a 16. és 17. század folyamán, egy korábbi kiadása is megtalálható a 0,5297-es jelzeten szintén negyedrést formátumban: Helmestadii, 1660. (BSB München).

(71.) Lipsij Politica Monita

LIPSIUS, Justus

Monita et exempla politica libri duo, qui virtutes et vitia principum spectant...Editio nova recens recusa, et indice rerum, ac exemplorum primum locupletata. Tyrnaviae, 1698, typ. Acad. per Joannem Andream Hörmann, in 12°. - RMK II. 1935., RMK II. 1936., UB Augsburg, SB Passau

Lipsius művének számos kiadása ismert. Nagyszombatban 1700-ban szintén tizenkettédretek alakban adták ki Lipsius munkáját (RMK II. 2016.). Negyedrést kiadások: Antverpiae, 1605, (BN, BLC, NUC, BR, MONOK 55.), Antverpiae, 1606, Antverpiae, 1613. (MONOK 55.). A munka ma már nem található az állományban. Segesváry is említi (SEGESVÁRY 60.). Lásd még a következő tételt.

(72.) *Ejusd(em) de Politicis Libri*

LIPSIUS, Justus

Politicorum sive Civilis doctrinae libri sex, qui ad principatum maxime spectant. Justi Lipsii Ad libros politicorum breves notae. Lugduni Batavorum, 1589, Franciscus Raphalengius, in 8°. - BB, BLC, MONOK 61., SuStB Augsburg, ULB Bonn, UB Erlangen-Nürnberg, BSB München, UB München, ULB Münster, SW SB Soest, SB Trier, UB Trier

Lipsius munkája ma már nincs meg a könyvtárban. Segesváry említi Justus Lipsius műveit (SEGESVÁRY 60.). Lásd még az előző tételt. Számos kiadása ismert. Nyolcadrét alakban megjelent további 16. századi kiadások: Lugduni Batavorum, 1590, (ADAMS, BLC Dutch, OSZK Ant. L 305.), Francofurti, 1591, (ADAMS, BLC German, OSZK Ant. L 306., VD/16), Lugduni, 1594, (OSZK Ant. L 307., BAUDRIER)

(73.) *Axiomata Historico-Politico-Oeconomica Gregor(ii) Richteri Gorlicij*

RICHTERUS Gorlicius, Gregorius

Axiomata historica, eaque politica, hoc est regulae de eventibus megociorum politicorum, in quibus regulae fere omnes...suis illustrantur historiis et exempla a Gregorio Richtero...Pars (1–2). Gorlicii, 1599–1600, Johannes Rhamba, in 4°. – ADAMS, MONOK 142–143., SUB Göttingen, ULB Halle, THULB Jena, UB Rostock, HAB Wolfenbüttel

Richter munkája ma már nem található meg a gyűjtemény régi könyvanyagában. Az „Axiomata historica” második kiadása is ugyanott, negyedrét alakban jelent meg 1604-ben (MONOK 142.). A kétrészes mű első kötete, az „Axiomata politica” további 17. századi kiadásai: Gorlicii, 1615 (MONOK 142.), Jéna, 1654. (MONOK 142.)

(74.) *Horologium Principum Antonij de Guevara*

GUEVARA, Antonius; WANCKELIUS, Johannes (transl.)

Horologium principum sive De vita Marci Aurelii imperatoris libri III, ab... Antonio Guevara...compositi...ex lingua Castellana...Latinam linguam traducti... a Johanne Wanckelio...Torgae, 1601, Henricus Grosius, in fol. - BLC, NUC., MONOK 32., 34., SB Bamberg, USB Köln, UB Würzburg

Guevara munkájának latin nyelvű kiadásai közül egy sem található a könyvtár mai anyagában, pedig a könyvjegyzék tanúsága szerint a Johannes

Wanckelius által fordított mű volt Ráday Pál tulajdonában, és Guevara írását Segesváry is említi állományelemzésében (SEGESVÁRY 60.). Több kiadása is van a 17. század folyamán. További ívrét kiadások: Torgae, 1611., Lipsiae, 1615. (MONOK 32., 34.) Negyedréti alakú kiadások: Lipsiae, 1624. (BLC, BN, NUC, MONOK 100–101.). A mű magyar nyelvű fordításai megvannak a gyűjtemény régi könyvanyagában, de ezek a kötetek nem a Rádayak könyvtárlományából származnak, hanem későbbi beszerzés eredményei.

GUEVARA, Antonius; DRASKOVICH János (transl.)

Horologii principum, az az az feidelmek oraianak masodik keonyve. Elsőbe az böcsülletes Guevara Antaltul, accitaniai püspöktül, az eotodik Caroly csaszarnak tanacsatül, udvari praedicatoratül es historicusatül spaniol nyeluen irattatot, mostan pedigh az tekintetes es nagysagos Draskovith Janos, az hatalmas masodik Rudolphus romai csaszarnak, etc. Magyarországbán fő tarnok mestere, tanacsa es komornikia atal uyonnan magyar nyelure fordittatot, mellybe szep es gyönörüseghes historiak es annak fölötte ieles tanusagok, ekes intesek foglaltatnak, mikeppen kellessek az fejedelmeknek es fő uraknak az szent hazassagba es az ő magzattyoknak fel neueleseken magokat viselniék. Graz, 1610, Georg Widmannstetter, in 4°. - Jelzet: RMK 1,15; RMK I. 421, RMNy 994., HAMAR 3.

GUEVARA, Antonius; DRASKOVICH János (transl.); PRÁGAI András (transl.)

Feidelmeknek serkentő oraia, az az Marcus Aurelius csaszarnac eleteröl az hires Guevarai Antaltol... irattatot három könyvec, mellyeket... deac nyelvre forditot es... meg vilagositot Wanckelius Ianos, most penig ez Serkentő oranac első es harmadic könyveit... Rakoczi Györgynec parancsolattara magyar nyelven tolmacslotha Pragay Andras szerencsi prédicator. Bártfa, 1628, Jakob Klöss, jun., in fol. - Jelzet: RMK 3,7; RMK I. 566, RMNy 1400, HAMAR 11., MONOK 187–188., ČAPLOVIĆ 154

Antonio Guevara fejedelmi tükre eredetileg spanyol nyelven jelent meg 1527-ben (RMNy 2. 124.). A három könyvből álló művet hamarosan több nyelvre lefordították, magyar nyelvre először a második könyvet ültette át Draskovich János tárnokmester, horvát bán, amelyet Grazban nyomtattak ki 1610-ben (RMNy 2. 124–125.). A Horologium első és harmadik könyvét Prágai András református prédikátor fordította le I. Rákóczi György, akkor még borsodi főispán ösztönzésére (RMNy 2. 439.). Guevara teljes művét Bártfán adták ki 1628-ban (RMNy 2. 439.) A Ráday Könyvtár régi gyűjtemé-

nyében mind a grazi, mind a bártfai kiadás megvan — az utóbbi két példányban —, de a possessor-bejegyzések nem utalnak Ráday Pál tulajdonosi mi-voltára. Az egyik 1628-as kiadás egyébként is csonka, hiányzik a címlap és a könyv végéből néhány lap. E példányban (RMK 3,7–2 jelzeten) margináliák is találhatók, amelyek több kéztől származnak. A fejedelmi tükör másik bártfai kiadása a 18. század elején Tarczali Sámuel tulajdona volt. Draskovich tárnokmester 1610-ben kiadott fordítása (RMK 1,15 jelzeten) tartalmazza a már említett Johann Madi és egy bizonyos Stephanus Váradi possessor-bejegyzését is, az utóbbit 1738-ból. Mindkét magyar fordításban megjelent, leírt kötet szerepel Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában.

(75.) *Polyhistrion(!) Symbolicus Nicolai Caussini*

CAUSSINUS Trecensis, Nicolaus

Polyhistrion symbolicus, electorum symbolorum et parabolarum historicarum stromata XII libris completens...Parisiis, 1618, de Beauvais, in.- UB Leipzig, WLB Stuttgart

A könyv ma már nem található meg a Ráday Könyvtár állományában. További 17. századi kiadások: Coloniae Agrippinae, 1623. (SB Offenburg, HBLWG Rastatt, WLB Stuttgart), Parisiis, 1647. (UB Freiburg, mikrofisch), Coloniae Agrippinae, 1654. (WLB Stuttgart).

(76.) *Vita Aulica et Privata Henrici Petrei Herdesiani*

HERDESIANUS, Henricus Petrus

Aulica vita et opposita huic vita privata a diversis... autoribus...descripta. Francofurti ad Moenum, 1578, Iohannes Feyerabendt, impensis Sigismundi Feyerabendt, in 8°. -, ADAMS, BLC German, OSZK Ant. H 253., UB Freiburg, ULB Halle, THULB Jena, UB Leipzig, ULB Münster, UB Tübingen, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel

A kötet ma már nem található meg a könyvtár állományában. Első kiadás: Francofurti ad Moenum, 1577. (SUB Göttingen, ULB Halle, UB Rostock, LBMW Schwerin, UB Tübingen, HAB Wolfenbüttel). Segesváry említi állományelemzésében, hogy az udvari életben való sikeres forgolódáshoz szükséges gyakorlati útmutatók megvoltak Ráday Pál könyvtárában (SEGESVÁRY 43., 60.). Herdesianus neve konkrétan is szerepel a monográfiában (SEGESVÁRY 61.).

(77.) *Fragmenta de rat(io)ne Status*

JENA, Gottfried von

Fragmenta de ratione status diu desiderata. Frankfurt and der Oder, 1667, s.typ., in 4°. - Jelzet: 0,1118; SB Berlin, UB Greifswald, SUB Göttingen, ULB Halle, THULB Jena, HAB Wolfenbüttel

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”.

(78.) *Fredri Monita et Exempla Politica*

FREDRO, Andreas Maximilianus (Andrzej Maksymilian Fredro)

Andreae Maximiliani Fredro... Monita politico-moralia et icon ingeniorum. [Francofurti a. M.], 1679, Hermsdorffius, in 12°. - HBLWG Rastatt

Fredro munkája ma már nem található meg a Ráday Könyvtár régi könyvállományában. További 17. századi és 18. század eleji kiadások: s.l., 1684. (WLB Stuttgart), Francofurti, 1687. (WLB Stuttgart), Francofurti a. M., 1697. (WLB Stuttgart), Ingolstadii, 1701. (WLB Stuttgart), Francof. a. M., 1719. (WLB Stuttgart)

(79.) *Idaea Principum Saavedrae*

SAAVEDRA FAXARDUS, Didacus (Diego de Saavedra y Fajardo)

Idea principis christiano-politici 101 symbolis expressa. Amstelodami, 1659, Joannes Jacobus Fil. Schipper, in 12°. - Jelzet: 0,5317;

A példányban Kármán András possessor-bejegyzése szerepel a met-szetes címdalán: „Andreas Kármán A. J. m[anu] p[ropria]”, ő feltehetően azonos a losonci református tanárral és iskolaigazgatóval (SZINNYEI 5. 1049–1050. col., ZOVÁNYI-LADÁNYI 295., a Kármán családnak más András nevű tagját nem említi a szakirodalom: NAGY Iván 6. 96–97., KEMPELEN V. 374.). Az író Kármán József nagyapja Ráday Pál támogatásával tanult külföldön (SEGESVÁRY 34., 50.) és patrónusának egyik könyv-beszerezője is volt (SEGESVÁRY 42., 50.). Utrechtben kiadott teológiai témájú munkájával megajándékozta Rádayt (SEGESVÁRY 52–53., a kötet leírását lásd a VI. részben). A könyv mégsem Ráday Pál példánya lehetett, ugyanis az előzéklapon is olvasható egy possessor-bejegyzés, amely későbbi kéz írása: „Gabriélis Sebestyén m[anu] p[ropria]”. Saavedra munkáját Segesváry említi Ráday Pál könyvtára állományának elemzésében (SEGESVÁRY 60.). Kár-

mán Andrásra és tevékenységére vonatkozóan lásd még a VI. részben a DEBRECENI EMBER Pál *Historia ecclesiae...* és ALPHEN, Hieronimus Simons van: *Disputationum theologicarum...* című műveknél írottakat. További 17. századi kiadások: Amstelodami, 1651. (SB Berlin), Coloniae, 1669. (SB Berlin, HAB Wolfenbüttel), Jenae-Francofurti-Lipsiae, 1686. (SB Berlin)

(80.) *Hermes Aulicus Georgij Mülleri cum Hermete Academico Seu Consilio Historiae Universitatis Scribendae*

MÜLLER, Johannes Georgius

Hermes aulicus sive de principis regni et aulae institutione, libri a viris doctissimis olim conscripti, hactenus non ita multis cogniti et visi nunc vero...denuo in lucem revocati, a mendis repurgati, et majoris intelligentiae ergo methodice reproducti, opera et studio Johannis Georgii Mülleri...Accesit de eadem materia discursus ab autore literatissimo Gallice editus, in Germanica lingua ante-id-hac nos excursus. Jenae, 1625, Typis Tobiae Steinmanni, in 8°. - Jelzet: 0,3908;

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Raday m[anu] p[ropria]”. A Ráday család könyvtáráról írt monográfiában is szerepel Pál azon könyvei között, amelyek az udvari életben való tájékozódáshoz voltak számára szükségesek (SEGESVÁRY 43., 60.). Segesváry Müllert mint szerzőt konkrétan is említi (SEGESVÁRY 61.).

(81.) *Gygas (!) Gallus et Somnia Sapientis Firmiani*

FIRMIANUS, Petrus (Zacharie de Lisieux)

Gyges Gallus. – Saeculi genius. – Somnia sapientis. Parisiis, 1659, Thierry, in 12°. – Jelzet: 1–11879; – Koll. 1., 2., 3.

A kötet, amint az előzőeken olvasható possessor-bejegyzések bizonyítják, nem volt a Ráday család tulajdona, hanem későbbi beszerzés eredménye: „Josephus Keresztesi Traject[um] Bat[avorum] 1780.”, „Josephus Szakács Comp[aravit] Szalatsini. 821”. A példányban az impresszumadatok a Saeculi genius című munka címlapján találhatók. A Gyges Gallus és a Somnia sapientis című műveknél metszetes címlap található (ilyen van a Saecula genius előtt is.), de a szerzőn és a címen kívül más adatot nem tartalmaz. Firmianus e három munkájának együttes, 17. századi kiadásai: Parisiis, 1665. (SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart, UB Tübingen), Parisiis, 1671. (SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart). A Gyges Gallus... egy későbbi, 18. századi kiadása

megtalálható a 0,6425 jelzeten. (Tyrnaviae, 1751. PETRIK I. 796.) A kötet a családé volt, ezt jelzi a gerincen az „R” betű.

(82.) *Ars Heraldica Fran(cisci) Pariz Papai*

PÁPAI PÁRIZ Ferenc (Páriz Pápai)

Ars heraldica, seu consuetudinum heraldicarum, quarum crebrior passim et usus, et in historiis, praecipue Europaeis mentio, synopsis. Collecta, et in hunc pugillum, in gratiam imprimis nobilitatis Transilvanicae contracta. Opere et veritate Francisci Pariz Papai, ... Claudiopoli, 1695, ex off. Nicolai Kis de M. Tótfalu, in 12°. - Jelzet: RMK 1, 245; RMK II. 1797., RÁDAY CAT. 1058.,

Pápai Páriz munkája még egy példányban található az RMK 1,245–2 jelzeten.

(83.) *Discursus Curiosi et Fructuosi Veberi*

WEBER, Johann Adam

Discursus curiosi et fructuosi ad praecipuas totius litteraturae humanae scientias illustrandas accommodati, opus tam lecto jucundum, quam fructu foecundum, in quo de macrocosmo et microcosmo sive de magno et parvo mundo ... differitur. Auctore Joanne Adamo Weber. Salisburgi, 1673, typis et impensis Joan. Bapt. Mayer, typographi Aulico-Academici, in 8°. - BL Leeds

A Ráday Pál könyvtáráról írt elemzésben szerepel, hogy Webernek a beszélgetés művészetéről szóló művei megvoltak könyvei között (SEGESVÁRY 60.), de a munka ma már nem található a gyűjtemény régi könyvanyagában. Lásd még a következő tételt.

(84.) *Ejusd(em) Ars conversandi*

WEBER, Johannus Adamus

Ars conversandi certis regulis comprehensa: hoc opusculum non modo a multiplici fructu, sed etiam ab honestacuriositate, et hinc orta animi delectatione est commendabile, utpote exselectis historiis, illustribus sententiis, festivis apologis, ingeniosissymbolis, argutis apophthegmatibus, iucundis rerum curiosarum, mirabilium, et memorabilium, favorabilium observationibus, ac denique copioso rerumperquam utilium aparatu

confectum . Salisburgi, 1682, sumpt. Et typo. Jo.Bapt. Mayer, in.- UB Mannheim, WLB Stuttgart

Weber munkájából, amelyet Segesváry is említ állományelemzésében (SEGESVÁRY 60.), ma már nem található példány a könyvtár muzeális anyagában. Lásd még az előző tételt. További kiadás: Salisburgi, 1707. (WLB Stuttgart)

(85.) *Aulica Philosophia Speculativa practica Villh(elmi) Rudolphi Feist*

FEIST, Wilhelmus Adolphus

Aulica philosophia speculativa et practica; statui hominum omni ad acquirendam ... conservandamque felicitatem terres trem utilis... conscripta à Wilhelmo Adolpho Feist ... Bremae, 1663, P. Kohler, in.- SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart

A munka ma már nem található meg a Ráday Könyvtár állományában.

Philosophi

(86.) *Plinius de Naturalibus*

PLINIUS Secundus, Cajus

Caii Plinii Secundi Naturalis historiae. Venetiis impressus, 1487, per Magistrum Marinum Saracenum, in fol. - Jelzet: I 90 Inc.; BLC II., BLC Italian, BMC, CIBN, COLLIJN-UPPSALA, GOFF, HC, HELLEBRANT 143., PRUZSINSZKY-HAMAR 78., SÓK 100. HUBAY-AUGSBURG, IBE, IBP, IGI, ISTC, KLEBS, OATES, OHLY-SACK, PELLECHET, POLAIN, RÁDAY CAT. 22., RÁDAY CD, SACK-FREIBURG, CIH, SALLANDER, SHEPPARD, STILLWELL, WALSH

Az idősebb Plinius természettudományi munkájának, amely az ókorban egyedülálló vállalkozás volt (Világirodalmi Lexikon 10. 640.), számos kiadása ismert. Az említett ősnymtatványban nem olvasható Ráday Pál possessor-bejegyzése, de a példány szerepel a könyvtár megvételekor, 1861-ben készített katalógusban. A Rádayak gyűjteményéről szóló monográfiában a szerző, Pál állományának elemzését két fennmaradt, saját kezűleg írt katalógusa alapján készítette el, így csak azt említi meg, hogy a könyvgyűjtő nemes a

természettudományi műveket és a filozófiai munkákat egyaránt a filozófia témakörbe sorolta, az ókori gondolkodókat Seneca mellett Plinius képviselte (SEGESVÁRY 59.). A fent leírt kiadás a muzeális anyag egyetlen olyan kötet, amely lehetett volna Ráday Pál katalógusban szereplő példánya. A régi könyvvállományban az I 90 Inc. jelzetű munkán kívül a *Naturalis historiae* még két, 18. századi kiadása található meg. A Párizsban, 1741-ben megjelent megjelent kiadvány két példánya (0,243 és 0,1968 jelzeteken), és egy, Berlinben 1766-ban kiadott nyomtatvány (0,4194 jelzetten) gazdagítja ma a könyvtár muzeális állományát. A 0,243 és a 0,4194 jelzetű kötetekben a Ráday Gedeon tulajdonosi mivoltát jelző „G. R.” autográf bejegyzés olvasható, és szerepelnek az 1861-ben készült átadási katalógusban is (RÁDAY CAT. 7. és 94.). A Plinius mű 1741-es kiadásának másik példányában a „Samuelis Nagy 1816” possessor-bejegyzés nem a református egyház bécsi ágensére, Ráday Gedeon egyik könyvbeszerzőjére vonatkozik, ugyanis ő még 1802-ben elhunyt Pécelen (SEGESVÁRY 114., ZOVÁNYI 1914. 239., ZOVÁNYI-LADÁNYI 424–425.). A könyv tulajdonosa ma már nem ismert, ha csak a különböző kézikönyvekben szereplő, a korszakban élő és tevékenykedő azonos nevű személyek között keressük a kötet egykori birtokosát, akkor is több feltételezés lehetséges (SZINNYEI 2. 581. col., SZINNYEI 9. 749–750. col., NAGY Iván 8. 69., 77., 81., 84.). Egy másik bejegyzésben egy korábbi tulajdonos is megnevezi magát: „Michaelis P. Oroszj Medici Comp[aravit] Basileae C. alt[ero] Tom[o]. [a következő részt vastagon kihúzta, olvashatatlan] Febr. 24. C. altero Tomo. An[no] 1770. C. Symb. nil temere nec trepide”. A korszakban élt egy Oroszi Mihály nevű öcsödi származású orvosdoktor, akinek *Observationes...* című munkája Bázelen jelent meg, 1771-ben (SZINNYEI 9. 1406. col.), feltételezhető, hogy tőle származik a possessor-bejegyzés.

(87.) *Franzius de Animalibus*

FRANZIUS, Wolfgangus (Frantze)

Historia animalium sacra, in qua plerorumque animalium praecipuae proprietates in gratiam studiosorum theologiae et ministrorum verbi ad usum ... breviter accomodantur. In Acad. Witebergensi dictata a Wolfgango Franzio. Wittenbergae, 1612, Schurer et Gormann, in 8°.- SB Berlin, SLB SUB Dresden, UB Greifswald, ULB Halle, THULB Jena, UB Leipzig, HAB Wolfenbüttel

Frantzius munkája ma már nem található meg a könyvtár állományában. A 17. században többször is megjelent, a kötetek többségében witten-

bergi nyomtatványok: Wittenbergae, 1613. (HBLWG Rastatt, WLB Stuttgart), Witteb., 1616. (2. kiad., UB Mannheim), Witteb., 1621. (3. kiad., SLB SUB Dresden, UB Leipzig), Witteb., 1633. (4. kiad., UB Leipzig), Amstelodamum, 1643. (5. kiad., SLB SUB Dresden), Amstelodami, 1653. (UB Mannheim), Dresd., 1687. (SLB SUB Dresden). A munka első kiadása a leírt példány, amely 1612-ben jelent meg. A következő évben változatlan formában ismét kiadta a művet Schurer és Gormann, amely utánnyomása lehetett az előző évi kiadványnak (lásd a kiadásjelzéseket). Az 1613-ban megjelent nyomtatvány nyolcadrét alakú (feltehetően az 1612-ben és az 1616-ban kiadott kötet is az oldalszámok egyezése alapján), az 1653-as kiadás tizenkettedrét formátumban jelent meg.

(88.) *Cornelij Agrippae Opera*

AGRIPPA von Nettesheim, Henricus Cornelius

Henrici Cornelii Agrippae ab Nettesheym, ...Opera in duos tomos concinne digesta, et nunc denuo sublati omnibus mendis in Filomeson gratiam accuratissime recusa. Quibus post omnium editiones de novo accessit ars notoria, ut satis indicat catalogus post praefationem positus. Lugduni, s.a., per Beringos fratres, in 8°. - Jelzet: 0,5072; RÁDAY CAT. 545., RÁDAY CD, NUC, GK, SLB SUB Dresden, FBT Freiburg, UB Freiburg, UB Konstanz, UB Leipzig, BBP Mannheim, UB Mannheim, BSB München, WLB Stuttgart, KTS Tübingen, UB Tübingen, LSB Überlingen

A könyv mindkét kötetében szerepel a címoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzése: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Az első kötetben a következő bejegyzés olvasható: „Vitus Herremannj Cycneus m[anu] p[ropria] Vuit A[nn]o [1]632. Cicero in Pison: Philosophia virtutes continet et officij et bene vivendj disciplinam quam qui profitetur, gravissimam mihi personam sustinere videtur”. Más tintával, ugyanezzel a kézírással az előzőklapon a szerző születési és halálozási dátuma: „Nascitur Agrippa A[nn]o 1486. Moritur [Agrippa] A[nn]o 1534.” [helyesen: 1535.]. A második kötetben is szerepel Hermann Cycneus tulajdonosi bejegyzése: „Vitus Herremannj Cycneus m[anu] p[ropria]. Vuit A[nn]o 1632.” A kötet superexlibrisének felirata: „V. H. C. 1632.”. (RÁDAY CD). A Ráday Könyvtár történetéről készült monográfiában szerepel, hogy Pál könyvanyagában a reneszánsz-kori filozófusokat Agrippa képviselte (SEGESVÁRY 59.). A mű első kiadása szintén in octavo: Lugduni, 1600. (ADAMS, BAUDRIER, Index Aur., OSZK Ant. A 98.)

(89.) *Homo omnia Sive Microcosmus moralis Phisicus*

ANGELUS (a Sancto Francisco)

Homo omnia sive microcosmus morali-physicus, et politico moralis: libri duo ; verae philosophiae compendium. Authore Angelo. Wangi, 1671, Jo. Hübschlin, in.- SLB SUB Dresden, UB Freiburg, WLB Stuttgart, UB Tübingen

Ma már nem található meg a munka a gyűjtemény régi könyvvállományában.

(90.) *Casparis Bartholi Enchyridion Phisicum*

BARTHOLINUS, Casparus

Casparis Bartholini ... Enchiridion physicum ex priscis et recentioribus philosophis accurate concinnatum ... Argentinae, 1625, Eberhard Zetzner, in 8° – HAB

(91.) *Philosophia de le Grand*

Le GRAND, Antonius (Antoine)

Antonii LeGrand Institutio philosophiae secundum principia D. Renati Descartes, nova methodo adornata et explicata. Londini, 1678, [Martyn] in.- WLB Stuttgart, UB Tübingen

Le Grand művének jelenlétét Pál könyvtárában a következőképpen értékeli a Rádayak gyűjteményéről szóló monográfia szerzője: „...az újkori filozófusok közül bizonyára Descartes hatott leginkább Rádayra, bár egy munkája sem található a katalógusban, de két mű is van, mely az ő felfogását tolmácsolja: Le Grand francia, majd Apáczai Csere magyar nyelvű Enciklopédiája.” (SEGESVÁRY 59.). Apáczai munkáját lásd MK 52. tételében. A fent említett kötet ma már nem található meg a Ráday Gyűjtemény régi könyvvállományában. További kiadások a 17. században és a 18. század elején: Norimbergae, 1679. (SLB SUB Dresden, EOB Stuttgart, WLB Stuttgart), Norimbergae, 1711. (UB Mannheim, WLB Stuttgart).

(92.) *Arca Mojsis Hornij*

HORNIUS, Georgius (Horn)

Georgii Hornii Arca Mosis sive Historia mundi. Quae complectitur primordia rerum naturalium omniumque artium ac scientiarum. Magdeburgi, 1669, Lüderwald, in 12°. – UB Leipzig, UB Mannheim, WLB Stuttgart

Ma már nincs belőle példány a gyűjtemény muzeális anyagában. 17. századi kiadások: Lugdun. Bat., 1668. (SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart), Lipsiae, 1675. (SLB SUB Dresden, WLB Stuttgart). Segesváry Georg Horn politikatörténeti műveit említi a Ráday család könyvtáráról írt monográfiájában (SEGESVÁRY 58.). Lásd a CLR 35. tételét, és a VI. részben Hornius: *Orbis politicus* című munkájának leírását.

(93.) *Senecae Opera*

SENECA, Lucius Annaeus

L. Annaei Senecae Opera, quae exstant, integris Justi Lipsii, J. Fred. Gronovii, et selectis variorum commentariis illustrata. Accedunt Liberti Fromondi in quaestionum naturalium libros et apokoloküntszin notae et emendationes. Tom. 1–3. Amstelodami, 1672, Daniel Elsevir, in 4°. – Jelzet: 0,4393; RÁDAY CAT. 84., SuStB Augsburg, UB Augsburg, SUB Göttingen, ULB Halle, BSB München, UB München, UB Tübingen, HAB Wolfenbüttel

A könyvben Ráday Gedeon névbetűinek autográf bejegyzése („G. R.”) olvasható. A Ráday Gyűjtemény muzeális anyagában található Seneca műveinek egy másik kiadása is, amelyben nincs tulajdonosi bejegyzés, viszont szerepel a Ráday Könyvtár megvételekor, 1861-ben készült katalógus 9. oldalán, és az 1615-ben nyomtatott munka lehet akár a jegyzékben említett példány is:

SENECA, Lucius Annaeus

L. Annaei Senecae Philosophi opera, quae exstant omnia. A Iusto Lipsio emendata et Scholijs illustrata. Editio secunda, atque ab ultima Lipsi manu. Antverpiae, 1615, ex. off. Plantiniana, vidua et filii Io. Moreti, in fol. – Jelzet: 0,2848; RÁDAY CAT. 9., SuStB Augsburg, UB Eichstätt, SUB Göttingen, ULB Halle, DZBM Köln, USB Köln, UB Würzburg

Seneca mint szerző szerepel a Ráday Pál könyvtárolmányáról készült elemzésben, de a könyvtár 18. századi történetéről szóló monográfiában nincs kiadásra vonatkozó konkrét adat (SEGESVÁRY 59.)

(94.) *Pharus Philosophiae practicae*

SCHUMBERG, Tobias

Renovata pharus divina philosophiae practicae, illustrissima facilitatis suae face errabundas mentes ad prudentiae portumdirigens ... Ante triennium in usum philosophiae tyronum Tobiae Schumbergerii cura edita. Nunc vero emaculatio et centuria regularum iuris auctior recusa. Norimbergae, 1667, literis Wolfgang. Eberh. Felseckeri, in.- UB Mannheim

A kiadvány ma már nem található meg a Ráday Könyvtár anyagában.

(95.) *Fasciculus Geomanticus*

FLUD, Robert de Fluctibus (Fluctibus Robert de Flud)

Fasciculus geomanticus, in quo varia variorum opera Geomantica continentur. Opus maxime curiosum, a multis hactenus desideratum, nunc vero magno studio correctum et ex parte iam prima vice editum. Veronae, 1687, s.typ. in.- UB Mannheim

A kötetből ma már nincs példány a Ráday Gyűjtemény régi könyvtárlományában. További, 18. század elején megjelent kiadása: Veron., 1704. (SLB SUB Dresden)

(96.) *Harmonia Philosophica*

HOLMANNUS, Samuel Christianus

Commentatio philosophica de harmonia inter animam et corpus praestabilita, ex mente illustris Godofr. Guil. Leibnitii et celeb. Christ. Wolffii. Duabus dissertationibus comprehensa a Sam. Christ. Hollmann. Wittenberg, 1724, Gerdes, in.- SLB SUB Dresden

A munka ma már nem található meg a könyvtár régi könyvtárlományában.

Philologi

(97.) Dictionarium Duez Gallico-Germanico-Latinum

DUEZ, Nathanael

Dictionarium Gallico-Germanico-Latinum Par Nathanael Duez Amsterdam, [1664], Elzevier, in.- SLB SUB Dresden

Duez háromnyelvű szótára ma már nem található a gyűjtemény állományában. A drezdai könyvtárban megvan a munka második kötete is (Dictionarium Germanico-Gallico-Latinum). A szótárat gyakran kiadhatták, mert 1664-ben már a harmadik kiadása is megjelent, javított, bővített változatban Elzeviernél (PG Ellwangen).

(98.) Aliud in duobus Tomis. Dictionarium Alberti Molnar H(un)g(ari)co-Latinum Item Fran(cisci) Pariz Papaij

SZENCI MOLNÁR Albert

Dictionarium Ungarico-Latinum. Innumeris vocibus Ungaricis formulisque loquendi Latine redditus. Nunc tertium locupletatum: cui inspersa sunt usitata proverbia Ungarica cum aequipollentibus adagiis Latinis: quae omnia sub initiali vel praecipua adagionis Ungarica voce facile reperiuntur. Authore Alberto Molnár Szenciensi. Francofurti, 1644, Typis Antonii Hummii, sumpt. Wolfgangi Endteri, in 8°. - Jelzet: RMK 2,35-2; RÁDAY CAT. 511., RMK I. 759., HAMAR 8. - Koll. 1.

SZENCI MOLNÁR Albert

Lexicon Latino-Graeco-Ungaricum. Jam recens quarta cura recognitum, innumeris penedictionibus, ac versibus, Syllabarum quantitates indicantibus adauctum, et ita elaboratum, ut ex eo Latinarum dictionum genera, modus declinandi et conjugandi, tanquam ex thesauro depromi possint. Item Dictionarium Ungarico-Latinum. Infinitis vocibus loquendique formulis ac proverbiiis Ungarico-Latinis locupletatum. Authore Alberto Molnar Szenciensi. Adjecti sunt ad finem libri indices chorographici et chronologici studiosis utiles ac necessarij...Francofurti ad Moenum, 1645, Typis Antonii Hummii, impensis Wolfgangi Endteri,...in 8°. -Jelzet: 2,35-2; RMK I. 776., RÁDAY CAT. 511., HAMAR 9. - Koll. 2.

Szenci Molnár Albert latin-magyar és magyar-latin szótára 1604-ben jelent meg Nürnbergben (ÜMIL 3. 1948.), (RMK I. 392-393., RMNy. 919.,

APPONYI 1968., MONOK 151., 206.). E kiadásból nem találtam példányt. A szótár bővített, új kiadását Hanauban nyomtatták, 1611-ben (ÜMIL 3. 1948.), (RMK I. 427–428., RMNy 1012., a könyvtárban található kötet jelzete: RMK 1,16; HAMAR 8.). A latin–magyar részt a göröggel egészítette ki a szerző. E bővített változat további (nyolcadrét) kiadásai: Heidelbergae, 1621. (RMK I. 513., RMNy. 1239., HAMAR 8. A gyűjtemény példányai az RMK 1,24, RMK 1,24–2, RMK 1,24–3, RMK 1, 24–4 jelzeteken többé-kevésbé hiányos, csonka kötetek: a szerző Syllecta scholastica című műve, amely a Dictionarium... e kiadásának függelékeként jelent meg először (RMK III. 1330.), csak az RMK 1,24–2 (erősen rongált állapotban) és az RMK 1,24–4 jelzetű könyvekben található meg. Ez utóbbi kötetben a szótár másik fele, a latin–görög–magyar rész nincs meg, továbbá a Syllectához kapcsolódó Institutio juventutis... című munka (RMK III. 1330.). Az RMK 1, 24 jelzetű példányból hiányzik a Dictionariumhoz már a hanaui kiadásban is kapcsolódó rész, amely Magyarország vármegyéit tartalmazza, valamint felsorolja kronologikus sorrendben a magyar uralkodókat (a sor Attila hun fejedelemmel kezdődik, szerepelnek azok a nemzetségfők is, akik a honfoglalás után az új hazában az egyes területek urai lettek, az erdélyi fejedelmeket csak Bethlen Gábor képviseli), a római pápákat, a német–római és a török császárokat). Szenci Molnár szótárának következő kiadása Frankfurtban jelent meg (a magyar–latin rész 1644-ben, a latin–görög–magyar szótár 1645-ben), ilyen a fent említett kötet is, amely a Ráday Könyvtár 1861-ben készült átadási katalógusában szerepel. A példány nem tartalmazza a Syllecta... és az Institutio... című munkákat, de a különböző uralkodók kronologikus felsorolása és Magyarország vármegyéinek megnevezése szerepel a magyar–latin rész után a heidelbergi kiadáshoz hasonlóan. Az RMK 2,35 jelzetű kötet ugyanúgy kolligátum, mint a Ráday család példánya, a függelékben a Syllecta... és az Institutio... is szerepel. Az RMK 2,35–3 jelzeten viszont csak a latin–görög–magyar szótár, az RMK 2,35–4 jelzeten pedig a magyar–latin található (a kronológiával együtt). Ezek a könyvek későbbi beszerzés eredményei. Szenci Molnár szótárát német szójegyzékkel Johannes Christophorus Beer egészítette ki, a munka Nürnbergben jelent meg 1708-ban (RMK I. 1749., HAMAR 8.). A Ráday Gyűjtemény RMK 2,78 jelzetű példányában „Ex Libris Pauli Ráday” (1. köt.), illetve „L. Baro Ráday” (2. köt.) bejegyzések szerepelnek, de nem Ráday I. Pál, hanem idegen (és valószínűleg későbbi) kéz írásával. A leírt példány és a gyűjteményben meglévő többi kiadás is szerepel Hamar István professzor egyik katalógusában.

PÁPAI PÁRIZ Ferenc (Páriz Pápai)

Dictionarium Latino-Hungaricum, succum et medullam purioris Latinitatis, ejusq. genuinam in Lingvam Hungaricam conversionem, ad mentem et sensum proprium scriptorum classicorum, exhibens: indefesso XV. annorum labore, subcisivis, ab ordinariis negotiis, temporibus collectum, et in hoc corpus coactum a Francisco Pariz Pápai,...Leutschoviae, 1708, haeredes Samuelis Brewer, in 8°. - Jelzet: RMK 2,77; RÁDAY CAT. 509.,RMK I.1746., RMK II. 2334., HAMAR 10. - Koll. 1.

PÁPAI PÁRIZ Ferenc (Páriz Pápai)

Dictionarium Hungarico-Latinum, olim magna cura a ...Alberto Molnár Szentziensi collectum. Nunc vero revisum et aliquot vocabulorum, in Molnariano desideratorum, millibus Latine redditis locupletatum, studio et vigiliis Francisci Pariz Pápai,... Leutschoviae, 1708, haeredes Samuelis Brewer, in 8°. - Jelzet: RMK 2,77;RMK I. 1746., RMK II. 2334., RÁDAY CAT. 509. - Koll. 2.

A függelékben található:

CSÉCSI János

Johannis Tsétsi...Observationes orthographico-grammaticae, de recta Hungarice scribendi et loquendi ratione, post obitum auctoris editae a Johanne Tsétsi fil. - Jelzet: RMK 2,77; RMK I. 1746., RMK II. 2334., HAMAR 13. - Koll. 3.

A latin–magyar szótár címlapján olvasható Ráday Pál possessor-bejegyzése: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]i[a]”. A kötetet, amely az 1861-es átadási katalógusban és Hamar István professzor egyik könyvjegyzékében is szerepel, Ráday magától a szerzőtől kapta, akit ő támogatott a munka kiadásában (SEGESVÁRY 52.). E szótár alapja Szenci Molnár Albert műve, amelyet Pápai Páriz átdolgozott és kibővített (ÚMIL 3. 1574.). Pápai Páriz Lőcsén, 1708-ban kiadott munkájának függelékében Csécsi János (1650–1708) református tanár és iskolaigazgató (ÚMIL 1. 353.) által Tótfalusi Kis Miklós szellemében írt, reformjait terjesztő helyesírási szabályzata olvasható (ÚMIL 1. 353., ÚMIL 3. 1574.). Pápai Páriz szótárának első kiadása Ráday Pál kötetén kívül még négy példányban (az RMK 2,77–2, RMK 2,77–3, RMK 2,77–4 és az RMK 2,77–5 jelzeteken) megtalálható a Ráday Gyűjtemény régi könyvanyagában. További nyolcadrét kiadások a könyvtár állományában: Tymaviae, 1762. (2–4390 és a 2–9889 jelzeteken), Cibinii, 1767. (jegyzetekkel és német kiegészítéssel kiad. Bod Péter (SZINNYEI 1. 1128. col., ÚMIL 1. 243.)). Példányok a következő jelzeteken: 2–4502, 2–5816 koll. 2., 2–5817, csonka, koll. 1. címlapja hiányzik, 2–8744, 2–31795 RMK, csonka, a latin–magyar szótárrész hiányzik), Cibinii, 1782. (a Bod-féle kiegészített

változat 2. kiadása 2–5816 koll. 1., és a 0, 2387 jelzetten, SZINNYEI 1. 1128. col., PETRIK III. 45.).

(99.) *Lexix(!)(c)on Hübneri ad Statum Conversa(t)i)onis Germanice*

HÜBNER, Johann

Reales Staats-Zeitungs und Conversations-Lexicon,... 13. Aufl.... Nebst vollständigen Registrn, und einer ausführlichen Vorrede... Johann Hübners... Leipzig, 1729, Verlegt Johann Heinrich Gleditschens seel. Sohn, Buchhandl. in 8°. - Jelzet: 2–9378;

A példány nem Ráday Pálé volt, a könyvben „Ex libris Bibliothecae Comitatus Simighiensis” feliratú ex libris, egy „Somogy megye tulajdona” és egy „(olvashatatlan) központ tulajdona (talán: nem adható ki)” feliratú pecsét szerepel. A kötet a könyvtár későbbi beszerzése. Nem kizárt, hogy Hübner lexikonának ez a kiadása volt meg esetleg Rádaynak is, az ő példánya azonban ma már nincs meg. Ráday a könyvet kölcsönadta Szeleczky Mártonnak, Pest vármegye alispánjának, alországbírónak (SEGESVÁRY 286., 299., a kölcsönzésekről fennmaradt lista kéziratban: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó). További kiadások a könyvtár állományában: 15. Aufl. Leipzig, 1735 (2–9493 jelzetten), [2.] verb. Ausg. Leipzig, 1789 (2–30212 jelzetten). Mindkettő nyolcadrét alakú, és a könyvtár későbbi beszerzése.

(100.) *Ejused(em) de nomenclatura Artium*

VULPIUS, Vespasianus; HÜBNER, Johann

Scientifico et mirabiliter docto, atque illuminato viro, septenarum artium liberalium magistro nostro Iohanni Hubnero Augiae stabuli, quod Merseburgi olet, expurgatori strenuissimo ... Vespasianus Vulpus, Kiliae, 1710, s. typ. in 8°. – SUB Göttingen, HAB Wolfenbüttel, SLB SUB Dresden

A Ráday Gyűjtemény állományában nem található példány.

Juridici

(101.) Decretum majus Regni H(un)g(ari)ae

WERBŐCZI István

Corpus juris Hungarici, seu decretum generale, incltyi Regni Hungariae, Partiumque eidem annexarum, in tres tomos distinctum: nunc denuo recusum, omnibusque novellis articulis, que in prioribus editionibus deerant, adauctum. Tomus primus continens opus Tripartitum, juris consuetudinarii ejusdem Regni. Authore Stephano de Werbőcz, etc. Tyrnaviae, 1696, typ. Acad. per Joannem Andream Hörmann, in fol.- Jelzet: RMK 4,23; RÁDAY CAT. 330., HAMAR 20., RMK II. 1845., SUB Göttingen, ULB Halle, HAB Wolfenbüttel - Koll. 1.

Novellae seu articuli universorum statuum, et ordinum incltyi Regni Hungariae, ac Partium eidem annexarum, in generalibus eorundem conventibus, ab anno 1608 usque ad an. 1637. Inclusive editi. Adjunctis ad initium articuli pacificationis Viennensis, et tractatu Sztiva-Torokiensi. Tyrnaviae, 1698, typ. Acad. per Joannem Andream Hörmann, in fol.- RMK II. 1937. - Koll. 2.

Articuli dominorum praelatorum, baronum, magnatum, et nobilium, caeterorumque statuum et ordinum Regni Hungariae, Partiumque eidem annexarum, in generali eorundem conventu pro die vigesima nona mensis februarii, anni millesimi septingentesimi duodecimi, ac postremo in diem octavam mensis septembris, anni millesimi decimi quarti, continuative promulgato, et celebrato conclusi. s.l., s.a., s. typ., in fol.- Koll. 3.

Index corporis juris Hungarici, seu cynosura juris-peritorum in qua loca decretalia et articuli publicarum constitutionum incltyi Regni Hungariae, usque ad annum 1687 diaetae ultime Pisoniensis inclusive; sub titulis ordine alphabetico digetis breviter representantur. Editio multum auctior et correctior. Tyrnaviae, 1722, typ. Acad. per Fridericum Gall, in fol.- PETRIK II. 218., Univ. of California - Koll. 4.

Forma processus judicii criminalis, seu praxis criminalis. Serenissimo regi apostolico Hungariae Josepho I. dicata. Sumptibus eminentissimi principis cardinalis a Kollonicz. Editio II. Tyrnaviae, 1697, typ. Acad. per Joannem

Andream Hörmann, in fol.- RMK II 1897., HAMAR 16., Univ. of California - Koll. 5.

KITONICH János (Joannes de Koztanicza)

Directio methodica processus judiciarij juris consuetudinarij, inclyti Regni Hungariae. Per magistrum Joannem Kitonich de Koztanicza, ...Editio prima. Tyrnaviae, Anno Domini M. DC. XIX. Editio secunda. Viennae Austriae, Anno Domini M. DC. XXXIV. Editio tertia. Tyrnaviae, 1700, ibidem impressa typ. Acad. per Joann. Andream Hörmann, in fol. - RMK II. 2014., HAMAR 17. - Koll. 6.

KITONICH János (Joannes de Koztanicza)

Centuria certarum contrarietatum, et dubietatum, ex decreto Tripartito desumptarum et resolutarum. Per magistrum Joannem Kithonich de Koztanicza, ...[Tyrnaviae], 1700, Typ. Acad. per 7. A. Hörmann, in fol. - RMK II. 2015., HAMAR 17., BSB München, UB Regensburg - Koll. 7.

A kötéstáblán „Pauli de Rhada. Anno 1722.” superexlibris olvasható. A kötet az 1861-es átadási katalógusban is szerepel (RÁDAY CAT.). A koll. 2. címlapja hiányzik. A koll. 1., 5., 6., 7. számú művek szerepelnek Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzékében is. A koll. 6. és a koll. 7. Kitonich két munkájának harmadik kiadása. A két mű egy kötetben jelent meg az első két alkalommal is. Első kiadás: Tyrnaviae, 1619, (RMK II. 392–393., RMNy. 1193., a könyvtár példánya az RMK 2,88 jelzeten, ez a kötet a Ráday családe volt, szerepel a könyvanyagról készült 1861-es átadási katalógus (RÁDAY CAT. 1327. oldalán), második kiadás: Viennae Austriae, 1634. (RMK III. 1497.). A 0,919 jelzeten egy kolligátumkötet 8. és 9. darabjaként szerepelnek Kitonich műveinek későbbi kiadásai (*Directio methodica...* 5. ed. Tyrnaviae, 1734, PETRIK V. 258., *Centuria...* s.l., 1735, PETRIK III. 402.). A *Directio...* és a *Centuria...* a címleírásban jelzett kiadásai kolligátumként megtalálhatók még az állományban (RMK 4,27). Kitonich két műve az *Index corporis juris Hungarici...* (a fent említett kolligátum negyedik darabja) egy korábbi kiadásával (Tyrnaviae, 1699., RMK II. 1971.) és a *Forma processus...* (Ráday kötetében az ötödik munka) című kiadványokkal együtt található az RMK 4,26–2 jelzeten. Az RMK 4,26 csonka példány, ma már csak az *Index corporis juris Hungarici...* alkotja ezt a kötetet. Az RMK 4,25 jelzetű könyv a *Forma processus...* már említett 1697-es, második kiadása. Ráday Pál tulajdonában volt e munkának 1687-es, első kiadása is (RMK 3,24), amelyet possessor-bejegyzése bizonyít. Lásd a VI. részben. A *Forma processus...* harmadik kiadása (Tyrnaviae, 1732.) a már említett, nem a Rádayak könyvtárából a könyvanyagba került 0,919 jelzetű kolligátumkötet hetedik

darabja, és a szintén későbbi gyarapodásként az állományba került 4-619V jelzetű gyűjtemény tizedik munkája. Az RMK 4,23-2, RMK 4,23-3, RMK 4,23-5, RMK 4,23-6, RMK 4,23-7 és az RMK 4,24/1-2 példányok a Corpus jurist (az 1696-os kiadást) és hozzákötve kolligátumként a már említett művek valamelyikét vagy azok közül többet is tartalmaznak. Az RMK 4,23-4 jelzetű könyv csonka, csak a Tripartitum található meg benne. A mű első kiadása, amely 1584-ben jelent meg Nagyszombatban (RMK II. 183., RMNy. 549.) három példányban van meg a gyűjtemény muzeális anyagában (RMK 3,19, RMK 3,19-2, RMK 3, 19-3). Lásd még a VI. részt. Az RMK 3, 19 jelzetű könyvben található katalógustöredék feldolgozását lásd az V. részben. A Decretorum... következő kiadása (Viennae Austriae, 1628., RMK II. 1416., HAMAR 20.) az RMK 3,40 és az RMK 3,40-2 jelzetek alatt található, az első, csonka példány a Rádayak könyvtáráról készült katalógus 1272. oldalán szerepel, a kiadást Hamar István professzor is említi. A magyarországi törvények gyűjteményének későbbi kiadásait is (Tyrnaviae, 1751, PETRIK I. 445., jelzete: 0,2354, Budae, 1779, PETRIK I. 445., jelzete: 0,2341 és 4-211) egybekötötték különböző artikulussokkal, már említett, és a Cynosura universi... című munkákkal. Az 1751-es kiadás szerepel a Ráday Könyvtár 1861-ben készített átadási katalógusában (RÁDAY CAT. 1258.). A család gyűjteményének történetéről írott monográfiában Pál könyvállományának elemzésekor a szerző említi a jogi művek nagy számát, az országgyűlési végzések dokumentumait, a magyar jogi gyakorlatba bevezető útmutatókat, a Tripartitumot és a hozzá kapcsolódó kompendiumokat mint a közéleti-politikai szerepet vállaló Ráday fontos „munkaeszközeit” (SEGESVÁRY 59., lásd még a CLR 59.,103.,104. tételét és a VI. részben feldolgozott jogi munkákat).

(102.) *Novellae Saeculi 1600.*

Nem sikerült azonosítani.

(103.) *Cynosura Juris et Compendium Aszalay*

ASZALAI István

Index seu compendium operis Tripartiti, et generalis decreti, constitutionumque inclyti Regni Hungariae, ac Partium eidem annexorum, olim per Stephanum Aszalai...Tyrnaviae, 1694, typ. Acad., in 4°. - Jelzet: RMK 1,246; RÁDAY CAT. 1331-1332., RMK II. 1781., GORZÓ 165. - Koll. 1.

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]i[a]”. Aszalai műve a kolligátumkötet első darabja. Hozzáköteve:

Articuli juris thavernicalis, olim post tristem amissae Budae, omniumque antiquorum juris thavernicalis monumentorum cladem recollecti,... Nunc vero post gloriosam ejusdem Budae miseratione divina victiricibus armis augustissimi et potentissimi imperatoris Leopoldi I. etc. recuperationem, novissime recusī, et adjectis articulorum titulis aucti, ac divulgati. Tynnaviae, 1694, typ. Acad., in 4°. - Jelzet: RMK 1,246; RMK II. 1780. - Koll. 2.

E két munka szintén kolligátumként megtalálható még egy példányban a Ráday Gyűjtemény régi könyvanyagában az RMK 2,103 jelzeten (a koll. 2. csonka), ez a könyvtár későbbi beszerzése. Aszalai munkáját Gorzó Gellért azonosította possessor-bejegyzés alapján (GORZÓ 165., lásd még a II. rész 3. tételét).

Cynosura juristarum loca decretalia, et articulos novissimarum constitutionum Regni Hungariae, usque ad annum 1659. inclusive, sub titulis ordine alphabetico collectis, breviter repraesentans. Pottendorf, 1668, per Hieronymum Verdussen, in 8°. - Jelzet: RMK 1,325; RMK III. 2441., RÁDAY CAT. 1388., HAMAR 20. - Koll. 2.

Egy kolligátum második darabja. Ráday apósának, Kajali Pálnak possessor-bejegyzése szerepel az 1. kolligátum címoldalán: „Ex libris Pauli Kajali m[anu] p[ropr]ia A[nn]o 1680”. A kötetet Ráday apósától örökölhette (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59. tételét és a kalendáriumokat a VI. részben). A Cynosura... 1668-as kiadásával az országgyűléseken 1608-tól 1659-ig hozott törvények gyűjteménye alkot egy kötetet, mindkettő szerepel az 1861-es átadási katalógusban és Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzékében is:

Articuli universorum statuum et ordinum incltyi Regni Hungariae ac Partium sibi annexarum, in generalibus eorundem conventibus ab anno 1608. usque ad annum 1659. inclusive editi. Adjunctis ad initium pacificatione Viennesi, et tractatu Situatorokiensi. Pottendorf, 1668, per Hieronymum Verdussen, in 8°. -Jelzet: RMK 1,325; RMK III. 2440., RÁDAY CAT., HAMAR 19., 1388. - Koll. 1.

A Cynosura... említett első kiadása még két példányban megtalálható a könyvtár régi könyvanyagában. Az RMK 1,326 jelzetű példány csonka, az RMK 1,326–2 jelzetű kötet Kajali Pál könyvéhez hasonlóan kolligátum. A gyűjtemény első darabja a Cynosura..., ezzel egy kötetben az Articuli juris

thavernicalis... című munka található (RMK III. 4226.), ennek első kiadása Bártfán jelent meg 1609-ben (RMK II.331.). A Cynosura... második és harmadik kiadása Lőcsén jelent meg, az előbbi 1687-ben (RMK II. 1614.), az utóbbi 1700-ban (RMK II. 2004.). Bővebben lásd a CLR 59. tételét. A politikai életben fontos tisztségeket betöltő Ráday Pál könyvtárában érthető okokból jelentős számban voltak munkáját segítő jogi művek (a Tripartitum, compendiumok és az országgyűlések artikulusai, jogi útmutatók) (SEGESVÁRY 59., lásd még a CLR 59., 101., 104. és a VI. részben ismertetett kötetek).

(104.) Tripartitum Verbőczianum Itemq(ue) Rhythmicum Okoloczani

WERBŐCZI István (Verbőczy; Stephanus de Werbewecz)

Tripartitum opus juris consuetudinarii, inclyti Regni Hungariae, per...Stephanum de Werbewecz ...editum, quarta editio cum praefatione et indice Joan. Sambuci etc. Viennae Austriae, 1572, Typis Blasii Eberi, in 2°. - Jelzet: RMK 3,33 Ant., RMK III. 619., OSZK Ant. W 118., RÁDAY CAT. 1273., HAMAR 23., PRUZSINSZKY-HAMAR 84., UB Greifswald, BSB München, UB München

A kötetben a következő tulajdonosi bejegyzés olvasható: „Ex Bibliotheca Eccl[es]iae Poseniensis Gymn. Evangel.” E példányhoz hasonlóan Werbőczi munkájának latin nyelvű 5. kiadása (Viennae Austriae, 1581., APPONYI 488., MAYER I., OSZK Ant. W 119., RMK III. 704., HAMAR 23., könyvtári jelzete: RMK 3,35 Ant.) és szintén Bécsben készült német nyelvű kiadása (Wienn, 1599., APPONYI 642., BLC German, OSZK Ant. W 120., RMK III. 933., HAMAR 24., az RMK 3,38 Ant. jelzeten) is megtalálható a Ráday család könyvtáráról a Dunamelléki Református Egyházkerület számára 1861-ben készített átadási katalógusban (RÁDAY CAT. 1270. és 1284.) A latin nyelvű változat első kiadása: Viennae Austriae, 1517. (APPONYI 120., DENIS, OSZK Ant. W 115., RMK III. 214., nincs példány a gyűjteményben.) Az RMK 1,3 Ant. jelzetű kötet Werbőczi törvénykönyve Weres Balázs által magyar nyelvre fordított változatának 2. kiadása (Kolozsvár, 1571., RMK I. 87., RMNy 307., HAMAR 14., MONOK 129.). Első kiadás: Debrecen, 1565. (RMK I. 56., RMNy 207., HAMAR 13., nincs példány a könyvtárban) A kolozsvári nyomda terméke negyedréteg alakban készült, a többi említett példány folio kiadás. Az RMK 2, 69 és az RMK 2,69–2 jelzeten A Hármaskönyv magyar–latin nyelvű, Tótfalusi Kis Miklós által quarto alakban megjelentetett kiadása (Kolozsvár, 1698., RMK I. 1529., RMK II. 1924., HAMAR 14.) az Index sive enchiridion... (Telegdi Miklós és Mossóczi Zakariás munkája) című kiadvánnyal (Kolozsvár, 1697., RMK II. 1882.) egy

kötetben, kolligátumként szerepel. Hamar István professzor katalógusaiban is olvashatók olyan kiadások, amelyek nagyrészt ma is megtalálhatók a gyűjtemény régi könyvanyagában. A leírt latin nyelvű példány mindkét említett könyvjegyzékben és az 1861-es átadási katalógusban is szerepel (RÁDAY CAT.). Segesváry állományelemzésében említi a köznemes Ráday könyvgyűjteményére jellemző, közéleti tevékenységéhez elengedhetetlen magyar vonatkozású jogi művek meglétét, első helyen természetesen a Tripartitumot (SEGESVÁRY 59., lásd még a CLR 59., 101., 103. tételét, valamint a VI. rész e témájú kötetét).

OKOLICZNAI János (Okolycznai)

Tripartiti operis iurium consvetudinariorum Regni Hungariae compendium rythmis vulgaribus per Joannem Okolycznai... editum... Bartphae, 1636, Jakob Klöss, jun., in 8°. - Jelzet: RMK 1,190; RMK II. 503., RÁDAY CAT. 1415., HAMAR 17., MONOK 74.

A könyvben nem található Ráday Pál possessor-bejegyzése, de a munkának e kiadása szerepel a Ráday Könyvtár 1861-ben készült hivatalos átadási katalógusában (RÁDAY CAT.), valószínűleg ez a jegyzékben és a katalógusban is jelzett példány. Hamar István professzor is említi egyik nyomtatott könyvjegyzékében Okolicznai munkáját. A kötetbe kötött pótlapokon latin nyelvű szövegek olvashatók. Okolicznai művének második kiadása Lőcsén jelent meg, 1648-ban tizenkettedrét alakban (RMK II. 691.). Az újabb kiadásból nincs példány a gyűjtemény anyagában.

(105.) *Institutio Justiniani*

JUSTINIANUS

Institutiones juris D. Justiniani... Prima legum cunabula, a... D. Sylvestro Aldobrandino floretino annotationibus illustrata: sed edita, ut omnia in unum contulerit. In quibus etiam nihil praetermissum, quod a G. Haloandro et E. Perrino est observatum. Lugduni, 1553, Antonius Vincentius, in 8°. - Jelzet: 0,5835; RÁDAY CAT. 366.

A kötet első előzéklapján (egykori kéziratos könyv részlete) Ráday Gedeon autográf bejegyzésével: „G. R.”. Pál tulajdonosi bejegyzésének hiányában nem állítható, hogy ez a példány szerepel a fenti katalógustételben. Justinianus Institutioját Segesváry is említi Ráday Pál könyvei között (SEGESVÁRY 60.). E jogi munka 1733-ban nyomtatott leideni kiadása is a családé volt. A 0, 1636 jelzetű kiadványban is szerepelnek Ráday Gedeon névbetűi („G. R.”), és az állományról készült 1861-es katalógusban is szerepel

(RÁDAY CAT. 372.). További kiadások és példányok a gyűjtemény anyagában: Lugduni, 1577. (0,1641 Ant.), Argentorati, [1631]. (0,1409), Halae Magdeburgicae, 1726. (0,1604). A két 18. századi példány tizenkettedrét, a többi nyolcadrét alakú kiadvány.

(106.) *Grotij Com(m)entarius in Justinianu(m)*

GROTIUS, Hugo

Hug. Grotii Florum sparsio ad ius Justinianeum. Amsterdami, 1643, Johannes Blaeu, in 12°. - Jelzet: 0,3875; RÁDAY CAT. 381.

A címdalon Ráday Pál possessor-bejegyzése szerepel: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]i[a]”. A kötéstábla belső oldalán Ráday Gedeon monogramja „G. R.” és más tintával apró betűs szöveg olvasható: „1. Enchiridion Conditionum et Regularum Authore Jo. Donato a ... 2. Comp[endium] de decimis et usuris.” Grotius Justinianus művéhez kapcsolódó írását Segesváry is említi állományaelemzésében (SEGESVÁRY 60.).

(107.) *Resolutiones dubior(um) Juris Casuum Imperialis Georgij Nicolai*

NICOLAI, Johannes Georgius; COREL, August

Resolutiones casuum juris dubiorum practicae, multis juris colsultorum modernorum autoritatibus cum rationibus dubitandi ac decidendi firmatae : nec non celebriorum dicasteriorum, maxime Saxoniorum, praejudiciis, ut et summi appellationis iudicii, quod Dresdae est, sententiis exornatae. Quibus complura juris civilis et Saxon. Dubia, accurato-brevitate pertractantur, ... publici juris factae ab Augusto Coselio ... Noribergae, 1695, impensis Andreae Ottonis, in 4°. – SUB Göttingen, HAAB Weimar, UB Rostock, ULB Halle, LBMV Schwerin, UB Leipzig, SB Berlin

A Ráday Gyűjtemény anyagában nem található példány.

(108.) *Introductio in Juris prudentiam Methodicam Ottrokoczij*

OTROKOCSI FÓRIS Ferenc

Breve specimen introductionis in juris prudentiam methodicam. Una cum annexa suis locis succinta juris canonici collatione cum jure civili. Huic subnecitur, Experimentum reductionis juris Hungarici ad suos fontes. In aliquot exemplis. Labore Francisci Foris Otrokocsi. Tyrnaviae, 1699, typ.

Acad., per Joannem Andream Hörmann, in 12°. - Jelzet: RMK 1,252; RMK II. 1972., HAMAR 17., RÁDAY CAT. 1431., SUB Göttingen, ULB Halle

A könyvben található Otrókoci egy másik munkája, a közös címlapon jelzett Experimentum reductionis juris Hungarici, amelynek külön címlapja is van. A példány szerepel a Ráday család könyvanyagáról 1861-ben készült átadási katalógusban (RÁDAY CAT.), s bár tulajdonosi mivoltukat a könyvben nem jelezték, a könyv minden bizonnyal az ő gyűjteményüket gazdagította. Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzékében is olvasható a Breve specimen. Segesváry említi, hogy a konvertita szerző munkái megvoltak Pál könyvtárában (SEGESVÁRY 57.). Otrókoci egykor Ráday Pál tulajdonában lévő műveire lásd még a CLR 15., 16., 55. és az MK 42. tételét.

Poetae

(109.) Virgilius

VERGILIUS, Publius Maro

Opera. Publii Virgilii Maronis vatis eminentissimi volumina haec una cum Servii Honorati grammatici commentaris ac eiusdem poetae vita... Venezia, 1486.[recte 1476], Antonius [Mischomini], in fol. - Jelzet: I 95; RÁDAY CAT. 21., RÁDAY CD, PRUZSINSZKY-HAMAR 78., SÓK 102., BMC, BLC II., CIH, PROCTOR, MEAD, STILLWELL, IBE, IGI, VOULLIÈME-BERLIN, GOFF, TFS, PÉLIGRY, HORVÁTH, CIBN, MADSEN, OATES, SHEPPARD, PELLECHET, IDL

A kötetben Ráday Gedeon névbetűi szerepelnek az előtábla tükrén: „G. R.”. A velencei ősnymotatvány egyébként feltehetően az ő beszerzése. Segesváry ezzel a példánnyal azonosítja azt a Vergilius műveit tartalmazó könyvet, amelyet Cornides Dániel vett Ráday számára Eusebius della Lena apát (?–1781?) könyvei közül (SEGESVÁRY 155., 186., RÁDAY CD). E kötet részletes feldolgozását lásd a RÁDAY CD anyagában. A Ráday család régi könyvanyagában nem találtam olyan, Vergilius összes műveit tartalmazó könyvet, amely a tételben említett kötet lehetne. A ma megtalálható példányok mind Ráday Pál halála után jelentek meg, és Ráday Gedeon gyűjtése eredményeképpen kerültek a könyvtár anyagába: Tyrnaviae, 1735–1736. (Jelzet: 0,4312; RÁDAY CAT. 92.), Amstelaedami, 1746. (Jelzet: 0,773; RÁDAY CAT. 35.), Lipsiae, 1767, 1771, 1775. (Jelzet: 0,3476). A kötetekben Ráday Gedeon névbetűi is szerepelnek az előtábla tükrén: „G. R.” Vergilius munkáinak egy későbbi kiadása (Budaë, 1817.) már feltehetőleg a színházvezető

Ráday Gedeon (1806–1873) tulajdona volt (Életrajzát lásd ÚMIL 3. 1674–1675.). A 0,5717 jelzeten található könyv előzékén a következő bejegyzés olvasható: „Ex libris Gedeonis Ráday m[anu] p[ropria]”. A címoldal előtti oldalon ismét szerepel tulajdonosi bejegyzése: „Hic liber pertinet ad me Gedeonis Raday”. Ráday I. Gedeon egykori könyvtárában találhatóak olyan kötetek is, amelyek az ókori szerző valamelyik vagy több művének különböző kiadásai latin, német és francia nyelven. Ezek a példányok minden bizonnyal I. Gedeon vásárlásai alkalmával kerültek a gyűjteménybe, a könyvekben szerepel monogramja („G. R.”) is, maguk a kiadások pedig megtalálhatók a Ráday Könyvtár 1861-es átadási katalógusában (RÁDAY CAT.). Van köztük olyan kötet, amely kiadási éve szerint Ráday Pál tulajdona is lehetett volna, de possessor-bejegyzés nem szerepel egyik példányban sem. A fent említett tétel pedig minden bizonnyal „Opera omnia” kiadásra vonatkozik. A műemlék könyvtár anyagában megtalálható Vergilius műveinek Rájnis József által fordított, magyar nyelvű kiadása is, Magyar Virgilius címen (Jelzet: 0,3461).

(110.) *Ovidij Opera*

OVIDIUS, Publius Naso

P. Ovidii Nasonis Opera omnia, in tres tomos divisa, cum integris Nicolai Heinsii, lectissimisque variorum notis. Quibus non pauca, ad suos quaeque antiquitatis fontes diligenti comparatione reducta, accesserunt, studio Borchardi Cnippingii. [1–3. tom.]. Amstelodami, 1683, ex typographia Blaviana, in 8°. - Jelzet: 0,1728; RÁDAY CAT. 80., SLB SUB Dresden, SUB Göttingen, UB Rostock, WLB Stuttgart, UB Tübingen

Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűivel: „G. R.”. További Ovidius-kiadások a régi könyvvállományban: Amstelodami, 1727. (Jelzet: 0,779; RÁDAY CAT. 42.), Lipsiae, 1757. (Jelzet: 0,4365; RÁDAY CAT. 88.) Mindkét könyvben szerepel az előtábla tükrén Ráday Gedeon tulajdonosi bejegyzése: „G. R.”, az előbbi kiadás 1. és 4. kötetében, és a lipcsei nyomtatvány első kötetében. A Rádayak egykori könyvvállományának ma is meglévő, kézbe vehető darabjai, az említett Ovidius-kiadások alapján a két amszterdami nyomtatású munka valamelyikéről tételezhető fel, hogy lehetne a tételben szereplő példány. Ráday Pál possessor-bejegyzése nem olvasható egyik kötetben sem. A család könyvtáráról írott monográfiájában Gedeon könyvvásárlásai, állománya kapcsán Segesváry többször említi Ovidiust, de konkrét kiadás egy 1732-ben megjelent *Metamorphosison* kívül nem szerepel a könyvben (SEGESVÁRY 93., 106., 107., 142., 194., 233., 281.).

(111.) *Martialis Epigram(m)ata*

MARTIALIS, Marcus Valerius

M. Valerii Martialis Epigrammata, paraphrasi et notis variorum selectissimis, ad usum serenissimi delphini, interpretatus est Vincentius Collesso,... numismatibus, historias atque ritus illustrantibus, exornavit Lud. Smids,... Amstelaedami, 1701, G. Gallet, Praefectum Typographiae Huguetanorum, in 8°. - Jelzet: 0,2234; SLB SUB Dresden, UB Eichstätt, UB Erlangen-Nürnberg, SUB Göttingen, ULB Halle, THULB Jena, DZBM Köln, USB Köln, BSB München, UB München, UB Rostock, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel, UB Würzburg

Az előtábla tükrén Ráday Gedeon autográf bejegyzésével: „G. R.”. Martialis művéből egy folio alakú ősnymtatvány is található a gyűjtemény régi könyvanyagában: Venezia, 1491. - (Jelzet: I 91 Inc.; RÁDAY CAT. 21., HC, PRUZSINSZKY-HAMAR 79., SÖK 100., PROCTOR, MADSEN, STILLWELL, GOFF, CIH, HORVÁTH, IBE, COLLIJN-STOCKHOLM, IGI, SACK- FREIBURG, WALSH, SHEPPARD, RÁDAY CD).

(112.) *Tibullus, Propertius et Gallus*

CATULLUS, Caius Valerius; TIBULLUS, Albius; PROPERTIUS, Sextus [Carmina].- GALLUS, Cornelius: Maximiani liber. Ed. Victor Giselinus, Theodor Pulmann, Gulielmus Canter. [Lugduni, 1573, Ant. Gryphius], in 16°. - ADAMS, BAUDRIER, BLC French, Index Aur., OSZK Ant. C 484.

E kötetben a tételben említett költőkön kívül Catullus művei is szerepelnek, olyan kiadványt nem találtam a bibliográfiákban sem, amely csak Tibullus, Propertius és Gallus munkáit tartalmazná. A Rádayak anyagában ma egy Tibullus munkáit tartalmazó könyv (0,734), és egy Propertius-kötet (0,733) található. A példányok Ráday Gedeon könyvtárából valók, ezt bizonyítja mindkét kötetben az előtábla tükrén olvasható monogram „G. R.”. A két könyv szerepel az 1861-ben készült átadási katalógusban is (RÁDAY CAT. 50., és 52.). Catullus, Tibullus és Propertius költeményeit tartalmazza egy Bázelen, 1563-ban megjelent kiadás is, ebben azonban Gallus költeményeiből csak töredékek szerepelnek (OSZK Ant. C 483, Index Aur.).

(113.) *Caspar Stolshagij Epigram(m)ata*

STOLSHAGIUS, Caspar

Epigrammatum sacrorum liber I. Praeae, 1588, Typis Michaelis Peterle, in 8°. - OSZK Ant. S 884., RMK III. 929.

Stolshagius művéből ma már nem található a könyvtárban példány.

Rhetores et alij Classici

(114.) Candidatus Pomerij

POMEY, Francois-Antoine

Candidatus rhetoricae seu Aphthonii progymnasmata ... Auctore Francisco Pomey ... Lugduni, 1661, Molin, in.- WLB Stuttgart

A kiadványból ma már nincs példány a Ráday Könyvtár anyagában. Ezen a címen további kiadások a 17. században: Monachii, 1664. (1. németországi kiadás, UB Tübingen), Monachii, 1668. (2. németországi kiadás, WLB Stuttgart). Későbbi kiadásai, amelyek a 17. század végén és a 18. század első felében jelentek meg, Novus candidatus rhetoricae... címmel, tartalmazzák még Nicolaus Caussin Angelus pacis ad principes Christianos című munkáját is, kivéve az 1698-as nyomtatványt. Az 1730-ban megjelent kiadás címe: Novissimus candidatus rhetoricae. Az említett kiadványok impresszumadatai: Lugduni, 1681. (WLB Stuttgart), Monachii, 1683. (WLB Stuttgart), Antverpiae, 1698. (WLB Stuttgart), Norimbergae, 1699. (WLB Stuttgart), Norimbergae, 1703. (WLB Stuttgart), Lugduni, 1706. (UB Mannheim, WLB Stuttgart). Pomey művének 1714-ben megjelent egy változata, amelyben Aphthoniust Cicero gyakorlataival egészítette ki a szerző:

Novus candidatus rhetoricae, non Aphthonii solum progymnasmata ornatius, sed Tullianae etiam Rhetoricae praecepta explicata repraesentans. Monachii, 1714, s.typ.- WLB Stuttgart, UB Tübingen

(115.) Svada et Phoenix Rhetorum

KWIATKIEWICZ, Joannis (Jan Kwiatkiewicz)

Svada civilis. Oratoriae atq[ue] politiae nostratis ingenio accomodata. Phoenix Rhetorum in quo fundamenta necessaria et species rarioris eloquentiae ostenduntur. Bipartitum opus adornatu, á Joanne Kwiatkiewicz. Coloniae Agrippinae, 1697, Metternich, in 8°.- UB Augsburg, Stadtarchiv Hof., BSB

München, UB München, ULB Münster, WLB Stuttgart, SB Trier, UB Trier, UB Tübingen

A munka ma már nem található meg a Ráday Gyűjtemény anyagában. Korábbi, 17. századi kiadásai: Vratislaviae, 1671. (USB Köln, DZBM Köln), Vratislaviae, 1672. (SLB SUB Dresden, UB Konstanz, WLB Stuttgart), Vratislaviae, 1679. (SLB SUB Dresden, FLB Gotha, BSB München, UB Passau, HAB Wolfenbüttel, tizenkettedrét formátumban), Pragae, 1690. (UB Augsburg, HAB Wolfenbüttel).

(116.) *Rhetorica Diet(e)rici*

DIETERICUS, Conradus (Dieterich, Conrad)

Institutiones rhetoricae é probatissimis veterum ac recentiorum oratorum interpretibus...conscriptae,... in usum iuventutis classicae illustratae. Á Conrado Dieterico. Ed. nova, recisa, castigata ac aucta. Lips[iae], [1636], Schürerus et Götzenius, in. – UB Mainz

A szerzőt Csorba Dávid azonosította. A munkát a 17. században többször is kiadták. A Ráday Könyvtár anyagában nem található Dieterich művéből példány.

(117.) *Orationes Arithmaei*

ARITHMAEUS, Valentinus (ed.)

Periculum oratorium, juveniliter tentatum, denuo auctius et correctius reductum a Valentino Arithmaeo ... Francofurti ad Oderam, 1624, Johannes Thymius, Michael Koch, in 8° – HAB

(118.) *Colloquia Erasmi*

ERASMUS Roterodamus, Desiderius

Desiderii Erasmi Roterdami Colloquia familiaria, notis perpetuis ad modum Io. Minellii inlustrata atque explicata opera M. Io. Pauli Gumprechtii...Accedunt Scriverii Coronis Apologetica pro Colloquiis Erasmi; eiusdem dissertatio de Colloquiorum utilitate; Laus moriae, Vita, Epitaphium, Testamentum; Index lucubrationum, et Elogia Erasmi...Lipsiae, 1713, sumptibus Io. Ludov. Gleditschii, et Maur. Georg. Weidmanni, in 8°. - Jelzet: 0,1550; ULB Halle, THULB Jena

A kötet — tulajdonosi bejegyzés hiányában — nem azonosítható egyértelműen. A Ráday Könyvtár régi könyvanyagában Erasmus munkája még egy példányban megtalálható (Ulmae, 1712., jelzet: 0, 1549), a leírt kötethez hasonlóan nyolcadrét alakban. E kiadásban olvasható kéziratos bejegyzések nem utalnak a Rádayak tulajdonosi mivoltára.

(119.) Officina Ravisij cum Epistolis

RAVISIUS Textor, Johannes (Jean Tixier, Sieur de Ravisy)
Officina Ioannis Ravisii Textoris Nivernensis, nunc demum post tot editiones diligenter emendata, aucta et in commodiorem ordinem redacta, per Conradum Lychosthenem... Cui hac editione accesserunt. Eiusdem Ravisii conrucopiae libellus... Item eiusdem auctoris no[n] vulgaris eruditionis Epistolae. Basiliae, 1581, Brylinger, in. - SUB Göttingen, ULB Halle

A munka egyik kiadása sem található meg ma már a Ráday Gyűjtemény állományában. Korábbi 16. századi kiadása: Basiliae, 1552. (ULB Halle). A könyvtár anyagában az Officina... és az Epistolae... egyik önállóan megjelent kiadása sincs meg.

II.

Ráday Pál könyvei, amelyeket Gorzó Gellért azonosított

Gorzó Gellért adta aki nyomtatásban Ráday Pál említett könyvjegyzékét, amellyel együtt közölt néhány kötetet, amelyben szerepel Ráday possessor-bejegyzése, sőt felsorol a magyar könyvek között két munkát, amelyekben Kajali Klára és Ráday sógora, Darvas János kézjegye szerepel.

Ezenkívül Ráday saját bejegyzésével (Ex libris Pauli Ráday) ékeskednek:

(120) 1. *A. W. Boemi: Enchiridion Precum, Londini 1715.*

BOEHME, Anton Wilhelm

Enchiridion precum, ad promovendum folidioris pietatis studium collectum. Cum introductione, de natura orationis. Opera A. W. Boemi. Editio secunda. Londini, 1715, impensis J. Downing,... in 12°. - Jelzet: 0,3199; RÁDAY CAT. 270.

Ráday Pál bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria] qui post laurum Corsicum remes acceptissimus”. A kötetet Segesváry is említi művében és a könyv beszerzésével kapcsolatban idézi Gyöngyösi Pál száműzött magyar lelkész 1726. március 14-én írt levelét (SEGESVÁRY 50., 64.), aki Boehme munkáját megküldte Rádaynak.

(121) 2. *Thomae a Kempis: De imitando Christo. Lipsiae 1725.*

THOMAS a Kempis (Kempis Tamás); BELIUS, Matthias (Bél Mátyás) (ed.) Thomae a Kempis De imitando Christo libri tres. Sebastianus Castellio Latinitate puriore donavit. Accedit liber quartus de sacramento vulgo inscriptus. Nunc denuo edidit Matthias Belius,... Lipsiae, 1725, Samuelis Beni Waltherus, in 12°. - Jelzet: 0,4027 Hung.; RÁDAY CAT. 270., KT 1., ULB Halle, THULB Jena, UB Leipzig, HAAB Weimar

A metszetes előzéken Ráday Pál tulajdonosi bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A CLR 101. tételben már említett, RMK 3,19 jelzetű Decreta constitutiones... (Tyrnaviae, 1584) kötetstáblájának hátoldalán beragasztva egy könyvjegyzék-töredék található, ahol a „Kempis” név olvasható mindjárt a „Radaij Familia konyve...”, megjelölés után, feltételezhető, hogy a tételben szereplő példány azonos a töredékben jelölt kötettel (lásd még az V. rész 1. tételét). Kempis művét Bél Mátyás adta ki (ÚMIL 1. 177.), és lehet, hogy a vele jó kapcsolatokat ápoló Rádaynak küldött egy példányt. Lásd még a VI. részben Bél Mátyás: De vetere... kezdetű munkáját. A De imitatione Christi latin nyelvű, 18. századi kiadásai a gyűjtemény anyagában, amelyek a könyvtár későbbi beszerzései: [Zweibrücken, 1707.] (1–3784), Wien, 1735. (1–4846 csonka, 1–4908), Paris, 1736. (2–9380), Linz, 1741. (1–4977), Bassano, 1744. (1–2114, 1–2119), Viennae Austriae, 1754. (1–19389), Bassano, 1760. (1–2121) Kempis művéből ezeken kívül még két magyar nyelvű példány található a muzeális állományban (s.l., 17. sz., s.typ., RMK I.

1613., jelzete: RMK 2,75, ez későbbi beszerzés eredménye, és Nagyszombat, 1738., PETRIK V. 246., jelzete: 0,3931).

Magyar könyvek:

(122) 3. *Aszalai István: Index seu Compendium Operis Tripartiti. Tyrnaviae, 1694.*

ASZALAI István

Index seu compendium operis Tripartiti, et generalis decreti, constitutionumque inclyti Regni Hungariae, ac Partium eidem annexorum, olim per Stephanum Aszalai... Tyrnaviae, 1694, typ. Acad., in 4°. - Jelzet: RMK 1,246, RMK II. 1781., RÁDAY CAT. 1331–1332., CLR 103. - Koll. 1.

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ropr]i[a]”. Aszalai művének egy 1650-ben datált kéziratos példánya szerepel az RMNy III. kötetében (Appendix 200A). Az Index a kolligátumkötet első darabja. Hozzákötvé:

Articuli juris thavernicalis, olim post tristem amissae Budae, omniumque antiquorum juris thavernicalis monumentorum cladem recollecti,... Nunc vero post gloriosam ejusdem Budae miseratione divina victiricibus armis augustissimi et potentissimi imperatoris Leopoldi I. etc. recuperationem, novissime recus, et adjectis articulorum titulis aucti, ac divulgati. Tyrnaviae, 1694, typ. Acad., in 4°. - Jelzet: RMK 1,246; RMK II. 1780. - Koll. 2.

E két munka szintén kolligátumként megtalálható még egy példányban a Ráday Gyűjtemény régi könyvanyagában az RMK 2,103 jelzeten (a koll. 2. csonka), ez a könyvtár későbbi beszerzése. E tétel megegyezik Ráday Pál könyvjegyzéke 103. tételének első részével. (lásd még a CLR 103. tételét).

(123) 4. *Debreczeni Ember Pál: Szent Siklus, Kolozsvaratt 1700. (Kajali Klára nevén!)*

DEBRECENI EMBER PÁL

Innapi ajandekul az Isten satoraba fel-vitetett szent siklus. Az-az: Az egész, Christust valló keresztyénségtől bé-vétetett, Isten ditsóságére, és a' mi váltságunknak nagy titkáról való szent elmélkedésekre szenteltetett, sátoros innepekre alkalmaztatott, 's hét szakaszokra el-osztatott tanítások. Mellyeket... ki-adott Debreceni Ember Pal... Toldalékul adattatik...

Martonfalvi Györgynek, a' keresztyéni inneplésről való tanítása. És viszont más egy jeles idvességes elmélkedés. Kolozsvár, 1700, Misztótfalusi Kis Miklós, in 4°. - Jelzet: RMK 2, 73; RMK I. 1556., HAMAR 3., 7., REK [4.]

A kötetben Ráday feleségének, Kajali Klárának possessor-bejegyzése szerepel: „Kajali Calara m[anu] p[ropria]”. A könyv szerepel Hamar István professzor egyik katalógusában is. Ráday Eszter könyve feltehetőleg saját gyűjtése. Debreceni Ember Pál művéből még öt példány található a könyvtár jelenlegi állományában az RMK 2,73-2, RMK 2,73-3, RMK 2,73-4, RMK 2,73-5, RMK 2,73-6 jelzeteken. Martonfalvi György művének első kiadása: Debrecen, 1663. (RMK I. 1001.) A Ráday Gyűjtemény anyagában is van belőle példány az RMK 1,365 jelzeten (Koll. 18., PRUZSINSZKY-HAMAR 84.) A leírt tételben szereplő kiadás Hamar István másik katalógusában szerepel (HAMAR 7.). Kajali Klára könyvei közül Debreceni Ember Pál művén kívül még két kötetet ismerünk. Az *Ébressző kakasszó* Petrőczy Kata Szidónia második lányának, Pekry Katának ajándéka (BELICZAY ÉK 147., SEGESVÁRY 53.), amelyet a példányban olvasható bejegyzés bizonyít. Beliczay Angéla Kajali Klára könyvtárával kapcsolatban tévesen állapítja meg, hogy a család könyvgyűjteményében ma már csak egy olyan mű található (Debreceni Ember Pál munkája), amelyben Kajali Klára possessor-bejegyzése szerepel (BELICZAY KK 196.). Pápai Páriz *Pax corporis*ának példányában olvasható Ráday Pál feleségének tulajdonosi bejegyzése (e kötet és az *Ébressző kakasszó* leírását lásd a VI. részben). A hosszú ideig Losoncon lelkészkedő Debreceni Ember Pált és a Ráday családot baráti kapcsolat fűzte össze, *Garizim és Ébal* című munkáját (lásd következő tételt) Pál apjának, Gáspárnak ajánlotta (SEGESVÁRY 52.), a *Szent Sikelust* Makkai László feltételezése szerint szintén a szerző küldte meg Kajali Klárának (MAKKAI 118.). A leírt kötetet Prinz Mátyás kötötte be 1754-ben Ráday Gedeon számára, erről tanúskodik fennmaradt számlája (eredeti: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz).

(124) 5. Debreceni Ember Pál: *Garizim és Ébal*, Kolozsváratt 1702.

DEBRECENI EMBER PÁL

Garizim és Ébal. Mellyeknek egyikén áldást és szeretetet, a' másokra átkot és gyűlölséget parancsolt Isten.... írta, prédikálotta,... ki-adta Debreceni Ember Pál,.. Kolozsvár, 1702, Misztótfalusi Kis Miklós, in 8°. - Jelzet: RMK 1,158; RMK I. 1650., HAMAR 3., REK [4.]

A címdoldalon Ráday Pál tulajdonosi bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A kötetet Ráday örökölte apjától, akit maga a szerző ajándékozott meg vele (SEGESVÁRY 52.). Debreceni Ember Pál ajánló sorai Ráday Gáspárnak a könyv előtáblája tükrén olvashatók: „Nemzetes Rádai Gaspár Uram[na]k Titul. cum o[mn]i honori bizodalmas nagy joakaro Uram[na]k ő k[e]g[y]e]lm[e]n[e]k küldöm be[csülé]sül... D[ebreceni] E[mber] P[ál].” Ráday Gáspár ajándékozó bejegyzése is szerepel ugyanitt: „Perillustris ac Generosus d[omi]n[u]s Paulus Ráday eti am.usurpabit”. Debreceni Ember Pál Ráday Pálnak jó barátja volt, de a kötetet mégsem neki küldte, mint ahogy Makkai László állítja (MAKKAI 118.), hanem a bejegyzés tanúsága szerint édesapjának. Segesváry munkájában egy helyen (SEGESVÁRY 61.) a Garizim és Ébal tulajdonosaként — tévesen — Ráday András szerepel. Az idősebb Ráday András Pál nagyapja, az ifjabb nagybátyja volt (NAGY Iván 9. 550–551.). Ezt Segesváry is említi (SEGESVÁRY 25.), és azt is, hogy Debreceni Ember Pál műve Ráday Pál édesapjáé volt (SEGESVÁRY 52.), tehát a kötet kézbevétele után írt róla. Ráday András tulajdonosi bejegyzés nem olvasható a könyvben, a téves adat elírás következménye lehet. Debreceni Ember Pál munkája szerepel Hamar István professzor egyik katalógusában és Ráday Eszter könyvjegyzékében is. Feltehetőleg Teleki Lászlóné saját gyűjtéséről van szó. A Garizim és Ébal még két példányban megtalálható a gyűjtemény anyagában az RMK 1, 158–2, és az RMK 1,158–3 jelzeteken, a könyvtár későbbi beszerzéseként.

(125) 6. Pápai Páriz Ferencz: *Pax aulae, Kolozsváratt 1696.*

PÁPAI PÁRIZ Ferenc

Pax aulae az-az: Böls Salomon egynéhány válogatott regulainak röviden való elő-adása,... Rész szerint francziai nyelven való írásból, rész szerint pedig másunnan szedegettettek és magyar nyelven ki-adattattak Pápai Pariz Ferencz... által. Kolozsvár, 1696, Misztótfalusi Kis Miklós, in 12°. - Jelzet: RMK 1,133; RMK I. 1488., HAMAR 10., REK [10.]

A címdoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris P[auli] Ráday m[anu] p[ropr]i[a]”. Hamar István professzor egyik könyvjegyzékében is olvasható Pápai Páriz e munkája, ugyan a kiadási év — nyomdahiba következtében — 1669. A mű szerepel a Ráday Eszter könyveiről írott katalógusban is (REK). Nem kizárt, hogy Pálnak két példányban is megvolt ez a munka, amelyek közül az egyik Eszteré lett, de lehet, hogy Telekiné nem édesapja kötetét vitte magával Erdélybe más magyar könyvekhez hasonlóan (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.), hanem Ráday Eszter

saját gyűjtéséről van szó. A Pax aulae még két példányban megtalálható a könyvtár régi könyvanyagában (RMK 1,133–2 és az RMK 1,133–3 jelzeten).

(126) 7. *Pápai Páriz Ferencz: Pax sepulcri, Koloz[s]váratt, 1698.*

PÁPAI PÁRIZ Ferenc

Pax sepulcri Az-az: Idvességes és igen szükséges elmélkedés arról, miképen kellessék embernek mind keresztyénül élni, mind pedig idvességesen meghalni. Német írásból szedegettetett és...hordozható formába szorított, ...magyar keresztyének számára Papai Pariz Ferencz, ...által. Kolozsvár, 1698, Misztótfalusi Kis Miklós, in 12°. - Jelzet: RMK 1,139; RMK I. 1526., HAMAR 10., REK [10.], MK 31.

A kötet címdalán Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropri]a”. Pápai Páriz munkája szerepel Ráday magyar könyvekről írott lajstromában (lásd még a III. rész 31. tételét) és Hamar István professzor említi egyik katalógusában. Ráday Eszter könyvjegyzéke is tartalmazza ezt a tételt. Könyve vagy saját gyűjtés, vagy édesapja könyvtárának duplumpéldánya lehetett. A Pax Sepulcri 3. kiadása, amely nyolcadrét alakban jelent meg (Kolozsvár, 1776., PETRIK III. 45.), két példányban is megtalálható a könyvtár anyagában a 0, 5179 és az 1–19113 RMK jelzeteken.

(127) 8. *Petróczi Kata Szydonia: Jo illattal füstölgő igaz Szív, 1708. b. n.*

PETRÓCZI Kata Szidónia (Petróczi)

Jó illattal füstölgő igaz szív, melyet a' világ szeretetiben szunnyadozó szíveknek fel-serkentésekre, Arnd Jánosnak... az igaz keresztyéniségről német nyelven ki-adott könyvéből válogatott-ki, és tizenkét részekbe foglalván, azokban való imádságokkal együtt magyar nyelvre fordított, ... maga költségével ki-is nyomtatott gróf Petróczi Kata Szydonia. [Lőcse], 1708, [Brewer örökösök], in 8°. - Jelzet: RMK 1,174; RMK I. 1747., HAMAR 11.

A címdalán Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libr[is] Pauli Ráday”. A kötéstáblán aranyozott betűkkel: „PETROTZI KATA. SZYDONIA. JO ILLATU. IGAZ SZIV.” A munka Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában is szerepel. A kötet, hasonlóan Kajali Klára könyvéhez, az *Ébresztő kakasszóhoz*, a lőcsei nyomdában készült, a két kiadvány tipográfiai díszai azonosak (BELICZAY ÉK 151.). Ez utóbbi kötet leírását lásd a VI. részben.

(128) 9. Tolnai István: *Lelki Kalauz, Kolozsvaratt 1679.*

TOLNAI F. István

Igaz keresztyéni és apostoli tudomány s' vallás utára vezető és az el-tévelyedésről jó utban hozó kalauz... Tolnai F. István... által. Kolozsvár, 1679, Veresegyházi Szenteyel Mihály, in 8°. - Jelzet: RMK 1,108; RMK I. 1236., HAMAR 13., REK [13.], MK 15.

A címoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris P[auli] Ráday m[anu] p[ropria]”. Valószínűleg ez az a példány, amely Ráday magyar könyvekről készült lajstromában is szerepel (lásd még a III. rész 15. tételét). Ráday Eszter könyvjegyzékében is szerepel Tolnai F. István műve. A munka még megtalálható a Ráday Könyvtárban az RMK 1,108–2, RMK 1,108–3, és az RMK 1,108–4 jelzeteken. A Kalauzt említi Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában.

Vége sógorának Darvas Jánosnak a kézjegyével:

(129) 10. *A' megh-tert bünösnek a' Lelki-hartzban valo baivivasarol irt könyvnek első része, Cassa 1659.*

CZEGLÉDI István

A' megh-tert bünösnek a' lelki-hartzban valo bai-vivasarol irt könyvnek első része, mely vagy az idvességnek fundamentuma, s' annak eszközei felöl. A. C. K. H. G. L. T. C. I. A. Kassa, 1659, Severinus Marcus, in 8°. - Jelzet: RMK 1,78; RMK I. 942., HAMAR 2.

A címoldalon Ráday nagybátyjának, Darvas Jánosnak possessor-bejegyzése olvasható: „Joannis Darvas”. Az ugyanitt található többi bejegyzést vastagon áthúzták, olvashatatlan. Segesváry munkája alapján (SEGESVÁRY 43., 61.) már utaltam arra, hogy Ráday Pál könyvei között vannak olyan kötetek, amelyeket apjától, apósától és nagybátyjától, Darvas Jánostól örökölt, ilyen a leírt mű is. A kötet szerepel Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában, amelyet a Ráday Könyvtár magyar könyveiről készített. Czeglédi munkájából található még egy példány az RMK 1,78–2 jelzeten.

III.
„Lajstroma az Könyveimnek.
Magyar Könyvek(ne)k Lajstroma és ára”
1727–1730²⁹³

(130) *Bányás czákany 2 (fl.)*

MATKÓ István (Vásárhelyi Matkó)

X, ut tök, könyvnek el-tépeése avagy banyasz csakany... Sárospatak, 1668, Rosnyai János, in 4°. - Jelzet: RMK 1,91; RMK I. 1072., HAMAR 7., REK [14.]

A fenti köteten kívül még három példány található a Ráday Könyvtár anyagában Matkó művéből (az RMK 1,91–2, RMK 1,91–3, és az RMK 1,91–4 jelzeteken, az utolsó két kötet csonka, és valamennyi gyűjtemény későbbi beszerzése). A leírt példány tulajdonosi bejegyzései a címoldalon: „Stephani Szakach 1744”. (Más tintával): „Liber Ref(?) Coll. S[áros]Patak Ab a[nn]o 1786.” Az előzők hátoldalán a következő szöveg olvasható: „Széles András ref. Pap könyvei közöl vette Barkaszón Bereg v[ár]megyében Döbrentei Gábor m[anu] p[ropr]ia Aug. 17 d[ie] 1846.” Az első possessor feltehetően azonos Széles András tanárral, református lelkésszel (1773–1842) (SZINNYEI 13. 636–637. col.). A másik bejegyzés minden bizonnyal Döbrentei Gábor íróé, szerkesztőé, műfordítóé, a Magyar Tudományos Akadémia tagjáé (1785–1851) (SZINNYEI 2. 1034–1044. col., ÚMIL 1–462.). Lásd még a MK 8. tételét. Matkó István munkája szerepel Hamar István professzor egyik katalógusában is. Segesváry említi Ráday Pál könyvtára állományának elemzésekor, hogy Matkó István művei megvoltak tékájában (SEGESVÁRY 57., lásd még a MK 18., 32., 39. tételét). A Bányászcsákány Ráday Eszter katalógusában is szerepel, ezért elképzelhető, hogy Telekiné a szülei halála utáni osztzkodás alkalmával, a magyar nyelvű könyvek többségével együtt magával vitte Erdélybe (Ráday cs.l. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.).

²⁹³ Mai lelőhely: Ráday Gyűjtemény, Ráday család Lt., Könyvtári iratok, 219–220. doboz (régij jelzet: 226. cs.)

(131) *Magyar Theologia 3 (fl.)*

ÁCS Mihály, ifj.

Az Ur Jézus nevében! Magyar theologia, avagy az igaz és idvességes hitről való keresztyeni tudomány... mely... König Fridericus Janos positiva theológiája szerint magyar nyelven el-készítettett,... kiadattatott Aachs Mihaly... által. [Bártfa], 1709, Thomas Scholtz, in 12°. - RMK I. 1757.

A munkából ma már nem található példány a Ráday Könyvtárban, és Ács Mihály műve Ráday Eszter könyvei között sem szerepel.

(132) *Magyar Catechesatio 4 (fl.)*

Catechismus, az az, a' keresztyeni vallásnak es hitnek rövid kérdésekben és feleletekben foglaltatott... summája, avagy veleje... Nagyváradi, 1651, Szenci Kertész Ábrahám, in 12°. - Jelzet: RMK 1,62; RMK I. 851., RMNy 2402., HAMAR 2., PRUZSINSZKY-HAMAR 83.

A tétel nem azonosítható egyértelműen. A leírt munka a Ráday Könyvtár régi magyar nyelvű anyagáról Hamar István teológiai professzor által készített, és nyomtatásban közreadott katalógusokban szerepel. E tételhez kapcsolódó munka lehet még: Pósházi: Igazság istája... (RMK I. 1096., HAMAR 11.), lásd a VI. részt.

(133) *Noe Barkaja 3 (fl.)*

SÁRPATAKI NAGY Mihály (Sárospataki N. Mihály)

Noe barkaja az az, az Atya, Fiu és Szent Lélek egy örökké való Istennek üdvösséges isméreti... Kolozsvár, 1681, Veresegyházi Szentyel Mihály, in 4°. - Jelzet: RMK 2, 56; RMK I. 1264., CSIKÓS 68., HAMAR 11., REK [12.]

Az RMK 2,56 jelzeten található példányt — bár tulajdonosi bejegyzése nem szerepel benne — Ráday Gedeon számára vásárolta Bethlen Kata (SEGESVÁRY 71.), és Prinz Mátyás kötötte be 1754-ben (Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz). Az RMK 2,56–2 jelzetű könyv a gyűjtemény későbbi beszerzése. A művet Hamar István professzor is említi egyik nyomtatott katalógusában. A jegyzékben — tévesen — a szerző keresztnévként István olvasható Mihály helyett. Ráday Pál példánya ma a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium tulajdona. (Lásd még a IV. részben.) A kötet címlapján Ráday Pál autográf bejegyzése olvasható: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A munka Ráday Eszter révén került Erdélybe (Ráday cs.lt. C/64.

Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.) és biztosan ez a példány szerepel a könyveiről 1757-ben készült jegyzékben is. Lásd még a VI. részben Félégyházi Tamás munkáját.

(134) *Idvesség kapuja 3 (fl.)*

NÓGRÁDI Mátyás

Idvösség kapuja, söt a' meny-ország csalthatlan uta;...mellyet ...angliai nyelven ki-bocsátott, rész-szerint, Hildersam...magyar nyelvre fordított,...ki-bocsátott, Nogradi Matyas. Kolozsvár, 1672, Veregyházi Szentyel Mihály, in 4°. - Jelzet: RMK 2,50; RMK I.1133., HAMAR 9., REK [9.]

A példányban nem szerepel a Rádayak tulajdonosi mivoltára utaló bejegyzés, egy másik possessor neve viszont olvasható a könyv címlapján: „Josephi S. Makfalvi m[anu] p[ropria]”. Hamar István egyik jegyzékében említi a művet. Nógrádi munkája szerepel Ráday Eszter könyveinek katalógusában lehet, hogy Teleki Lászlóné kötete azonos Ráday Páléval.

(135) *Válság titka 3 (fl.)*

GELEJI KATONA István

A Válság titka (-második volumenje,-harmadik volumenje) az az: Az az örök igenek, a megváltó Messiás Christus Jesusnak... megtestesülése...Nagyvárad, 1645 (1647, 1649), Szenci Kertész Ábrahám, in 4°. - Jelzet: RMK 2,37, RMK 2,38, RMK 2,39; RMK I. 779., 799., 826., RMNy 2124., 2197., 2298., NÄGLER 259., 266., MONOK 52., REK [5.], HAMAR 6.

A Válság titka második és harmadik volumenje (Nagyvárad, 1647, 1649) megtalálható a Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben (REK [5.]), az utóbbi kötet, amely bizonyíthatóan Ráday Pál tulajdona volt (CSIKÓS 67.), ma Teleki Domokos adományából a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban található (CSIKÓS 67.). A példány leírását lásd a IV. részben. Geleji Katona munkájának második és harmadik volumenje szerepel Hamar István professzor egyik katalógusában is, feltehetően a gyűjteményben ma is meglévő valamelyik könyv alapján készült a leírás. A könyvtárban mindhárom kötetből az említetteken kívül található még egy példány (RMK 2,37–2, címlap hiányzik, 2,38–2, címlap hiányzik, RMK 2, 39–2). Az RMK 2,37 jelzetű könyv vége hiányzik. A 2,39 jelzetű könyv címlapján tulajdonosi bejegyzés olvasható: „Makfalvi S. Josef”. A 2,38 jelzetű példány címlapján „A Budapesti Ev. Ref. Főiskola Könyvtára” és a „Dunamelléki Ref. Egyházkerület

Ráday-Könyvtár” pecsétetek szerepelnek. Az utolsó nyomtatott oldal hátlapján a következő kéziratos bejegyzés szerepel: „Nincsen soha rosszabb el fordul-
 tabb Resp[ublica] mint a’ melyben erőszakot szenved az Igazság. vid[e]
 pag[ina] 214. Psal[mus] 27.v.9. Ne hadgy el engemet én idvességem Istene.
 vide pag[ina] 531. Ha az I[ste]nt el hadgyátok eöis el hágy titeket. Mondgy
 igazat s bé tőrik á fejed. vid[e] p[agina] 231. Az aranyon nem fog á rozsdá.
 vid[e] pag[ina] 263. Malum consiliu[m] consultori pessimum 303. Stulti dum
 vitant vitia in contraria currunt 304. Az aranyon nem fog á rozsdá. vid[e]
 pag[ina] 263. A’ Magistratushoz a’ többek között két jóságok kívántatn[ak],
 ugymint az eszesség és az erősség vid[e] pag[ina] 333. Qualis Rex talis Grex,
 si bene vult rex bene vult grex. 350–351. Per quid quis peccat per eadem
 punitur et ipse. 385. Legem qua[m] sanxeris ipsemet servato, vide Zalenci
 exemplum memorabile. Pag[ina] 400. Amiképpen semmi nincsen ártalmasabb
 á bűnnél ugy semmi nincsen hasznosabb az igazságnál. pag[ina] 764–765.
 Szokott köz mondások á magyarokn[ak] kezes fizess. 973. A’ Reformat[us]
 doktoroknak igaz hivataljukrol. 1031. [a lap szélén]: Ha I[ste]n velünk kicsoda
 ellenünk. vid[e] 529.”

(136) S. Janos jelenési 1 (fl.) 50 (dénár)

MELIUS JUHÁSZ Péter

Az Szent Iánosnac tött ielenesnec igaz es iras szerint valo magyarazasa
 predikatioc szerint, á iambor bölcz es tudos emberec irasabol szereztetet.
 Melius Peter által...Nagyvárad, 1568, [Rudolph Hoffhalter], in 4°. - Jelzet:
 RMK 2,4–2; RMK I. 69., RMNy 259., HAMAR 8.- Koll. 1.

MELIUS JUHÁSZ Péter

Válogatot praedikatioc a prophetac es apostoloc irassabol mind egesz
 esztendő által valo fő innepekre, es minden felé szükséges dolgokrol es
 artikulusokrol a regi es mastani doctoroknac magyarazasoc sze-
 rint...Debrecen, 1563, Török Mihály, in 4°. - Jelzet: RMK 2,4–2; RMK I. 54.,
 RMNy 196., HAMAR 8. - Koll. 2.

MELIUS JUHÁSZ Péter

A Debrecembe öszve gyült keresztien praedikatoroknac igaz es szent irás
 szerint valo vallásoc. Debrecen, [1567], Török Mihály, in 4°. - Jelzet: RMK
 2,4–2; RMK I. 60., RMNy 229., HAMAR 8., PRUZSINSZKY-HAMAR 80. -
 Koll. 3.

Méliusz e három, ma kolligátumként a gyűjteményben található műve szerepel Segesváry munkájában (SEGESVÁRY 109.). A két prédikációskötet, és az 1567. évi debreceni zsinat (HORVÁTH 1953. 288.) dokumentuma a szerző szerint talán Ráday Gedeon beszerzése, és Gazur Sámuel selmecbányai gimnáziumi rektortól vette őket (SEGESVÁRY 97–98.), de erre nincs megbízható adat. A Ráday család törzssanyagában nem található Méliusznak több munkája, így a Jelenések Könyvéről szóló prédikációgyűjteménynek az említetten kívül másik példánya sem. Hamar István professzor katalógusaiban is olvashatók Méliusz e munkái. Egyik jegyzékében szerepel a debreceni püspök mindhárom műve, de csak az első kettő esetében jelzi kolligátum mivoltukat, de a zsinati végzésekről szóló könyv az általa készített másik összeírásban is olvasható. Ráday Eszter katalógusában is csak a Jób Könyvének fordítása szerepel (Várad, 1565., negyedréti alakban, RMK I.58., REK [6.,9.]). Ráday Pál prédikációskötetéről ma már nem tudni, hol található.

(137) Papisták ujsága 1 (fl.) 50 (dénár)

KOMÁROMI CSIPKÉS György

Papistasag ujsaga... Kolozsvar, [1671], Veresegyházi Szentyel Mihály, in 8°. - Jelzet: RMK 1,96; RMK I. 1115., CSIKÓS 67., REK [7.], HAMAR 2.

Annak a kötetnek címlapján, amely ma a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium tulajdona, Ráday Pál possessor-bejegyzésén kívül („Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”) leányának, Eszternek is olvasható autográf bejegyzése: „Ráday Eszter m[anu] p[ropria]”. Ez a példány szerepel a Ráday Eszter könyveiről készített katalógusban is. A kötet leírását lásd még a Csikós Júlia által közölt kötetek között (IV. rész). A Ráday Könyvtár régi könyvanyagában az említetten kívül még az RMK 1,96–2 jelzeten található Komáromi Csipkés György munkájából példány. Mindkettő a gyűjtemény későbbi beszerzése, az utóbbi kötet csonka, címlapja hiányzik. A leírt példány tulajdonosi bejegyzései az előzők hátoldalán szerepelnek, (áthúзва): „Széles Andrásé 1825”. „Döbrentei Gábor vette meg 1846”. A possessorokra vonatkozóan lásd a MK 1. tételét. A mű szerepel Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában is.

(138) *Kegyessegnek nagy titka 1 (fl.) 75 (dénár)*

HEGYESI István

Kegyessegnek nagy titka, a' menybéli amaz három tanubizansagoknak, Atyanak, Fiunak, Szent Leleknek egy örök istenségéről. Mellyet ...eggyügyökképpen-kibocsátott B.J. H.I. Kolozsvár, 1686, Némethi Mihály, in 8°. - Jelzet: RMK 1,122; RMK I. 1352, CSIKÓS 68. REK [5., 7.], HAMAR 4.

Ráday Pál példányának címlapján — amely Szathmári Paksi Mihály beszerzése (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2—1. 741. sz. és SEGESVÁRY 47.) és ma a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban található — szerepel tulajdonosi bejegyzése: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben is biztosan ez a példány található, hiszen Hegyesi műve nyilván Telekiné révén került Erdélybe, amelyet dédunokája (NAGY Iván 11. 96. p), Teleki Domokos adományozott a székelyföldi iskolának (CSIKÓS 67.). (A kötetet lásd még a IV. részben is a Csikós Júlia által közölt könyvek között.) Ma Hegyesi István munkájából a már említetten kívül még egy példány (RMK 1,122—2, címlapja hiányzik) van a Ráday Könyvtár tulajdonában. Mindkét kötet a gyűjtemény későbbi beszerzése. Feltehetően ez utóbbiak valamelyike szerepel Hamar István professzor egyik katalógusában is. A leírt könyv címlapján „A Budapesti Ev. Ref. Főiskola Könyvtára” és „Ráday Könyvtár” pecsételtől nem teljesen kivethető az egykori possessor neve: „Szentpéteri...(?)”. Segesváry könyvében Hegyesi István művének impresszumadatai helyett — tévesen — Félegyházi Tamás: Az keresztényi igaz hitnek részéről való tanítás című munkája szerepel (SEGESVÁRY 62.). Ez utóbbi kiadvány is megvolt Ráday Pálnak, leírását lásd a VI. részben.

(139) *Az országok romlása 1 (fl.) 50 (dénár)*

CZEGLÉDI István

Az országok romlasarul irot könyvnek első része. Mellyet...irt A.C.H.K.G.L.T.C.I. Kassa, 1659, Severinus Marcus, in 8°. - Jelzet: RMK 1, 77; RMK I. 941., REK [2.], CSIKÓS 67. HAMAR 2.

Abban a kötetben, amely a Székely Mikó Kollégium könyvtárát gazdagítja, olvasható Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése: „Ex libris Pauli Ráday”. Biztosra vehető, hogy a Ráday Eszter jegyzékében említett példány található ma Sepsiszentgyörgyön A Ráday Könyvtárban található példányban Ráday Pál nagybátyjának, Darvas Jánosnak possessor-bejegyzése olvasható a címlap-

dalon és az utolsó nyomtatott oldalon a mű befejezése után: „Joannis Darvas 1693”. E kötet szerepel Hamar István nyomtatott katalógusában, és Segesváry is említi Ráday Pál azon könyvei között, amelyet rokonaitól örökölt (SEGESVÁRY 43., 61.). Úgy látszik, hogy a református lelkész, egyházi író munkája két példányban is megvolt Rádaynak. Pál magyar könyveiről készített katalógusának eme tétele feltehetőleg a ma Erdélyben található kötetet takarja, ugyanis az összeírásban az egyes címek mellett a könyvek ára is szerepel. (Vételről van szó.) Czeglédi munkájának leírását lásd még a IV. részben, a Csikós Júlia által azonosított kötetek között is. Darvas János példányának leírását lásd a VI. részben.

(140) *Üstök vonyás 1 (fl.)*

CZEGLÉDI István

Siralmas szarándoki járásból, csak nem régen haza érkezett Malach doctornak Néhai napkor el-hagyot, s' kicsinységében vele egygyüt oskoláztatott, Melach tudos Baráttyaival valo Pajtársi Szo Beszede. Melyben, feje hajtogatásával sápit azon; hogy az ü tölle ö időben el-butsuzott, fényes hirt viselő szíves Jonathánnya; csekély elmét kezdet viselni; egy Calvinistának, a' Nagy-Penteki ostorozás felől valo Castigalasban. Sárospatak, 1659, Rozsnyai János, in 8° – RMK I. 946. Sándor István Magyar könyvesház 40. oldalán ezen munkát külön is fölhozza «Két Catholicus közt való üstök vonás»

(141) *Fel keresztyen 1 (fl.)*

KÖLESÉRI Sámuel

Szent iras ramaiaara vonatott fel-keresztyen, avagy igaz vallas színes vallójanak proba-köve;...mellyet, rész szerint anglus authorokból, rész szerint maga elmélkedésiből, öszve szedegetvén,...kibocsátott Köleseri Samuel,...Debrecen, 1677, Rosnyai János, in 8°. - Jelzet: RMK 1,102; RMK I.1209., HAMAR 7., REK [7.]- Koll. 1.

Köleséri Sámuel munkáját, amely a kolligátumkötet első darabjaként jelent meg, Ráday Eszter jegyzéke is tartalmazza. Feltehetően ez volt Ráday Pál példánya. A Ráday Gyűjteményben található könyvben e munka címlapja hiányzik, kézzel írott címoldallal egészítették ki. Köleséri Sámuel műve szerepel Hamar István professzor katalógusában is, hogy a leírt példányról van-e szó, nem dönthető el, mert a jegyzékben nem jelezte a kolligátumkötet tényét, mint más tételek esetében.

KÖLESÉRI Sámuel

Keserü-edes; avagy olly idvességes elmélkedés, melyben a' külső és belső emberre nevezé különböző gyümölcsei le-rajszoltatnak, es megmutattatik: hogy jóllehet a' világi nyomorúságok a' testnek kárára s' fogyatására vadnak; de a' léleknek igen nagy hasznára. Mellyet...prédikállott;...ki-bocsátott Köleseri Samuel,...Debrecen, 1677, Rosnyai János, in 8°. - Jelzet: RMK 1,102; RMK I. 1210.- Koll. 2.

(142) *Ajakak tulkai 1 (fl.)*

SZATHMÁRI PAP János

Kegyes ajakak áldozó tulkai, és azok meg-áldozásának igaz tudománya. Mellyet...öszve szedegettetett,...írás által közönségessé tölt Szakmári Pap János,... Kolozsvár, 1707, Telegdi Pap Sámuel, in 8°. - Jelzet: RMK 1,277; RMK I. 1727. REK [12.]

A Ráday Könyvtár példánya későbbi beszerzés, több helyen olvasható, a címoldalon és az előzéken is a „Nagykőrösi Református Egyház Lelkészi Hivatala 1545” pecsét, a címoldalon ezen kívül a „N[agy]kőrösi Főgymnasium Könyvtára” is szerepel. Az előzék hátoldalának possessor-bejegyzése: „G[róf] Toldalagi Katájé”. Az előtábla tükrén is kézírásos bejegyzés olvasható: „1761 dije 6 Marti kötetem be Ezen szent könyvet kegyes Emlekezetü Autornak boldog hír[e]nek fen maradasert Es lelkem idvesegert törekedő serinysegre valo fel serkentesejert Uram könyörgésnek lelke legy segicsegül Agy Eröt az lelki Elmelkedesre halgas meg kegyelmesen Amen. Amen”. A mű megvolt Ráday Eszternek, feltételezhető, hogy Teleki Lászlóné könyve azonos Ráday Pál kötetével.

(143) *Az Ur vacsorajarol valo tracta 1 (fl.)*

PATHAI István

Az sacramentumokrol közönségessen, es kiváltképpen az Ur vacsorajarol valo könyvetske...Masodszori nyomtatás. Gyulafehérvár, 1643, s. principis, in 8°. - Jelzet: RMK 1,49; RMK I. 740.,RMNy 1998.,HAMAR 10., REK [11.] MONOK 191.

Feltehetően a leírt példány szerepel Hamar István professzor egyik katalógusában is A munka könyvjegyzékének tanúsága szerint Ráday Eszter-

nek is megvolt. Első kiadásai (S.I., 1592., RMK I. 266., RMNy 705. és S.I., 1593., RMK I.276., RMNy 731.) szintén nyolcadrét alakban jelentek meg.

(144) *Jo utban hozó kalauz 2 (fl.)*

TOLNAI F. István

Igaz keresztyéni és apostoli tudomány s' vallás utára vezető és az el-
tévelyedésről jó utban hozó kalauz.... Tolnai F. István... által. Kolozsvár,
1679, Veresegyházi Szentyel Mihály, in 8°. - Jelzet: RMK 1,108; RMK I.
1236., GORZÓ 165., HAMAR 13., REK [13.]

Ráday Pál példánya ma is a Ráday Könyvtár tulajdona, a kötet címol-
dalán possessor-bejegyzése szerepel: „Ex libris P[auli] Ráday m[anu] p[ro]pria”. (Lásd még a II. rész. 9. tétel, Gorzó Gellért által azonosított
könyvek). A kötet Hamar István professzor egyik katalógusában is szerepel.
Tolnai Kalauza Ráday Eszternek is megvolt, lehet, hogy a szülők halála után
történt osztozkodás alkalmával (Ráday cs.l. C/64. Általános gazdasági iratok.
Pécel, 196. sz.) éppen ezért nem vitte magával édesapja könyvét, vagy pedig
Pálnak két példány is volt belőle. A munka még megtalálható a könyvtárban
az RMK 1,108–2, RMK 1,108–3, és az RMK 1,108–4 jelzeteken.

(145) *Enekek enekéről való magyarázat 1 (fl.) 70 (dénár)*

DEODATUS, Johannes; DEBRECENI KALOCSA János (transl.)

Isten ajandekaval való kereskedes avagy Enekek enekenek magyarázattya, az
Urtul adatott ajándéknak mértéke szerént... magyarra fordítottatott,... meg-
bővítettett Debreczeni K. Janos... által. Debrecen, 1693, Kassai Pál, in 8°. -
Jelzet: RMK 1,129–2; RMK I. 1435., CSIKÓS 68., REK [3.]

A ma a Székely Mikó Kollégiumban található kötetben Ráday Pál
tulajdonosi bejegyzése olvasható: „Ex libris P[auli] Ráday m[anu] p[ro]pria”.
(Lásd még a IV. részben, a Csikós Júlia által közölt könyveket.) Minden bi-
zonnyal Debreceni Kalocsa munkájának ez a példánya található a Ráday Esz-
ter könyveiről készült jegyzékben is. E műből kettő volt eredetileg a Ráday
Gyűjtemény tulajdonában (RMK 1,129 és RMK 1,129–2), de ma már csak az
említett kötet található a könyvtár régi könyvállományában. A könyv a gyűj-
temény későbbi beszerzése: „Halasi Iskoláé” (kézírásos bejegyzés), „Kun
halas[i] Ref[ormátus] Gy[mnasium] Könyv[tára]” (pecsét). A könyv a gyűjte-
mény későbbi beszerzése: „Halasi Iskoláé” (kézírásos bejegyzés), „Kun ha-
las[i] Ref[ormátus] Gy[mnasium] Könyv[tára]” (pecsét).

(146) *Abdias látása 1 (fl.)*

CSÚZI CSEH Jakab

Edom ostora avagy Abdiás profeta látásának egynéhány elmelkedésekben foglaltatott világos magyarázattya mellyet... hirdetett... ki-is bocsátott, Csuzi C. Jakab... Debrecen, 1682, Rosnyai János, in 8°. -Jelzet: RMK 1,112; RMK I. 1274., KT 4., HAMAR 2.

A Ráday Könyvtárban található példányban Pál nagybátyjának, Darvas Jánosnak tulajdonosi bejegyzése szerepel: „Joannis Darvas m[anu] p[ro]pria”. Segesváry is említi ezt a művet az öröklött és a kölcsönzött könyvek között (SEGESVÁRY 61., 286., 299. A kölcsönzésekről készült két lista eredeti kézírata megtalálható: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó). A Ráday család könyveiről fennmaradt katalógustörödék (Decreta constitutiones... Nagyszombat, 1584., e katalógus V. része) is tartalmazza Csúzi Cseh Jakab munkáját (lásd még a KT 4. tételét). Az Edom ostora szerepel Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában is. Lehet, hogy Pál még egy példányban beszerezte Csúzi Cseh Jakab munkáját, ez ma már nem található meg az állományban.

(147) *Elő kenyér 60 (dénár)*

MATKÓ István (Vásárhelyi Matkó) (transl.)

Kegyes lelkeket idvességre tápláló mennyei élő kenyér avagy az Ur vacsorájával jól élőknek, a' Jesus Christus szent Testével és Vérével való igaz közösüléseknek sz. irás szerint való jó módgya és rendes úttya; mellyet ...fordított,...K. Vasarhelyi Matko Istvan,... Kolozsvár, 1691, Veresegyházi István, in 12°. - RMK I. 1407.,

Segesváry könyvében megemlíti, hogy Matkó István művei megvoltak Rádaynak (SEGESVÁRY 57., lásd még a MK 1.,32., 39. tételét). A Ráday Gyűjtemény anyagában ma már nem található példány belőle, Ráday Eszter katalógusában sem szerepel a munka.

(148) *Hittől szakadásnak meg orvoslása 75 (dénár)*

VEDELIUS, Nicolaus; LASKAI János (transl.)

Hittül-szakadasnak tellyes meg-orvoslása mellyet...harom könyvekben le-írt Vendelius Miklos...És ...deákból magyarrá fordított Laskai Janos. Nagyvá-

rad, 1644, Szenci Kertész Ábrahám, in 12°. - Jelzet: RMK 1,52; RMK I. 764., RMNy 2089., HAMAR 7., REK [8.]

A Ráday Gyűjtemény kötete csonka, címlapja hiányzik. Feltehetően ez a példány szerepel Hamar István katalógusában. A munka Ráday Eszter jegyzékében is olvasható.

(149) Sz. *Historia tanító iskolával 1 (fl.) 50 (dénár)*

MARTONFALVI György; SZILÁGYI Márton (ed.)

Nagy Martonfalvi Györgynek... Szent historiaja... Mellyet... ki-nyomtattatott a' Debreczeni Collegium, és... világra bocsátott, Szilagyi Mar-ton,... Debrecen, 1681, Rosnyai János, in 12°. - Jelzet: RMK 1,110; RMK I. 1256., HAMAR 7., REK [8.]

A Ráday Könyvtár anyagában még egy példány (RMK 1,110–2) talál-ható Martonfalvi művéből. E kötet hiányos, kéziratos címlapja van. Mindkét könyv későbbi beszerzés eredménye, a leírt példányban „Kunszentmiklósi Ref. Gimnázium” pecsét szerepel a kötet címoldalán és az utolsó, nyomtatott oldalon. A Szent historia... Ráday Eszter jegyzékében is szerepel. A tétel alapján Martonfalvi és Csuzi Cseh Jakab művét tartalmazó kolligátumról lehet szó, ilyet nem találtam a gyűjteményben. Hamar István professzor katalógusa is kolligátumként tünteti fel a művet, de a Lelki bölcsességre tanító iskola nem szerepel egyik jegyzékében sem. A katalógustétel megfogalmazásán kívül semmi sem utal arra, hogy egy kötetben volt Pál könyvtárában a Szent histo-ria és a Lelki bölcsességre tanító iskola. Csuzi Cseh Jakab könyve — amely szerepel a Ráday család pár kötetét tartalmazó katalógustöredéken (lásd még az V. rész 6. tételét) — hasonlóan Martonfalvi művéhez, önmagában álló kötetként olvasható Ráday Eszter jegyzékében is:

CSÚZI CSEH Jakab

Lelki bölcsességre tanító iskola. Mellyben az Istenhez való igaz meg-térésnek bölcs tudományát s' idvesseges gyakorlásának rendit és módgyát, világos kérdések s' feleletek által ...ki-adta Csúzi Cseh Jakab,... Debrecen, 1680, Rosnyai János, in 12°. - RMK I. 1242., REK [3.], KT 6.

Teleki Lászlóné példánya feltehetőleg azonos Ráday Pál példányával.

(150) *Romano Categoricalus 1 (fl.)*

CSIBA Márton (Tejfalvi)

Romanocategorus az az, az apostoli vallással ellenkező, minapi, romai-catholicusok, tudományának mutató laistroma. Mellyet...Tey-Falvi Chiba Marton... irt es... hazájának ajánlot. Debrecen, 1637, Fodorik Menyhért, in 12°. - Jelzet: RMK 1,35; RMK I. 667., RMNy 1671., HAMAR 2.

A kötet ma is a Ráday Könyvtár tulajdona. A példányban Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése is szerepel: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia. Csiba Márton műve szerepel Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában és Segesváry állományelemzésében is (SEGESVÁRY 57.).

(151) *Lobogo szövetség Tükörrel együtt 1 (fl.) 50 (dénár)*

SZÖLLÖSI Mihály (Nagyszöllösi)

Az Isten házában meg-gyujtatott, s' másoknak világló, de magát meg-emésztő lobogo szövetség, vagy a' lelki-pásztorságnak tiszta tüköre...mellyet ...anyai nyelven közönségesé tölt Nagy Szöllösi Mihály. ..Kolozsvár, 1676, Veresegyházi Szenteyel Mihály, in 12°. - Jelzet: RMK 1,101; RMK I. 1193., HAMAR 9., PRUZSINSZKY-HAMAR 84.

A Ráday Gyűjtemény példánya szerepel feltehetőleg Hamar István katalógusaiban. A címoldal hátoldalán (verző) olvasható bejegyzés: „In Castello Deregyöviensi Sp[ectabil]is D[omi]ni Francisci Galambos, ad petitionem Facta. Ex dona[tu]one G. D. Samuelis Pap ibi servi possidet A. M. ab A[nn]o 1706. Festo Nativit. Die 27 [decem] Xbris”. E szöveg alatt elmosódott magyar nyelvű bejegyzés: „...(?) hatalmassok... Nagy Urat”.

(152) *Vilagos Tükör 50 (dénár)*

ZILAHY János (id.)

Az igaz vallásnak világos tüköre. Mellyben az calvinista vallásnak tökéletes tiszta igassága, és igaz fundamentomos régisége, minden jó lelki-isméretű embereknek szemek eleiben tétetetik. Mellyet...bizonyít...Zilahi Janos,...Kolozsvár, 1672, Veresegyházi Szenteyel Mihály, in 8°. - RMK I. 1136., REK [14.]

Zilahi műve szerepel a Ráday Eszter könyveiről készült katalógusban, ez a kötet feltehetően azonos Ráday Pál könyvével. A Ráday Gyűjtemény muzeális anyagában nem található e munkából példány.

(153) *Ördög Zigonnya 40 (dénár)*

SZENTPÉTERI István

Ördög szigonnya... Debrecen, 1699, Vincze György, in 8°. - RMK I. 1538., REK [12.]

A Ráday Könyvtár törzssanyagában nem található példány Szentpéteri művéből, Teleki Lászlóné feltehetőleg magával vitte édesapja könyvét (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.), amely katalógusában is szerepel.

(154) *Haeresiologia 1 (fl.)*

FELVINCZI Sándor (Alexander)

Cum bono Deo, Haeresiologia, id est dissertatio de haeresibus, quas ex Augustino, Lamberto Danaeo, Eusebio, Ruffino, Socrate, Theodorito, Sozomeno, Evagrio, Cluvero, Sulpicio Severo, Georgio Hornio aliisque historiarum...scriptoribus...redegit...ac citatis...authoribus receptis (puta Calvino, Szegedino, Amesio, Maresio, Wendelino et aliis) succincte refutavit. Debrecini, 1683, per Stephanum Töltési, in 8°. - Jelzet: RMK 1, 230; RMK II. 1518., RÁDAY CAT. 266. p.

Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűivel („G. R.”). E munkából még négy példány található az RMK különgyűjteményben az RMK 1,230-2, RMK 1,230-3, RMK 1,230-4, RMK 1,230-5 jelzeteken. A művet Csorba Dávid azonosította.

(155) *Lelki tudakozás 60 (dénár)*

NÁNÁSI VAS Gábor

Lelki tudakozás melyben, a' kegyes lélek meg-tanulhattya, az Istennek örökké való décretomának némellyeknek el-választásokról, némellyeknek pedig meg-vettetésekről való igasságát... Kolozsvár, 1675, Veresegyházi Szentyel Mihály, in 12°. - RMK I. 1178., REK [9.]

A Ráday Könyvtár állományában nem található meg Nánási Vas Gábor munkája, feltehetőleg a Ráday Eszter jegyzékében szereplő példány azonos Ráday Pál kötetével.

(156) *Confessio Tarczal Tordensis 1 (fl.)*

Compendium doctrinae christianae. Az keresztyeni tudománnak... Rövid Summája, mely a tarczali és tordai gyűlésekben iratott. Sárospatak, 1655, Renius György, in 8°. - Jelzet: RMK 1,69; RMK I. 903., RMK II. 835., RMNy 2604., NÄGLER 319., HAMAR 12., REK [7.]

A Ráday Könyvtár anyagában még egy példány található az RMK 1,69–2 jelzeten, amely későbbi beszerzés eredménye. A munka szerepel Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában és a Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben.

(157) *Confessio Helvetica 1 (fl.)*

BULLINGERUS, Henricus; SZENCI CSENE Péter (transl.)

Confessio et expositio fidei Christianae, az az az keresztyeni igaz hitről való vallás-tétel. Mellyet elsőben Helvetiában irtanak és bé-vötenek...Kolozsvár, 1679, Veresegyházi Szentyel Mihály, in 8°. - Jelzet: RMK 1,106; HAMAR 12., RMK I. 1232.

A kötetben Ráday Pál possessor-bejegyzése szerepel: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia.” A Ráday Pál kölcsönzéseiről fennmaradt egyik listán olvasható a következő tétel: „Hitünk le írása Szemeréné Asszonytól” (eredeti kézirat: Ráday cs. lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó. Közl: SEGESVÁRY 286.). Segesváry e feljegyzést a leírásban szereplő Második Helvét Hitvallás e példányával azonosítja (SEGESVÁRY 298.). A Ráday Könyvtár régi könyvállományában ebből a kiadásból még két példány található (RMK 1,106–2, RMK 1,106–3). A mű első kiadása: Debrecen, 1616. (RMK I. 465., RMNy 1109, HAMAR 12., MONOK 166.). További 17. századi kiadások: Oppenheim, 1616. (Jelzet: RMK 1,20; RMK I. 466., RMNy 1115., PRUZSINSZKY-HAMAR 81.), Sárospatak, 1654. (Jelzet: RMK 1,63, RMK 1,63–3 koll. 1., és RMK 1,68; RMK I. 891., RMNy 2549.). Minden említett kiadás nyolcadrét alakban jelent meg. A hitvallás 18. századi kiadásai a könyvtár állományában: Debrecen, 1713. (Jelzet: 1–12178 V, koll. 1.; PETRIK I. 437.), Kolozsvár, 1742. (Jelzet: 1–2380; PETRIK I. 437.) Győr, 1743. (Jelzet: 1–11718,1–12437; PETRIK V. 100.), Kolozsvár, 1755.

(1–3586, 1–12390, 1–12786, 1–12795, 1–12796, 1–17754 RMK, 1–19130 RMK, mindegyik egy kolligátumkötet első darabja; PETRIK I. 437.), Nagyszében, 1782. (Jelzet: 0,2536, koll. 2.; PETRIK I. 437.). Hamar István professzor katalógusaiban is szerepelnek a Második Helvét Hitvallás 17. századi, a gyűjteményben ma is megtalálható kiadásai. Ráday Eszter jegyzékében is szerepel *Helvetica Confessio* című tétel, de impresszumadatok hiányában nem deríthető ki, melyik kiadásról van szó (REK [6.]).

(158) *Dialogus de presbitoria magyar 1 (fl.) 50 (dénár)*

MEDGYESI Pál

Dialogus politico-ecclesiasticus. Az az: Két keresztyén embereknek egymással való beszélgetések... Beszélgetések vagyon egyházi igazgató presbyterekről... Bártfa, 1650, Jakob Klöss, jun., in 4°. - Jelzet: RMK 2, 40–2; RMK I. 831., RMNy 2309., ČAPLOVIČ 203., HAMAR 8., REK [8.], MONOK 53., 56. - Koll. 1.

Medgyesi Pál, a puritánus elveket valló egyházi író munkáját Petki Nagy Sámuel özvegyétől vette meg Rádaynak Szathmári Paksi Mihály (SEGESVÁRY 46.–47., 62., a könyv elküldését dokumentáló levél eredeti kézírata: Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2–1. 741. sz.). Segesváry állományelemzésében említi, hogy Medgyesi művei megvoltak Ráday Pál könyvtárában (SEGESVÁRY 56., lásd még a MK 41. tételét). A *Dialogus*... Ráday Eszter bibliotékájában is megvolt. Medgyesi munkáját Prinz Mátyás bekötötte 1754-ben Ráday Gedeon számára (Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz). A Ráday Könyvtár anyagában az említetten kívül még egy példány található a *Dialogus*... című munkából (RMK 2,40). Feltehetően a leírt kötet szerepel Hamar István professzor katalógusában is, de nem jelzi, hogy kolligátumról van szó, így nem állítható biztosan.

A kolligátumkötet másik darabja szintén Medgyesi munkája:

MEDGYESI Pál

Doce nos orare, quin et praedicare etc. az az, imadkozásra és praedikatioziosra s-tételle, és a'nak megtanulására-való mesterseges tablak... Bártfa, 1650, Jakob Klöss, jun., in 4°. - Jelzet: RMK 2,40–2; RMK I. 832., RMNy 2310., ČAPLOVIČ 204., MONOK 57.- Koll. 2.

(159) *Páx Animae 1 (fl.) 50 (dénár)*

MOLINAEUS, Petrus (de Moulin); PÁPAI PÁRIZ Ferenc (transl.)

Pax animae, az az , a' lelek bekessegeröl, es az elme gyönyörüsegeröl való tracta, francia nyelven irattatott Molinaeus Péter által...Magyarra fordittatott Papai Pariz Ferencz...által... Kolozsvár, 1680, Veresegyházi Szentyel Mihály, in 8°. - RMK I. 1246., REK [10.]

A Ráday Könyvtár régi könyvvállományában e munkából egy későbbi példány található csak (Kolozsvár, 1775., PETRIK II. 769., Jelzet: 0,3023), amely szintén nyolcadrét alakban jelent meg. Feltehetőleg Ráday Eszter példánya azonos a tételben jelzett kötettel.

(160) *Páx Sepulcri 60 (dénár)*

PÁPAI PÁRIZ Ferenc

Pax sepulcri Az-az: Idvességes és igen szükséges elmélkedés arról, miképen kellessék embernek mind keresztyénül élni, mind pedig idvességesen meghalni. Német írásból szedegettetett és...hordozható formába szorított, ...magyar keresztyének számára Papai Pariz Ferencz, ...által. Kolozsvár, 1698, Misztótfalusi Kis Miklós, in 12°. - Jelzet: RMK 1,139; RMK I. 1526., GORZÓ 165., HAMAR 10., REK [10.]

A kötet címlapján, amely ma is a Ráday Könyvtárban található, Ráday Pál possessor-bejegyzése szerepel: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropri]a”. A példányt Gorzó Gellért azonosította (lásd még a II. rész 7. tételét). Pápai Páriz művét Hamar István professzor is említi egyik nyomtatott könyvjegyzékében. A Pax sepulcri katalógusának tanúsága szerint megvolt Ráday Eszternek is. Az azonban, hogy a könyv saját gyűjtése, vagy apja könyvtárának duplumpéldánya volt-e, a kötet kézbevétele nélkül nem állapítható meg. Pápai Páriz művének 3. kiadása, amely nyolcadrét alakban jelent meg (Kolozsvár, 1776., PETRIK III. 45.) két példányban is megtalálható a könyvtár anyagában a 0,5179 és az 1–19113 RMK jelzeteken.

(161) *Fövényen építet ház romlása 50 (dénár)*

MATKÓ István (Vásárhelyi Matkó)

Fövényen építetett ház romlása; avagy Három kérdések körül gögösön futkározó Sambar Matyas jesuita ina szakadása... Nagyszében, 1666, Szenci Kertész Ábrahám, in 8°. - Jelzet: RMK 1,88; RMK I.1043., HAMAR 7., REK [14., 15.] - Koll. 1.

A munka szerepel Ráday Eszter könyvjegyzékében, ez a példány azonos lehet Ráday Pál könyvével. A leírt példány előzőkén kézzel írott bejegyzés szerepel: „Ex oblatione Nobilis Domini Gregorii Pajor habet Steph[anus] Pázmány m[anu] p[ropr]ia”. A címdoldalon is olvasható Pázmány István possessor-bejegyzése: „Stephani Pazmán m[anu] p[ropr]ia” Feltehetőleg e kötetet említi katalógusában Hamar István professzor. A szerző műveit Segesváry is említi (SEGESVÁRY 57., lásd még a MK 1., 18.,39. tételét). Matkó István írásában Sámbar Mátyással polemizál. A jezsuita szerzetes munkájának egy jóval későbbi, 18. századi kiadását is tartalmazza a Ráday Könyvtár említett példánya a kolligátumkötet második darabjaként:

SÁMBÁR Mátyás

Három üdvösséges kérdés...Győr, 1761, Streibig Gergely János, in 8°. - Jelzet: RMK 1,88; PETRIK V.440. - Koll. 2.

Sámbar Mátyás művének 17. századi kiadásai: Nagyszombat, 1661. (1. kiadás, RMK I. 979.), Kassa, 1672. (RMK I.1127.), Nagyszombat, 1690. (RMK I.1396.)

(162) *S. Hilarius 50 (dénár)*

VEDELIUS, Nicolaus; GALLUS, Pareus (transl.); PANKOTAI Ferenc (transl.)

S. Hilarius. Avagy, minden féle szomorúságoknak nemei ellen, sz. igaz és álhatatos öröme vezérlő elmelkedes. Mely elsőben Vedelius Miklos...által francia nyelven kiadattatott;...Gallus Pareus nevű tudos embertől deákul fordittatott;...magyar nyelven ki-botsáttatott; Pankotai Ferencz...által. Nagyvárád, 1650, Szenci Kertész Ábrahám, in 12°. - RMK I. 839., RMNy 2353., REK [10.]

Vedelius munkájának egy 18. századi kiadása található meg a könyvtár állományában (Nagyvárád, 1768. Jelzet: 1–19674 RMK, a gyűjtemény későbbi beszerzése). Valószínűleg Telekiné példánya a katalógustételben jelzett kötet.

(163) Kettős kereszt 25 (dénár)

PERKINSUS, Guilielmus; DEBRECENI T. István (transl.)

Kettős kereszt, és késértet alatt nyögő keresztyén embernek lelki orvoslása, az az: Első, a' satan kesérteti ellen való lelki fegyver, es második, egy lelki tanító, és egy gyengélkedő keresztyén között való gyönyörűséges beszélgetes; mellyet...Perkinsus Willyám angliai nyelven irott, és abból deák nyelvre fordittatott munkájából...magyarra fordított Debreczeni T. István. Debrecen, 1685, Töltési István in 12°. - RMK I. 1330., REK [3.]

A Kettős kereszt csak Ráday Eszter jegyzékében szerepel, a könyvtár jelenlegi állományában nem található belőle példány, lehetséges, hogy Teleki Lászlóné könyve volt Ráday Pál kötete.

(164) Tüzes oszlop 75 (dénár)

GROSSE, Alexander; MIKOLAI HEGEDÜS János (transl.)

A mennyei igazságnak tüzes oszlopa... Fordittatott Mikolai Hegedüs János által. Nagyszeben, 1665, Szenci Kertész Ábrahám, in 12°. - RMK I. 1029., REK [5.], CSIKÓS 67.

A ma a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban található kötet címlapján Ráday Pál possessor-bejegyzése olvasható: „Ex libris P[auli] Ráday m[anu] p[ro]pria” (lásd még a IV. részt). Feltételezhető, hogy ez a példány szerepel Ráday Eszter jegyzékében is. A kötet Teleki Lászlóné révén került Erdélybe (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.), amely aztán leszármazottja, Teleki Domokos (NAGY Iván 11. 96.) adományából került a kollégiumba (CSIKÓS 67.). A munka első kiadása: Utrecht, 1648. (RMK I.812., RMNy 2249.)

(165) Jesuita paterek titka papisták meltatlan üldözésevel 60 (fl.)

Jesuita paterek titkai... Nagyvárád, 1657, Szenci Kertész Ábrahám, in 12°. - Jelzet: RMK 1,74; RMK I. 926., HAMAR 13. - Koll. 1.

A mű szerepel a családi könyvtár történetéről írott monográfiában Ráday Pál kölcsönzései között (SEGESVÁRY 286., 299., a kölcsönzésekről fennmaradt jegyzék kézírata: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó). E munka kolligátumként jelent meg:

Papistak méltatlan üldözése a vallasert... [Nagyvárad], [1657], Szenci Kertész Bárahám, in 12°. - Jelzet: RMK 1,74; RMK I. 927. HAMAR 13. - Koll. 2.

A könyv még egy példányban megtalálható az RMK 1,74–2 jelzetén. A kötetet alkotó második munka először 1643-ban jelent meg, hely nélkül (RMK I.753.). A Ráday Könyvtárban is található ebből a kiadásból egy példány (RMK 1,50; PRUZSINSZKY–HAMAR 81.). A kolligátumkötet mindkét darabja szerepel Hamar István professzor régi magyar irodalmi művekről készített katalógusában, másik könyvjegyzékében pedig a Papisták méltatlan üldözése... első kiadása olvasható.

(166) *Lelki Tárház 60 (dénár)*

ÖRVENDI MOLNÁR Ferenc

Lelki tarház, avagy az O es Uj Testamentum canonicus könyveinek rövid summái... Lőcse, 1692, Samuel Brewer, in 12°. - Jelzet: RMK 1,128; RMK I. 1431., CSIKÓS 68., REK [10.], HAMAR 10.

Ráday Pál könyve ma a Székely Mikó Kollégium tulajdona (lásd még a IV. részben, a Csikós Júlia által azonosított műveket), a kötetben possessor-bejegyzése is olvasható: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Minden bizonnyal ez a kötet szerepel a Ráday Eszter könyveiről készült katalógusban is. A leírt példány a gyűjtemény későbbi beszerzése, Hamar István professzor egyik jegyzékének tétele feltehetően e kötet alapján készült. A címloldal possessor-bejegyzése: „St[e]phanus] Pázmán”. Az előzéken is szerepel kézíratos bejegyzés: „Steph[anus] Pázmán compegi curavit Farkasdini 4a Junij 1877 – compactio constat flr 49.” A munka első kiadása: Debrecen, 1666. (RMK I. 1034.)

(167) *Orthodoxus christianus 75 (dénár)*

NAGYARI Benedek

Orthodoxus Christianus; az az: igaz vallásu keresztyen; mellynek nevezeti alatt, a igaz, és Isten előtt megigazito hit, szerző okaival, tulajdonságival, és azokat követő szükséges dolgokkal, a' szent írás szerint... szem eleiben adatik és leiratik;... Melly egynehány anglus és deák autorokból, oszveszedegettetett... Nagyvárad, 1651, [Szenci Kertész Ábrahám], in 8°. - Jelzet: RMK 1,370; RMK I. 855., RMNy 2405., REK [9.]

A kötet utolsó, nyomtatott lapján a következő bejegyzés szerepel: „N[ota]B[ene]: Anno 1722. Die 28. feb[ruarii] Az árvalián kámat adtam

Bitsére Szuhai Györgyne Aszszonyom kezealá.” Nagyari Benedek munkája szerepel a Ráday Eszter könyveiről írott katalógusban is.

(168) Rövid ösvenke 35 (dénár)

MATKÓ István (Vásárhelyi Matkó)

Kegyes cselekedetek rövid ösvenkeje mellyen a’ kegyesség gyakorlásának derék uttyára sietvén egy jo lelkü uton járo...tudakozza ut mutatojától a’ kegyes élet uttyát... Nagyszeben, 1666, Szenci Kertész Ábrahám, in 12°. - RMK I. 1044., REK [15.]

A munka ma már nem található a gyűjtemény anyagában, de szerepel a Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben. Ez a kötet volt feltehetően Ráday Pál példánya. A szerző műveit Segesváry is említi Ráday Pál könyvtáráról írott állományelemzésében (SEGESVÁRY 57., lásd még a MK 1.,18., 32. tételét).

(169) Eletnek Regulája 50 (dénár)

FRANCKE, Augustus Hermannus; VÁZSONYI Márton (transl.)

August. Hermannus Franckénak,...sz. írás szerint való eletnek regulai...Németbül magyar nyelvre fordéttatott. Halle, 1711, Orbán István, in 12°. - Jelzet: RMK 1,180; RMK I. 1784., REK [4.,15.]- Koll. 1.

A Ráday Gyűjtemény állományában ma megtalálható kolligátumkötetben nem olvasható tulajdonosi bejegyzés, Ráday Pál könyve talán lánya, Eszter példánya lehetett.

FRANCKE, Augustus Hermannus; VÁZSONYI Márton (transl.)

Augustus Hermannus Franckenak rövid és együgyü de fundamentomos ut mutatása...Magyar nyelvre fordéttatott...Halle, 1711, Orbán István, in 12°. - Jelzet: RMK 1,180; RMK I. 1783.- Koll. 2.

FRANCKE, Augustus Hermannus; BÁRÁNY György (transl.)

Sz. ir. prof. es praedikatornak oktatása a’ gyermek nevelésrül az igaz isteni félelemre és kegyességre mint vitessenek á kis gyermekek;...Magyar nyelvre fordéttatott...Halle, 1711, Orbán István, in 12°. - Jelzet: RMK 1,180; RMK I. 1782.- Koll. 3.

(170) *Lelki Abc 30 (dénár)*

MEDGYESI Pál

Lelki A-Be-Ce. Az Christus oskolájában az alsó rendben bé-állatandó csecsemőknek közönségessen; kivaltképpen pedig a' méltóságos kegyes fejedlem-asszonynak Lorantfi Susannanak, apróbb cselédgyének hasznokra. Egy isten-félő tudos anglus tanítónak irásából fordítottatott... Keresd, 1684, in 8°. - RMK I. 1319., REK [8.]

A Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben megtalálható az említett kiadás, amely valószínűleg Ráday Pál példányával azonos. A család könyvtárának történetéről készült monográfiában a szerző Pál könyvállományának elemzésekor említi Medgyesi Pál műveit (SEGESVÁRY 56., lásd még a MK 29. tételét). A leírt munka első kiadása: Gyulafehérvár, 1645. (RMK I. 775., RMNy 2104., MONOK 197.). További 17. századi kiadások: Gyulafehérvár, 1648. (RMK I. 819., RMNy 2213.), Sárospatak, 1652. (RMK I. 861., RMNy 2434.)

(171) *Magyar Izráél Imadsági 20 (dénár)*

OTROKOCSI FÓRIS Ferenc

Kereszt alatt nyögő magyar Izraelnek hálá-adó és könyörgő imadsági... Kolozsvár, 1682, Veresegyházi Szentyel Mihály, in 12°. -RMK I. 1286.

Segesváry könyvében csak annyit említ, hogy Otrokocsi Fóris művei megvoltak Ráday könyvtárában (SEGESVÁRY 57., lásd még a CLR . 15.,16.,55., 108. tételeit). Otrokocsi munkájából ma már nem található példány a gyűjtemény régi könyvanyagában, és a „Magyar Izrael Imadsági” Ráday Eszter katalógusában sem szerepel.

(172) *Lelki alomból való fel serkenés 60 (dénár)*

ENYEDI FAZEKAS János

Mennyei szó, a' lelki alomból való fel serkenesről. Avagy, VI együgyü praedikációk...Mellyek egybe-szedegettettek,...ki botsáttattak Enyedi F. Janos,...által. Nagyvárad, 1652, Szenci Kertész Ábrahám, in 8°. - RMK I. 864.,RMNy 2453., REK [4.]

Ráday Pál kötete feltehetőleg azonos Eszter lánya katalógusában is említett könyvével, a prédikációgyűjteményből nem található példány a Ráday Könyvtár régi könyvanyagában.

(173) *Arany Temjenező új editio 1 (fl.)*

KANIZSAI PÁLFI János

Isten eleibe föl-botsátandó lelki jó illatokkal tellyes arany temienező. Az az: A kegyes könyörgő lelkeknek minden féle szükségű felől Istenhez fel-nyujtandó áhítatos és buzgó imádsági. Komárom, 1718, Töltési István, in 16°. - PETRIK II. 236., REK [1.]

A munka első kiadása: Pápa, 1632. (RMK I. 625., RMNy 1553.) Pápai kiadványok azonosításával kapcsolatban Eötvös Lajos hivatkozik Szathmári Paksi Mihály egy 1724-ben írott, azóta elveszett levelére (EÖTVÖS 331. említi SEGESVÁRY 45–46.), amelyben imakönyvekre hívja fel Ráday figyelmét, köztük az Arany temjenezőre is (EÖTVÖS 332., említi még SEGESVÁRY 61.). Balázs László utal rá, hogy Ráday Eszter, akinek az imakönyv e későbbi kiadása katalógusában szerepel, örökségként vihette magával ezt a kötetet is (BALÁZS 141.). Ezt a feltételezést megerősíti az a tény, hogy a fent említett tételben az Arany temjenező „új editio”-ja szerepel. Az imádságoskönyv még egy, tizenkettedrét alakú kiadását ismerteti Szabó Károly. (S.l., 1701., RMK I. 1641.) Lásd még a VI. részben Szántai Mihály, Huszti István és Técsi Miklós munkáit.

(174) *Magyar chronica 75 (dénár)*

BONFINIUS, Antonius; HELTAI Gáspár (transl.)

Chronica az magyaroknac dolgairol...mellyet Heltai Gaspar meg irta magyar nyeluen, es ez rendre hoszta, az Bonfinius Antalnac nagy könyuéből, és egyeb historias könyvekből,... Kolozsvár, 1575, Heltai Gáspárné, in fol. - Jelzet: RMK 3,2; RMK I. 118., RMNy 360., REK [6.], HAMAR 4., PRUZSINSZKY-HAMAR 80.

A művet Radvánszky János zólyomi alispánnak kölcsönözte Ráday Pál (SEGESVÁRY 286., 299., a jegyzék kézírata: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó). Ráday Eszter katalógusában is szerepel Heltai munkája. A Ráday Könyvtár anyagában a krónikának a leírt köteten kívül még egy példánya található az RMK 3,2–2 jelzeten, amely későbbi beszerzés eredménye. A gyűjtemény muzeális anyagának mindkét

kötetében kéziratos kiegészítések, pótlások (pl. címloldal) találhatók. A nyomtatvány szerepel Hamar István professzor mindkét katalógusában, amelyeket a Ráday Könyvtár régi magyar irodalmi műveiről készített. Második kiadás is megtalálható az állományban, a 0,696-os jelzetű feltehetően a Ráday család tulajdona volt, ugyan possessor-bejegyzés nem szerepel a könyvben: Nagy-Győr, 1789. (PETRIK II. 99. Jelzet: 0,696; 1 Pótlap 2., és Jelzet: 2–7695V; A két kötetben megjelent munka első kötetét tartalmazza: Jelzet: 1–3007).

(175) *Amsterdami öreg Catechesis az keresztyeni és igaz tudomanyu Belgiomi Ecclesiáknak hitéről valo vallás tétével együtt 90 (dénár)*

SZÁRÁSZI Ferenc (transl.)

A' keresztyéni vallásra rövid kérdésekben és és feleletekben tanító catechesis...Ehez adattatott a belgiomi keresztyén ecclesiáknak hitéről való közönseges vallás-tétel. Amszterdam, 1650, Janus Jansonius, in 12°. - RMK I. 829., REK [5.]

Első kiadás: Debrecen, 1604. (RMK I. 389., RMNy 909.), Nagyvárad, 1604. (RMK I. 394.) A debreceni kiadás negyedréti alakban, a nagyvárad nyolcadréti formátumban jelent meg. A Catechesist Amszterdamban Szathmári István Vallástételével együtt adták ki:

SZATHMÁRI István

Az keresztyén és igaz tudományu belgiomi ecclesiáknak hitéről valo vallás tétéle...Amszterdam, 1650, [Janus Jansonius], in 12°. - RMK I.830., RMNy 2304., REK [5.]

A két munkát tartalmazó kiadvány szerepel a Ráday Eszter könyveiről írt katalógusban, feltehetőleg Ráday Pál példányáról van szó. A Ráday Gyűjtemény anyagában sem Szárászi, sem Szathmári művéből nem található példány.

(176) *Isten ígeretinek fel nyitott Arany Banyája 40 (dénár)*

ENYEDI MOLNÁR János (transl.)

Az Isten ígeretinek fel-nyitott arany banyaja...Enyedi Molnar Janos...által fordított magyar nyelvre. Nagyszeben, 1665, Szenci Kertész Ábrahám, in 12°. - RMK I. 1027., REK [4.]

A könyvtárban példányt nem találtam, feltehetőleg Teleki Lászlóné könyve azonos Ráday Pál kötetével.

(177) *Mársal társalkodo Murani vénus 35 (dénár)*

GYÖNGYÖSI István

Marsal tarsalkodo Muranyi Venus... Mellyet irt vólt... Gyöngyösi Istvan magyar versekben szerevén. Mostan pedig újjab meg-jobbitásával a' verseknek ki-botsattott. Kolozsvár, 1702, Telegdi Pap Sámuel, in 8°. - Jelzet: RMK 1,159; RMK I.1652., HAMAR 4., PRUZSINSZKY-HAMAR 80.

Segesváry szerint a munka e második kiadása volt meg Rádaynak (SEGESVÁRY 60.). A példányban nem olvasható tulajdonosi bejegyzés. A Murányi Vénus kolozsvári kiadásából, amely Hamar István professzor katalógusaiban is szerepel, van még egy példány (RMK 1,159–2), ez csonka, címlapja hiányzik. Gyöngyösi munkájának első kiadása (Kassa, 1664., RMK I.1014.) is megvolt a régi könyvanyagban, ma már hiányzik.

(178) *Kemeny Janos historiaja 45 (dénár)*

GYÖNGYÖSI István

Porából meg-eledett Phoenix avagy... Kemeny Janos... emlékezete... Lócse, 1693, Samuel Brewer, in 8°. - Jelzet: RMK 1,131; RMK I.1441., RMK I.1442.

Gyöngyösi Kemény Jánosról írt művének a tételben említett példánya ma már nem található meg a Ráday Könyvtár muzeális állományában, amelyet Pál könyvanyagáról írt elemzésében Segesváry is említ (SEGESVÁRY 60.). Ráday Eszter katalógusában (REK [5.]p.) minden bizonnyal saját gyűjtése, Gyöngyösi munkájának egy későbbi kiadása (Buda, 1744, PETRIK V. 181.) szerepel. A Ráday Gyűjtemény példánya későbbi beszerzés. A verzón a következő tulajdonosi bejegyzés olvasható: „Ezen könyvecskét az Authora maga adta nekem Krasznahorkán létemkor. Anno 1694. die 20. Majj G[róf] Zichy Ádámnak”. A tulajdonos mosoni főispán volt (NAGY Iván 12. 372.). A possessor-bejegyzés fölött a könyv olvasójához intézett, kézzel írott jótanács is szerepel, feltehetőleg másik kéz írása: „N[ota] B[ene] Mint hogy ezen könyvecskében foglaltatott verseknek nyomtatásában, az Typographusnak és annak, á ki azokat az Typus ala leírta, vigyázatlan, és magyartalanságából estek sok fogyatkozások: azok némelly részének meg igazítása pedig azon verseknek vége után vagyon ki nyomtatva: Szükséges az olvasónak azt meg tekinteni hogy ugy jobb értelemmel olvashassa az verseket.” Az előtábla tükrén egy késői possessor is szerepel: „Czanik Gyula 1867 Bugyin November 3-án”. Itt is olvasható egy évszám, a bejegyzés többi részét vastagon áthúzták, csak néhány szó olvasható belőle: „Anno 1752 die 16

[novem] 9bris... Jánosnak adatott...” A munka után bekötött üres lapokon elmosódott, az év egyes hónapjaira vonatkozó latin nyelvű bejegyzések szerepelnek. Gyöngyösi Kemény Jánosról írt művének egyik 18. századi kiadása az 1–11248-as jelzetű kolligátumkötet egyik darabjaként megtalálható a gyűjtemény állományában (Buda, 1787, PETRIK II. 8.).

(179) *Peczeli Király Imre Ersék ujvari praedicator Catechismusa 25 (dénár)*

PÉCSELI KIRÁLY Imre

Catechismus, az az a keresztyeni tudomannak fundamentomiroi es agairol valo rövid tanítás. Irattatott Peczeli Király Imre... által. Lőcse, 1635, Lorenz Brewer, in 12°. - RMK I. 653., RMNy 1630., ČAPLOVIČ 821., REK [11.]

A Ráday Eszter katalógusában szereplő kötet valószínűleg megegyezik Ráday Pál példányával. A Ráday Könyvtár régi könyvanyagában Pécseli Catechismusa nem található meg. Pécseli Király Imre katekizmusának előző, a lőcseivel nem mindenben egyező kiadása (Pápa, 1624., RMNy 1317., MKSz 1929:97) is tizenkettedrét alakban jelent meg. A Ráday Könyvtár anyagában ebből sincs példány.

(180) *Keskeny utt 55 (dénár)*

PÁPAI PÁRIZ Imre

Keskeny ut...mellyet az embernek elméjébe ütköző tsuda gondolatoknak akadéikibol, háboru elmélkedéseknek köveiből, és sok féle kételkedéseknek sűrűjéből, ...most másodsor bövebben ki irtott. Gyulafehérvár, 1657, Maior Márton, in 8°. - Jelzet: RMK 1,72; RMK I.920.

A leírt példány későbbi beszerzés eredménye; a katalógus tanúsága szerint Nagykőrösről került a gyűjtemény anyagába. A kötet nem vehető kézbe. A Ráday Könyvtár muzeális anyagában még két kiadása van meg Pápai Páriz művének (Debrecen, 1724., PETRIK III. 45., Jelzet: 0,4012; Debrecen, 1751., PETRIK III. 46., Jelzet: 0,2951). A korábbi kiadvány Pál példánya is lehetne, tulajdonosi bejegyzése nem szerepel a könyvben. A Ráday Eszter könyvjegyzékében említett kötet (REK [10.]) szintén debreceni kiadás (Debrecen, 1715., PETRIK V. 375.), lehet, hogy ez azonos Ráday Pál példányával. A leírt példány későbbi beszerzés eredménye, a katalógus tanúsága szerint Nagykőrösről került a gyűjtemény anyagába. Első kiadás: Utrecht, 1647. (RMK I. 798., RMNy 2196.). További 17. századi kiadások: Gyulafehérvár, 1657., RMK I. 920., Sárospatak, 1662., RMK I. 997., Kolozsvár, 1671., RMK

I.1116., Lőcse, 1689., RMK I. 1377. A Gyulafehérváron megjelent kiadvány kivételével, amely nyolcadrét alakban jelent meg, a többi tizenkettedrét alakú.

(181) Magyar Encyclopedia 1 (fl.) 75 (dénár)

APÁCAI CSERE János

Magyar encyclopaedia. Az az, minden igaz es hasznos böltteségnek szep rendbe foglalása és magyar nyelven világra botsátása. Apatzai Tsere Janos által. Ultrajecti, 1653, ex officina Joannis á Waesberge, in 12°. - Jelzet: RMK 1,65; RMK I. 876., REK [1.], HAMAR 1.

A kötet címdalán a „Dunamelléki Egyházkerületi Könyvtár” pecsét alatt possessor-bejegyzés olvasható: „Adami Edelényi”. A mű végén az utolsó nyomtatott oldalon ismét szerepel a tulajdonos bejegyzése: „Ex libris Adami Edelényi”. A Ráday Könyvtár muzeális anyagában az említetten kívül még két példány (RMK 1,65–2, és RMK 1,65–3) található Apácai művéből. Mindkét könyv a leírt példányhoz hasonlóan későbbi beszerzés eredménye. A Magyar encyclopaedia szerepel mind Hamar Istvánnak a Ráday Könyvtárban található magyar irodalmi művekről készített katalógusában, mind Ráday Eszter könyvjegyzékében. Abban az esetben, ha Teleki Lászlóné példánya Ráday Páléval azonos, akkor Hamar összeírásában valószínűleg az általam is leírt könyv szerepel. Ráday Eszter kötete, amely ma a Teleki Tékában található, természetesen lehet saját gyűjtése is, de kézbevétele nélkül csak találgatni lehet. Apácai Enciklopédiáját a francia Le Grand munkájával együtt Segesváry is említi, és e művek Pál könyvanyagában való megléte alapján feltételezi Descartes filozófiájának jelentékeny hatását Rádayra (SEGESVÁRY 59.). Le Grand művét lásd a CLR 91. tételében.

IV.

A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban található kötetek²⁹⁴

(182) CHASMAN, Otto; DEBRECENI S. János (transl.)

Christianus suspirans, az az mind az életben s mind a halálban, fohászkodásokkal meg rakodott nével és valósággal való igaz keresztyen...deákból magyarrá fordítottat Debreczeni Iános deak által. Debrecen, 1615, Lipsiai Pál, in 8°. - RMK I. 454., RMNy 1081., REK [3.]

A címlapon Ráday Pál possessor-bejegyzése szerepel: „Ex libris Pauli Ráday”. Az első kötéstábla belső oldalán egy másik tulajdonos bejegyzése is megtalálható, aki még Ráday előtt birtokolta a könyvet: „En Ifjabik Petheó falvi Petheó Istuan vetem est az konuet Karolban Punkösd hetfun kilencuen pinsen az Debreceni könnomdatul Anno 1622”. Minden bizonnyal ez a kötet volt Ráday Eszter példánya is.

(183) GELEJI KATONA István

A váltság titkainak harmadik volumenje...Nagyvárad, 1649, Szenci Kertész Ábrahám, in 4°. - RMK I. 826., RMNy 2298., MK 6., REK [5.], HAMAR 6.

A kötet nem teljes, a mutató tábla hiányzik a végéről. A könyv címlapján olvasható Ráday Pál possessor-bejegyzése: „Ex libris Pauli Ráday”. Geleji Katona István munkájából ma két példány található a könyvtár muzeális állományában az RMK 2,39 és az RMK 2,39–2 jelzeteken. A kötet szerepel Ráday Eszter könyvjegyzékében és Ráday Pál magyar könyveiről írott katalógusában a Válság titka másik két volumenjével együtt (lásd MK 6.). Feltehetően a Ráday Könyvtárban ma is meglévő példányok valamelyikéről készült Hamar István professzor katalógusának leírása.

(184) CZEGLÉDI István

Az országok romlasarul írot könyvnek első része. Mellyet...irt A.C.H.K.G.L.T.C.I. Kassa, 1659, Severinus Marcus, in 8°. - RMK I. 941., MK 10., REK [2.]

²⁹⁴ A könyvek leírását possessor-bejegyzésekkel közli: Csikós Júlia, Sepsiszentgyörgy, 1995. Lásd e kötet 251. oldal, 21. tétel.

A kötetben Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése szerepel a könyv címlapján: „Ex libris Pauli Ráday”. E példányt jelezte valószínűleg Ráday magyar nyelvű állománya lajstromában a vételárral együtt (lásd III. rész, MK), és a Ráday Eszter könyvtárát számba vevő összeírásban olvasható tétel is a kései utód, Teleki Domokos (NAGY Iván 11. 96.) által a Székely Mikó Kollégiumnak ajándékozott könyvvel azonos. A mű egy darabja megtalálható a Ráday Könyvtárban (az RMK 1,77 jelzeten), benne Ráday Pál nagybátyjának, Darvas Jánosnak possessor-bejegyzése olvasható a kötet címlapján és az utolsó nyomtatott oldalon: „Joannis Darvas 1693”. E kötet szerepel Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában (HAMAR 2.), és Segesváry is említi Ráday Pál azon könyvei között, amelyeket rokonaitól örökölt (SEGESVÁRY 43., 61.). Úgy tűnik, hogy a református lelkész, egyházi író munkája két példányban is megvolt Rádaynak. Darvas János példányának leírását lásd a VI. részben.

(185) GROSSE, Alexander; MIKOLAI HEGEDÜS János (transl.)

A mennyei igazságnak tüzes oszlopa... Fordítottatott Mikolai Hegedüs János által Nagyszében, 1665, Szenci Kertész Ábrahám, in 12°. - RMK I. 1029. MK 35., REK [5.]

A kötet címlapján Ráday Pál possessor-bejegyzése található: „Ex libris P[auli] Ráday m[anu] p[ropria]”. A példány minden bizonnyal azonos azzal, amely a Ráday Eszter könyveiről készült katalógusban és a Ráday Pál magyar művekről írott lajstromában szerepel. Lásd még a III. rész, MK 35. tételét. A munka első kiadása: Utrecht, 1648. (RMK I.812., RMNy 2249.)

(186) KOMÁROMI CSIPKÉS György

Papistasag ujsaga... Kolozsvár, [1671], Veresegyházi Szentyei Mihály, in 8°. - RMK I. 1115. MK 8., REK [7.], HAMAR 2.

A kötet címlapján Ráday Pál possessor-bejegyzésén kívül („Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”) leányának, Eszternek is olvasható autográf bejegyzése: „Ráday Eszter m[anu] p[ropria]”. A példány megtalálható mind a Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben, mind a Ráday Pál magyar könyveiről készült katalógusban (a kötet leírását lásd még a III. rész 8. tételében). A Ráday Könyvtár régi könyvanyagában ma az 1,96 és az RMK 1,96–2 jelzeteken található Komáromi Csipkés György munkájából két példány. A könyvtár későbbi beszerzései, az RMK 1,96–2 jelzetű kötet csonka, címlapja hiányzik. Az RMK 1,96 jelzetű példány tulajdonosi bejegyzései az előzők hátoldalán szerepelnek (áthúzva): „Széles Andrásé 1825”. „Döbrentei Gábor

vette meg 1846". A possessorokra vonatkozóan lásd a MK 1. tételét. Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában minden bizonnyal ezek egyike szerepel.

(187) SZATHMÁRNÉMETHI Mihály

A négy evangelisták szerint való dominica, avagy az Ur Jésus Christustól prédikállott, és ő felségeről irattatott historiáknak, régen vasárnapokra rendeltetett evangéliumi letzkéknek predikatzioiban való magyarázattya...Kolozsvár, 1675, Verezegyházi Szentyel Mihály, in 4°. - RMK I. 1179., HAMAR 12., REK [9.]

Ráday Pál possessor-bejegyzésével a könyv címlapján: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A munkát Szathmári Paksi Mihály vette meg Ráday számára 2 fl. 40 dénárért (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 742. sz., a levél tartalmát lásd még SEGESVÁRY 47., a kötetet azonosította is a szerző: SEGESVÁRY 62.). A Ráday Eszter jegyzékében említett kötet minden bizonnyal azonos Ráday Pál példányával. A gyűjtemény állományában ma öt darab van Szathmárnémethi művéből (RMK 2,52, RMK 2,52–2, RMK 2,52–3, RMK 2,52–4 és az RMK 1,272 jelzeten), valamennyi a könyvtár későbbi beszerzése. Az RMK 1,272 jelzetű kötet hiányos, az RMK 2,52–3 jelzeten található könyv rongált és a címlapja hiányzik, Szathmárnémethi munkájának egyik példánya pedig egy kézirattal egybekötve maradt ránk (RMK 2,52–4). A prédikációskötetet Hamar István professzor is említi egyik katalógusában.

(188) SÁRPATAKI NAGY Mihály (Sárospataki N. Mihály)

Noe barkaja az az Atya, Fiu és Szent Lélek egy örökké való Istennek üdvösséges isméreti... Kolozsvár, 1681, Verezegyházi Szentyel Mihály, in 4°. - RMK I. 1264., MK 4., HAMAR 11., REK [12.]

A kötet címlapján Ráday Pál autográf bejegyzése olvasható: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A munka Ráday Eszter révén került Erdélybe (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.), és biztosan ez a példány szerepel a könyveiről 1757-ben készült katalógusban is. A Noé bárkája szerepel Ráday Pál magyar nyelvű köteteiről írott lajstromában is. Sárospataki műve ma két példányban is megtalálható a Ráday Könyvtár anyagában. Az RMK 2,56 jelzetű könyvet Ráday Gedeon számára vásárolta Bethlen Kata (SEGESVÁRY 71.), és Prinz Mátyás kötötte be 1754-ben (a számla eredeti példánya: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz). A példány leírását lásd a III. rész (MK) 4. tételében. Az RMK 2,56–2 jelzeten lévő kötet a gyűjtemény későbbi beszerzése. Más esetben is előfordult, hogy a

Telekiné által Erdélybe vitt művet később saját könyvtára számára is megszerezte Gedeon, míg Eszter jegyzékében feltehetőleg a Pál által gyűjtött példány szerepel, a Gedeon könyvtárára vonatkozó levéltári anyag saját kötetére vonatkozik. (Ezzel kapcsolatban lásd még a VI. részben a Félégyházi Tamás munkájáról írtakat.) A Noé bárkáját Hamar István professzor is említi egyik, a Ráday Könyvtár régi irodalmi műveit leíró katalógusában. A jegyzékben — tévesen — a szerző keresztneveként István szerepel Mihály helyett.

(189) HEGYESI István

Kegyessegnek nagy titka, a' menybéli amaz három tanubizansagoknak, Atyanak, Fiunak, Szent Leleknek egy örök istenségéről. Mellyet ...eggyügyökképpen-kibocsátott B.J. H.I. Kolozsvár, 1686, Némethi Mihály, in 8°. - RMK I. 1352. MK 9., REK [5., 7.], HAMAR 4.

A kötet címoldalán, amely Szathmári Paksi Mihály beszerzése (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2-1. 742. sz., a levél tartalmát lásd még SEGESVÁRY 47. A kötetet azonosító jegyzetben — tévesen — Félégyházi Tamás: Az keresztényi igaz hitnek részeiről való tanítás című művének adatai szerepelnek. SEGESVÁRY 62. E munka leírását lásd a VI. részben.), megtalálható Ráday tulajdonosi bejegyzése: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Minden valószínűség szerint ez a példány szerepel a Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben, a művet egyébként Pál is felsorolja a magyar nyelvű kötetek között (A kötet leírását lásd még a III. rész 9. tételében). Ma Hegyesi István munkájából két példány (RMK 1,122 és az RMK 1,122-2, ez utóbbinak hiányzik a címlapja) a Ráday Könyvtár tulajdona, a gyűjtemény későbbi beszerzései. Az RMK 1,122 jelzetű könyv címoldalán „A Budapesti Ev. Ref. Főiskola Könyvtára” és „Ráday Könyvtár” pecsételtől nem teljesen kivethető az egykori possessor neve: „Szentpéteri...(?)”. Feltehetően e két kötet valamelyike szerepel Hamar István professzor egyik katalógusában is.

(190) ÖRVENDI MOLNÁR Ferenc

Lelki tarhaz, avagy az O es Uj Testamentum canonicus könyveinek rövid summái... Lőcse, 1692, Samuel Brewer, in 12°. - RMK I. 1431., MK 37., HAMAR 10., REK [10.]

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”.

Minden bizonnyal ez a kötet szerepel a Ráday Eszter könyveiről készült katalógusban és Ráday Pál magyar nyelvű munkákról készített lajstromában is. Egy példány található a Ráday Könyvtár muzeális anyagában (RMK 1,128),

amely a könyvtár későbbi beszerzése, és Hamar István professzor említi egyik könyvjegyzékében. A címoldal possessor-bejegyzése: „St[ephanus] Pázmán”. Az előzéken is szerepel kéziratos bejegyzés: „Steph[anum] Pázmán compégi curavit Farkasokini 4a Junij 1877 – compactio constrat flr 49.” A munka első kiadása: Debrecen, 1666. (RMK I. 1034.). A kötet leírását lásd még a III. rész (MK) 37. tételében.

(191) DEODATUS, Johannes ;DEBRECENI KALOCSA János (transl.)

Isten ajandekaval valo kereskedes avagy Enekek enekenek magyarazattya, az Urtul adatott ajándéknak mértéke szerént...magyarra fordittatott,...megbővítettett Debreczeni K. Janos...által. Debrecen, 1693, Kassai Pál, in 8°. - RMK I. 1435. MK 16., REK [3.]

Ráday Pál tulajdonosi bejegyzésével: „Ex libris P[auli] Ráday m[anu] p[ropria]”. Feltehetően ez a példány szerepel Ráday Pál magyar könyveinek lajstromában (lásd még a III. rész 16. tételét). A kötet minden bizonnyal Ráday Eszter révén került Erdélybe (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.), akinek könyveiről készült jegyzékében is szerepel. A műből kettő volt eredetileg a Ráday Gyűjtemény tulajdonában (RMK 1,129 és RMK 1,129–2), de ma már csak az RMK 1,129–2 jelzetű kötet található a könyvtár régi könyvállományában. A könyv a gyűjtemény későbbi beszerzése: „Halasi Iskoláé” (kézírásos bejegyzés), „Kun halas[i] Ref[ormátus] Gy[mnasium] Könyv[tára]” (pecsét).

(192) FRANZIUS, Wolfgangus (Frantze); MISKOLCI CSULYAK Gáspár (transl.)

Egy jeles vad-kert, avagy az oktalan állatoknak,... öt könyvekbe foglaltatott tellyes historiaja... Melly ... Franzius Farkas... által deák nyelven irattatott,... Miskolczi Gáspár... által, magyar nyelvre fordittatott... Lőcse, 1702, Brewer haer., in 8°. - RMK I. 1658., REK [4.]

A címoldalon Ráday Pál autográf bejegyzésével: „Ex libris P[auli] Ráday m[anu] p[ropria]”. Minden bizonnyal Ráday Pál könyve szerepel Ráday Eszter jegyzékében is. Az Egy jeles vad-kert... három példányban (RMK 1,161, RMK 1,161–2 és RMK 1,161–3) található meg a könyvtár jelenlegi anyagában. A kötetek a gyűjtemény későbbi beszerzése, az RMK 1,161 jelzetű munkának kéziratos címlapja van, viszont nem pótolta a hiányzó címlapot az RMK 1,161–2 jelzeten található példány esetében.

V.
„Radaij Familia konyve”
1725–1733²⁹⁵

(193) *Kempis*

THOMAS a Kempis (Kempis Tamás)

Thomae a Kempis De imitando Christo libri tres. Sebastianus Castellio Latinitate puriore donauit. Accedit liber quartus de sacramento vulgo inscriptus. Nunc denuo edidit Matthias Belius,... Lipsiae, 1725, Samuelis Beni Waltherus, in 12°. - Jelzet: 0,4027 Hung., RÁDAY CAT. 270., GORZÓ 164., ULB Halle THULB Jena, UB Leipzig, HAAB Weimar

A Ráday Könyvtárban található kötet metszetes előzékén Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése olvasható: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A példányt Gorzó Gellért azonosította (lásd még a II. rész 2. tételét). Kempis művét Bél Mátyás adta ki (ÚMIL 1. 177.), és lehet, hogy a vele jó kapcsolatokat ápoló Rádaynak küldött egy példányt (lásd még a VI. részben Bél Mátyás: *De vetere...* című művének írottakat). A *De imitatione Christi* latin nyelvű, 18. századi kiadásai a gyűjtemény anyagában, amelyek a könyvtár későbbi beszerzései: [Zweibrücken, 1707.] (1–3784), Wien, 1735. (1–4846 csonka, 1–4908), Paris, 1736. (2–9380), Linz, 1741. (1–4977), Bassano, 1744. (1–2114, 1–2119), Viennae Austriae, 1754. (1–19389), Bassano, 1760. (1–2121) Kempis művéből ezeken kívül még két magyar nyelvű példány található a muzeális állományban (s.l., 17. sz., s.n., RMK I. 1613., jelzete: RMK 2,75, Nagyszombat, 1738., PETRIK V. 246., jelzete: 0,3931).

(194) *Vita De Mar(iae) Virginis*

Nem sikerült azonosítani.

²⁹⁵ Budapest, Ráday Gyűjtemény Könyvtára, RMK 3,19 bejegyzése (RMK II. 183, RMNy 549)

(195) *Baratsag(hi) (dorgalas)*

CZEGLÉDI István

Baratsaghi dorgalas... Kassa, 1663, Severini Márk, in 8°. - Jelzet: RMK 1,83; RMK I. 1002., HAMAR 2., REK [2.]

Czeplédi műve még két példányban megtalálható a Ráday Gyűjtemény muzeális anyagában az RMK 1,83–2, és az RMK 1,83–3 jelzeten. A munka szerepel Hamar István professzor nyomtatott katalógusában és a Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben is. A leírt példány utolsó nyomtatott oldalán olvasható bejegyzés: „alh(?) VEGE [Ez az egy szó nyomtatott, a könyv tartalmához tartozik, e szó köré és alá írta a tulajdonos a bejegyzést.] it e könyvnek Dicsőség Istennek Ex libris Alberti Helmeczi Translegi A[nno] 1699. diebus Martij Gloria Soli Deo!”. Az ezután következő bekötött oldalon kéziratos bejegyzés szerepel: „1. De invisibilitate Ecclesia. pagina 166. 167. 2. Falsae consequentiae papistar[um] pag[ina] 107. 108. 3. Litera occidit. pag[ina] 217. 218. 4. Cur Eucharistia organis Viam post Communionem sensu papistar[um] pag[ina] 228. Numero 6. 5. Szén egető. Mit hiszel? A mit az Eccl[esi]a. 275. 6. Papistai Ujsagok. pag[ina] 8. 9. et 277. 278. 7. A mostani Papistak nincsenek a Szent Péter vallasan? pag[ina] 281. 282. 8. Confessio Helvetica Religio Calviniana fuit Ante Lutherum et Calvinum. pag[ina] 312. ad. 337. vide, lege. a... (?) 9. Mire mire valo? 329 n[ume]ro 420. 42. 10. A betű meg ől pag[ina] 218. 11. Ecclesia in K. J. 130. in V. T. 29. Occurrit. pag[ina] 166. 167. 12. Mikkel vadolják a Papisták a Calvinistakat, Es Mikkel mentik magokat a Calvi[ni]stak az papistak vadoskodásatul. Lásd: pag[ina] 414. ad. 434. 13. Corpus C[hristi] nullo modo est in s[acra] Caena pag[ina] 439. V[id]e. 14. Imaginib[us] quid tribuunt pag[ina] 443. 15. Varios Deos habent Papistae [pagina] 463.”

(196) *Edom ost(ora)*

CSÚZI CSEH Jakab

Edom ostora avagy Abdiás profeta látásának egynéhány elmelkedésekben foglaltatott világos magyarázattya mellyet...hirdetett...ki-is bocsátott, Csuzi C. Jakab... Debrecen, 1682, Rosnyai János, in 8°. -Jelzet: RMK 1,112; RMK I. 1274., MK 17., HAMAR 2.

A Ráday Könyvtárban található példányban Pál nagybátyjának, Darvas Jánosnak tulajdonosi bejegyzése szerepel: „Joannis Darvas m[anu] p[ro]pria”. Segesváry is említi ezt a művet az öröklött (SEGESVÁRY 61.) és a kölcsönzött könyvek között (SEGESVÁRY 286.,299. A kölcsönzésekről

készült két lista eredeti kézírata megtalálható: Ráday cs.ltc/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. 226. csomó.). A művet Ráday Pál magyar könyveinek lajstroma is tartalmazza (a kötet leírását lásd még a III. rész (MK) 17. tétel), és szerepel a kötet Hamar István professzor egyik nyomtatott katalógusában is.

(197) *Üdvösség...*

SARTORIUS János, M.

Az egy idvözítő áldott Ur Jesus nevében. Az igaz idvösség uttyara mutato szent penitentia tartasara serkengető magyar lelki ora...Vitemberga, 1730, Hake János, in 8°. - PETRIK III. 285.

SARTORIUS János, M.

Szent penitentiara serkengető, és az igaz üdvösség utyara mutató magyar lelki oranak harmadik fértállya és része, avagy olly drágalátos imadsagos könyvetske, mellyben az aranylantz egészben ben van...Wittenberga, 1732, Eüsfeld Ephraim, in 8°. - RMK III. 285.

A tétel nem azonosítható egyértelműen. Sartorius két munkája nincs a könyvtár anyagában. A Ráday Gyűjtemény muzeális állományában ma is megtalálható Gusztini János: *Üdvösség mannája...* című munkája is (Jelzet: 0,1949; másik példány: 4–217 V), de ez már Ráday Pál halála után, 1759-ben jelent meg (PETRIK I. 950.). A katalógustöredék viszont olyan műveket is tartalmaz, amely megvolt Pál könyvtárában, de ma már nem található az állományban, tehát a jegyzékben az ő könyveit szerepelnek.

(198) *Lelki bölcseségre*

Tanító (iskola)

CSÚZI CSEH Jakab

Lelki bölcseségre tanító iskola. Mellyben az Istenhez való igaz meg-térésnek bölcs tudományát s' idvesseges gyakorlásának rendit és módgyát, világos kérdések s' feleletek által ...ki-adta Csúzi Cseh Jakab,...Debrecen, 1680, Rosnyai János, in 12°. - RMK I. 1242. MK 20., REK [3.]

E munka szerepel a Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben, feltehetően az említett kötet Ráday Pál példányával azonos. A könyv Ráday Pál magyar könyveinek lajstromában is fellelhető (lásd még a III. rész 20. tételét).

(199) *Kincses (tar-haz)*

CSÚZI CSEH Jakab

Kincses tar-haz, avagy az élő s-elevenítő igaz hitnek idvesseges gyakorlása...ki-bocsáttatott Csuzi Cseh Jakab...által. Sárospatak, 1668, Rosnyai János, in 12°. - RMK I. 1070., REK [3.]

A kötet Ráday Eszter jegyzékében szerepel, lehetséges, hogy ez volt Ráday Pál példánya is, a könyv ma nincs meg a Ráday Könyvtár állományában.

VI.

Ráday Pál possessor-bejegyzés alapján azonosított könyvei

(200) ALTINGIUS, Henricus

Exegesis logica et theologica Augustanae confessionis, cum appendice problematica, num ecclesiae reformatae in Germania pro sociis Augustanae confessionis, agnoscendae et habendae sint? Accessit syballus controversiarum quae reformatis hodie intercedunt cum Lutheranis. Amstelodami, 1647, Joannes Janssonius, in 4°. - Jelzet: 0,753; RÁDAY CAT. 222., UB Leipzig, UB Rostock, HAB Wolfenbüttel

A címloldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Raday”. A kézírás eltérő egy kissé a megszokott betűformától, de elképzelhető I. Pál tulajdonosi mivolta. Ugyanitt még egy másik bejegyzés is olvasható: „G. M. P. A[nno] 1694. 13. [septem]bris lectionem huius libri sum aggressus. Joh. Csanálosi. M. E. Csol. m[anu] p[ro]pria”. Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névben is szerepelnek: „G. R.”. A kötetet a róla készült katalóguscédula alapján sikerült azonosítani.

(201) ARNDT, Johannes; HUSZTI István (übers. von)

Keresztyéni jószágos tselekedetekkel tellyes paraditsom kertetske, melly... egybe-foglaltatott és elkészítettett Arndt János,...Mostan pedig német nyelvből ...hasznos registromával együtt magyarrá fordított... Huszti

Istvan által. Kolozsvár, 1698, Misztótfalusi Kis Miklós, in 12°. - RMK I. 1524.

Eötvös Lajos Szathmári Paksi Mihály egy 1724-ben Rádayhoz írott levelére hivatkozik, amelyben a teológiai professzor imakönyvekre hívja fel a könyvgyűjtő nemes figyelmét, köztük a Paradicsom Kert is szerepel (EÖTVÖS 331–332., a levél ma már nincs meg, tartalmát és Eötvös Lajos közlését említi SEGESVÁRY 45–46., 61.). Lásd még a MK 44. tételét, Técsi Miklós és Szántai Mihály munkáit. Huszti István fordítása ma már nem található meg a Ráday Könyvtár anyagában.

(202) BELIUS, Matthias (Bél Mátyás)

Matthiae Belii De vetere litteratura Hunno-Scythica exercitatio. Lipsiae, 1718, Petr. Conr. Monath, in 4°. - Jelzet: 0,3769 Hung.; SLB SUB Dresden, SUB Göttingen, ULB Halle, UB Greifswald, UB Rostock, UB Tübingen, HAAB Weimar, HAB Wolfenbüttel

A címoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ro]p[ri]a”. A példányt a kötetről készült katalóguscédula segítségével sikerült azonosítani. Bél Mátyást Ráday Pálhoz baráti kapcsolatok fűzték, Pozsonyból Ráday az ő segítségével is kapott könyveket (SEGESVÁRY 48–49.). Elképzelhető, hogy a tudós evangélikus lelkész saját munkájával is megajándékozta a könyvgyűjtő nemest. Lásd még a II. rész 2., és az V. rész 1. tételét.

(203) BETHLEN János

Rerum Transsylvanicarum libri quatuor. Continentes res gestas principum ejusdem ab anno 1629. usque ad an. 1663. Authore Joanne Betlenio,...[Amstelaedami], 1664, [Ioannes Blaeu], in 12°. - Jelzet: RMK 1,321–2; RÁDAY CAT. 1423–1424., HAMAR 19., RMK III. 2238., ULB Halle, THULB Jena, UB Rostock, HAAB Weimar

Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ro]p[ri]a”. A művet Segesváry említi (SEGESVÁRY 58.). E kiadás ma még egy példányban megtalálható a régi gyűjtemény anyagában az RMK 1,321 jelzeten. A mű első kiadása: Cibinii, 1663. (RMK II. 1022., HAMAR 15.) A műemlékkönyvtár anyagában található példányok (az RMK 1,208 és az RMK 1,208–2) feltehetően későbbi beszerzés eredményei. Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzéke mindkét kiadást tartalmazza, a leírt kötet szerepel az 1861-es átadási katalógusban is (RÁDAY CAT.). Későbbi

kiadása is a gyűjtemény későbbi beszerzése ([Kolozsvár], 1789., PETRIK I. 272., Jelzet: 1–23571 RMK). Bethlen művének második kiadása (SZINNYEI 1. 1022. col.) is megvolt a Rádayaknak (Viennae, 1779–1780., PETRIK I. 272., Jelzet: 0,3520; Címe: Commentarii de rebus Transilvanicis promixis ab obitu Gabrielis Bethlenii triginta quatuor annis gestis). Történeti munkájának folytatása, Erdély története 1663–1673 között (ÚMIL 1. 223., SZINNYEI 1. 1022. col.) Viennae, 1782–1783., (PETRIK I. 272.) is megtalálható a gyűjtemény régi könyvvállományában a 0,4293 jelzeten.

(204) BETULEIUS, Josquinus ; SZENCI MOLNÁR Albert (transl.)

Discursus de summo bono, az legfőb iorol, mellyre ez világ mindenkoron serényen és valóban vágódik... Ennekelötte Iosquinus Betuleius által Hanoviaban bocsattatott ki, mellyet mostan... magyarrá fordítot Sz. M. A. Lőcse, 1630, Lorenz Brewer, in 4°. - Jelzet: RMK 2,29; RMK I. 594., RMNy 1483., ČAPLOVIČ 794., HAMAR 9.

A kötet címdalán Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A munka még két példányban megtalálható a könyvtár régi könyvvállományában későbbi beszerzés eredményeként az RMK 2,29–2 és az RMK 2,29–3 jelzeten. Hamar István egyik katalógusában is szerepel Szenci Molnár fordítása

(205) BIBLIA; KÁROLYI Gáspár (transl.); SZENCI MOLNÁR Albert (ed., transl.)

Szent Biblia, az az Istennek Ó es Uy Testamentomanac...szent könyvei. Magyar nyelvre fordítatott...Caroli Caspar előljárobeshédével. Ez masodic kinyomtatást igazgatta, néhol meg is jobbitotta Szenci Molnar Albert. - RMK I. 411., RMNy 971., HAMAR 6. - Szent Davidnac Soltari...az Szenci Molnar Albert által. - Kis catechismus...Hanau, 1608, Johannes Halbey, imp. Levini Hulsii, in 4°. - RMK I. 412., RMNy 971., HAMAR 8. -Jelzet: RMK 3,4–1

I. Rákóczi György bejegyzésekkel gazdag, egykori bibliáját, amely később Ráday Pál tulajdonába került, részletesen ismertette Monok István (MONOK 175–182.). Segesváry a biblia egy korábbi tulajdonosát, Meskó Sámuel Ráday Gedeon egyik könyvbeszerzőjével azonosítja (SEGESVÁRY 223.). A possessor-bejegyzés 1707-ből származik, míg a Meskó Sámuel professzor és Ráday Gedeon „könyvészetű” kapcsolatait dokumentáló iratok az 1740-es évekből valók (SEGESVÁRY 221., 296.). A szakirodalom ír egy Meskó Sámuelről, aki 1734–1755 között szerepel a Nógrád megyei birtokos

nemesség lajstromában (NAGY Iván 7. 437.), és feltehetően ő az, aki 1755-ben Meskó Andrással együtt igazolta nemességét (KEMPELEN VII. 164.). Az említett Meskó Sámuel azonos lehet a professzorral, Ráday Gedeon könyvbeszerzőjével. A hanaui biblia e példányát Péter Zoltán, a Ráday Gyűjtemény egykori igazgatója, a könyvtár alapításának kétszázötvenedik, megvásárlásának századik évfordulójára írt tanulmányában szintén a bejegyzések kapcsán említi meg: „Sok régi könyvét [tudniillik a gyűjtemény] a benne található kézíratos bejegyzés teszi rendkívül becsesté. Így Rákóczy György erdélyi fejedelem sok bejegyzését tartalmazza az a díszes kiállítású Biblia, amely Károli Gáspár fordításában jelent meg Hanauban.” (PÉTER MKSz, 1962. 314, és PÉTER 1962. 14.). Az RMK 3,4–2, RMK 3,4–3 és az RMK 3,4–7 jelzetű kötetek a teljes Hanauban kiadott bibliát és Dávid király zsoltárait tartalmazzák, az RMK 3,4–5 jelzetű könyvben csak az Újszövetség, az RMK 3,4–6 jelzetű példányban csak az Ószövetség egy része található. Valamennyi a könyvtár későbbi beszerzése, az RMK 3,4–3, RMK 3,4–5, és RMK 3,4–6 kötet csonka. A katalógusban jelzett 4. számú könyv (RMK 3,4–4) nincs a helyén. Más példányok és kiadások a leírt kolligátumkötetet alkotó munkákból: Szenci Molnár két munkájának (Kis catechismus. Herborniae, 1607., Jelzet: RMK 1,14; RMK I. 408., RMNy 962., HAMAR 8., PRUZSINSZKY–HAMAR 81., Szent Biblia..., Kis catechismus... és Szent Dávid... Soltári. Oppenheim, 1612., Jelzet: RMK 2,19; RMK I. 434–435., RMNy 1037., HAMAR 8. (kolligátum), Szent Dávid... Soltári. Lócse, 1703., Jelzet: RMK 1,165, RMK 1,165–2 Koll. 1.; RMK I. 1676., HAMAR 8., PRUZSINSZKY–HAMAR 81.) más kiadásai is szerepelnek Hamar István professzor katalógusaiban. Szent Dávid zsoltárainak 18. századi kiadásai közül több is megtalálható a Ráday Gyűjtemény állományában a könyvtár későbbi beszerzéseiként, köztük az a debreceni, 1736-ban nyomtatott kiadás, amely ugyan tulajdonosi bejegyzés nem szerepel benne-, feltehetően a Ráday család egykori könyvtárát gazdagította (Jelzet: 0,3819, Koll. 2.; 2–6336, Koll. 2., PETRIK I. 641.).

(206) BROWNE, Thomas

Thomae Brovnes Libellus de religione Medici, ab ipso primum Anglico idiomate conscriptus, post a conterraneo Iohann. Merryvveather in Latinum versus nunc vero annotatibus...illustratus a... L.N.M.E.M. Francofurti et Lipsiae, 1692, Fridericus Groschuffius, in 8°. – Jelzet: 02539; RÁDAY CAT. 244.

A kötetet possessor-bejegyzés alapján sikerült azonosítani. A címolapon szerepel Ráday Pál bejegyzése: „Ex libris Pauli Raday m[anu] p[ropria]”.

(207) CLAUDE, Jean

Les plaintes des protestans cruellement opprimez dans le Royaume de France. a Cologne, 1686, Marteau, in 12°. - Jelzet: 0,2964; RÁDAY CAT. 250., Library of Congress, RB De Vesci, SLB SUB Dresden, SUB Göttingen, UB Leipzig, UB Mannheim, UB Tübingen, HAB Wolfenbüttel

A kötetet a róla szóló katalóguscédula alapján sikerült azonosítani. A címdoldalon szerepel Ráday Pál possessor-bejegyzése: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia”.

(208) CORENUS, Jacobus; HALLER János (transl.)

Pays, a' békeséges türesnek payssa...Mellyet Haller Janos,...deákból magyar-rá fordított, ...Es...ki-bocsátott...[Csíksomlyó], 1682, Csiki klastrom, in 4°. - RMK I. 1273., REK [5.]

A vallásos elmélkedés Szathmári Paksi Mihály beszerzése (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2-1. 743. sz. levél, említi SEGESVÁRY 47-48., a művet azonosítja 63.) ma nem található a Ráday Gyűjtemény muzeális anyagában. Segesváry művében a levél dátuma — feltehetőleg nyomdahiba következtében — tévesen szerepel. Szathmári Paksi nem 1727. július 17-én, hanem 19-én értesítette Rádayt Haller fordítása és egy „imádságos pápista könyv” küldéséről. Feltehetőleg Ráday Eszter példánya azonos Pál kötetével.

(209) Corpus omnium veterum poetarum Latinorum, tam prophanorum quam ecclesiasticorum, cum eorum, quotquot reperiuntur fragmentis. 1-2. tom. Londini, 1721, Vaillant, in 4°. - Jelzet: 0,857;

Az előtábla tükrén Ráday Gedeon tulajdonosi bejegyzésével: „G. R.”. Feltételezhető, hogy ezt a példányt szerezte be Selyebi Pál a brémai aukción 7 tallérért Ráday Pálnak, bár possessor-bejegyzése nem található a könyvben (SEGESVÁRY 51., a kiadást azonosítja: SEGESVÁRY 64.).

(210) CZEGLÉDI István

Az országok romlasarul irot könyvnek első resze. Mellyet...irt A.C.H.K.G.L.T.C.I. Kassa, 1659, Severinus Marcus, in 8°. - Jelzet: RMK I, 77; RMK I. 941., HAMAR 2.

Úgy tűnik Czeglédi munkája két példányban is megvolt Rádaynak. Abban a kötetben, amely ma a Székely Mikó Kollégium tulajdona (CSIKÓS 67., a kötet leírását lásd a IV. részben), Ráday Pál possessor-bejegyzése olvasható a könyv címdoldalán: „Ex libris Pauli Ráday”. Valószínűleg ez a példány

szerepel Ráday Pál magyar nyelvű könyveiről írott lajstromában (lásd a MK 10. tételét a III. részben. A jegyzékben a könyv ára is szerepel, tehát a kötet vétel eredménye), és Ráday Eszter katalógusában is (REK [2.]). A Ráday Könyvtárban található példányban viszont Ráday Pál nagybátyjának, Darvas Jánosnak possessor-bejegyzése olvasható a címoldalon és az utolsó nyomtatott lapon, a munka végén: „Joannis Darvas 1693”. E kötetet említi Segesváry Ráday Pál azon könyvei között, amelyeket rokonaitól örökölt (SEGESVÁRY 61.), és Darvas János könyve szerepel feltehetőleg Hamar István professzor nyomtatott katalógusában is.

(211) DEBRECENI EMBER Pál ; LAMPE, Fridericus Adolphus (ed.)
Historia ecclesiae reformatae in Hungaria et Transylvania. Trajecti ad Rhenum, 1728, apud Iacobum van Poolsum, in 4°. - Jelzet: 0,3446; APPONYI 2431., RÁDAY CAT. 1329.

Az Adolf Lampe által kiadott egyháztörténeti munka megjelenéséről Debreceni Ember Pál veje, Szathmári Paksi Mihály értesítette Rádayt (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 744. sz.), amelyet Kármán András szerzett meg patrónusa számára (Segesváry említi Szathmári Paksi levelének tartalmát, és idézi Kármán András könyvgyűjtő patrónusához 1727. szeptemberében írott latin nyelvű sorait. SEGESVÁRY 42., 50–51. Kármán András levelét nem találtam meg a Ráday Levéltár anyagában). A leírt példány nem volt Ráday Pál tulajdona, és a könyv possessor-bejegyzései között Ráday Gedeon monogramja sem olvasható, de a munka egy példánya szerepel a család könyvtárának átadásáról készült 1861-es katalógusban. Debreceni Ember Pál egyháztörténetének egykori tulajdonosai a 18. században élt Medgyesi Pál, — aki talán az 1791-ben elhunyt diószegi nyomdással azonos (ÚMIL 2.1349.) —, és éppen a Kármán család két, a 18. század végén és a 19. század elején élt tagja, János és Pál. A metszetes címoldal tulajdonosi bejegyzései (név áthúzva): „Pauli Medgyesi ab A[nn]o MDCCLXXV 1. Aug.”. (Ceruzával, a bejegyzésen a budapesti Ev. Ref. Főiskola pecsétjével): „Kármán Paulus(?)”. Latin nyelvű bejegyzés az előzéken: „Symbolum Tempora Tempore tempera”. A repülőlap hátoldalán olvasható possessor-bejegyzések (név áthúzva): „Pauli Medgyesi”, (fölötte új tulajdonos neve, mellette és alatta ez utóbbi személy bejegyzése): „Joan[nn]i Kármán Emptus Debrecini A[nn]o 1775. ipsis Kalendis Augusti. Dominus providet. m[anu] p[ro]p[ri]a.” Alatta más tintával: „Transivit in Possessionem Pauli Kármán Sig[natum] Pétsel a[nn]o 1809 d[ie] 8a o[cto]bris”. A könyvbeszerzőre, Kármán Andrásra és tevékenységére vonatkozóan lásd még a CLR 79. tételét és a VI. részben VAN ALPHEN: *Disputationum theologicarum...* című munkájáról írottakat.

(212) *Decreta, constitutiones et articuli regum incltyi Regni Ungariae, ab anno Domini, millesimo trigesimo quinto, ad annum post sesquimillesimum octogesimum tertium, publicis comitijs edita. Cum rerum indice copioso. Tirnaviae, 1584, Typ Telegdi, in fol. - Jelzet: RMK 3,19; RÁDAY CAT., 1272., HAMAR 16., RMK II. 183., RMNy 549.*

A kötet, amely a Ráday család, így Ráday Pál tulajdona is volt, csonka, címlapja hiányzik. Az előtábla tükrén található katalógustöredék a Rádayak néhány könyvét tartalmazza (feldolgozását lásd az V. részben). Lásd még a CLR 101. tételét. A munka szerepel Hamar István professzor egyik jegyzékében és az 1861-es átadási katalógusban is.

(213) DOBRAI CSULAK Sámuel

Leiki olaj, mellyel az egészséges lélek a beteges lelket nagy hűséggel kenegeti s önnön magát-is vidámitja... Kolozsvár, 1730, Telegdi Pap Sámuel, in 12°. - Jelzet: 0,3924; PETRIK I. 544.

Szathmári Paksi Mihály beszerzése (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 748. sz. levél, ennek tartalmára utal, és a művet említi SEGESVÁRY 47., 63.). A példányban nem olvasható possessor-bejegyzés. Ráday Eszter jegyzékében szerepel a munka egy korábbi (Kolozsvár, 1702), tizenkettedrét alakú kiadása (REK [3.]), amelyről azonban Szabó Károly bibliográfiája nem tud.

(214) Ebresztő kakas szó, az az: Egy régi, még gyermekségével kezdett, sokáig ditséretesen és híven fenn-tarott, mostan pedig az idő múlással és sok változással, mind pedig távozással hülemkedni és tsökönni kezdett barátságnak, álmából-való fel-serkentése... [Lőcse], 1707, [Brewer örökösök], in 12°. - Jelzet: RMK 1, 173; RMK I. 1726., RÁDAY CD, HAMAR 5., PRUZHINSZKY-HAMAR 83.

A könyvet Pekry Kata, Petrőczy Kata Szidónia lánya ajándékozta Kajali Klárának: „Mint hogy meg esmerkedtem az én nagy jó akaro kedves Aszszanyomat Kajali Clára Aszszonyomat, adtam ajándékban ezt az kis barátságrol valo könyvet. Kívánom hogy ő kigyeme énnékem igaz holtig valo barátom légyen, hogy az igaz szeretet és barátság az koporsóban szállyon velem es ő kemével tsak arra kérem ő kemét nagy szeretettel hogy légyen holtig hív és igaz szeretettel én hozzám Pekri Kata m[anu] p[ropria].” (BELICZAY ÉK 147., Az unikumpéldányról szóló tanulmány: BELICZAY ÉK 147–156., Pekry Kata ajándékát említi még SEGESVÁRY 53.). Kajali Klára könyve volt még possessor-bejegyzés alapján Debreceni Ember Pál Szent Siklusa (GORZÓ 165., leírását lásd a II. rész 4. tételében), és Pápai

Páriz Pax corporisa (leírását lásd alább, ebben a részben.). Beliczay Angéla Kajali Kláráról szóló tanulmányában tévesen állapítja meg, hogy csak Debreceni Ember Pál munkájában szerepel Ráday Pálné tulajdonosi bejegyzése (BELICZAY KK 196.). A kiadvány tipográfiai díszai azonosak egy másik lőcsei nyomtatvány, a Petrőczy Kata Szidónia által fordított Jó illattal füstölgő igaz szív című imádságoskönyv fejléceivel és záródíszzeivel. (BELICZAY ÉK 151.). Ez utóbbi kötet leírását lásd a Gorzó Gellért által azonosított példányok között (II. rész 8. tétel). Az Ébresztő kakasszó Hamar István professzor mindkét katalógusában szerepel.

(215) EGY magyar diáktól fordított magyar könyvecske

Negyedi Sámuel 1724-ben Hamburgból küldte e közelebről nem azonosított művet Ráday Pál feleségének, Kajali Klárának (Ráday cs.lt. C/64. IV C/ 2–1. 580. sz.). Segesváry szerint, aki forrásként szintén Negyedi levelét használta, Ráday Pált ajándékozta meg (SEGESVÁRY 53., 64.).

(216) FÉLEGYHÁZI Tamás

Az kereztieni igaz hitnek reszeiről valo tanitas...Ez melle adattattot röuid catechismus. Debrecen, 1583, Rudolphus Hoffhalter, in 4°. -Jelzet: RMK 2,11; RMK I.202., RMNy 525., HAMAR 4., REK [4.]

A leírt példány nem Ráday Pál, hanem feltehetőleg Ráday Gedeon kötetével azonos, amelyet Bethlen Kata vásárolt a péceli gyűjtő számára (SEGESVÁRY 71., 78.), és Prinz Mátyás kötött be 1754-ben (eredeti számla: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz). Ez a könyv szerepel minden bizonnyal Hamar István professzor egyik katalógusában is. Félegyházi munkája Ráday Pálnak is megvolt. A könyvet Vattay Jánosnak adta kölcsön (SEGESVÁRY 286., 298., a kölcsönzésekről fennmaradt két lista eredeti kézírata: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó). Feltehetőleg Pál példánya szerepel Ráday Eszter könyveinek katalógusában is. Ha Félegyházi műve más könyvekkel együtt a Ráday-testvérek osztozkodásakor Telekiné révén Erdélybe került (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.), akkor érthető, hogy Gedeon később a maga számára is beszereztetett belőle egy példányt. Ez történhetett Sárpataki Mihály: Noé bárkája című műve esetében is. Lásd a III. rész (MK) 4. tételét és a IV. részt. Segesváry könyvének 62. oldalán nyomdahiba következtében szerepel Félegyházi műve (SEGESVÁRY 62., lásd az MK 9. tételét). Félegyházi Tamás munkáját többször kiadták a 16. század végén és a 17. század legelején. A nyomtatványok Debrecenben jelentek meg, negyedrért

alakban. Első kiadás: Debrecen, 1579. (RMK I. 152., RMNy 430.) További kiadások: Debrecen, 1580. (RMK I. 163., RMNy 454.), Debrecen, 1588. (RMK I. 221., RMNy 609.), Debrecen, 1601. (RMK I. 374., RMNy 874.)

(217) *Forma processus iudicij criminalis, seu praxis criminalis serenissimo, neo-regi apostolico Hungariae Josepho I. Dicata sumptibus...* á Kollonicz. Tyrnaviae, 1687, typ. Acad. per Joannem Nicolaum Martium, in fol.- Jelzet: RMK 3,24; RMK II. 1621., HAMAR 16.

A kötet címdalán, amely Hamar István professzor egyik katalógusában is szerepel, Ráday Pál possessor-bejegyzése olvasható: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Lásd még a CLR 101. tételét.

(218) HALOTTI actiók

Szathmári Paksi Mihály 1732. január 4-én írja Ráday Pálnak: „Kevés Halotti Actiokkal kedveskedem” (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 755. sz., tartalmát lásd még SEGESVÁRY 47.). A professzor által küldött halotti prédikációs könyvet nem sikerült azonosítani.

(219) Házi és úti új kalendárium Kristus urunk születése után ... esztendőre... Magyar országra, Erdélyre és rész szerént az ő szomszéd tartományira alkalmaztatott Solánus Sámuel által. 1721–1740. Lőcse, Johann Brewer, [1720–1739], in 24°. – Jelzet: 0,3962; PETRIK II. 314.

A naptárakban Ráday Pál és Kajali Klára feljegyzéseivel. Ezek alapján azonosítottam a példányokat, de a kalendáriumokról készült címléírásban is rögzítették a Ráday házaspár kéziratos bejegyzéseinek tényét. Az 1726, 1727, és 1736-os évekből három, az 1723–1725, 1728–1731 évekből pedig két példány található. Az 1737-es év hiányzik. Ráday Pál 1733-ban meghalt, a későbbi évek kalendáriumai már csak Kajali Klára kézírása szerepel. Lásd még a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású kalendáriumról írtakat (Az Új kalendariom... Új és o kalendariom... és az Új Kalendáriom... kezdetű tételeket).

(220) HORNIUS, Georgius

Orbis politicus imperiorum, regnorum, principatuum, rerum publicarum. Ed. 7. auctior et emend. Francofurti, 1675, Arnst, in 12°. – MTA, LLB Detmold, SLB SUB Dresden, UB Tübingen, UB Trier, HAB Wolfenbüttel

Ráday Pál példánya nem található meg a Ráday Könyvtár régi könyv-állományában. Az Orbis politicus... a tulajdonos kölcsönzései között szerepel (SEGESVÁRY 286., a lista eredeti kézírata: Ráday cs.l. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó). Segesváry feltételezése szerint a kötet a munkát kölcsönző Kandó Zsigmondnál maradt Tursellinus művével együtt (SEGESVÁRY 300.). A leírt példány, amely Hornius művének hetedik kiadása, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Batthyány-gyűjteményéből való. Az Orbis politicust a 17. század folyamán többször is kiadták nyolcadrét és tizenkettedrét formátumban. Első kiadás: Lugduni Batavorum, 1666. (ÖB Aachen). További kiadások: Lugduni Batavorum, 1668., Francofurti, 1668. (SUB Göttingen, ULB Halle, HAB Wolfenbüttel.), Vesaliae, 1669., Gorlicii, 1670. (tizenkettedrét alakban, FLB Gotha, HAB Wolfenbüttel), Gorlicii, 1670. (nyolcadrét formátumban, SuStB Augsburg, SB Trier). Első német nyelvű kiadás: Budissin, 1669. (LLB Detmold, UB Trier). Otto Mencke jegyzeteivel először 1675-ben jelent meg (Francofurti–Lipsiae, 1675., nyolcadrét alakban, LLB Detmold, SB Trier, HAB Wolfenbüttel). Joachim Feller jegyzeteivel is megjelent (Francofurti, 1677., tizenkettedrét alakú munka, Bottrop Stadtbücherei). Segesváry állományelemzésében említi, hogy Hornius politikatörténeti művei megvoltak Ráday Pál könyvtárában (SEGESVÁRY 58., lásd még a CLR 35. tételét). A szerző Arca Mojsis című munkája is szerepel a latin nyelvű katalógusban a filozófiai tárgyú könyvek között (lásd CLR 92. tétel). Tursellinus művének leírását lásd alább, ebben a részben.

(221) JOVIUS, Paulus (Paolo Giovio)

Pavli Iovii Novocomensis episcopi Nvcerini vitæ illustrium virorum tomis duobus comprehensæ, et proprijs imaginibus illustratæ. Basilae, 1548, 1547., Petri Pernae typ., in fol.- Jelzet: 0,5591 Ant.; RÁDAY CAT. 855., VD/16, SUB Göttingen, USB Köln

A címloldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli de Ráday m[anu] p[ropria]”. A példányt a kötetről készült katalóguscédula segítségével sikerült azonosítani.

(222) JUELLUS, Joannes (John Jewel)

Apologia ecclesiae reformatae. Praecipua syncerae fidei christianae capita complectens, omnesve adversariorum columnias diluens... Per Joannem Juellum... [Debrecini], 1704, Vincze György (?), in 12°. - Jelzet: RMK 1,264; RMK II. 2203., RÁDAY CAT. 274.

Juellus munkája ma is megtalálható a könyvtár állományában, négy példányban. A leírt kötet Ráday Gedeoné volt, az előtábla tükrén monogramja szerepel: „G. R.”. Lehet, hogy ez volt Pál példánya is, amely kölcsönzéseiről fennmaradt listájából ismert (eredeti kézirat: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó. Közli: SEGESVÁRY 286., a művet azonosítja: SEGESVÁRY 299.). Segesváry állományelemzésében is említi (SEGESVÁRY 57.). Az RMK 1,264–2, RMK 1,264–3, és az RMK 1,264–4 jelzeten lévő kötetek későbbi beszerzés eredményei. A 0,2532 és az 1–15583 jelzeten Juellus Apológiájának magyar fordítása található (PETRIK II.300.).

(223) KAMERA-Nouvella

E folyóiratot, amelyet nem találtam meg a könyvtár anyagában, Mányoki Ádám szerezte be Ráday számára (SEGESVÁRY 51., 64.), és 1728. április 15-én a következőket írja Rádaynak: „Ha Isten engedi holnapi napon Bécsbe fordulok, az holott az Ur Parancsolattját a Nouvellák iránt, jo szível végbe viszem” (Ráday cs. lt. IV.C/2–1. 493. sz.). Május 16-án már arról értesíti urát, hogy az előfizetés beérkezte után a postamester küldeni fogja a nouvellákat (Ráday cs. lt. IV. C/2–1. 495. sz.). Mányoki leveleit közölte ZSINDELY 1954.

(224) KEGELIUS, Philippus; DEBRECENI Péter (transl.)

Tizenkét idvösseges elmélkedések, ...melyek elsőben Philip Kegelius... által deákul irattattak mostan pedig magyar nyelvre fordittattak Debretzeni Péter által. Lócse, 1638, Lorenz Brewer, in 12°. – Jelzet: RMK 1,36; RMK I. 681/a (kézzel beírva Szabó Károly bibliográfiájának Ráday Könyvtárbeli példányába), RMNy 1730., ČAPLOVIČ 839., MKSz 1924:95.

Ráday Pálné, Kajali Klára számára Ráday egyik familiárisa, Fatavíts Ferenc szerezte meg Kegelius elmélkedéseinek egy magyar fordítását (SEGESVÁRY 49.). A könyv megszerzéséről feltehetőleg az 1725. március 5-iki levélben tájékoztatta Rádayt, ez a dokumentum, amelyet Segesváry említ (SEGESVÁRY 63.), ma már nincs meg Fatavíts urához írt levelei között. E munka megszerzésével kapcsolatban több levél is fennmaradt. A Pozsonyban

tanuló Gedeonra felügyelő Fatavits 1725. január 10-én írja Rádaynak, hogy a felesége számára kért Kegeliust éppen most nem kapható meg a kompaktornál sem latinul, sem magyarul, de megszerzik (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 268. sz.). I. Gedcon február 11-én édesanyjához írott levelében a következő olvasható: „Praeceptor Uram ajánlja alázatos szolgálattját K[e]g[ye]lmednek és a Kegeliust most nem küldheti, mivel még el nem hozták; de minden órán várják” (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–2. 22. sz., a levelet említi SEGESVÁRY 63., BELICZAY KK 196.). Ráday Pál július 24-én Pozsonyból arról értesíti feleségét, hogy Pali fiának tollas kalapot, neki pedig a Kegeliust küldi (Ráday cs.lt. C/64. IV.a. 132. sz.). Segesváry is említi, hogy nem dönthető el, Debreceni Péter-féle, vagy Deselvics István által fordított kiadásról van-e szó, mindkettőből található példány a Ráday Gyűjtemény régi könyvanyagában (SEGESVÁRY 63.). A Debreceni-féle fordítások közül nem a Leydenben, 1637-ben kiadott kötetből van példány, hanem egy Lőcsén, 1638-ban nyomtatott kiadvány található meg ma az állományban. Ez persze nem jelent tévedést, Hamar István professzor katalógusaiban is a leydeni kiadás szerepel, ugyan a dátum véletlenül 1673, de nyilván nyomdahibáról van szó (HAMAR 3., PRUZSINSZKY–HAMAR 80.). Ez a példány feltehetőleg elveszett. A Deselvics István által fordított kiadás impresszumadatainak esetében szintén elírás történt — ezúttal Segesváry könyvében —, a kiadás dátuma nem 1629, hanem 1639 és nem az RMK I. 696., hanem a 695. tételben található). A leírt példány csonka, kéziratos és másolt címlapja van. Tulajdonosi bejegyzések nem bizonyítják, hogy a könyv a Rádayak tulajdona lett volna. Ráday Eszter katalógusában szerepel egy Debreceni-féle fordítás 1672-es lőcsei kiadása, szintén tizenkettedrét alakban, illet azonban a bibliográfiákban nem találtam (REK [3.]). Lehet, hogy ez volt Pál példánya is. Kegeliust elmékedéseinek Debreceni Péter által fordított 17. századi és 18. század eleji kiadásai: Leyden, 1637. (RMK I.669., RMNy 1678., HAMAR 3.), Bártfa, 1639. (RMK I. 686., RMNy 1755., ČAPLOVIČ 171.), Lőcse, 1668. (RMK I. 1069.), Lőcse, 1685. (SZTRIPSZKY 2119., MKSz 1982:90), Lőcse, 1704. (RMK I. 1694.). A kiadások tizenkettedrét formátumban jelentek meg, bár a leydeni nyomtatvány esetében az RMNy huszonegyedrét alakot ad meg (az RMK helyesen tizenkettedrét formátumot ír). A Debreceni Péter által fordított munka egy későbbi kiadása (Kolozsvár, 1764., Jelzet: 1–18631 RMK; PETRIK II. 354.). A nyolcadrét alakú mű későbbi beszerzés eredménye. Deselvics István fordításának leírását lásd A következő tételben.

(225) KEGELIUS, Philippus; DESELVICS István (transl.)

Tizenkét idvösseges elmelkedések, ...elsöben Philep Kegelius...által deákul öszvö szedettetvén együvé szörköztettenek, annakutánna némely részbül magyar nyelvre jobbétata Deselvics Istvántól. Lőcse, 1639, Lorenz Brewer, in 8°. – Jelzet: RMK 1,39; RMK I. 695., RMNy 1772., ČAPLOVIČ 846.

Ráday Pál egyik familiárisa, Fatavics Ferenc vette meg Kegelius munkáját Kajali Klára számára, az állományban mind Debreceni Péter, mind Deselvics István fordításában megtalálhatók az elmelkedések (SEGESVÁRY 49., 63.). A kötet csonka, címlapja hiányzik, tulajdonosi bejegyzés nem olvasható benne, feltehetőleg későbbi beszerzés. Az utolsó pár bekötött lapon kéziratos szöveg olvasható: „Az mastanyi Fridericus III Brandeburgumi Méltóságas Electornak egy Lutheranus Spener névő Sz[ent] Írás magyarázó Doctorhoz küldetett Confessiója, avagy Hűtinek vallása. 1. Azt én nem hiszem, azmit az Romai Pápa parancsol, s azt sem hiszem mindenekben azmit Lutherus, Calvinus Beza és Zwinglius írnak, hanem hisze[m] az Tellyes Szentharomsagos egy Istent, és annak Sz[ent] Igéit tészem az én Hitem megcsalhatatlan Fundamentomának Az mellyel valami nem edgye[z] azt én sem mast sem soha en[n]ek utána én nem hiszem hogy ha szintén az Eg[er]kből le jóvő valamely Angyal irta volna. 2. Hiszem hogy az Kr[iszt]us Vére, Sz[ent] Halála, Sebei és érdeme által mind én mind pedigh mas keresztény hívek, valakik tudnyi illik, aztot igaz hűtökhöz magokéva tészik Idvezülhetnek és Idvözülnek. 3. Es mivel Senkinek másnak nevében Idvességet nem találhatnyi hanem csak eg[y]edül az Idvözítő Jesus Kr[iszt]us Nevében: Nemakarom an[n]akokaért hogy engemet Lutheránusnak héjanak, avagy Papistának, hanem Kr[iszt]usul Christianusnak avagy kereszténynek akarom magamat nevezetnyi. 4. Az Eörök Életre való választás felől az az én együgyő Hitem, hogy az Irgalmas Isten minden Embereket, hivott az Idvösségre hogy pedigh nem minden Emberek Idvözülnek, az fogyatkozás nem az hivatalban vagy[on] hanem az Embe[re]knek meghkeményedett gonoszságokban, az kik tudnyüllik, az Istennek velelkozlött kegyelmességit, masokru erővel el ragadozzák, és annakutánna az Istennek igaz ítéletéből az eő vakmerőségekben és szüvekh kemenségekben elkárhaznak. 5. Az Jócselekedetek felől azt vallom hogy valahol igaz hűtt vagyon, jelen köll lennyi ottan az Jócselekedeteknek is, és az keresztényi életnek. Mert az hit szintén ugy el nem válhatik az jócselekedetektől, valamint el nem válhatik az Világosság az Naptul, vagy az melegség az tűztől. Hogy penigh valaki á jó cselekedetekkel Menyországot érdemellyen ki, kárhozatos vélekedés, mivel csak egyedül az Igaz hit által az Jesus Kr[iszt]us érdeméjeer, Isten kegyelméből Idvözülünk. És mit használna minékünk az Kr[iszt]us érdeme, hogy ha mi magunk cselekedetünknek érdeme által Idvezülhetnénk. 6. A keresztség és az Urnak vacsoraja felől együgyü

képpen azt hiszem: Hogy mi az keresztségben, nem csak pusztá vizzel, hanem az én Uram Jesus Kr[iszt]usomnak igaz Vériver mosátatunk meg a mi bűneinkből, és az AtyaFiu, S. Sz[ent]Lélek Istennek örökkén való kegyelme szövetségiben bé vetetünk. Az Úr vacsorájában is az én Uram Jesus Kr[iszt]usomnak Sz[ent] Asztalánál nem csak pusztá kenyeret és Bort, hanem az én Uram Jesus Kr[iszt]usomnak Igaz Testit és Vérit eszem és iszom, Melynek ereje által az Kr[iszt]us szenvedése, és halálával szerzett minden jótéteményiben reszesülhetem, és az örökéletnek örökösévé tétetek. Es így ez már az én Conclusiom avagy Vallásomnak Summája: Valaki az Istenben hiszen és Idvősségit csak az Jesus Kr[iszt]us szenvedésiben és halálában keresvén, keresztényi Sz[ent] életben foglalatoskodik, az Idvőzül. 7. Azon közben minden Embert az ő maga Lőlköisméretének szabadságában hagyok és az Isten előtt bizonságot tések, hogyez szerént az én egyűgyű Vallástételem szerént mind élnyi, s mind meghhalnyi akarok, az mellyért, meleghneke avagy, hidegnek va... csak hogy melegnek köllessék nevezetnem bizon aztott minden jó Lőlki isméréttel bíró, es békességszerető Embereknek felőlem való ítéltétteltekre. 8. Az Papokn[ak] lélek vesztő velekedésekben vétkes nem leszek mert az mindennapi experienciából es megh próbált dolgokból eszemben vettem hogy azokn[ak] szemfény vesztések nem szolgál annyira az I[ste]n ditsőségire és a mi Isvességűnknek elő mentségire mint az Emberi respectus vagy tekintetre. 9. Megengedgyeme azt hogy engemet valaki per calumniam és karomlás képpen papistának Lutheránusnak vagy penigh Cálvinistának nevezzen, igen nagy gondolkodásra méltó dologh, mivel penigh az gonosz szokas, és Világi opinio szerént az pusztá nevezettel élő nem mehetnyi, hanem valamely Anyaszentegyházhoz és Confessiohoz köll Embernek magát tartanyi és aztot valanyi. Es mivel az tiszta Reformáta Religio edgyez az Isten Igéjivel, annakokaért én per mundi errorem Reformátusnak engedem hivatnyi magamat, jóllehet nem latom hogy az én oda föllyebb tett vallásom az Boldogh emlekezetű Lutherusnak tiszta megh haméséthatatlan tudomannyával valamiben nem egyezne. Ezt azomban az Reformatusi Titulust az Calvinista nevezettel sem akarom Confundálnyi, hanem én keresztény Református maradok. Keresztény Református pedig az, az ki az Tudományok[na]k minden tévedésitől mentes és szabados és hiszi azokat az mellyeket en odafől, az hitt dolga felől vallottam. De Cálvinista az, az ki Calvinusnak Írását és tanítását az eő hitűnek Proba kővének tarttya. 10. Mivel penigh Calvinus is Ember volt, es errare humanum, az Embervétkezhetik, azért eőis vétkezhetett. Egyéberánt Lutherus Calvinus és több ilyen Embereket, én az Isten[n]ek választott edén[n]yinek tartom azkik minket Segétségéből az Sz[ent] Lélek Isten[n]ek a Pápastasagnak Sőtetségiből kiragadtanak, és az örök élet uttyára igazétottanak. De mivel eok is csak Emberek voltak, egyik azért

szintén úgy vétekezhetett, mint a másik, azért akar mellyik tudományának sem hiszek különben, hanem csak an[n]yiban (elmosódott írás, szakadt papír, nem olvasható a szöveg tovább) egyesnek az”. Az utolsó lapon olvasható: „Eo Kis Georgius”. Deselvics fordításának 17. századi kiadása még: Ulm, 1653. (Jelzet: RMK 1,64; RMNy 2497., RMK I.875.) A tizenhatodréti alakú példány egykor a nagykőrösi református egyház tulajdona volt, ezt pecsét bizonyítja. A Bártfán, 1639-ben megjelent kiadást tévesen tartotta Szabó Károly Deselvics művének, az újabb kutatások eredményeként az RMNy már Debreceni Péter fordításának kiadásaihoz sorolja. A Debreceni Péter-féle fordítással kapcsolatban lásd az előző tételt.

(226) KERESZTÚRI Pál

Csecsemő keresztyen... Gyulafehérvár, 1638, typ. principis, in 4°. - Jelzet: RMK 1,38; RMK I. 678., RMNy 1721., HAMAR 6.

Keresztúri Pál munkája először latin nyelven jelent meg (Christianus lactens,... Alba Juliae, 1637., RMK I. 508., RMNy 1674., MONOK 53., 139., 145., 148.). A könyvtárban ma megtalálható magyar nyelvű kötet, amely Hamar István professzor egyik katalógusában is szerepel, Segesváry feltételezése szerint Ráday Pálé volt (SEGESVÁRY 62.). Szathmári Paksi Mihály 1727. március 5-iki levelében (Ráday cs.lt. C/64. IV. C/2-1. 741. sz., említi SEGESVÁRY 47.) Keresztúri egy tizenkettodréti alakú munkáját jelzi Rádaynak. Segesváry elírásra gondol, miután Szabó Károly bibliográfiája nem tartalmaz a szerzőtől az említett formátumban kiadott munkát. Szerinte a Csecsemő-keresztyén... című kötet a levélben jelzett mű (SEGESVÁRY 62.). Szerintem Keresztúri Pál Mennyei társalkodás című munkájának 1726-os kolozsvári kiadásáról van szó, amely Ráday Eszter jegyzékében is szerepel. Lásd a következő tételt.

(227) KERESZTÚRI Pál

Mennyei társalkodás. Kolozsvár, 1726, Telegdi Pap Sámuel, in 12°. - REK [7.]

Szathmári Paksi 1727. március 5-én írott levelében (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2-1. 741. sz., említi SEGESVÁRY 47.) Keresztúri Pál egy tizenkettodréti nagyságú munkájának megküldését jelzi. Feltételezésem szerint az említett műről van szó, amely nem található meg a Ráday Könyvtár régi könyvanyagában, de Ráday Eszter könyvjegyzékében szerepel. Lehet, hogy a példány Pál könyve volt. A munka első kiadása: Nagyvárad, 1645. (RMNy 2128.) Ezzel kapcsolatban lásd még az előző tételt.

(228) KIS VICZAY, Petrus (Kisviczay, Kis Vitzay, Kis-Vitzay Péter)
Selectiora adagia Latino-Hungarica in gratiam et usum scholasticae juventutis collecta, et in alphabeti seriem concinnata...Studio et vigilantia Petri Kis Viczay,... Bartphae, 1713, typ. Civitatis, in 12°. – Jelzet: 0,3888; RÁDAY CAT. 2. pótlap 3., PETRIK II. 401., ULB Halle

A címdoldalon Ráday Pál kézírásával a következő tulajdonosi bejegyzés szerepel: „Ex libr[is] Gedeonis de Ráda”. A kötetet possessor-bejegyzés alapján sikerült azonosítani. Későbbi beszerzésként található még egy példány a könyvtár állományában az 1–3247 jelzeten.

(229) KNOLLIUS, Johannes

Johannis Knollii...Vocabularium biblicum Novi Testamenti ita secundum seriem capitum atque versuum adornatum...Editio octava prioribus longe auctor... emendatior additis subinde praeter analysin grammaticam vocationumque themata locorum difficiliorum explicationibus. Lipsiae, 1730, Jo. Frid. Gleditschius, in 8°. – Jelzet: 0,4140; UB Rostock

A kötet előzőkoldalon bejegyzés olvasható, feltehetőleg nem Ráday Pál írása, de korabeli kézírás: „Paulus de Rada sym[bolum]: Arte et Marte”. A bejegyzés vonatkozhat Ráday I. Pálra, de fiára, a korán meghalt II. Pálra is, így nem dönthető el, hogy a könyv kié volt. Lásd még ebben a részben Jacob Weller: *Grammatica Graeca nova...* című munkáját.

(230) LAMPE, Fridericus Adolphus

Synopsis historiae sacrae et ecclesiasticae ab origine mundi ad praesentia tempora, secundum seriem periodorum deductae a Friderico Adolpho Lampe,...Trajecti ad Rhenum, 1721, Gysbertus Paddenburg, in 8°. –Jelzet: 0,2598; RÁDAY CAT. 248., SUB Göttingen, WLB Stuttgart

A kötet címdalán Ráday Pál possessor-bejegyzése bizonyítja, hogy a könyv egykor az ő tulajdona volt: „Ex libris Pauli Rádaym[anu propria](?)”. A repülőlap hátoldalán olvashatók az ajándékozó, Vajai György sorai: „Spectabili ac Generoso Domino Paulo Rádai offere Georg[ius] Wajai”. Több Vajai család is ismeretes, de az adományozót nem tudtam közelebbről azonosítani (NAGY Iván 12. 8–9., KEMPELEN XI. 7–8.). A gyűjtemény későbbi beszerzéseként található még egy példány Lampe művéből az 1–14460 jelzeten. A könyvtár muzeális anyagában a munka második kiadása is megvan: Trajecti ad Rhenum, 1726. (Jelzet: 0,3378; ROSTOCK: UB, HMT, IAP, IFOK, IOW, LISA, FBN, BSB München, UB München, UB Erlangen-

Nürnberg) A kötet repülőlapján „Andr[eas] Fáji”, a címoldalon „Fay András” bejegyzés olvasható, lehet hogy az író Fáy András (1786–1864) (ÚMIL 1. 561–562.) birtokában volt egykor e példány.

(231) MAGYAR Charta

Szathmári Paksi Mihály 1730. október 5-én írott levelében (Ráday cs.ltc/64. IV.C/2–1. 748. sz.) értesítette Ráday Pált a *Lelki olaj* című kötet és egy magyar Charta elküldéséről (Említi még SEGESVÁRY 47.). Dobrai Csulak Sámuel művének leírását lásd ebben a részben, előbb. A Magyar Chartát nem sikerült azonosítani (SEGESVÁRY 63.).

(232) MARTIN, David

Traité de la religion naturelle. a Amsterdam, 1713, Pierre Brunel, in 8°. - Jelzet: 0,617; RÁDAY CAT. 247., UB Erlangen/Nürnberg

A címoldalon: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”, az előtábla tükrén „G. R.” bejegyzés olvasható, Ráday Pál és Gedeon autográf bejegyzései. A kötetről készült, és a Ráday Pál tulajdonosi mivoltát jelző katalóguscédula alapján vettem fel a katalógusba.

(233) MELANCHTHON, Philipp

Confessio fidei exhibita invictiss. imp. Carolo V. Caesari Aug. in comiciis Augustae anno 1530. Witebergae, Georg Rhau. -

Ráday kölcsönzéseiről fennmaradt egyik listáján szerepel az Ágostai Hitvallás (eredeti kézirat: Ráday cs.ltc. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó. Közli: SEGESVÁRY 286.). Ma a könyvtárban található egy példány Melanchthon összes műveiből (Basel, 1541. Jelzet: I 88 Ant.; GRAESSE) és az Ágostai Hitvallás egy későbbi, magyarázatos kiadása:

MELANCHTHON, Philipp

Concordia pia et unanimit, consensu repetita confessio fidei et doctrinae electorum, principum...qui Augustanam Confessionem amplectuntur... Cum appendice tripartita, novis indicibus... Lipsiae, 1732, in bibliopoli Grossiano, in 8°. - Jelzet: 0,1080;

Előzéklapján possessor-bejegyzés: „Ex libris Io. Mart. Ludwig. Ulm. 1762.” A címlap tulajdonosi bejegyzése: „Dombi”. Még egy példány található ebből a kiadásból: 0,1081;

(234) *Mercure historique et politique, contenant l' état present de l' Europe ce qui se passe dans toutes les cours ...* 56–72. tome. La Haye, 1714–1722., Bulderen-Dole, in 12°. - Jelzet: 0,3970–0,3978;

Mercure historique et politique, contenant l' état present de l' Europe ce qui se passe dans toutes les cours ... 91–94. tome. La Haye, 1731–1733., Scheurleer, in 12°. - Jelzet: 0,3979–0,3981;

A *Mercure*-t Sípó Mihály, a református egyház bécsi ágense szerezte be, és juttatta el folyamatosan Ráday számára majdnem két évtizeden keresztül (SEGESVÁRY 49., levelezésükre utal: SEGESVÁRY 63.). Possessor-bejegyzés egyik kis füzetben sincs.

(235) MILOTAI NYILAS István (Melotai)

Speculum trinitatis, azaz: Szent Haromság egy bizony örök Istennek... maga ki-mutatasa... Debrecen, 1622, Rheda Péter, in 4°. - Jelzet: RMK 2,23; RMK I.521., RMNy 1262., HAMAR 8., REK [9.]

Milotai Nyilas István művét Szathmári Paksi Mihály szerezte meg Medgyesi Pál *Dialogus...* című munkájával együtt Petki Nagy Sámuel marosvásárhelyi prédikátor özvegyétől 1726-ban (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 740. sz. levél, említi SEGESVÁRY 46.). A kötet, másik öt könyvvel együtt 1727 első felében érkezett meg Rádayhoz (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 741. sz. levél, említi SEGESVÁRY 47., a levélben olvasható könyvet a leírt munkával azonosította: SEGESVÁRY 62.). A példány Ráday Gedeoné volt, amelyet Prinz Mátyással köttetett be 1754-ben (a számla eredeti kézirata: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz). A címlapon possessor-bejegyzések szerepelnek: „Ex libris Steph[ani] A. Szokolyai Esa. 12 v. 2. „Est Stephani Veszpremi”, „Valet fl ...25”. Milotai Nyilas István munkája Hamar István professzor egyik katalógusában és Ráday Eszter jegyzékében is szerepel, de lehet, hogy nem Gedeon, hanem Eszter kötete volt Ráday Pálé.

(236) PÁPAI PÁRIZ Ferenc

Pax corporis, az-az: Az emberi test nyavalyáinak okairól, fészkeiről, 's azoknak orvoslásának módgyáról való tracta. Mellyet... öszve-szedett,és...magyar nyelven kiadott: Ez harmadszori ki-adással... a' nyoltyadik egész könyvvel bővített Pápai Páriz Ferencz... Lócse, 1701, Brewer haer., in 8°. - Jelzet: RMK 1,156; RMK I.1636., HAMAR 10., REK [10.]

A kötetben Ráday Pál feleségének, Kajali Klárának possessor-bejegyzése szerepel: „Kajali Clárajé m[anu] p[ropria].” Ráday Eszter katalógusában is szerepel Pápai Páriz munkája, valószínűleg saját gyűjtése. A példányt possessor-bejegyzés alapján azonosítottam. A Pax corporis Hamar István professzor egyik nyomtatott könyvjegyzékében is szerepel. A leírt példány Pápai Páriz művének nem a harmadik kiadása, mint ahogy a címloldalon szerepel, hanem a negyedik (lásd az RMK I. 1636. tételnél írtakat). Első kiadás: Kolozsvár, 1690. (RMK I. 1387.) További formátumú 17. századi kiadások: Lőcse, 1692. (RMK I. 1432.), Kolozsvár, 1695. (RMK I. 1474.) Az első kiadás negyedrétt formátumban jelent meg, a későbbi kolozsvári és a lőcsei kiadvány nyolcadrétt alakú. A könyvtár későbbi beszerzésekként még három kiadás található az állományban, mindhárom kolozsvári nyomtatvány, kettő biztosan 18. századi: Kolozsvár, s.a. (Jelzet: 1–12389; nem lehet tudni, melyik kiadásról van szó, a kötet csonka), Kolozsvár, 1747. (Jelzet: 1–13316; PETRIK III. 44.), Kolozsvár, 1764. (Jelzet: 1–13297)

(237) PÁPAI PÁRIZ Ferenc

Pax crucis, azaz Szent Dávid 150 zsoltári, 150 könyörgésben. Kolozsvár, 1710, Telegdi Pap Sámuel, in 12°. - Jelzet: RMK 1,179; RMK I.1775., HAMAR 10., REK [10.]

Szathmári Paks Mihály említi Rádayhoz 1727. június 17-én írott levelében (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 742. sz., utal a dokumentumra SEGESVÁRY 47.) Pápai Páriz egy munkájának megszerzését, amelyet Segesváry a Pax crucis... című kötettel azonosított (SEGESVÁRY 63.). A Pax crucis egy példánya megvan a Ráday Könyvtár anyagában, Hamar István professzor is említi egyik nyomtatott könyvjegyzékében. Possessor-bejegyzés nem olvasható a könyvben. Az 1,179–2 jelzeten még egy példányt jelez a katalógus a Pax crucis című munkából, amely a könyvtár későbbi beszerzése. A mű Ráday Eszter jegyzékében is szerepel. Katalógusai tanúsága szerint Ráday Pál könyvtárában Pápai Páriz több munkája is megvolt (lásd a CLR 82., 98., a Gorzó által azonosított kötetek (II rész) 6., 7., és Ráday magyar könyveinek lajstroma (MK, III. rész) 30., 31. tételét) a szótáron kívül (CLR 98. tétel), amely a szerző ajándéka volt Rádaynak (SEGESVÁRY 52.). Bármelyik kötet lehetne a marosvásárhelyi tanár levelében említett mű.

(238) PATAKI TÓT István (S. Pataki)

Ez világnak dolgainak igazgatásának mestersege, mellyet szaz jeles regulak, ...magyarrá fordította S. Pataki István,...Kolozsvár, 1681, Veresegyházi Szenteyel Mihály, in 4°. - Jelzet: RMK 2,55; RMK I. 1264., REK [11.]

A kötet címlapján Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése szerepel: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ro]pria”. A könyv szerepel a Prinz Mátyás által 1754-ben Ráday Gedeon számára bekötött művek között (Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz). A Ráday Könyvtárban még két példány található Pataki Tót István művéből (RMK 2,55–2, RMK 2,55–3), ezek a gyűjtemény későbbi beszerzései. Könyvjegyzékének tanúsága szerint Ráday Eszternek is megvult Pataki Tót István munkája.

(239) PELBARTUS de Temesvar

Sermones pomerii de sanctis. [2.] pars. Hagenau, 1499, Heinrich Gran, in 4°. - Jelzet: I 199; RÁDAY CD, HC, BLC II., BMC, RMK III. 49., MONOK 131., PROCTOR, CIH, POLAIN, STILLWELL, GOFF, HORVÁTH, HELLEBRANT, IBE, IGI, IBP, VOULLIÉME BERLIN, SACK FREIBURG, OHLY-SACK, SHEPPARD, HUBAY AUGSBURG, HUBAY EICHSTÄTT, ISTC, SÓK 101. - Koll. 1.

Segesváry szerint ez az egyetlen ősnymtatvány, amely valószínűleg Ráday Pál beszerzése (SEGESVÁRY 60.). A tulajdonosi bejegyzések nem erősítik meg ezt a feltételezést: „Anno 1707. Dono datus ab A. R. D[omi]no Georgio Balogh, pleban[o] Thornensi et vice Archidiacono Cottus Ejusdem Stephano Lant... pro tunc Scholae Magistro Harskutiensi... adhuc eodem Stephanus Lant... Liber mutuo datus mihi. Incorporatus Bibliothec. Conventus Szegediensis Ord. Min. S. Francisci Strict. Obs. Anno 1774” (RÁDAY CD). A prédikációgyűjtemény feltehetőleg nem volt Ráday Pál tulajdona. A példány hiányos, a Pomerium de sanctis második felét tartalmazza (RÁDAY CD). Helyenként sűrű bejegyzések a margókon, a P8 (recto) ívjelzetű levélen magyar nyelvű szövegfordítás olvasható: „V. 7. Meg verének engem, és meg sebesítének engem el vivék palástomat tülem” (18. századi kézírás, RÁDAY CD). A munkát BERECH Ágnes és SZABÓ András dolgozta fel a Ráday Könyvtár ősnymtatványai és könyvritkaságai között (RÁDAY CD). A kolligátumkötet második darabja már antikva, szintén Temesvári Pelbárt beszédeinek gyűjteménye, ugyanott jelent meg, mint az első, két évvel később:

PELBARTUS de Temesvar

Sermones pomerii de tempore. Hagenau, 1501, Heinrich Gran, Johann Rynmann, in 4°. – Jelzet: I 199 ;RMK III. 49., HAMAR 22., PRUZSINSZKY-HAMAR 83., OSZK Ant. P 232., - Koll. 2.

E prédikációgyűjtemény egy korábbi kiadása, egy szintén Hagenauban készült ősnymtatvány is megvolt a Rádayaknak (Hagenau, 1498., Jelzet: I 198; SÓK 101.). A leírt példány Hamar István professzor mindkét nyomtatott katalógusában szerepel.

(240) PERKINSUS, Guilielmus

Ama Szent Iras feitegetesben hatalmas es igen tudos doctornak G. Perkinsusnak a ' lelki-ismeretnek akadekirol irott drága szép tanításának első könyvében...le-tött istenes orvoslasi. Amsterodamban, 1648, Jansonius Janos által, Tsepregi Turkovitz Mihaly költségével, in 12°. - Jelzet: RMK 1,56; RMK I. 800., HAMAR 10., MONOK 75., 79.

A címoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. A kötetet a róla készült katalóguscédula segítségével sikerült azonosítani. A munkából még egy példány található a régi könyvanyagban az RMK 2,56–2 jelzeten, amely későbbi beszerzés eredménye.

(241) PITISCUS, Samuel

Lexicon antiquitatum Romanarum, in quo ritus et antiquitates cum Graecis ac Romanis communes, tum Romanis peculiare, sacrae et profanae, publicae et privatae, civiles ac militares exponuntur. Accedit his auctorum notatorum, emendatorum et explicatorum index copiosissimus. Tom. 1–3. Venetiis, 1719, ex typ. Balleoniana, in fol. – Jelzet: 0,2844; RÁDAY CAT. 503., THULB Jena, BSB München, WLB Stuttgart, UB Tübingen, Univ. of California, Library of Congress,

Az első kötet címoldalán Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Mindhárom kötet előtáblája bőrkötésén egykor aranyozott nyomással olvasható: „PAULI DE RADA”. A könyvet a róla készült katalóguscédula segítségével sikerült azonosítani.

(242) PÓSAHÁZI János

Igazság istápja. Avagy olly catechismusi tanítás, mellyben a keresztyén reformata vallás bőven meg-magyaráztatik és az ellen tusakodó fortélyos

patvarkodások ellen...óltalmaztatik: Mellyet...írott,...ki-bocsátott Posahazi Janos. Sárospatak, 1669, Rosnyai János, in 4°. - Jelzet: RMK 2,47-3; RMK I.1096., HAMAR 11.

A címdoldalon Ráday Pál tulajdonosi bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday”. A kötetet Ráday Gedeon megbízásából Prinz Mátyás kötötte be (Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219. doboz). A példány Prinz számlájának vizsgálatakor került a kezembe, lehet, hogy Pósházi munkája szerepel Ráday Pál magyar nyelvű könyveiről írott katalógusában „Magyar Catechesatio” címen. Lásd a MK 3. tételét. A Ráday Gyűjtemény muzeális anyagában ezen kívül még két példány található az RMK 2,47, és az RMK 2,47-2 jelzeteken, amelyek a könyvtár későbbi beszerzései.

(243) PRIDEAUX, Johannes

Opera theologica quae Latine extant omnia... Tiguri, 1672, typis et sumptibus Gessneri, in 4°. - Jelzet: 0,705; RÁDAY CAT. 221., SB Berlin, FLB Gotha, SUB Göttingen, HAB Wolfenbüttel. -Koll. 1.

MARESIUS, Samuel

Examen theologicum quatuor insignium quaestionum...Oppositum earum decisioni praeposterae per Johannem Prideaux. [Tiguri, 1672, typis et sumptibus Gessneri], in 4°. - Jelzet: 0,705; SB Berlin, FLB Gotha. - Koll. 2.

A kolligátumkötetben Ráday Pál és Ráday Gedeon possessor-bejegyzése is szerepel: „Ex libr[is] Pauli Ráday m[anu] p[ro]p[ri]a” az előzéken, és az előtábla tükrén: „G. R.”. A példányt a róla készült katalóguscédula segítségével sikerült azonosítani.

(244) RÁDAY Pál

Lelki -hodulas, avagy az igaz keresztényhez illő buzgó imádságok. Mellyekkel mint egy parantsolat szerint való bizonyos adóval az eo Urának' s Istenének béhódulni tartozik... Kassa, 1710, [Jezsuita nyomda], in 16°. -Jelzet: K 1-178; RÁDAY CD

Ma a Ráday Gyűjtemény anyagában található, Sebestyén Andor ref. lelkipásztor által a könyvtárba visszakerült kötet Ráday saját példánya volt (LADÁNYI Sándor-L. KOZMA Borbála 342-343.). A példányban kéziratos bejegyzések olvashatók: „In tentationem Sathanae.[I]te Satan, Domini Servum me tangere noli. In me salvandum, nil tibi Imis inest. [?] áre tuos, quibus est summo pro Nomine mundus, [E]t Venus, et venter, nullaue cura

Dei.” (E bejegyzés kis olvasatbeli különbséggel szerepel: SZELESTEI 427, és RÁDAY CD. Szelestei nem idézi az első mondatot, a RÁDAY CD feldolgozásában az [I]te Satan szövegrész [In] Satan olvasatban szerepel). Tulajdonosi bejegyzés: „Sebestyén Andor ref. lelkipásztor XI. Bocskay út 42. Budapest” (pecsét), „Sebestyén Andor s. k.” (A pecsét felirata és a sajátkezű bejegyzés olvasható: SZELESTEI 427, RÁDAY CD.) Ráday imádságoskönyvének kéziratait és kiadásait közli: GORZÓ 19–29., SZELESTEI 425–434. A Ráday Eszter könyveiről készült jegyzékben (REK [11.]) is az imakönyv egy későbbi kiadása szerepel (Debrecen 1747, PETRIK III. 170.), amely Teleki Lászlóné saját beszerzése lehetett. A Ráday születésének háromszázadik évfordulójára megjelent Lelki hódolás szövegkiadása a Ráday Könyvtárban őrzött 1710-ben megjelent kiadás alapján készült (RÁDAY Pál: Lelki hódolás. Jubileumi kiadás. Megjelent a szerző születése háromszázados évfordulójára. Sajtó alá rend. L. KOZMA Borbála. A tanulmányt írta: LADÁNYI Sándor. Bp., 1977.) A Ráday Könyvtárban későbbi beszerzés eredményeként egy 18. század végén nyomtatott kiadás is található (Debrecen, 1774. Jelzet: 1–2670; PETRIK III. 170.). További, irodalomtörténeti szempontból is fontos kiadásokat lásd SZELESTEI 433–434.

(245) SCULTETUS, Severinus

Hüpomüema, sive admonitio brevis ad christianos regni Ungarici cives, de asserenda et retinenda veteri seu auita vere christiana doctrina in Confessione Augustana comprehensa: oppositum novae ac impiae theologiae Ungaricorum calvinistarum, inprimis ipsorum, ...panarmoniae Iesu Christi et Calvinii, etc. editae anno 1599. sub nomine Stephani Göntzini, contra bellum calvinianum M. Alberti Graweri, etc. Authore Severino Sculteti...Bartphae, 1599, imprimebat David Gutgesell, in 4°. - Jelzet: RMK 2,86; RÁDAY CAT. 1324., RMK II. 292., RMNy 854., HAMAR 18. - Koll. 1.

Scultetus művének címodalán olvasható Ráday Pál tulajdonosi bejegyzése: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Ugyanitt olvasható egy kézírásos, és a könyvkötő által levágott ajánlás, feltehetően a szerzőtől (Szabó András), és egy possessor-bejegyzés: „Ex libris Pauli Kiraly Cibiniensis”. A kötetet possessor-bejegyzés alapján sikerült azonosítani. A kolligátumkötet két darabja Hamar István professzor egyik katalógusában is szerepel. Az 1861-es átadási katalógus csak az első művet tünteti fel. Scultetus műve ugyanabban az évben Bártfán német nyelven is megjelent (SZTRIPSZKY II. 2494/42., RMNy 853., MKSz 1892–1893: 229.).

BETHLEN Miklós

Apologia ministrorum evangelicorum Hungariae, ad innocentiam suam orbi christiano declarando, opposita iudicio tribunalis Posoniensis, a quo perduellionis crimine contra regiam maiestatem iniquissime accusati et condemnati non modò toto regno proscripti sunt, sed exemplo á pietate et mansuetudine christiana prosus alieno, magnam partem ad triremes Hispanicas damnati. [Kolozsvár], 1677, Veresegyházi Szenteyel Mihály, in 4°. - Jelzet: RMK 2,86; RMK II. 1400., HAMAR 15. - Koll. 2.

A kolligátum második darabja csonka, címlapja hiányzik. A kolligátumkötet ezen kívül még két munkát tartalmaz:

Extractus articulorum et diplomatum, super religionis negotio in inclyto Regno Hungariae conditorum. S.l., 1715, s.typ., in 4°. - Jelzet: RMK 2,86; RÁDAY CAT. 1325. - Koll. 3.

Az Extractus articulorum... megtalálható a könyvtár anyagában, a Rádayak gyűjtéseként (Jelzet: 0,6306; RÁDAY CAT. 1320., Jelzet: 6309 Koll. 1.; RÁDAY CAT. 1308–1309.), és későbbi beszerzésként (Jelzet: 2–36565 Hung. Koll. 3.).

Lettre écrite á consellier de la ville imperiale de...avec un discours sur la tolerance en matiere de religion. S.l., 1721, s.typ., in 4°. - Jelzet: RMK 2, 86; RÁDAY CAT. 1325. - Koll. 4.

(246) SÓVÁRI SOÓS Kristóf

Innepekre való elmélkedései. 1597, in 4°. -REK [12.] RMNy nem ismeri!

Sóvári Soós Kristóf e munkája Ráday Eszter könyvjegyzékében szerepel. Feltételezhető, hogy Teleki Lászlóné édesapja magyar nyelvű könyveinek jelentős részét magával vitte Erdélybe (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.). Lehet, hogy ez a kötet, amely katalógusában szerepel, szintén Ráday Pál gyűjtése, és azonos a szerzőnek azzal a művével, amelyet Szathmári Paksi vett megbízójának (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 742. sz., említi SEGESVÁRY 47.). Természetesen Ráday Eszter könyvanyaga kézbevételeének lehetősége nélkül mindez csak feltételezés. Lásd még a következő tételt.

(247) SÓVÁRI SOÓS Kristóf

Postilla... az az epistolaknak... praedikációk szerint rövid magyarázatia. Bártfa, 1598, Jakob Klöss, in 4°. -RMK I. 299., RMNy 828.

Sóvári Soós Kristóf egy munkáját 90 dénárért vette meg Rádaynak Szathmári Paksi (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2-1. 742. sz., említi SEGESVÁRY 47.). A kötetet Segesváry a leírt munkával azonosította (SEGESVÁRY 62.), példány azonban nem található belőle a Ráday Könyvár állományában, és a Postilla... Ráday Eszter könyvjegyzékében sem szerepel. Lásd még az előző tételt.

(248) SZÁNTAI Mihály

Az Urért s' hazájokért el széledett és számkivettetett bujdosó magyarok füstölő csepűje, az az: melyben az élvén haló, s' halván élő bús lélek egynéhány nevezetes alkalmatossággal Istene előtt fel-romboltatik, és az Isten háza mennyei tűzével meg-illettetik;... Melyet az Isten házából így gerjesztett meg az Urért szenvedőknek edgyik társa Sz. M. N. B. L. T. (Szántai Mihály, nagybányai lelki tanító)...Kolozsvár, 1676, Veresegyházi Szentyel Mihály, in 12°. - RMK I. 1196.

Szántai Mihály munkájából nem található példány a Ráday Gyűjtemény régi könyvállományában. Eötvös Lajos hivatkozik Szathmári Paksi Mihály egy 1724-ben írott, azóta elveszett levelére, amelyben imakönyvekre hívja fel Ráday figyelmét, köztük a Füstölő Csepűre is (EÖTVÖS 331-332., e nyomtatott forrás alapján említi és idézi Szathmári Paksi levelét Segesváry Viktor is: SEGESVÁRY 45-46., 61.). Lásd még a MK 44. tételét, valamint a VI. részben Técsi Miklós, Huszti István munkáit.

(249) SZATHMÁRI PAKSI Mihály

Physica contracta juxta principia Neotericorum, in usus illustris Collegii S. P. Maros-Vasarheliensis concinnata: auctore Michaele Szathmari...Claudiopoli, 1719, impr. Samuel P. Telegdi, in 16°. - Jelzet: 0,5808; PETRIK III. 498., RÁDAY CAT. 452.

Szathmári Paksi saját művét, a gyulafehérvári református kollégium diákjai számára írt természettudományi tankönyvet küldte meg Rádaynak. (SEGESVÁRY 45., 61.). A könyv második előzéklapjának hátoldalán a következő bejegyzés olvasható: „Programma. PAULUS RÁDAI. Anagramma. PLAUSU RADIA. Vir PLAUSU RADIA Sp[ectab]il[is], atq[ue] pusilli Exemplum Pauli rite probeque doce. Sis Domino domitus, velut est praefatio

Libri: Congruat ut titulo Religionis opus. In RADIA PLAUSU, lucem sectare, facemque: Lux Deus est Christum respice, clarus eris. Finis erit Mundo. Non est mortale quod optati Sedibus aeternis nectaris haustus erit. Ecce $\phi\upsilon\sigma\iota\nu$ mitto, Cujus tu fautor, Alumnus atque Sacrae Lucis, more et amore clues.”

(250) SZATHMÁRI PAKSI Mihály

Gyászbeszéd Bethlen Elek fölött...1717. -

1727. március 5-iki levelében Szathmári Paksi arról értesíti Rádayt, hogy vett számára könyveket, ezek között küld negyedrért formátumban megjelent „Halotti Actiókat”, saját munkája is van közte, ezzel kíván kedveskedni megbízójának (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 741. sz. levél, említi még SEGESVÁRY 47.). Ma már a marosvásárhelyi professzornak egy halotti beszéde sem található a könyvtárban (SEGESVÁRY 62.), Szathmári Paksi 1727-ig megjelent halotti oratióit szakirodalom alapján vettem fel a katalógusba (SZINNYEI 10., 126. col.). Ezek közül bármelyiket, vagy akár mind-egyiket küldhette a könyvbeszerző professzor Rádaynak, pontosabb adatot a kötetekről a nyomtatványok formátumán kívül nem ír a levélben. A dokumentum alapján az is elképzelhető, hogy egyetlen könyvről van szó, amely több halotti prédikációt tartalmaz (ilyen a Kemény János és Simon felett tartott beszédek gyűjteménye, amely Szathmári Paksi és mások halotti oratióit tartalmazza. Lásd ezzel kapcsolatban az ezt követő harmadik tételt). A halotti beszédekre vonatkozóan lásd még a következő három tételt. Bethlen Elekről, aki 1717-ben halt meg, nem tud a szakirodalom (NAGY Iván 2. 68–90., KEMPELEN II. 181–187., GUDENUS 160–180.). A bethleni Bethlen család III. Elek tagja (NAGY Iván 2. 80. és 82.) 1711 után kötött házasságot és 1724-ben halt meg (GUDENUS 173.). Fia, Pál 1715-ben született (GUDENUS 173.). Lehet, hogy neki, vagy a család más tagjának gyermekkorban meghalt, Elek nevű fiát temették ekkor. A halotti prédikációból nem találtam példányt a Ráday Könyvtár anyagában, és más gyűjteményben sem. Szathmári Paksi e halotti oratióját a könyvészeti szakirodalom sem említi, így teljes leírást sem tudtam készíteni.

(251) SZATHMÁRI PAKSI Mihály

Bethlen Judith Köleséri Sámuel házastársa halotti pompája...Kolozsvár, 1720, s.typ., in 4°. - REK [2]

Szathmári Paksi Bethlen Judit felett mondott halotti beszéde szerepel Ráday Eszter katalógusában. Lehet, hogy ez a példány a professzor által Rádaynak küldött negyedréti alakú halotti oratiook egyike (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 741. sz. levél, említi még SEGESVÁRY 47.), amely Ráday Eszter révén visszakerült Erdélybe (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.). A kötet kézbevétele nélkül mindez csak feltételezés, az is lehet, hogy Teleki Lászlóné saját gyűjtéséről van szó. A művet szakirodalom alapján sikerült azonosítani (SZINNYEI 10., 126. col.). Lásd még az előző leírást és a következő két tételt. A Ráday Könyvtár későbbi beszerzésű prédikációskötetében (Jelzet: RMK 2,178; Koll. 5., csonka) Nádudvari Péter és Solymosi Mihály temetési beszédével (SZINNYEI 12. 1224. col., és SZINNYEI 9. 519–520. col.) — amelyek szintén Köleséri Sámuelné Bethlen Judit felett hangzottak el — szerepel együtt, közös címlappal:

Lugubre sacrum, avagy az Isten jó kedvéből adattatott, életében kegyes szelidségü,...groff Bethlen Judith aszszonynak, Keres-eei Köleséri Sámuel ur...házastársának...halotti utolsó tisztességtétel. Kolozsvár, [1720], Telegdi Pap Sámuel, in 4°. – Jelzet: RMK 2,178.; PETRIK II. 619.-Koll. 5.

Szathmári Paksi Mihály beszéde a következőképpen szerepel:

Halotti oratio. Mellyben,... a' feljebb jelenttetett Istenfélő néhai méltóságos grof uri aszszony teste felett,... röviden beszélgetett Szathmari Mihály...

(252) SZATHMÁRI PAKSI Mihály

Nemes ajándékok tüköre, tekint. Petki Nagy Sámuel urfi, kit szomorú, de boldog halála után is ez együgyü orationak ereje szerint megeleveníteni kívánt 1723. eszt. Szent-Iván havának 12. napján. Kolozsvár, 1723, Telegdi Pap Sámuel, in 4°. - Jelzet: 2–20881 V; PETRIK III. 498. - Koll. 4.

Szathmári Paksi Petki Nagy Sámuel felett mondott halotti beszéde negyedréti formátumban jelent meg 1723-ban, elképzelhető, hogy egy példányát a professzor 1727-ben elküldte Rádaynak (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 741. sz. levél, említi még SEGESVÁRY 47.). Annál is inkább, mert Szathmári Paksi 1726. december 4-én írott levelében két könyv beszerzéséről számol, be, amelyeket özvegy prédikátornétól vett (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 740. sz. levél, említi SEGESVÁRY 46., lásd a MK 29. tételét és a VI. részben Milotai Nyilas István munkáját). Segesváry az özvegy papnét a literátus pap, Petki Nagy Sámuel feleségével azonosítja (SEGESVÁRY 62.). A halotti prédikációban említett Petki Nagy Sámuel úrfi a lelkészházaspár fia lehetett. A művet szakirodalom alapján sikerült azonosítani (SZINNYEI 10., 126. col.).

Lásd még az előző két leírást és a következő tételt. A leírt példány egy kolligátumkötet harmadik darabja, a könyvtár későbbi beszerzése. A könyv első munkáját Szathmári Paksi egy másik halotti prédikációja alkotja, amelyet Kemény Simon és Kemény János felett mondott. E munka, és a kolligátumkötet többi darabjának leírását lásd a következő tételben.

(253) SZATHMÁRI PAKSI Mihály

Szomoru halotti pompa, mely...Kemény Simon urnak kegyességben, alázatos szelídségben, jó lelki-esméret szerint el-töltött életét meghatározott halála után, hideg tetemeinek Kolosváratt koporsóba, Vétsen pedig méltóságos elejinek temetőjökbe, tisztességes bé-tétetéseknek alkalmatosságával véghezment: és...Kemény János ur-finak ...koporsóba tétetésekor Kolosváratt az Isten beszédéből lött tanítással együtt, emlekezetnek okáért ki-botsáttatott. Kolozsvár, 1724, Telegdi Pap Sámuel, in 4°. - Jelzet: 2–20881 V. -Koll. 1.

E halotti beszéd mások halotti prédikációival együtt jelent meg (SZINNYEI 10., 126. col.). Szathmári Paksi így ír: „Néhány Halotti Actiók in 4°; /Némellyikével magam alázatosan kedveskedem az Urnak/” (Ráday cs.lt. C/64. IV C/2–1. 741. sz. levél, idézi még SEGESVÁRY 47.). Lásd még az előző három tételt. A példány — amely későbbi beszerzés eredménye — előtáblájának tükrén tulajdonosi bejegyzések olvashatók: „Est Samuelij Polgárdi A[nn]o 1765 Die 12. Septembr[is]. Josephi Halász. Stephani Nagy Debrecini in Coll[egio] Ref[or]m[atorum] 1794. 20. Sept.”. A címoldallal párhuzamos oldalon egy későbbi possessor-bejegyzés szerepel: „Virágh Lajos m[anu] p[ropria] 1838.” A könyv végén bekötött egyik üres lapon olvasható kéziratos szöveg a kötet egy részét alkotó prédikációk textusai és egyéb beszédek egymondatos összefoglalását tartalmazza. A lap felül szakadt, így az írás ezen a részen töredékes: „Ugyan ezen...(?) 1.Thessz. 4:13,14. Nem akarom h[ogy] tudatl[anok] legyenek azok felől, Az I[ste]n akarattyában való [me]g nyűgovásról való o[r]a[tu]o 59. 2.Kor. 12:9. Elég néked az én kegyelemem P. 68. Luk. 10:41,42. Martha és Maria szorgalma. 79. Fil. 1:21. Ennékem mind elete[m]ben mind hala[lomban] nyere[ségem] á K[r]i[sztus]. 103. Az igazi [na]lgyságról ora[tu]o 131. Más ora[tu]o 162. Jer. 10:23 Az e[mbe]r uta I[ste]n j[ós]ága hatalmában 170. Az e[mbe]r Lélekről halotti ora[tu]o 183. Ambrosia (?) halál ellen orvosság 211. 1.Mos. 6:9 Noé igaz és tökéletes vala P 231. Peld. 14:35. A királynak jóakarattya v[a]n az értelmes szolg[ához] 247. 1Pet. 3:1–6. Az asszonyok lelki öltözettyekről 279. Peld. 12:3. Korona a jó feleség 291. Halotti ora[tu]o 335. Math. 5:5 B[oldo]gok á szelidek P 349. Luk. 2:36–38. Az ö[r]jeg I[ste]nfélő Annáról Rom 13:14. Öltözzétek fel á K[r]isztust Pred. 9:14 N[em] tudja az e[mbe]r az ő idejét , mint á halak,

mad[ara]k Rom 8:31. Ha I[ste]n velünk, kicsoda ellenünk? Solt. 39:14 Könny[örül]jél [me]g tölem had végyek erőt A' szerencsétlenségekről ora[tu]o 5Mos. 34:5 Móses halála Solt 12:1 Tarts [me]g Uram! Mert elfogyott á szent.” E kolligátumkötet negyedik darabja szintén Szathmári Paksi Mihály egy halottú beszéde, leírásával kapcsolatban lásd az előző tételt. A Kemény Simon és Kemény János felett mondott prédikációkból egy másik példány is található a Ráday Könyvtár anyagában (Jelzet: 2–14935, Koll. 3.). A leírt könyvhöz hasonlóan ez sem a Rádayak anyagából került be a gyűjtemény állományába, későbbi beszerzés eredménye. A leírt kolligátum további darabjait a következő munkák alkotják:

(254) RÁCZ Kelemen

Szorgalmatos Martha és buzgó Maria...a' néhai boldog emlekezetű méltóságos groff bethleni Bethlen Ferentz úr özvegyének, méltóságos Redei Kristina aszszonynak, örökké fenn maradando emlekezetire nyomtattattak, ... baró Andrási Ferentz... Mellyet ezen idvezült úr aszszony hidegedett tetemeinek koporsóban való tétettetésekor e' tsekély prédikázióban foglalt és el-mondott... 1731 esztendőben ...RácZ Kelemen... Kolozsvár, s.a., Szathmári Pap Sándor, in 4°. – Jelzet: 2–20881V; PETRIK III. 168. - Koll. 2.

(255) RÁCZ Kelemen

Draga nyereseg, mellyet életében tellyes szívéből lelkéből keresett, és halálában az ő Idvezítő Kristusában meg-nyert, amaz Istent félő, jámbor életű, Istenéhez nagy szeretetű és állhatatosságú kegyes özvegy ur aszszony a' néhai méltóságos groff bethleni Bethlen Ferentz úr, házastársa néhai méltóságos Redei Kristina aszszony, mellyet e' tsekély prédikátióban foglalt és ezen idvezült úr aszszony' utolsó tisztesség tételekor el-mondott... RácZ Kelemen... s.l., 1731, s.typ., in 4°. – Jelzet: 2–20881V; PETRIK III. 168.-Koll. 3.

(256) KAMARÁSI László

Igaz szolgál bére, melyet meg-adott a' mennyei Király hü szolgájának, néhai nemzetes nagy váradi Váradi 'Sigmond uramnak. Melyet-is, meg-hidegedett tetermeinek földbe való takarításakor, utolsó meg-tiszteltetésére, gyászos koporsójára függesztett,...Kamarasi László,... sl., s.a., s.typ., in 4° - Jelzet: 2–20881V; PETRIK II. 487.- Koll. 5.

A prédikáció még egy példányban megtalálható a Ráday Könyvtár anyagában (Jelzet: 2–20882 Koll. 27.).

(257) VERESTÓI György

Halotti oratio, melyben néhai tekintetes és nemzetes nagy-váradi Váradi 'Sigmond uramnak, utolsó tisztességet tett,... Verestói György... s.l., s.a., s.typ., in 4°. – Jelzet: 2–20881V; PETRIK II. 487.-Koll. 6.

(258) SOLYMOSI Mihály

Az Istenben bizó kegyes aszszonynak belső ékessége, és Isten előtt kedves öltözte. Mellyben fel-öltözwén szelíd és tsendes lélekkel, ékesgette magát sok szenvedési között-is, egész életében, a' méltóságos grof széki Teleki Josef uram' minapi kedves házas társa, néhai méltóságos Kun Borbára aszszony... Melly drága öltözetét hagyván sok ízben, életében, 's halála előtt-is, édes jó leányának; Most pedig, minekelötte a' földbe bé szállana, utolsó tisztességtételének emlékezetes Borbára napján, ajánlja ...Solymosi Mihály... Kolozsvár, s. a., Telegdi Pap Sámuel, in 4°. – Jelzet: 2–20881-V; PETRIK III. 409.-Koll. 7.

Solymosi Mihály temetési beszéde Teleki Józsefné Kun Borbála felett még három példányban megtalálható a Ráday Könyvtár anyagában (Jelzet: RMK 2,178 Koll. 4.; 2–14935 Koll. 4.; 2–10755 Koll. 11.).

(259) KAMARÁSI György

Jo feleség' czimere. Mellyet a' sok jelességekkel fénlett, néhai méltóságos Kun Borbára uri nagy-aszszony, méltóságos széki Teleki Josef gróf úr' kedves házas társa' földbe takaríttatásakor...koporsójjára ragasztott Kamarási György... S.l., s.a., s.typ., in 4°. – Jelzet: 2–20881-V; PETRIK III. 409.-Koll. 8.

Kamarási György halotti prédikációja megtalálható még két példányban a Ráday Könyvtár anyagában (Jelzet: 2–14935 Koll. 4; 2–10755 Koll. 11.).

(260) KÁROLYI Lőrinc

Triumphus victoriae, az az a tekéntetes, és nemes Györi Káptalan privigiált városának, 's-maid minden nemzeteknél híres, és nevezetes Nagy-Györ vára vissza vételének dicsőséges emlékezete... Györ, [1732], Streibig József Antal, in 4°. – Jelzet: 2–20881V; PETRIK II. 333.-Koll. 9.

(261) SZIGETI Gyula István

Oratio exequialis super funere...Petri Torotzkai,...habita in Torotzkó sz. György anno 1724. die 29. Octobris a Stephano Gyula Szigeti. Claudiopoli, 1750, impress. per Stephanum Páldi, in 4°. – Jelzet: 2–20881V;PETRIK III.537.- Koll. 10.

Első kiadás: Kolozsvár, 1729. (PETRIK V. 501.). A prédikációt Szathmári Pap Mihály fordította magyarra.

(262) CSERNÁTONI VAJDA János

A' szelidség az örök boldogság' örököseinek esmértető tzimere, mellyről amaz, Isten és emeberek előtt, valóságos kegyességgel és szelid erköltsel, tellyes életében ékeskedett uri aszszonynak néhai méltóságos Ketzeli Borbára aszszonynak, ...az örök bódogságba fel-vétetett lelkétől el-maradott testének koporsóba lett zárattatásának alkalmatosságával,... együgyüen beszélgetett Tsernátoni V. János... [Kolozsvár], [1783.], [Ref. Koll. ny.], in 4°. – Jelzet: 2–20881V.; PETRIK V. 110. –Koll. 11.

Csernátoni Vajda János prédikációja Hermányi Dienes József búcsúztatójával és Szigeti Gyula István: *Oratio funebris super funere...* című beszédével együtt jelent meg először 1759-ben (PETRIK V. 501.). A leírt példány feltehetően a későbbi, 1783-as kiadás. Az első kiadáshoz hasonlóan ez is kolozsvári nyomtatvány, és Ketzeli Borbála felett mondott másik két temetési beszéddel, Hermányi Dienes József és Dézsi Lázár György munkájával egy kötetben jelent meg. Lásd még a következő két tételt.

(263) HERMÁNYI DIENES József

Az evangyéliomi Szent Annának Szent Irás szerint valo le-írása, és ezen példának a' néhai méltóságos Ketzeli Borbára aszszonyra néhai méltóságos és tekintetes *regiae tabulae adsector* Torotzkai Péter úr' valóságos özvegyére valo alkalmaztatása. [Kolozsvár], [1783], [Ref. Koll. ny.], in 4°. – Jelzet: 2–20881V.; PETRIK V. 110.-Koll. 12.

Hermányi Dienes József halotti búcsúztatója először Kolozsvárott, 1759-ben jelent meg, Csernátoni Vajda János prédikációjával és Szigeti Gyula István *Oratio funebris super funere...* című művével együtt (PETRIK V. 501.). Az 1783-ban nyomtatott kiadás Csernátoni Vajda János és Dézsi Lázár György szintén Ketzeli Borbála felett tartott temetési beszédeivel együtt jelent meg. Lásd az előző és a következő tételt.

(264) DÉZSI LÁZÁR György (Dési, Deési)

Halotti predikatzio, mellyet ama' tiszta kegyességü és fedhetetlen életü még életében-is, de kivált halálában a' Kristus Jéusban fel-öltözött, uri aszszony méltóságos Ketzeli Borbára aszszony felett mondott el Dési Lázár György...[Kolozsvár], [1783], [Ref. Koll. ny.], in 4°. – Jelzet: 2–20881V.; PETRIK V. 110.-Koll. 13.

Dési Lázár György halotti prédikációja Csernátoni Vajda Jánosnak és Hermányi Dienes Józsefnek szintén Ketzeli Borbála felett tartott temetési beszédével együtt jelent meg. Lásd még az előző két tételt.

(265) DÉSI H. István

Halotti prédikáció a' halando embernek véletlen haláláról, melyben,...e' világból bódogúl ki-múlt néhai méltóságos R.Sz.B. született grof negyedik es utolsó széki Teleki Mihály úr ő nagyságának koporsóba lett bé-téttetésének tisztesség-tételére... együgyü tanítást tett ...Dési H. István... [Kolozsvár, 1762, Páldi ny.], in 4°. – Jelzet: 2–20881V; PETRIK V. 120.-Koll. 14.

Dési H. István prédikációja Teleki Mihály felett tartott másik két temetési beszéddel (Deáki Filep Sámuel és Verestói György műveivel) együtt jelent meg. A könyvtár állományában még két példány található Dési H. István halotti prédikációjából (Jelzet: 2–20882V Koll. 7.; 2–20883 Koll. 1.). Lásd még a következő két tételt.

(266) VERESTÓI György

Az idvezítő hitnek bátorító erejéről való tanítás, melyet ama' kegyes uri férjfiúnak,...néhai méltóságos széki Teleki Mihály úr ő nagyságának temetési tisztessége' napján mondott Verestói György,...[Kolozsvár, 1762, Páldi ny.], in 4°. – Jelzet: 2–20881V; PETRIK V. 120.-Koll. 15.

Verestói György temetési beszéde Dési H. István és Deáki Filep Sámuel halotti prédikációival együtt jelent meg. Lásd az előző és a következő tételt. Verestói György és Deáki Filep Sámuel munkáját a Páldi nyomdában egy évvel később ismét kinyomtatták Intze István Teleki Mihály felett mondott beszédével együtt (PETRIK III. 527.) Ez utóbbi prédikáció leírását lásd alább. A leírt példányon nem szerepel impresszumadat, az ívjelzések folyamatosan követik egymást ábécé szerint mind a négy Teleki Mihály felett mondott oráció esetében, tehát az említett munka lehet a második kiadás is. Verestói György beszéde még három példányban megtalálható a könyvtár állományában (Jelzet: 2–20882V Koll. 8.; 2–20883 Koll. 2.; 2–20884 Koll. 2.).

(267) DEÁKI FILEP Sámuel

Az Isten' szent akaratjában magát meg-nyúgtató, de pihenést óhajtó keresztyén ember. Mellyről –is midőn ama szelídségnek, isteni-félelemnek és minden keresztyén virtusoknak ritka atzél tüköre néhai mélt. Rom.Sz. B-béli született gróff széki Teleki Mihály úr ő nagysága...Halotti szomorú tanításban...együgyüen beszélgetett Deáki Filep Sámuel...[Kolozsvár, 1762, Páldi ny.], in 4°. – Jelzet: 2–20881V; PETRIK V. 120.-Koll. 16.

Deáki Filep Sámuel, Verestói György és Dési H. István Teleki Mihály felett mondott temetési beszéde együtt jelent meg. Lásd az előző két tételt. Verestói György és Deáki Filep Sámuel munkáját a Páldi nyomdában egy évvel később ismét kinyomtatták Incze István Teleki Mihály felett mondott beszédével együtt (PETRIK III. 527.). Ez utóbbi prédikáció leírását lásd alább. A leírt példányon nem szerepel impresszumadat, az ívjelzések folyamatosan követik egymást ábécé szerint mind a négy Teleki Mihály felett mondott oráció esetében, tehát az említett munka lehet a második kiadás is. Deáki Filep Sámuel temetési beszéde megtalálható még három példányban a könyvtár állományában. (Jelzet: 2–20882V Koll. 9.; 2–20883 Koll. 3.; 2–20884 Koll. 3.).

(268) BACZONI Incze István (Intze)

Halotti oratio...néhai méltóságos Rom.Sz.Bir. grof széki Teleki Mihály úr ö nagyságának,utolsó tisztesség-tételenek napján,...el-mondott Incze István ...[Kolozsvár, 1763, Páldi ny.], in 4°. – Jelzet: 2–20881 V; PETRIK III.527.-Koll. 17.

Incze István halotti beszéde Deáki Filep Sámuel és Verestói György Teleki Mihály felett mondott prédikációival együtt jelent meg. A másik két munkának ez volt a második kiadása. Lásd a Deáki Filep Sámuel és Verestói György műveinél írottakat. Incze István halotti beszéde még két példányban megtalálható a Ráday Gyűjtemény anyagában (Jelzet: 2–20883 Koll. 4.; 2–20884 Koll. 4.).

(269) TATAI Ferenc

Nebo hegye, mellyen meg-hólt Moses az Urnak szolgálja és a' szerént le-irattatott néhai tekintetes nemzetes és vitézlő Domokos Márton uramnak,... halála. s.l.,s.a.,s.typ., in 4°. – Jelzet: 2–20881V; PETRIK III.607.-Koll. 18.

(270) SZENTPÁLI Ferenc (Szent Páli Nagy)

Verböczi István törvény könyvének compendiuma. Melly közönséges magyar-versekre formáltatván iratott, és kiadatott Homorod Sz. Páli N. Ferencz által. Kolozsvár, 1701, Lengyel András özvegye, in 8°. - Jelzet: RMK 1,151; RMK I. 1625., HAMAR 12.

A címloldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libr[is] Pauli Ráday”. A kötetet a cédulakatalógus segítségével sikerült azonosítani. A munka Hamar István jegyzékében is szerepel.

(271) TÉCSI Joó Miklós

Lilium humilitatis, az az: a nyomorúságoknak tövisse köziben bé-vettetett Isten anyaszentegyházának maga meg-alázása és keserves siralma. Mellyet...hiveknek vigasztalására...készített el, és...ki is botsátott...Tecsi Miklos. Lőcse, 1679, Samuel Brewer, in 12°. - Jelzet: RMK 1,415; RMK I. 1240. - Koll. 2.

A Lilium humilitatist egy 1724-ben Rádayhoz írott levelében említi Szathmári Paksi Mihály, amely ma már nem található meg a levéltár anyagában, és csak Eötvös Lajos közléséből ismerjük (EÖTVÖS 331–332., említi SEGESVÁRY 45–46.). A dokumentumban a könyvbeszerző professzor imádságoskönyvekre hívja fel megbízója figyelmét, így a leírt munkára is (EÖTVÖS 332., említi SEGESVÁRY 61., ezzel kapcsolatban lásd még a MK 44. tételét, valamint a VI. részben Huszti István és Szántai Mihály műveit). A leírt példányban a kézírások között nem szerepel a Rádayak possessor-bejegyzése, a könyv feltehetően későbbi beszerzés eredménye. Az előtábla tükrén (Szathmárnémethi Mihály munkája előtt) ma már olvashatatlan kézírás szerepel, talán tulajdonosi bejegyzés. A mellette lévő oldalon, és annak hátoldalán magyar nyelvű imádság olvasható: „Atyanak Fiunak es á vigasztaló Szent Léleknek neveben Isten az én Uramnak á Jesus Krisztusomnak nevében kezdem el az én imadsagomat ő algyon örözen mint testi lelki elenségém ellen áz ő Szent aldasa légyen rajtam. Algyon meg minket az mindenható és irgalmas Ur atya Fiu és Szent Lélek amen”. Az imádságoskönyv végén az utolsó előtti bekötött lapon olvashatatlan, áthúzott kézírás szerepel. A Lilium humilitatis a 17. század folyamán többször is megjelent: Franeqera, 1659. (RMK I.939.), Kolozsvár, 1673. (RMK I. 1153.), Kolozsvár, 1675. (RMK I. 1181.), Kolozsvár, 1679. (RMK I. 1235.). A nyomtatványok a leírt kiadványhoz hasonlóan tizenkettedrét formátumban jelentek meg. Tizenkettedrét alakú e munka 1703-ban nyomtatott, debreceni kiadása is (RMK I. 1668.). Técsi Miklós műve kolligátumként jelent meg Debrecenben és Lőcsén is, így található meg ma a könyvtár régi könyvanyagában. A kötet első darabja Szathmárnémethi Mihály imádságoskönyve:

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály

Mennyei tar-haz kulcsa, avagy oly idvösséges egy igyü elmékhez alkalmaztatott imádságok, mellyekkel minden rendben, karban, nyomorúságban lévő egy-igyü emberek az Isten kegyelmes tar-hazában bé-mehetnek. Mellyet szedett a Szent Írás szavaiból Némethi Mihály,...Lőcse, 1679, Samuel Brewer, in 12°. - Jelzet: RMK 1,415; RMK I. 1239. - Koll. 1.

Korábbi és későbbi kiadások a 17. században és a 18. század elején: Kolozsvár, 17. sz. (SZTRIPSZKY 2172.), Kolozsvár, 1673. (RMK I. 1149.), Kolozsvár, 1676. (RMK I. 1194.), Kolozsvár, 1681. (RMK I. 1262.), Debrecen, 1685. (RMK I. 1332.), Kolozsvár, 1702. (SZTRIPSZKY 2198.), Debrecen, 1703. (RMK I. 1666.), Lőcse, 1706. (RMK I. 1716.), Bártfa, 1708. (RMK I. 1743.). Mindegyik tizenkettedrét alakú nyomtatvány, kivéve a debreceni, 1685-ös kiadványt, amely huszonnegyedrét formátumban készült.

(272) TRACTATUS magialis (?)

E feljegyzés Ráday Pál kölcsönzéseiről fennmaradt egyik listáján szerepel (SEGESVÁRY 286., eredeti kézirat: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó). A munkát nem sikerült azonosítani, Segesváry is csak a kölcsönnevő személyére vonatkozóan közöl feltételezéseket (SEGESVÁRY 300.).

(273) TSEETSIUS, Johannes (CSÉCSI János, ifj.)

Johannis Tseetsi Aphorismi in quibus antiquitates veterum Hebraeorum brevissime exhibentur. In usum scholasticae juvantutis editi. Bernae Helvetiorum, 1726, typis et sumptibus... Reipubl. Bernensis, in 8°.- Jelzet: 0,3090; RÁDAY CAT. 292., ULB Halle

A kötetet a róla írt katalógus alapján sikerült azonosítani, a címdoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzése szerepel: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”. Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűi is olvashatók: „G. R.”. A szerző és Ráday kapcsolatára vonatkozóan lásd CZEGLE 197–233.

(274) TURSELLINUS, Horatius (Orazio Torsellini)

Horatii Tursellini Epitome historiarum ab orbe condito usque ad annum Christi 1595. Hac novissima editione ab anno ubi author desiit, ad praesentem usque annum 1723. continuata. 2 partes. Tyrnaviae, 1723, typ. Acad. per Frid. Gall., in 16°. - PETRIK III. 701.

A munka ma már nem található a Ráday Könyvtár régi könyvanyagában. Tursellinus művének valamelyik kiadása Ráday Pál kölcsönadott könyveiről vezetett egyik listáján szerepel (SEGESVÁRY 286., eredeti kézirat: Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219–220. doboz. Régi jelzet: 226. csomó). Segesváry feltételezése szerint a kötet Hornius Orbis politicusával együtt a kölcsönnevő Kandó Zsigmondnál maradt (SEGESVÁRY 300.). Az Orbis politicus leírását lásd ebben a részben. Első kiadás: Tyrnaviae, 1722.

(PETRIK V. 525. További kiadások: Tyrnaviae, 1723. (PETRIK I. 655.). Tyrnaviae, 1723. (PETRIK V. 525., ez utóbbi kiadás a leírt nyomtatvány tézisekkel bővített változata).

(275) Uj kalendarium, melyet Christus urunk születése után való 1701. esztendőre irt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra –is alkalmaztatott. Lőcse, s.a., Samuel Brewer özvegye, in 16°. – Jelzet: RMK 1,155; RMK I. 1634., HAMAR 5., HAMAR–PRUZSINSZKY 80.

A borítólapon tükrén Ráday Pál (?) vagy Kajali Pál (?) bejegyzései szerepelnek: „1. Rakolczi Kurmiczi Demet[er] fia, Janos Bolykon lakik házass. 2. Tertelecki Nagypál Matyas fia Lossonczon szolgál. 3. Hidegkuti Mag Balas fia Mag István Szécsenb[en] lakik katona.” A naptárról készült egykori katalóguscédulán Ráday Pál kézírásaként szerepel a bejegyzés. Kajali Pál könyvei közül több kötet is Ráday tulajdonába került (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit és a többi, Kajali Pálnak tulajdonított kalendariumot). Lásd a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendarium..., Uj kalendarium... Uj és o kalendarium... és az Uj kalendarium... kezdetű tételeket).

(276) Uj kalendarium, melyet Christus urunk születése után való 1702. esztendőre irt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra –is alkalmaztatott. Lőcse, s.a., Samuel Brewer özvegye, in 16°. – Jelzet: RMK 1,160; RMK I. 1657., HAMAR 5., HAMAR–PRUZSINSZKY 80.

Egy családi vonatkozású feljegyzés alapján feltételezhető, hogy Kajali Pál bejegyzései szerepelnek a kalendariumban. Szeptember 9-én a következőt írta naptárába: „9. Vittem Andris fiamot á Rimaszombati iskolába”. Kajali Pál fiát, az 1696-ban született, és tizenkét éves korában meghalt Andrást, Ráday apósáról írt tanulmány említi (HECKENAST 283., 310., és lásd még RPI 37.). A családtörténeti szakirodalomban Kajali Pál gyermekeként csak Ráday felesége, Kajali Klára szerepel (NAGY Iván 6. 14., 16.). A kalendariumról készült katalóguscédula címléírója a kézírásos bejegyzéseket Ráday Pálnak tulajdonította. Kajali Pál könyvei közül több kötet is Ráday tulajdonába került (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit és a többi, Kajali Pálnak tulajdonított kalendariumot). Lásd a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendarium..., Uj

kalendariom... Uj és o kalendariom... és az Ujj kalendariom... kezdetű tételeket).

(277) Uj kalendariom, melyet Christus urunk születése után való 1703. esztendőre irt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra –is alkalmaztatott. Lőcse, s.a., Samuel Brewer özvegye, in 16°. – Jelzet: RMK 1,164; RMK I. 1675., HAMAR 5., HAMAR–PRUZSINSZKY 80.

A naptár bejegyzései arra utalnak (Pécel emlegetése, amely akkor még Kajali-birtok volt, öccsével kapcsolatos bejegyzések), hogy a példány Kajali Pálé lehetett, és más könyveivel és kalendáriumaival együtt később a Ráday családé lett (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit és a többi, Kajali Pálnak tulajdonított naptárat). Az 1703-as kalendárium bejegyzéseit a róla készült katalóguscédula írója Ráday Pálnak tulajdonította. Lásd még a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendáriom..., Uj kalendariom... Uj és o kalendariom... és az Ujj kalendariom... kezdetű tételeket).

(278) Uj kalendariom, melyet Kristus urunk születése után való 1705. esztendőre irt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra –is alkalmaztatott. Lőcse, s.a., Samuel Brewer özvegye, in 16°. – Jelzet: RMK 1,168; RMK I. 1706., HAMAR 5., HAMAR–PRUZSINSZKY 80.

A naptárban kézírásos bejegyzések szerepelnek. A kalendáriumról készült katalóguscédula címleírója Ráday Pál kezétől származónak tartotta a feljegyzéseket. A lőcsei naptár lehetett Kajali Pálé is, hiszen úgy tűnik, hogy nemcsak könyvei közül örökölt a vő (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit), hanem a kalendáriumokból is került a Ráday család tulajdonába egy pár példány (lásd a többi Kajali Pálnak tulajdonított naptárat). Lásd a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású kalendáriumról írtakat (Házi és úti új kalendáriom..., Uj kalendariom... Uj és o kalendariom... és az Ujj kalendariom... kezdetű tételeket).

(279) Uj kalendariom. melyet Kristus urunk születése után való 1706. esztendőre irt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra –is alkalmaztatott. Lőcse, s.a., Samuel Brewer örökösei, in 16°. – Jelzet: RMK 1,169; RMK I. 1715., HAMAR 5., HAMAR–PRUZSINSZKY 80.

Kajali Pál kéziratos bejegyzéseivel. A kalendáriumról készült katalóguscédula a bejegyzéseket Ráday Pál kézírásaként tünteti fel. Kajali Pál könyvei közül több kötet is Ráday tulajdonába került (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit és a többi, Kajali Pálnak tulajdonított kalendáriumot). A bejegyzések többségükben egy kéztől származnak, és hogy Kajali Pál írta azokat, azt bizonyítja egy családi feljegyzés „[Június] 2. Ezen boldogtalan napon Ersekujvaron mult ki, szegény Edes Felességem Faji Borbála, esteli 10. orakor, az árnyok világbol, súlyos betegségének kilenczedik napján, kinek adgyon Isten boldogh feltamadast.” Fáy Borbála Kajali Pál első felesége volt (NAGY Iván 6. 14., 16., Kajali Pállal kapcsolatban lásd HECKENAST 281–313.; második házasságával kapcsolatban lásd HECKENAST 310–311.). Lásd még a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendárium..., Uj kalendariom... Uj és o kalendariom... és az Ujj kalendariom... kezdetű tételeket). Az 1706. évre szóló lőcsei kalendárium még egy példányban megtalálható a gyűjtemény anyagában az RMK 1,169–2 jelzeten. Az ebben a naptárban olvasható bejegyzések mind Ráday Pál, mind Kajali Pál kezétől származhatnak a hasonló kézírás alapján.

(280) Uj kalendariom, melyet Kristus urunk születése után való 1707. eszten[dőre] írt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra-is alkalmaztatott. Bártfa, s.a., Thomas Scholtz, in 16°. – Jelzet: RMK 1,170; RMK I. 1724., HAMAR 6., PRUzsINSZKY-HAMAR 83.

A kalendáriumban kézírtos bejegyzések, amelyek vagy Kajali Pál vagy Ráday Pál kezétől származnak. A naptárról készült katalóguscédulán az „R. Pál bejegyzéseivel” megjegyzés olvasható, ugyanakkor Ráday apósától is örökölhette e kalendáriumot más könyvekkel együtt (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit, és a többi Kajali Pálnak tulajdonított naptárat). Lásd még a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendárium..., Uj kalendariom... Uj és o kalendariom... és az Ujj kalendariom... kezdetű tételeket).

(281) Uj kalendariom, melyet Kristus urunk születése után való 1708. esztendőre írt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra-is alkalmaztatott. Lőcse, s.a., Samuel Brewer örökösei, in 16°. – Jelzet: RMK 1,172; RMK I. 1745., HAMAR 5., HAMAR–PRUzsINSZKY 80.

A naptárban Ráday Pál (katalóguscédula alapján) vagy Kajali Pál (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit, és a többi Kajali Pálnak tulajdonított naptárat) bejegyzéseivel. Após és vő kézírása hasonló, így nem dönthető el egyértelműen, kinek a kezétől származik. Az 1708-as lőcsei kalendáriumból még egy példány található az RMK 1,172–2 jelzeten, a bejegyzések szerzősége itt sem dönthető el.). Lásd még a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendárium..., Új kalendárium... Új és o kalendárium... és az Újj kalendárium... kezdetű tételeket).

(282) Új kalendárium, melyet Kristus urunk születése után való 1709. esztendőre írt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra-is alkalmaztatott. Lőcse, s.a., Samuel Brewer örökösei, in 16°. – Jelzet: RMK 1,176; RMK I. 1761., HAMAR 5.

A naptárbejegyzések Ráday Páltól (katalóguscédula alapján) vagy Kajali Páltól származnak. Ez utóbbi esetben Ráday örökölte apósától e kalendáriumot is más könyvekhez és naptárakhoz hasonlóan (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit, és a többi Kajali Pálnak tulajdonított naptárat). Ha Ráday Pál volt a kalendárium tulajdonosa, akkor az utolsó beiktott üres lapon olvasható kalligrafikus monogram „R. P.”. Lásd még a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendárium..., Új kalendárium... Új és o kalendárium... és az Újj kalendárium... kezdetű tételeket).

(283) Új és o kalendárium, kit Christus urunk születése után való 1697. eszt. írt. Neubarth János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra alkalmaztatta. Lőcse, s.a., Samuel Brewer, in 16°. – Jelzet: RMK 1,135; RMK I. 1508., HAMAR 5.

A kalendáriumot a róla készült cédula címleírója a bejegyzések alapján Ráday Pálnak tulajdonította. A kézírás és tartalom alapján (Losonc emlegetése) feltehetőleg valóban az övé lehetett e naptár. A gyűjteményben megtalálhatók még apósának kalendáriumai is, amelyeket szintén Ráday és felesége örökölt. Ráday Pál és Kajali Pál kalendáriumaira vonatkozólag lásd még a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendárium..., Új kalendárium... és az Újj kalendárium... kezdetű tételeket).

(284) Uj és o kalendarium, kit Christus urunk születése után való 1698. eszt. irt. Neubarth Janos. Es Magyar országra , Erdélyre, és egyéb tartományokra alkalmaztatta. Lőcse, s.a., Samuel Brewer, in 16°. - Jelzet: RMK 1,142; RMK I. 1532., HAMAR 5., HAMAR-PRUZSINSZKY 83.

Lásd az előző tételt.

(285) Uj és o kalendarium, kit Christus urunk születése után való 1699. eszt. irt. Neubarth Janos. Es Magyar országra , Erdélyre, és egyéb tartományokra alkalmaztatta Lőcse, s.a., Samuel Brewer, in 16°. - Jelzet: RMK 1,145; RMK I. 1546., HAMAR 5., HAMAR-PRUZSINSZKY 83.

Lásd a 65. tételnél írtakat.

(286) Uj és o kalendarium, kit Christus urunk születése után való 1700. eszt. irt. Neubarth Janos. Es Magyar országra , Erdélyre, és egyéb tartományokra alkalmaztatta. [Lőcse], s.a., Brewerné Sophia, in 16°. - Jelzet: RMK 1,148; RMK I. 1565., HAMAR 5., HAMAR-PRUZSINSZKY 83.

Lásd a 65. tételnél írtakat.

(287) Uj és o kalendarium, mellyet Christus urunk születése után való 1710. esztendőre irt Neubart János. Es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra- is alkalmaztatott. Bártfa, 1710, Thomas Scholtz, in 16°. - Jelzet: RMK 1,177; RMK I. 1770., HAMAR 6., HAMAR-PRUZSINSZKY 83.

A borítólap hátoldalán bejegyzés olvasható Kajali Pál (SEGESVÁRY 43., 61., lásd még a CLR 10., 59., 103. tételeit, és a többi Kajali Pálnak tulajdonított naptárat) vagy Ráday Pál (katalóguscédula alapján) kézírásával. Lásd még a többi lőcsei, bártfai és komáromi kiadású naptárról írtakat (Házi és úti új kalendarium..., Uj kalendarium... és az Ujj kalendarium... kezdetű tételeket).

(288) Ujj kalendarium , mellyet Christus urunk születése után való ...esztendőre irt Neubart János, es Magyar országra, Erdélyre, és egyéb tartományokra-is alkalmaztatott. 1712–1721. Komárom, [1711–1720.], Töltési István, in 24°. - Jelzet: 0,3961; PETRIK II. 314.

A naptárakban főként Kajali Klára és — feltehetően — Ráday Pál feljegyzései olvashatók. A példányokat inkább a bejegyzések tartalma (Kajali Klára) alapján azonosítottam, Ráday Pál esetében a kézírás hasonlósága alap-

ján tételezhető fel bizonyos bejegyzések esetében, hogy az ő kezétől származnak. A kalendáriumokról készült címleírás is tartalmazza Pál és felesége kézírásos bejegyzéseinek tényét. Beliczay Angéla Kajali Kláráról írt tanulmányában a levéltári források mellett sűrűn hivatkozik kalendáriummi bejegyzésekre is. (BELICZAY KK 157–196.) Az 1717–1720. évi naptárakból dupla példány található ezen a számon. Az 1715-ik évi kalendárium címoldala hiányzik. Az 1711. évi naptárból még egy példány található az RMK 1,181 jelzeten, amelyben szintén Kajali Klára és Ráday Pál bejegyzései olvashatók. Lásd még ebben a fejezetben a Házi és uti új kalendariom... kezdetű tételt.

(289) Uti társ... 1724, in 12°. - REK [14.]

Haller János említett fordításával együtt Szathmári Paksi egy katolikus imádságoskönyvet is küldött Rádaynak (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 743. sz., a professzor 1727. július 19-én írott levelének tartalmát említi SEGESVÁRY 47–48.). Segesváry megjegyzi, hogy nem azonosítható a könyv, mert a Rádayak anyagában nem található egy sem (SEGESVÁRY 63.). A leírt kötet Ráday Eszter könyvjegyzékében szerepel, és népszerű imádságoskönyv volt (ÚMIL 3. 2173.). Első kiadása csonka: Pozsony, 1639. (RMNy 1787., ČAPLOVIČ 338., MKSz 1985: 58–62), 17. századi kiadások: Pozsony, 1643. (RMK I. 1607., RMNy 2024., ČAPLOVIČ 353.), Nagyszombat, 1678. (SZTRIPSKY 2093., MKSz 1880:279). Lehet, hogy Teleki Lászlóné könyve a marosvásárhelyi professzor által Rádaynak vásárolt példány, de lehet saját gyűjtése is. A leírt kiadást nem tartja számon a szakirodalom.

(290) VALLEMONT, Pierre Le Lorrain de

Abst von Vallemont Merkwürdigkeiten der Natur und Kunst, in Zeugung, Fortpflanzung und Vermehrung der Gewächse, oder der Ackerbau und die Gärtnerrey...Budissin, 1716, Richter, in 8°. - Jelzet: 0,5969; RÁDAY CAT. 447.,UB München

A művet a róla készült címleírás alapján vettem fel a katalógusba. A példányt nem találtam meg, de a kötetről készült cédulán megjegyzésként szerepel: „Pauli Ráday”. A possessor-bejegyzés talán megegyezik a legtöbb könyvben olvasható tulajdonosi bejegyzéssel, feltéhetően a kötet címoldalán: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropria]”.

(291) ALPHEN, Hieronymus Simons van (praesidens); KÁRMÁN András(defendens)

Disputationum theologicarum theologiae christianae brevissimam ideam exhibentium decimam tertiam et decimam quartam continentur capitis XVI. pars posterior, et caput XVII. duce et auspicio Deo praeside vero celeberrimo Hieronimo von Alphen...publice defendet...ad diem 16. juny. Trajecti ad Rhenum, 1728, Guilielmus vande Water, Ac. typ., in 4°. - Jelzet: 0,5722;

Az Utrechtben megjelent teológiai munka a szerző ajándékként került Ráday könyvgyűjteményébe (SEGESVÁRY 52–53.), hiszen az ő támogatásával külföldön tanulmányait végző Kármán András könyveket is szerzett be számára (SEGESVÁRY 50.). A Segesváry által „Utrechtben kiadott teológiai értekezésésként” említett művet szakirodalom alapján sikerült azonosítani (SZINNYEI 5. 1049. col.). A kötet ma is megtalálható a Ráday család könyvgyűjteményében. A fedőlap tükrén Kármán ajánló sorai olvashatók patrónusának: „Perillustri ac G[ene]roso D[omino] Paulo Radai certorum Co[m]it[um] Assessori primario, Patrono Suo jugiter observando mittit. A[ndreas] Karman m[anu] p[ro]pria”. Kármán Andrásra és tevékenységére vonatkozóan lásd még a CLR 79. tételét és a VI. részben Debreceni Ember Pál: *Historia ecclesiae...* című munkájánál írottakat.

(292) VANEL, Claude (Vanet)

Histoire des troubles de Hongrie. Avec le siege de Neuheusel, et une relation du combat de Gran, etc. Enrichie de figures. Tome 1–4.. Nouvelle revue, corrigée et augmentée. a Amsterdam, 1722, Duvillard et Changuion, in 12°. – Jelzet: 0,3938; RÁDAY CAT. 1421–1422.

A munka megtalálható Segesváry művében (SEGESVÁRY 58.). A példányban tulajdonosi bejegyzés nem olvasható, a család könyvtárának átadási katalógusában szerepel (RÁDAY CAT.), a negyedik kötet Ráday Gedeon beszerzése (SEGESVÁRY 208.) A könyvállomány 1861-ben történt összeírásakor felvették a jegyzékbe Vanel munkájának egyik 1686-ban, Amszterdamban megjelent kiadását (RÁDAY CAT. 1421., APPONYI 1267.), amely 1655 és 1686 közötti időszakban tárgyalja Magyarország történetét. Az Apponyiban háromkötetes kiadványról van szó, a Rádayak példánya viszont csak kétkötetes lehetett a katalógus tanúsága szerint, lehet, hogy az átadáskor már hiányos volt, ma egyáltalán nem található meg ez a kiadás a könyvtár állományában. Vanel művének másik, 1686-ban nyomtatott kiadása — egyben a munka második, bővített, javított kiadása — csak 1683-ig követi a magyarországi eseményeket (APPONYI 1266.). Első kiadás: Paris, 1685.

(APPONYI 1199., hat kötet) Az egyes kötetek 1688-ig kerültek ki a nyomdából, és 1687-ig írja le a szerző a történéseket. A Ráday Gyűjtemény példánya ennek a teljesebb, hatkötetes változatnak egy újabb kiadása. A könyvek tizenkettődrét alakban jelentek meg.

(293) VÁRI Mihály

Thabera: azaz Istennek olyan meggyulladott tüze...Kolozsvár, 1716, Telegdi Pap Sámuel, in 8°. – PETRIK III. 627., REK [13.]

A munka Szathmári Paksi Mihály beszerzése (Ráday cs.lt. C/64. IV.C/2–1. 741. sz., a levél tartalmát említi és a művet azonosítja SEGESVÁRY 47., 62.). Vári Mihály munkája a Ráday Könyvtár régi könyvállományában nem található, de szerepel Ráday Eszter katalógusában, elképzelhető, hogy Telekiné édesapja más magyar nyelvű könyveihez hasonlóan magával vitte Erdélybe (Ráday cs.lt. C/64. Általános gazdasági iratok. Pécel, 196. sz.).

(294) WELLERUS, Jacobus

D. Jacobi Welleri Grammatica Graeca nova, ante a[b] Abrahamo Tellero, quoad dialectos completa,...additionibus ut et indicibus vocabulorum Graecorum et Latinorum utilissimis locupletata. Editio post spuriam cladicantem et mendosam Amstelodamensem decima tertia...Lipsiae, 1728, sumptibus haeredum B. Tarnovii, in 8°. - Jelzet: 0,3132; RÁDAY CAT. 517.

Az előzőken a következő bejegyzés olvasható: „Paulus de Rada sym[bolum]: Arte et Marte”. A szöveg nem Ráday Pál kézírása, de korabeli kezektől származik. A könyv nem biztos, hogy Ráday I. Pál tulajdona volt, lehet, hogy a 17. és 18. században többször is kiadott görög nyelvű fiának, a huszonéves korában meghalt Pálnak volt a tulajdona. Lásd még ebben a részben Knollius: Vocabularium biblicum... című munkájáról írtakat.

(295) WENDELINUS, Marcus Fridericus; APAFI Mihály (transl.)

Marcus Fridericus Wendelinusnak, a' keresztyen isteni tudományról írott két könyvei. Mellyek...magyar nyelvre fordittattanak Apafi Mihály...által. Kolozsvár, 1674, Veresegyházi Szentyel Mihály, in 4°. - Jelzet: RMK 2,51; RMK I. 1161., REK [15.], HÁMAR 1.

A könyv címlapján olvasható Ráday Pál possessor-bejegyzése. „Ex libris Pauli Raday m[anu] p[ropri]a.” Ráday Gedeon számára Prinz Mátyás kötötte be a példányt 1754-ben (Ráday cs.lt. C/64. Könyvtári iratok. 219.

doboz). A Ráday Gyűjtemény anyagában az említett példányon kívül Wendelinus művéből még három kötet (RMK 2,51–2, RMK 2,51–3, RMK 2,51–4) található, a könyvtár későbbi beszerzései. A kötet szerepel Hamar István nyomtatott katalógusában és Ráday Eszter jegyzékében is. Feltehetőleg Teleki Lászlóné saját gyűjtéséről van szó.

(296) ZSCHACKWITZ, Johannes Ehrenfried

Breve et compendiosum examen juris publici imperii Germanici in usum collegiorum privatorum explicatorio examinatorium, ex uno vel altero authore olim concinnatum, et luci expositum, a G.A. Iam denuo adornavit, scholiis emendavit... et auxit,... illustravit Joh. Ehrenfr. Zschackwiz,... Coburgi, 1716, impensis P.G. Pfortenhaueri, typis M. Hagen, in 8°. – Jelzet: 0,1020; RÁDAY CAT. 371., SUB Göttingen, THULB Jena, LBMV Schwerin, HAB Wolfenbüttel

A címoldalon Ráday Pál possessor-bejegyzésével: „Ex libris Pauli Ráday m[anu] p[ropr]ia”. Az előtábla tükrén Ráday Gedeon névbetűi is szerepelnek: „G. R.”. A példányt a kötetről készült katalóguscédula segítségével sikerült azonosítani.

VII. APPENDIX

Ráday Pál autográf jegyzete a Lipcsében megvásárolható könyvekről²⁹⁶ 1729

Catalogus Libror(um) Theologicor(um) Juridicorum
et medicor(um) praecipuorum Lipsiae vendibilium 1729
Series memorabili(orum) Libr(orum) Lipsiae

Theologica

- (1) Calmet Augustini Dictionarium Historicum, criticum, chronologicum, geographicum, et literate Sacrae Scripturae C(um) Fig(uris) antiquitates Judaicas repraesentantibus e gallico in Latinum translatum, et nonnihil expurgatum a Jo(anne) Dom(inico) Mansi. II Tomi Fol. Venet(iae) 1726
- (2) Geographiae Sacrae Scriptores III. Car(olus) a S(an)cto Paulo, Nicol(aus) Sanson et Eusebius Caesarien(sis) c(um) n(otis) et observationibus Doctor(um) Viror(um) cum fig(uris) aeneis. fol. Reg(al)i Amst(elodami) 1707.
- (3) Ludovici de Dieu Critica Sacra Seu Animadversiones in loca difficiliora V(eteris) et N(ovi) Testamenti. Fol. Amst(elodami) 1693.
- (4) Bocharti Sam(uelis) Opera omnia complectentia Geographicam Sacram Seu Phaleg et Chanaan, nec non Hyerosoicum Seu ex Animalibus

²⁹⁶ Ráday Pál autográfja bizonyítja, hogy ezek a könyvek beletartoztak abba a kulturális horizontba, amely őt, illetve udvari környezetét körülvette. Maguk a könyvek valószínűleg soha sem kerültek beszerzésre. Közülük 11 darab (4, 5, 9, 12, 17, 18, 22, 31, 35, 37, 47) található ma a könyvtárban, de ezek bizonyíthatóan Ráday Geodeon szerzeményei, illetve későbbi vásárlások eredményeként kerültek Pécelre. – Die Autograph-Notiz (Desiderata-Liste) von Pál Ráday beweist, dass diese Bücher zum kulturellen Horizont des Aristokraten bzw. seines Hofes gehörten. Die Bücher selbst müssen nie erworben worden sein. Elf von den in der Liste erwähnten Büchern befinden sich heute noch in der Bibliothek, aber diese Bücher wurden – wie es zu beweisen ist – von Georg Ráday erworben bzw. später gekauft und nach Pécel geliefert.

S(acrae) S(cripturae) C(um) Tab(ulis) Tomi 2 in fol. Maj(ori) Lugd(uni) Batavor(um) 1707.

- (5) Rudbe(c)kij Olavi Specimen usus Lingvae Gothicae in eruendis ac illustrandis obscurissimis quibusvis S(acrae) S(cripturae) Locis, addita analogia Lingvae Gothicae cum Sinica nec non Finonicae cum H(un)g(ari)ca. 4. Upsalis 1717.
- (6) Oeconomia Judicior(um) Divinor(um) per omnes S(acris) Codicis V(eteris) T(estamenti) libros, Secundum Seriem Saeculor(um) et similitudinem rerum adornat(a). III. partes, Maj(i) Joan(ni) Henrici Francof(urti) (1)713.
- (7) Ejusd(em) Oeconomia tempor(um) N(ovi) T(estamenti) exhibens gubernat(i)onem Dei in eccl(esi)a ab Adventu Messiae usq(ue) ad finem mundi per omnes S(acrorum) Graec(or)um Cod(icum)) Libr(os) Francofurti in 4. 1721.
- (8) Joan(nis) Hoornbeckij Miscellanea Sacra in quibus lectissimae cujusvis argumenti Theol(ogici) Textualis Dogm(atici) Elenc(tici) Pract(ici) Hyst(orici) et Ritualis V(eteris) et N(ovi) T(estamenti) Exercitationes continent(ur) Uttraj(ectini) 1689.
- (9) Frid(erici) Spanheimj Dubia Evangelica 284. III. Partes. Genevae, 1700.
- (10) Cornelij Jansenij Tetrateuchus S(ive) com(m)entari(us) in S(ancta) Jesu Christi Evangelia not(ae) in margine S(ive?) textus. Bruxellii, 1699.
- (11) Joan(nis) Henr(ici) Heideggeri in Joann(is) Apocalypseos de Babylone Magna Diatribae I., et II. 4. Lugd(uni) Bat(avorum) 1687.
- (12) Campegi Vittringae Apocalyps(ios) Joannis Anachrisi in 4. maj(ori) Amst(elodami) 1719.
- (13) Franzij 490. Collectio Disputation(um) Theologico- Exegetico-Philologico- Philosophico miscellanear(um) cum Indice Alphabethico- 25. Vol. 4. m(i)sc(ellaneorum)
- (14) Hermanni Vitsij Exercitationu(m) Academicar(um) Critico Historico Theologiar(um) Duodecas Uttraj(ectini) 1694.
- (15) Petri Zornij Bibliotheca Antiquaria et Exegetica in un(iver)sam Sacram Scriptur(am) in qua doctissimi rarissimiq(ue) ex Hisp(anicis) Ital(icis) Gall(icis) Angl(icis) Belgis ac Germanis 21. antiquarij quamvis Theologor(um) usuis et S(acris) Codicis L(e)ctioni inferiunt

recensent(ur) emendant(ur) et adaugent(ur) Tom. I. Part. 12. Lips(iae)
1729

- (16) Acta Synodi Nationalis Dordtrekti hab(ita)e 1608(!)
- (17) Hospiniani Concordia discors S(eu) de origine Formulae Concordiae Bergen(sis) in fol. Genevae 1678
- (18) Orthodoxographa S(eu) Theologiae S(acrosanctae) ac Syncerioris fidei Doctores numero LXXVI. Eccl(esi)ae Columnina Luminaq(ue) Authores Graeci et Latini fol. Basilaе, 1555. fig(uris)
- (19) Joannis Calvini Institutiones Christianae Rellig(ionis) cum Ep(istol)is ejus et descriptione vita fol. Amstel(odami) 1667.
- (20) Joan(nis) Phaffij Dogmata Protestantia(rum) et jure canonico comprobata in 4to Tubingae 1712.
- (21) Benedicti Picteti Theologia Christiana ex puris S(acrosanctarum) Literar(um) fontibus hau(s)ta in 2. Part. 1696 Genevae
- (22) Joannis Melchioris Rudimenta Theologiae Didascalicae Sum(m)ar(um) veritatum, Aphoristico non denundat(a?) Simul Error(um) hodiernor(um) nervo concinat(a?) cum Tab(ulis) analyticis Friderici Adolphi Lampe in 8to Trajecti ad Rhen(um) 1721.
- (23) Ejusd(em) Lampe Compendium Theolog(iae) natural(is) Traj(ecti) ad Rhen(um) 1723.
- (24) Thomae Burnelij de fide et officiis Christianorum in 8to. Londini 1727.
- (25) Joan(nis) Step(hani) Rittangelij de Veritate Relligionis Christ(ianae) in 8 Franequerae 1699.
- (26) Frid(erici) Spanheimij Exercitationes de Gratia Universali accedunt L Erotemata auctori p(ro)posita et ab eodem decisa. in 8. Lugd(uni) B(ataworum) 1646.
- (27) Antonii Vallei Enchiridion Relligionis Reformatae in 12° Lugd(uni) B(ataworum) 1688.
- (28) Joan(nis) Dallaei de usu Patrum ad ea definienda Rellig(ionis) Capita, quae sunt hodie controversa in 4. Genevae, 1686.
- (29) Melchioris Leydeckeri Veritas E(van)g(e)lica triumphans de Erroribus quorumvis saeculor(um). II Tomi, ubi Principia fidei Reformatae

demonstrant(ur) origines eor(um) offendunt(ur) in 4to Amst(elandami) 1689.

- (30) Campegi Vittringae Apotopolis Theolog(or)um Elencticae graviores exhibens controversias, quae super Christianae Relligionis Doctrina Eccl(esi)ae Reformatae cum diversis ejusd(em) Soc(ieta)tis intercedunt. in 8. Herborniae, 1725.
- (31) Joan(nis) Ho(o)rnbe(e)ckij Sum(m)a controversiar(um) Relligionis cum infidelibus, haereticis Schysmaticis, id est Gentilibus Judaeis Muhammedanis, Papistis, Anabapty(s)tis, Enthusiastis, Libertinis Socinianis, Remonstrantibus, Lutheranis, Graecis in 8° Francofurti ad Oderam 1697.
- (32) Benedicti Picteti Brevis Syllabus Controversiar(um) in 12° Genevae, 1711.
- (33) Andr(eae) Cognii(?) Ethica Sacra S(eu) Observationes critico-sacrae in Novi Test(amenti) Codicem qui agit de Philosophia et Doctrina morum in 4. Lugd(uni) B(atavorum) 1691.
- (34) Joan(nis) Henrici Heideggeri Ethicae Christianae Prima Elementa ex Sana ratione et S(ancra) Scriptura demonstrat(a) et annotationibus exposita á Joanne Curicke Francof(urti) et Lips(iae) 1711.
- (35) Joan(nis) Calvinii Opera omnia 9. Tomi editio recognita fol. majori 1671.
- (36) Josuae Placaei Opera omnia 2 Tomi in 4. Franequerae 1703.
- (37) Jacobi Usserij Annales V(eteris) et N(ovi) Testamenti cum reru(m) Asiaticar(um) et Agypticar(um) chronica accedunt ejusd(em) de Chronologia V(eteris) Test(amenti) de Macedon(or)um et Asianor(um) Anno Solari, de Symbolis cum vita Auctoris a Thoma Sonita conscripta in fol. Genevae 1722.
- (38) Sulpitij Severi Hystoria Sacra cum notis selecti(or)um varior(um) etc. accurante Joan(nne) Casp(aro) Hoffmeistero in 8vo Tig(uri) 1708.

Libri Medici

- (39) Hiacinthi Ambrosini philologiae Tomus I. S(eu) Lexicon Botanicum absolutissimum, cum Icon(ibus) Fol. Bononiae, 1666

- (40) Roberti Mo(r)rison plantarum historiae Oxoniensis distributio, cum icon(ibus) elegant(issimis) 3 partes Fol. Oxoni 1772 [!1672], 1780 [!1680], 1799 [1699].²⁹⁷
- (41) Hortus Indicus Malabaricus de varii generis arboribus, fruticibus, herbis, et diversis illarum Speciebus regni Malabarici, c(um) floribus fructibus et Seminibus naturali magnitudine delineatis, additis Jo(hannis) Comelini, et alinorum Commentariis. vol. XII. c(um) f(iguris) aen(eis) fol. Reg(al)i Amst(elodami), 1686 et 1703.
- (42) Io(hannis) Comelini horti Medici Amstelodamensis variorum plantarum descriptio et icones 2 partes fol. Reg(al)i Amst(elodami) 1697 et 1701
- (43) Caroli Drelingcurtii(!) opuscula Medica omnia 4. Hagae Comitum 1727
- (44) Mart(ini) Schurigii chilologia historico Medica h(oc) e(st) chili humani s(eu) succi hominis nutritii consideratio, physico Medico forensis 4. Dresdae 1725
- (45) Christiani Margasii materia Medica contracta, exhibens Simplicia et composita medicamenta officinalia, 4. Lugd(uni) Bat(avorum) 1716
- (46) Ios(ephi) Pitton(is de) Tournefort institutiones rei herbariae, edit(io) 2 gallica longe auctior, 500 circiter tab(ulis) aeneis adornata Tom. I et II Paris 1700
- (47) Ejusdem Corollarium institutionum rei herbariae, in quo plantae 1356 in orientalibus regionibus observatae recensentur et ad genera Sua revocantur, cum f(iguris) aen(eis) 4 maj(ori) Paris 1703
- (48) Pauli Hermanni paradisus Batavus, innumeris exoticis curiosis herbis illustratur, ingeniosiss(ima) methodicaque descriptione et catalogo plantarum nondum prae immatura, morte auctoris delineatum locupletatus, c(um) f(iguris) aen(eis) 4 maj(ori) Lugd(uni) Bat(avorum) 1705
- (49) Ioh(annis) Schevchzeri agrostographia s8eu) graminum juncorum, cyperorum, cyperoidum iisque affinium historia, c(um) f(iguris) aen(eis) 4. Tiguri 1719

²⁹⁷ Biztosan Ráday Pál tévedett a megjelenési évek felírásakor, hiszen ezeknek a könyveknek nem ismert kiadásuk az általa jelzett évekből. Ugyanakkor pontosan egy évszázaddal korábbiak igen.

- (50) Ioh(annis) Em(eric) Brauns amoenitates subterraneae, i(d) e(st) breuiarium phisico-juridico-historicum, quod agit de metalli-fodinarum Harcicarum prima origine, progressu atque praestantia. 4 Goslariae 1726
- (51) Hippocratis opera omnia graece et latine edita a Io(hanne) Antoni(de) van der Linden Tomi. II Lugd(uni) B(ataworum) 1666
- (52) Iac(obi) a Castro diss(ertatio) immoculationis S(ive) transplantationis variolarum Methodum an Gvalt(eri) Hanis praelectio de moculatione variolarum, 2 Ant(onii) le Duc Diss(ertatio) de Byzantina variolarum insitione. 8 maj(ori) Lugd(uni) B(ataworum) 1722
- (53) Io(hannis) Friend em(m)enologia , in qua Fluxus Muliebris Menstrui phaenomena, periodi, vitia, c(um) medendi methodo ad rationes Mechanicas exiguntur, 12 maj(ori) Paris 1727
- (54) Iosephi Gonnelli thesaurus philosophicus, S(eu) de gemmis et lapidibus pretiosis 12. Neapoli 1702

Libri Iuridici

- (55) Hugo Grotii de jure belli ac pacis c(um) comment(ariis) Gul(ielmi) van der Muclen Tom. I et II in Fol. Amstel(odami) 1704
- (56) Ioannis Georgii de Kulpis collegium Grotianum Super jure belli et pacis, XV exercitationibus institutum. in 4. Francofurti et Lipsiae 1722
- (57) Gasparis Ziegleri, in Hugonis Grotii de jure belli et pacis libros, notae et animadversiones. in 8. Arg(entorati) (1)706
- (58) Magnus Hugo Grotius in Vitriario parvus S(ive) institut(iones) Juris naturae et gentium ad Method(um) Hug(onis) Grot(ii) a Phil(ippo) Reinhardo Vitriario compendiose ac nervosae conscriptae, a Franc(isco) Spener, c(um) authentico exemplari Grotiano collatae, a mendis emendatae ac indice ad auctae. Norimb(ergae) et Lips(iae) 1726
- (59) Michaelis Henrici Gribneri, principiorum Iurisprudentiae naturalis, libri IV, quibus juris naturae et Gentium Summa Cap(ita) exhibentur in 8. Vitteb(ergae) 1717

- (60) Francisci Schmier Iuris prudentia Publica universalis, ex Iure nat(urali) et divino positivo nec non jure gentium nova methodo derivata, in Fol. Salisburgi 1722
- (61) Introductio ad cognition(um) status publici universalis, quae totius orbis imperantis, maxime vero S. Romano—Germanici Imperii Statum, veteris et novi mundi regna, respublikas, Principes, magistratus eorum gubernandi modum, Leges Fundamentales, praetensiones, Incessionones dicasteria in et externum interesse, potentiam, nervum belli, veditus etcaetera ... perspicua Methodo ante oculos Sistis. 4 Norimb(ergae) 1723
- (62) Ever(hardi) Ottonis Thesaurus juris Romani, continens ratiorem meliorum Interpretum opuscula, in quibus Ius Romanum emendatur, explicatur, illustratur, III tomi in Fol. Lugd(uni) Bat(avorum) 1725
- (63) Ioannis Rudolphi Fabri clavis Iurisprudentiae, S(ive) brevis et methodica Institutionum Iustiniani explicatio. Latias aperiens leges et civica Iura, quidquid Pandectae, Codex et Novella Sanxere Summatim continens, et veluti in Speculo offerens. in 4. majori Gratianopoli 1638
- (64) Ant(onii) Soell Scientia legum, quaestionibus ad legem positivam naturalem ac quasdam selectas de variis legibus et Statutis controversias pertinentibus illustrata. 4 Dillingae 1725
- (65) Gerardi Noodt Commentarius in Iustiniani Digesta juris enucleati, ex omni vetere jure collecti. 4 Maj(ori) Lugd(uni) Bat(avorum) 1716
- (66) Iosephi Adami Ayblinger Comentar(ia) ad L libros Pandectarum Scientifica methodo concinnatus ac Iustiniani juris Principia, monitis hodierni usus hinc inde attemperans 4 Aug(ustae) Vindelicorum 1726.
- (67) Godofredi Bönigks Practica practicata, hoc est Fundamenta Processus civilis, per definitiones, divisiones, praesupposita axiomataque Succinte exposita, per varias formulas Scriptorum in foro occurrentium illustrata, et ad casum in contradictorio adhuc pendentem applicata. III partes 4 Fr(anco)f(urti) et Lips(iae) 1717
- (68) Arn(oldi) Corvini Digesta per Aphorismos Strictim explicata. Fr(anco)f(urti) (ad) O(deram) 1697 in 8.
- (69) Ioh(annis) Chr(istiani) Martini Corpus Iuris Portatile in quo I. Tituli ex Instit(utionibus) Pandectis Cod(icibus) Novellis et decretalibus Sec(undum) seriem rubricarum recensentur, 2. axiomata ex iisdem

Sec(undum) lib(rorum) atque titulorum ordinem exhibentur, 3. delineatio juris civilis, privati Rom(ani) Germanici Sec(undum) Seriem Instit(utionis) Iustin(iani) traditur. etc. 8. Fr(anco)f(urti) et Lips(iae) 1724

- (70) Balth(asaris) Branchu Observationes ad jus Romanum God(efridi) Gul(ielmi) Leibnitii iudicium de Pufendorfi officiis, hominis et civis contra Ioh(annem) Barbeyratium vindicatus, et disp(utationes) II ad Iulium Paulum, in quibus multa, ad jus civile, naturae, gentium, antiquitates, et Studia humaniora pertinentia, illustrantur, acc(esserunt) Hectoris Berenger disp(utationes) ad L. 40 ff. de legatis, I, 8 Lugd(uni) Bat(avorum) 1721
- (71) Henr(ici) Coccci, hypomnemata juris ad Seriem Instit(utionis) Iustin(iani) 12. Fr(anco)f(urti) (ad) O(deram) 1680
- (72) Nova et Methodica institut(ionum) Iuris civilis tractatio 18 Paris 1714
- (73) Iac(obi) Godofredi Manuale juris S(ive) parva Iuris Mystena, ubi Iuris civilis 1. Historia, 2. Bibliotheca, 3. Florilegium Sententiarum juris, politicarum et communium notionum, ex corpore Iustiniano desumptorum, 4 Series librorum et titulorum in Digestis et in Codice 12 Genevae 1710
- (74) Iohannis Iacobi Speideli Sylloge quastionum, consultationum et decisionum juridicarum et Politicarum. in Fol. Tubingae 1653
- (75) Ge(orgii) Dedekenni thesaurus consiliorum theologicorum et juridicorum cum nova appendice. 3 tomi fol. Jenae 1671
- (76) Io(hannis) Bapt(istae) Hodierna, additiones et observationes ad Io(hannis) Pet(ri) Surdi decisiones. Fol. Genevae 1677
- (77) Martae digesta novissima totius juris ex omnibus decisionibus compilata, VI Tomi in Fol. Fr(anco)f(urti) 1680
- (78) Arismini Tepati compendium decisionum et Senten(tiarum) juris canon(ici) civ(ilis) et crimin(alis) c(um) observat(ionibus) Petrini Joberti, fol. Vrati(s)l(aviae) 1682
- (79) Urceoli Iosephi consultationes forenses rerum practicabilium et judicatarum, P(ars) I. et II. cap(ita) fol. Genevae 1698.
- (80) Mantissa Decisionum S(acrae) Rotae Rom(anae) ad theatrum veritatis et Iustitiae, Card(inalis) de Luca fol Lugd(uni) 1701

- (81) Io(hannis) Volfg(angi) Textoris decisiones, Electorales palatinae, s(eu) rerum in Suprema curia justitiae, inferioris Palatinatus judicaturum exempla, ex legibus et constitutionibus Imperii ad praxim modernam adornata, in 4. Fr(anco)f(urti) (ad) M(oenum) 1693
- (82) Iusti Meyeri juris publici quaestio Sintne Protestantes jure Caesareo haeretici, et ultime suplicio afficiendi. etc. contra Gasparum sangvinarium Schippii classicum. etc. 4. Arg(entorati) 1621
- (83) Iohannis Schiltens de libertate ecclesiarum Germaniae Libri VII, de Prudentia juris Christianorum, s(ive) de Societate inter Deum et hominem, ejusque jure ac officiis liber, itemque disser(tatio) de fatiis Ecclesiarum s(ancto) Iohanni revelatis. 4. Jenae 1683.
- (84) Ejusdem, diatribe de S(acri) R(omano-) G(ermanici) Imperii Comitum praerogativa, ac jure inter ipsos, et ordinem equestrem immediatum Secundum quosdam controversae. 4. Arg(entorati) 1702
- (85) Ioannis Adami Kopp de insigni Differentia inter S(acri) R(omani) Imperii, Comites et Nobiles immediatos, cui Suplementi loco acc(esserunt) multa Diplomata, adhuc inedita observat(ionibus) necessariis illustrata 4 Arg(entorati) 1725
- (86) Henrici Coccei Iuris publici Prudentia compendio exhibita, cum resolutionibus, dubiorum et appendicibus 8. Fr(anco)f(urti) (ad) O(deram) 1705
- (87) Philippi Reinch(ardi) Vitriarii institutiones, Iuris publici Romanorum Imperii, Selectae, opera Franc(isci) Speneri ind(ice) locupletissimo adauctae, acc(esserunt) Aurea Bulla, instrumenta pacis Vestphalicae, Svecicum et Gallicum, et capitulatio Caroli VI 8 Norimb(ergae) 1727
- (88) Besoldi C(risto)ph(ori) thesaurus Practicus, non Solum explicationem terminorum atque clausularum in aulis et Dicasteriis usitatarum continens, Sed et rerum omnifariam cognitionem sugerens. etc. Ed(itio) 2. aucta responsis, Studio Ioh(annis) Iac(obi) Speideli. Aug(ustae) V(indelicorum) 1671.
- (89) Ioannis Friderici Polman racemationis, et florum Sparsionis totius Corporis Iuris Tom. I. continens annotata, ad institutiones et de regulis juris. in Fol. Groeningae 1699

- (90) Michaelis Münchmeirs Selectae enucleationes casuum juridico practicorum curiosorum in iudicio contradictorio discussorum et decisorum, c(um) continuatione, 4. Sultzbach 1700
- (91) Ioannis Brunemanni decisionum centuriae V, in quibus casus rariores, facultati iuridicae Francofurtanae oblata, nervose Subjectis rationibus praecipuis deciduntur, auctae curante Sam(uele) Strykio 4. Fr(anco)f(urti) 1704
- (92) Ioannis Koeperi decisiones, in quibus Q(uaestiones) illustres in Germania quotidie occurrentes, et ad praxim juris communis Saxonici et consuetudinarii Marchiae accom(m)odatae deciduntur 2 Tom 4 Lipsiae et Fr(anco)f(urti) 1712
- (93) Aug(usti) Barbosae tractatus varii, de axiomatibus juris usu frequentationibus, de appellativa verborum, utriusque Iuris Significatione, de locis communibus argumentorum juris de clausulis, etc. in Fol. Lugd(uni) 1699
- (94) Ejusdem Summa Apostolicarum decisionum, extra jus commune vagantium, ordine alphabetico, Fol. Lugd(uni) 1703
- (95) Bened(icti) Carpsovii Disputationes, historico Politico Iuridicae in Fol. Lips)iae) 1710

A Rádayokról és a család könyvtáráról megjelent cikkek, tanulmányok és összefoglaló művek bibliográfiája

I.

A Ráday Könyvtárról szóló és a gyűjtemény történetével foglalkozó munkák

(Tasnádiné Kulcsár Zsuzsanna munkájának felhasználásával)

1. BALÁZS László: A Ráday család és könyvtára. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve VI. 1989. 135–143.
2. BELICZAY Angéla: Egy könyvtár látogatása szülőfalujában. (Reformátusok Lapja, 1960. 25. sz. [3.])
3. BELICZAY Angéla: Kísérletek a Ráday Könyvtár értékesítésére 1792–1861. között. Sajtó alá rend. Berecz Ágnes. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve VIII. 1997. 135–140.
4. BELICZAY Angéla: Mit jelentett Pap László a Ráday Könyvtárnak? (Reformátusok Lapja, 1991. 24. sz. 4.)
5. BELICZAY Angéla: A Ráday Könyvtár ritkaságai. 1. Dryander anatómiája. 2. Bessarion Platónja. (Reformátusok Lapja, 1982. 37. sz. [6.], 46. sz. [4.])
6. BENDA Kálmán: Kétszáz éve halt meg Ráday Gedeon. (Eseménynaptár, 1992. 3. sz. 6–7.)
7. BENDA Kálmán: A „szent öreg”. Ráday Gedeon és könyvtára. (Magyar Nemzet, 1992. aug. 7. 8.)
8. BERECH Ágnes: Ráday Gedeon aukciós könyvvásárlásai I. A Brifautiana aukció. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve VIII. 1997. 125–134.

9. BERECH Ágnes: Ráday Gedeon aukciós könyvvásárlásai. II. Az Eszterházy-aukció. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve. IX. 1999. 191–204.
10. BERNÁTH Lajos: A Ráday Könyvtárról. (Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, 1912. 27. sz. 422–423.)
11. BORY István: A péceli Ráday-könyvtár, a leggazdagabb magyar magángyűjtemény. (Hírlap, 1948. dec. 29. [2.])
12. BOTTYÁN János: Centenáriumát ünnepli a Dunamelléki Egyházkerület Ráday Könyvtára. (Református Egyház, 1962. 5. sz. 97–99.)
13. BOTTYÁN János: A Dunamelléki Egyházkerület Ráday Könyvtára. (Az Út, 1952. márc. 23–29. 5.)
14. BOTTYÁN János: Könyvritkaságok a Ráday Könyvtárban. (Az Út, 1953. jan. 25–31. 4.)
15. BOTTYÁN János: Kutatótörténészek új kincsesbányája: ötvenkilenc hatalmas kötet a Ráday-könyvtárban. (Az Út, 1952. máj. 4–10. 3.)
16. BOTTYÁN János: Régi könyvremek kiállítása a budapesti Ráday Könyvtárban. (Az Út, 1952. dec. 7–13. 5.)
17. A budapesti Református Teológiai Akadémia története 1855–1955. Szerk. Bucsay Mihály, Pap László. Bp. 1955. (Benne: A Ráday Könyvtár. Írta: Pap László. 193–195.)
18. CSAPODI Csaba–TÓTH András–VÉRTESY Miklós: Magyar könyvtártörténet. Bp. 1987. (Benne a Ráday Könyvtárról: 139., 240.)
19. [CSEKEY Sándor]: A Ráday Könyvtár duplumkatalógusa. Bp. 1937.
20. CSENKI Éva–J. HALÁSZ Margit: A Ráday Gyűjtemény számára készített könyvkötések és azok mesterei. In: Luxusiparok. IX. Kézművesipartörténeti Szimpózium. Veszprém, 1996. szeptember 27–28. Szerk. Horváth Sándor, Szulyovszky János. Budapest–Veszprém, 1997. 51–66.
21. CSIKÓS Júlia: Ráday Pál könyvei a Székely Mikó Kollégiumban. In: Örökség és feladat. Tanulmányok a romániai magyar könyvekről, könyvtárakról. Szerk. Kiss Jenő. Sepsiszentgyörgy, 1995. 63–69.
22. DOBOS János: A gróf Ráday család péceli könyvtárának rövid ismertetése. (Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, 1860. 25. sz. 780–783.)

23. ESZE Tamás: A Ráday Könyvtár megújítása. (Az Út, 1954. 46. sz. 4.)
24. [G. NAGY Ágota]: Megnyílt a Ráday család könyvtára. (Reformátusok Lapja, 1988. 28. sz. 3.)
25. FARKAS József: A Pesti Református Egyház 101 éves története. Kecskemét, 1898. (A Ráday Könyvtárról: 153–154, 200.)
26. HAMAR István: A Ráday könyvtár régi magyar irodalmi művei. [Bp. 1913.]
27. Handbuch Deutscher Historischer Buchestände in Europa, Bd. 5. Ungarn (Bearb. von Judit P. Vásárhelyi). Hildesheim–Zürich–New York, 1998. (A Ráday Könyvtárról: 97–102.)
28. ILLÉS György: Mesélő könyvtárak. Bp. 1984. (Benne: Irodalmi központ Pécelen. A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Könyvtára, Budapest. 159–172.)
29. KÁROLYI Árpád: A Magyar Nemzeti Múzeum és a Ráday Könyvtár. (Magyar Könyvszemle, 1920–1921. 152–154.)
30. KELECSÉNYI Gábor: Múltunk neves könyvgyűjtői. Bp. 1988. (A magyar könyv) (Benne: Ráday Gedeon, 104–113.)
31. KISS Áron: Bod Péter levelei Ráday Gedeonhoz könyvgyűjtési ügyekben. (Magyar Könyvszemle, 1882. 257–263.)
32. KOÓS Judith: A bibliofil Rádayak. (Confessió, 1982. 2. sz. 56–68.)
33. KOÓS Judith: A könyv- és műgyűjtés évszázadai meg a Rádayak. (Confessió, 1981. 3. sz. 54–65.)
34. KOÓS Judith: A Rádayak közgyűjteményének kialakulása és könyvművészeti ritkaságai. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve II. 1981. 97–119.
35. KOÓS Judith: Ráday Gedeon könyv- és műgyűjteménye a XVIII. században
36. A könyv és a könyvtár a magyar társadalom életében az államalapítástól 1849-ig. Összeáll.: Kovács Máté. Bibliogr.: Szelle Béla. Bp. 1963. 653–724.
37. Körlevél a Ráday Könyvtár megvásárlásának ügyében 1860. Közli: Szabó György. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve IV-V. 1984–1985. 174–176.

38. KUBINYI Ágoston: A Magyar Nemzeti Múzeum, mint intézet és tulajdonörökítése a gróf, Ráday-féle könyvtár megvétele érdekében. (Pesti Napló, 1859. 17., 18., 31., 83., 85. és 86. számok)
39. PÉTER Zoltán: A jubiláló Ráday Könyvtár 1711–1861–1961. Magyar Könyvszemle, 1962. 4. sz. 303–316., és Klny. a Magyar Könyvszemle 1962. évi 4. számából. [Bp.] [1962.] 15
40. PRUZSINSZKY Pál–HAMAR István: A budapesti Református Theológiai Akadémia Ráday-könyvtárának múltja és jelene. Bp. 1913.
41. A Ráday Könyvtár ősnymotványai és könyvritkaságai. (CD-ROM).
42. RÖSLER, Johann Cristoph: Die gräfllich-Radaysche Bibliothek zu Peczél, bey Pesth. (Ungarische Miscellen II. 79–81.)
43. RUFFY Péter: A Ráday örökség. (Magyar Nemzet, 1975. okt. 12. 11.)
44. RUPP Kornél: A Ráday Könyvtár. (Magyar Könyvszemle, 1897. 173–180.)
45. SEGESVÁRY Viktor: Egy magánkönyvtár a XVIII. században. Ráday Pál és Ráday Gedeon a magyar kultúra szolgálatában. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, I. 1956. 27–35.
46. SEGESVÁRY Viktor: A Ráday Könyvtár antiqua könyveinek katalógusa. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, I. 1956. 103–134.
47. SEGESVÁRY Viktor: A Ráday Könyvtár ősnymotványainak katalógusa. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve, I. 1956. 96–102.
48. SEGESVÁRY Viktor: A Ráday Könyvtár 18. századi története. Bp. 1992. (A Ráday Gyűjtemény tanulmányai. 4.)
49. SOMKUTI Gabriella: Ráday Gedeon bécsi könyvbeszerzője (Nagy Sámuel 1730–1802) (Magyar Könyvszemle, 1968. 2. sz. 147–170.)
50. SOMKUTI Gabriella: A Ráday Gyűjtemény. (Könyvtáros, 1986. 7. sz. 386–395.)
51. S. SZABÓ József: Hogyan gyűjtötte alapítója a híres Ráday Könyvtárat? (Kálvinista Szemle, 1930. 40. sz. okt. 1., 321–322.)
52. SZARVAS Margit: Magánkönyvtáraink a XVIII. században. (Főpapok és főurak, nemesek és polgárok gyűjteményei.) Bp. 1939. (Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványai 7.) (Benne: Főúri könyvtárak. 51–82., Bibliogr. 127–128.)

53. SZ. KOROKNAY Éva: Beszámoló a Ráday Könyvtár kötéstábláinak vizsgálatáról. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve VI. 1989. 354–360.
54. SZÖTS Farkas: A budapesti evangélikus és református teológiai akadémia múltja és jelene. Bp. 1896. 136.
55. [TÖRÖK Pál]: Superintendensi körlevél. (Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, 1860. 47. sz. [1520–1526.])
56. TÖRÖK Pál: Tudósítás a gróf Ráday család péceli könyvtára ügyében. (Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, 1860. 45. sz. 1463–1467.)
57. VIDA Mária: Magánkönyvtárból közkönyvtárba. A Ráday Könyvtár története. (Élet és Tudomány, 1969. 1. sz. 3–8.)
58. XÁNTUS Zoltán: A Ferencváros története. Bp. 1959. 29–31.

II.

A Ráday családdal, környezetével, tagjainak tevékenységével és művelődéstörténeti szerepével foglalkozó művek

1. ABAFI Lajos: A szabadkőművesség története Magyarországon. 1900.
2. Ama mennyei királynak arany vesszejével megillettetett és az ő ortzájának szemlélésére béceresztett kegyes Esther Néhai Ráday Esther ur aszszony, Teleki László urnak élete párja. (Bod Péter, Deáki Filep Sámuel, Intze István, Málnási László prédikációi). Kolozsvár, 1766.
3. ARANY János: Írói arcképek, Ráday Gedeon. (Összes munkái V.) 1884.
4. Asszonyi-állatnak, A gyors és erény –, kinek árra sokkal felül-haladja a kárbunkulusokat, ditsérettel tellyes és halált nem esméro emlekezete. Az az, néhai kajali Kajali Klára ur-aszszonynak, ... Rádai Rádai Pál ur jó tselekedetekkel és alamisnakkal gazdag özvegyének, meghidegedett teteimei felett utolsó tisztességtételnek okáért mondatott prédikációk és magyar orátzio. (Kármán András, Paksi Kis András, Téglási B. János, Veresmarti Vég Sámuel halotti beszédei.) Kolosváratt, 1747.
5. BAYER József: A magyar játékszín története. I. köt. Bp. 1887.

6. BALOGH István: Ráday Pál az 1712–15. évi országgyűlésen. (Adalékok a protestánsok helyzetéhez a szatmári béke után). In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve III. 1983. 55–73.
7. BÁN Imre: Ráday Pál iratai. (Irodalomtörténeti Közlemények, 1963. 2. sz. 238–240.)
8. Barokk tervek és vázlatok 1650–1760. (Katalógus). Bp. 1981.
9. BARTOS György: Kutatások a péceli Ráday-kastélyban. (Műemléklap, 2000. november–december)
10. Bél Mátyás levelezése. A leveleket sajtó alá rend., a bevezetőt írta és a jegyzeteket készítette Szelestei N. László. Bp. 1993. (Bél Mátyás és Ráday Pál egymáshoz írott levelei: 27, 41, 85, 110–112, 115, 173, 191, 193, 203, 205, Bél Mátyás levele Ráday Gedeonhoz: 306.)
11. BENDA Kálmán: A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve. I. 1956. 135–144.
12. BENDA Kálmán: Ráday Pál politikai iratai. (Levéltári közlemények, 1954. 141–151.)
13. BERECH Ágnes: Középnemesi barokk életmód a Ráday család levelezése alapján 1750–1779. Kézirat. 2001.
14. BÍRÓ Ferenc: A felvilágosodás korának magyar irodalma. 3., bővített kiadás. Bp. 1998. (Ráday Gedeonról: 273–276.)
15. BOTTYÁN János: Ráday Gedeon emlékkiállítás Pécelen. (Református Egyház, 1967. 12. sz. 277.)
16. BOTTYÁN János: Ráday Pál emlékest és kiállítás a Ráday Könyvtárban. (Református Egyház. 1954. 8. sz. 6–7.)
17. ENTZ Géza: A magyar műgyűjtés történetének vázlata 1850-ig. Bp. 1937.
18. E[RDÉLYI] P[ál]: Ráday Pál naplója. (Magyar Könyvszemle, 1898. 316–317.)
19. ESZE Tamás: A Mercurius-kérdés revíziója (Irodalomtörténeti Közlemények, 1953. 57–75.)
20. ESZE Tamás: A Rákóczi-kor irodalma és publicisztikája. (Irodalomtörténet, 1954. 1. sz. 10–15.)

21. ESZE Tamás: Rákóczi tanácsadója és diplomatája (Új Tükör, 1977. 28. sz. 19.)
22. FERENCZY Sári: Ráday „Lelki hódolás” című imádságos könyvének első kézírata. Bp. 1911.
23. FOGARASI Zsuzsa: A Ráday család képtára. Kecskemét, 1995. (Múzeumi kutatások Bács-Kiskun Megyében)
24. GALGÓCZY Károly: Péczel község leírása. Bp. 1896.
25. GARAS Klára: Magyarország festészete a XVIII. században. Bp. 1955. (A péceli kastély: 47, 126–127, 188, 250, 276, 306, 311, 318, 324.)
26. GORZÓ Gellért: Rádai Ráday Pál. Bp. 1915.
27. GORZÓ Gellért: Ráday Pál imádságai. (Irodalomtörténeti Közlemények, 1915. 151–172.)
28. GORZÓ Gellért: Ráday Pál virágénekei. (Irodalomtörténeti Közlemények. 1915. 300–306.)
29. GYENIS Vilmos: Ráday Pál, az emlékiró. (Irodalomtörténeti Közlemények. 1979. 3. sz. 245–263.)
30. HUSZÁR Lajos: Az éremgyűjtő Ráday Gedeon. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve I. 1956. 46–55.
31. JUHÁSZ Jenő: Képek és mítoszok. A Ráday kastély fali freskói I–XV. rész. (Lokálpatrióta. Péceli közéleti és kulturális havi lap, 1999. január–2000. május.)
32. Kajali Klára levelei. Közli: Beliczay Angéla. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve II. 1981. 209–233., A Ráday Gyűjtemény Évkönyve III. 1983. 167–183., A Ráday Gyűjtemény Évkönyve IV–V. 1984–1985. 145–171.
33. KAZINCZY Ferenc: A Rádayak. (Felső-Magyarországi Minerva 1827. II.) 1225–1233.
34. KAZINCZY Ferenc: Magyar Pantheon. Életrajzok és életrajzi jegyzetek. Bp. é. n. (Benne: Gróf Ráday Gedeon, az első, Ráday Pálnak, Rákóczi secretariusának fia, és ekkor egyetlen a famíliában. 1–19., A Rádayak. 20–35.)
35. KAZINCZY Ferenc: Pályám emlékezete, 1846. Sajtó alá rend. Lengyel Dénes. Bp. é. n.

36. KELÉNYI György: Kastélyok, kúriák villák. Bp. 1980.
37. KOÓS Judith: A Rádayak képgyűjteményének története. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve III. 1983. 75–90.
38. KOÓS Judith: A Rádayak kincsei. (Műzsák. 1983. 4. sz. 10–11.)
39. LADÁNYI Sándor: Ráday Pál vallásügyi tevékenysége a szatmári béke után. Bp. 1997.
40. LADÁNYI Sándor: Aranka György levelei Ráday Gedeonhoz. In: Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Szeged, 1973. 159–171. és Klny. Irodalomtörténeti Dolgozatok 106.
41. LADÁNYI Sándor: II. József türelmi rendelete és a két Ráday Gedeon. In: „Fölbuzog szívem szép beszédre”. Tanulmányok Dr. Tóth Kálmán tiszteletére 80. születésnapja alkalmából. Bp. 1997. 125–131.
42. LUGOSI Döme: Kelemen László és az első magyar játékszín társaság. Makó, 1927.
43. Magyar színháztörténet. 1790–1873. Szerk. Kerényi Ferenc. Bp. 1990.
44. MÁLYUSZNÉ CSÁSZÁR Edit: A Rádayak és hazai színjátszásunk. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve I. 1956. 72–80.
45. MEZEI Márta: Ráday Gedeon. Bp. 1965.
46. NÉGYESY László: Rádai Ráday Pál munkái. Bp. 1889. (Olcsó könyvtár) (Életrajz: 7–71., Bibliogr. 72–75., Irodalmi művei: 79–213.)
47. PAP László: Ráday Pál egyházirodalmi munkássága. (Református Egyház, 1953. 19. sz. 17–22.)
48. Párjához igaz... szívnek gyógyíthatatlan sebe, melyet Rádai Pál úrtól a halál által lett megfosztásával... illetetett... Kajali Klára asszony... fájdalmát kívánta enyhíteni... [Debrecen], 1735. Miskoltzi Szigyártó János, Kármán András, Patai Sámuel, Jánosi György, Sárkány Dávid halotti beszédei.
49. PRATT, Michael: The Great Country Houses of Central Europe. New York–London–Paris, 1991. (Pécel: 186–197.)
50. PRUZSINSZKY Pál: Ráday Pál. (Protestáns Szemle, 1912. 6. sz. 355–367.)

51. PUKÁNSZKYNÉ KÁDÁR Jolán: A Nemzeti Színház százéves története. Bp. 1940. (II. és III. fejezet).
52. PUKÁNSZKYNÉ KÁDÁR Jolán: A pesti és budai német színház története 1812–1847. Bp. 1923. (Az oldalszámok gr. Ráday Pálra, Ráday Pál dédunokájára, a magyar színjátszás támogatójára, színházi intendánsra vonatkoznak: 10., 18–33., 37., 41., 42., 48., 103.)
53. Ráday Gedeon följegyzései arcképgyűjteményéről. Közli: Koós Judith. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve III. 1983. 184–192.
54. Ráday Pál (Emlékkönyv) 1677–1733. Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára. Szerk. Esze Tamás. Bp. 1980.
55. Ráday Pál iratai. I. 1703–1706. Sajtó alá rend. Benda Kálmán, Esze Tamás, Maksay Ferenc, Pap László. Bp. 1955.
56. Ráday Pál iratai. II. 1707–1708. Sajtó alá rend. Benda Kálmán, Maksay Ferenc. Bp. 1961.
57. Ráday Pál iratai. III. Kézirat. Benda Kálmán hagyatékában (Benda család).
58. RÁDAY Pál: Lelki hódolás. Jubileumi kiadás. Megjelent a szerző születésének 300. évfordulójára. Sajtó alá rend. L. Kozma Borbála. A tanulmányt írta Ladányi Sándor. Bp. 1977.
59. RADOS Jenő: Magyar kastélyok. Bp. 1931. (A péceli kastély: 87, 221.)
60. Rákóczi-tár. Történelmi érdekű naplók, emlékiratok, levelezések, pátensek, hadi-szabályok, országgyűlési diariumok és törvénycikkek gyűjteménye II. Rákóczi Ferencz korához. I. köt. Szerk. Thaly Kálmán. Pest, 1866. (Ráday Pál „napló-írása” 1677–1720. 397–419.)
61. RÉH Elemér: A régi Buda és Pest építőmesterei Mária Terézia korában. Bp. 1932. (A péceli kastéllyal kapcsolatban: 43–44.)
62. RÓNAY György: Ráday Gedeon. (Irodalomtörténet, 1962. 1. sz. 41–61.)
63. SEGESVÁRY Viktor: Blasek Mihály levelei Ráday Gedeonhoz. (Református Egyház, 1954. június 1. 8–17.)
64. SZABÓ Sándor: Mányoki Ádám 1673–1757. Rövid életrajzi ismertetés. Szokolya, 1973. 7.
65. SZŐKE István: Ráday Pál 1677–1733. Beregszász, 1934.

66. Utazások a régi Európában. Vál., jegyz. Binder Pál. Bp. 1976. (benne: Ráday Pál benderi naplójából. 170–179.)
67. VALKÓ Arisztid: Régészeti és történelmi emlékek. Pestvármegye területe. Pécs, 1939. 16.
68. VÁCZY János: Gróf Ráday Gedeon összes munkái. Bp. 1892. (Olcsó könyvtár) (Életrajz: 5–46., Irodalmi művei: 49–184.)
69. VÁCZY János: Ráday Gedeon. (Irodalomtörténeti Közlemények, 1891. 57–69.)
70. VAS Margit: Ráday Gedeon élete és munkássága. (Doktori értekezés). Bp. 1932.
71. VÉRTES O. Auguszt: Gyarmathy Sámuel levelei a Rádayakhoz. (Nyelvtudományi Közlemények, 1959.) és Klny. Bp. 1960.
72. VOIT Pál: Régi magyar otthonok. Bp. 1943. (A péceli kastély: 220.)
73. ZSEDÉNYI Aladár: Vörös cserepek. Károlyitól-Bethlenig. Korrajz. Bp. 1925.
74. ZSINDELY Endre: Mátyóki Ádám levelei Ráday Pálhoz. (Művészettörténeti Értesítő, 1954. 2. sz.)
75. ZSINDELY Endre: A péceli kastély. Bp. 1957.
76. ZSINDELY Endre: A péceli Ráday kastély. (Művészettörténeti Értesítő, 1956. 2. sz. 253–276., Klny. 1957.)
77. ZSINDELY Endre: A péceli Ráday kastély. Bp. 1959.
78. ZSINDELY Endre: Ráday Gedeon élete és munkássága. In: A Ráday Gyűjtemény Évkönyve. I. 1956. 36–45.
79. ZSINDELY Endre: Ráday Gedeon élete és munkássága. (Református Egyház, 1955. aug. 15. 366–369.)

SZEMÉLY ÉS HELYNEVEK MUTATÓJA*

A.C.H.K.G.L.T.C.I. *vide* Czeglédi

István

A. M. 173

Aachs Mihály *vide* Ács Mihály, jun.

Abelin, Johann Philipp 110

Abód Mihály *vide* Ajtai Abód

Mihály

Abstonius *vide* Aptonius

Sophista

Ács (Aachs) Mihály, jun. 75, 163

Afrika (Africa) 122

Ágoston, Szent *vide* Augustinus,

Aurelius

Agrippa von Nettesheim,

Henricus Cornelius 86, 135

Augustinus, Aurelius 174

Ajtai Abód Mihály 68

Ajtai Mihály *vide* Ajtai Abód

Mihály

Alba Iulia *vide* Gyulafehérvár

Albrecht, Habsburg-Lotharingiai

főherceg⁷³

Alciatus, Andreas 95

Aldobrandinus, Sylvestrus 148

Aletophilus, Christianus 76, 97-98

Alphen, Hieronymus Simon van

131, 202, 237

Alsósztrégova (Dolná Strehová)

92

Altíngius, Henricus 75, 196

Ambrosinus, Hiacinthus 243

Amesius, Guilielmus (William

Ames) 13, 36, 75, 91-92, 174

Amstelaedamum *vide* Amszterdam

Amstelodamum *vide* Amszterdam

Amstelodamum Regale *vide*

Amszterdam

Amsterdam *vide* Amszterdam

Amsterodamum *vide* Amszterdam

Amszterdam

(Amstelaedamum,

Amstelodamum,

Amsterodamum,

Amsterdam,

Amstelodamum Regale) 27,

60, 81, 90-94, 104, 106, 112,

116-118, 123-125, 130-131,

135, 137, 139, 149, 150, 151,

184, 196, 197, 212, 216, 237,

238, 240, 241, 242, 243, 244,

245

Andrasi Ferentz *vide* Andrassy

Ferenc

Andrassy Ferenc 224

Angelus a Sancto Francisco 86,

136

Anglia 109-110

Antverpia *vide* Antwerpen

Antwerpen (Antverpia) 110,

116, 126, 137, 153

* A nyomdászok és kiadók neveit külön mutató tartalmazza, itt nem szerepelnek!

Apácai Csere János 86, 136, 187
 Apafi Mihály, I. 23, 39, 238
 Apatzai Tsere Janos *vide* Apácai
 Csere János
 Aphetonius Sophista (Abstonius,
 Apotonius) 153
 Apion 118
 Apotonius *vide* Aphetonius
 Sophista
Apponyi Sándor 27, 140, 147, 237,
 238
 Ardeal *vide* Erdély
 Argentoratum *vide* Strasbourg
 Aristoteles 125
 Arithmaeus, Valentinus 154
 Arnd János *vide* Arndt, Johannes
 Arndt, Johannes 80, 160, 196
 Arnisaeus, Henning 85, 125
 Arthusius 110
 Asia *vide* Ázsia
 Assyria *vide* Asszíria
Asszíria (Assyria) 106
 Aszalai István 84, 145, 146, 157
 Aszalay Ferenc 29
Aszód 8, 19
 Athila, Imp. Hunniae 118, 140
 Attila, hun fejedelem *vide* Athila,
 Imp. Hunniae
Augsburg (Augusta
 Vindelicorum) 109, 113, 246,
 248
 Augusta Vindelicorum *vide*
 Augsburg
 Ayblinger, Josephus Adamus 246
Ázsia (Asia) 122
 B.J.H.I. *vide* Hegyesi István
 Baconi Incze István 227, 228
 Babilon *vide* Babylon
Babylon 106, 241

Babylonia *vide* Babylon
 Bagaméri Sámuel 124
Balázs László 17, 19, 37, 183
 Balogh, Georgius 215
 Bárány György 79, 181
 Barbeyratius, Johannes 247
 Barbosa, Augustinus 249
 Barbosa, Augustus *vide* Barbosa,
 Augustinus
 Bardejov *vide* Bártfa
Bártfa (Bartpha, Bartfeld,
 Bardejov) 12, 28, 35, 94, 128,
 129, 147, 148, 163, 176, 207,
 210, 211, 218, 220, 230, 231,
 232, 233, 234, 235
 Bartfeld *vide* Bártfa
 Barthius, Caspar 115
 Bartholinus, Caspar 136
 Bartpha *vide* Bártfa
 Bassano *vide* Vicenza
Barkaszó (Barkaszove) 162
 Barkaszove *vide* Barkaszó
 Batsányi János 70
 Basel *vide* Bazel
 Basilea *vide* Bazel
Bautzen (Budissin) 205, 236
Bazel (Basel, Basilea) 69, 93,
 102, 118, 124, 134, 152, 155,
 205, 212, 242
 Beatus, Georgius 110
Bécs (Vienna, Vienna Austriae,
 Vindobona, Wien, Wienn)
 63, 68, 69, 72, 98, 103, 106,
 114, 143, 144, 145, 147, 156,
 193, 198, 206
 Beer, Johannes Christophorus 140
 Bél Mátyás 29, 30, 63, 64, 68, 87,
 156, 193, 197
Belgium 83, 110, 184
 Belius, Matthias *vide* Bél Mátyás

Beliczay Angéla 7, 14, 17, 19, 22, 37,
 38, 72-74, 158, 160, 203, 207,
 236
Bellarminus, Robertus 95
Benda Kálmán 12, 23, 63, 86
Berecz Ágnes 7, 10, 25, 33, 215
Bereg vármegye 162
Berenger, Hector 247
Berlin (Berolinum) 29, 66. 90,
 98, 134
Bern (Berna Helvetiorum) 230
Berna Helvetiorum vide Bern
Berneccerus, Matthias vide
Berneggerus, Matthias
Bernegerus, Matthias vide
Berneggerus, Matthias
Berneggerus (Berneccerus,
Bernegerus, Bernegger),
Matthias 117
Berolinum vide Berlin
Bertius, Petrus 82-83, 112, 124
Besoldus, Christophorus 248
Bethlen Elek 28, 221
Bethlen Ferenc 224
Bethlen Ferencné vide Rhédey
Krisztina
Bethlen Gábor 140, 198
Bethlen János 22, 39, 81, 197
Bethlen Judit 28, 221, 222
Bethlen Kata 20, 26, 68, 163, 190,
 203
Bethlen Miklós 77, 219
Bethlen Pál 221
Betlenius vide Bethlen
Betuleius, Josquinus 198
Béze (Beza), Theodore de 11, 14,
 78, 92-93, 208
Biccse (Bitcse, Bytča) 181
Bihardiószeg (Diószeg, Diosig)
 201

Bitcse vide Biccse
Bochartus, Samuel 122, 123, 240
Bod Péter 68, 71, 141
Bodonhelyi József 75, 79
Boehme, Anton Wilhelm 66, 156
Bolkovce vide Ipolybolyk
Bologna (Bononia) 243
Bolyk vide Ipolybolyk
Bonaparte Napóleon vide
Napóleon, I. Bonaparte
Bonfinius (Bonfini), Antonius 21,
 80, 102-103, 183
Bongarsius, Jacobus (Jacques
Bongars) 117
Bonn (Sancta Ubiorum) 118
Bononia vide Bologna
Borussia vide Poroszország
Bosznia (Bosnia) 103
Bouvet, Joachim 115
Boxhornius, Marcus Zeurius 117
Bönigk, Godofredus 246
Branchu, Balthasar 247
Brandenburg (Brandeburgum)
 208
Bratislava vide Pozsony
Braun, Johannes Emericus 245
Braunius (Braun), Johannes 75, 91
Brema (Bremen) 66, 99, 133
Brenner Antal Domokos vide
Brenner Domokos
Brenner Domokos 76, 99
Brenner, Martin 102
Brincovenesti vide Marosvécs
Browne, Thomas 199
Brunemann, Joannes 249
Brüsszel (Bruxelles) 241
Bucelinus 83, 122
Buchananus (Buchanan),
Georgius 15, 100

- Bucholcerus (Bucholzer),
 Abrahamus 83, 122
Bucsay Mihály 75
Buda 65, 106, 145, 146, 151, 157,
 185, 186
Budapest 7, 8, 9, 12, 17, 18, 24,
 28, 29, 31, 40, 63, 65, 71, 74,
 75, 82, 85, 86, 164, 167, 191,
 193, 201
 Budissin *vide* Bautzen
Bugyi 185
 Bullingerus, Henricus (Heinrich
 Bullinger) 175
 Burnelius, Thomas 242
Bytča vide Biccse
 Calmet, Augustinus 240
 Calvinus, Johannes (Joannes) 174,
 194, 208, 209, 218, 242, 243
Cambridge (Cantabrigia) 93
 Cantabrigia *vide* Cambridge
 Canther, Guilielmus Canterus 152
Caplovic, Ján 207, 236
 Cardinalis de Luca 247
 Carei *vide* Nagykároly
 Caroli Caspar *vide* Károlyi Gáspár
 Carolus a Sancto Paulo *vide*
 Vialart, Charles
 Carolus, V., Imp. Romanorum 82,
 109, 212
 Carolus, VI., Imp. Romanorum
 66, 248
 Carolus Magnus 112
 Carpsovius, Benedictus 249
 Cártesius (Descartes), Renatus
 136, 187
 Casaubonus (Casaubon), Isaac
 123
 Cassa *vide* Kassa
 Castellio, Sebastianus 92, 156, 193
 Castro, Jacobus a 245
 Castruccio Castracani 126
 Catullus, Cajus Valerius 88, 152
 Caussinus Trecensis, Nicolaus 85,
 129, 153
 Cellarius, Chistophorus 123
 Cham, Noae fil. 122
 Chasman, Otto 188
 Cibiniensis Kiraly, Paulus *vide*
 Szebeni Király Pál
 Cibinium *vide* Nagyszében
 Cicero, Marcus Tullius 135, 153
 Claude, Jean 77, 200
 Claudiopolis *vide* Kolozsvár
 Clemens, XI., papa 97
 Cluj Napoca *vide* Kolozsvár
 Cluverius (Cluverus), Philippus
 123,
 Cluverus, Johannes 174
 Cnippingius, Borchardus 151
 Coburgum *vide* Koburg
 Coccejus, Henricus 247, 248
 Coccejus (Koch), Johannes 75
 Cognius, Andreas 243
 Colerus, Christophorus 115
 Colesso, Vincentius 152
 Cologne *vide* Köln
 Colonia *vide* Köln
 Colonia Agrippina *vide* Köln
 Coltesti *vide* Torockószentgyörgy
 Comara *vide* Komárom
 Comelinus, Johannes 244
 Conringius (Conring), Hermannus
 Johannes 126
 Corenus, Jacobus 200
 Corvinus, Arnoldus 246
 Coselius (Cosel), Augustus 149
Cosmopolis 112
 Cornides Dániel 16, 69-70, 150
 Cris *vide* Keresd
 Csanálosi, Johannes 196

Csécsi János, sen. 87, 141
 Csécsi János, jun. 88, 141, 230
 Csejtey (Csejthey) Zsigmond 29, 67, 92
 Csene Péter, Szenci *vide* Szenci Csene Péter
 Csepregi Turkovics Mihály, sen. 79
 Csere János, Apácai *vide* Apácai Csere János
 Csernátoni Vajda János 226, 227
 Csiba Márton *vide* Tejfalvi Csiba Márton
 Csikós Júlia 10, 11, 13, 18, 33, 36, 38, 60, 164, 166, 167, 168, 170, 179, 180, 188, 200
Csiksomlyó (Sumleu) 200
 Csipkés György *vide* Komáromi Csipkés György
 Csorba Dávid 95, 154, 174
 Csuzi C. Jakab *vide* Csúzi Cseh Jakab
 Csúzi Cseh Jakab 10, 14, 21, 79-80, 171, 172, 194, 195, 196
 Cuicius, Jacobus 95
 Curicke, Joannes 243
 Czanik Gyula 185
 Czeglé Imre 230
 Czeglédi István 10, 13, 14, 19, 36, 81, 161, 167, 168, 188, 194, 200
 Czeglédy Sándor 75, 80
 Dallaeus, Joannes (Jean Daillé) 242
Dalmatia 103
 Danaeus, Lambertus 174
 Darvas János 8, 10, 12, 13, 14, 19, 32, 34, 36, 155, 161, 167, 168, 171, 189, 194, 201
 Deáki Filep Sámuel 227, 228

Debrecen (Debrecinum, Theopolis) 20, 21, 76, 91, 93, 95, 122-123, 147, 158, 165, 166, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 179, 180, 184, 186, 188, 192, 194, 195, 199, 201, 203, 206, 213, 218, 223, 229, 230
 Debreceni Ember Judit 61
 Debreceni (Debreczeni) Ember Pál 25, 61, 65, 66, 78, 80, 131, 157, 158, 159, 201, 203, 237
 Debreceni (Debretzeni) Kalocsa János 78, 170, 192
 Debreceni (Debretzeni) Péter 14, 67, 206, 207, 208, 210
 Debreceni S. János 188
 Debreceni T. István 79, 179
 Debreczeni János *vide* Debreceni S. János
 Debreczeni K. János *vide* Debreceni Kalocsa János
 Dedekennus (Dedeken), Georgius 247
Deé Nagy Anikó 17, 37
 Déesi Lázár György *vide* Dézsi Lázár György
 Della Lena, Eusebius 150
Denis, Michael 147
 Deodatus, Johannes 170, 192
Deregnyő (Drahnov) 173
 Descartes, Renatus *vide* Cartesius, Renatus
 Deselvics István 14, 67, 207, 208, 210
 Dési H. István 227, 228
 Dési Lázár György *vide* Dézsi Lázár György
 Deusingius (De Ussingius), Hermannus 75, 94

Deutschland *vide* Németország
 Dézsi Lázár György (Dési, Deési)
 226, 227
 Dietericus, Conradus (Dieterich,
 Conrad) 86, 154
 Dieu, Ludovicus de 240
Dillingen (Dillinga) 246
 Diosig *vide* Bihardiőszeg
 Dobay 30
Dobos János 73-74
 Dobrai Csulak Sámuel 25, 202,
 212
 Dolná Strehová *vide* Alsósztrégova
 Dombi 212
 Domokos Márton 228
Dordrecht 242
 Döbrentei Gábor 162, 166, 189
 Dőry András 29
 Drahnov *vide* Deregyő
 Draskovich János 128-129
 Drelingcurtius, Carolus 244
Dresden (Dresda) 135, 149, 244
 Duez, Nathanael 87, 139
 Du Moulin, Pierre *vide* Molinaeus,
 Petrus
 Dussart 29
 Edelényi, Adamus 187
 Édes Gergely 71
Eger 117
Eisleben (Islebia) 123
 Elzevier 139
 Ember Pál *vide* Debreceni Ember
 Pál
Engel Pál 82
 Ens, Caspar 81, 108, 109
 Enyedi Fazekas János 182
 Enyedi Molnár János 79, 184
Eötvös Lajos 19, 29, 61, 183, 197,
 220, 229

Erasmus Roterodamus,
 Desiderius 30, 86, 154, 155
Erdély (Transilvania,
 Siebenbürgen, Ardeal) 17,
 18, 22, 25, 34, 37, 38, 39, 60,
 65, 68, 71, 78, 81, 84, 103, 107,
 110, 159, 162, 163, 167, 168,
 179, 190, 191, 192, 198, 201,
 203, 204, 219, 222, 231, 232,
 233, 234, 235, 238
Érsekújvár (Neuheusel, Nové
 Zámky) 186, 233, 237
Esze Tamás 8, 12, 63
Esztergom (Gran, Strigonium)
 96, 237
 Eusebius Caesariensis, Pamphilus
 174, 240
 Evagrius 174
Fabiny Tibor 75
 Fabri, Joannes Rudolphus 246
 Fabri, T. 117
 Fáji, Andreas *vide* Fáy András
 Faji, Borbála *vide* Fáy Borbála
Farkasd (Farkasdin,
 Farkazdin) 180
Farkasfok 192
 Fatavics (Fatavits) Ferenc 14, 63,
 64, 67, 206, 207, 208
 Fáy András 212
 Fáy Borbála 233
 Fazekas János, Enyedi *vide* Enyedi
 Fazekas János
 Feist, Wilhelmus Adolphus 86,
 133
 Félegyházi Tamás 26, 27, 164,
 167, 191, 203, 204
 Feller, Joachim 205
 Felvinczi Sándor 19, 174
 Ferdinandus, II., magyar király
 121

- Ferenc József I., osztrák császár,
magyar király 73
- Fichet, Alexander 113
- Firmianus, Petrus (Zacharie de
Lisieux) 16, 85, 131
- Fischart, Johann *vide* Visartus,
Donatus
- Flaminius, Marcus Antonius 100
- Fludd, Robert de Fluctibus 87,
138
- Forgách Simon 104
- Földi János 71
- Franciaország (Gallia,
Vrankrijk)** 82-83, 101, 110,
115, 248
- Franckius (Francke, Francken),
Augustus Hermannus 79, 181
- Francofurtum *vide* Frankfurt am
Main
- Francofurtum ad Oderam *vide*
Frankfurt an der Oder
- Franecker (Franequera,
Franequera)** 94, 118, 229,
242, 243
- Frankfurt an der Oder**
(Francofurtum ad Oderam,
Odera-Frankfurt) 66, 68-69,
124, 130, 243, 246, 247, 248
- Frankfurt am Main**
(Francofurtum,
Francofurtum ad Moenum)
101-102, 106, 108, 110-111,
113, 116, 118-119, 125, 127,
129-131, 139, 140, 199, 205,
241, 243, 245, 246, 247, 248,
249
- Franzius, Wolfgangus (Frantze)
87, 134, 135, 192, 241
- Fredro, Andreas Maximilianus
(Andrzej Maksymilian Fredro)
85, 130
- Freinschemius, Johannes 117
- Fridericus, III.(I.), Elector
Brandeburgi, Rex Prussiae 208
- Friend, Johannes 245
- Fromondus, Libertus 137
- Funccius (Funck), Christianus 82,
107
- G. A. 239
- G. G. L. *vide* Leibnitius,
Godefridus Guilielmus
- G. M. P. 196
- G. R. *vide* Ráday Gedeon, I.
- Galambos, Franciscus 173
- Gallia *vide* Franciaország
- Gallus, Cornelius 88, 152
- Gallus, Pareus *vide* Vedelius
(Vendelius, Wedelius),
Nicolaus
- Gauterus, Theodorus 100
- Gazur Sámuel 166
- Gedeon de Ráda *vide* Ráday
Gedeon, I.
- Geleji Katona István 80, 164, 188
- Genf (Geneva, Genève)** 89-90,
92-93, 100, 241, 242, 243, 247
- Germania *vide* Németország
- Gernyeszeg (Gornesti)** 17
- Gesztely** 124
- Giovio, Paolo *vide* Jovius, Paulus
- Giselinus, Victor 152
- Glareanus, Henricus Loritus 115
- Gleditschius (Gleditsch),
Johannes Fridericus 29, 111
- Gleditschius, (Gleditsch),
Johannes Ludovicus 29, 30
- Glosovius, Balthasar 11, 92
- Gonnellius, Josephus 245

- Gorlicium *vide* Görlitz
 Gormann 135
 Gornesti *vide* Gernyeszeg
Gorzó Gellért 8, 9, 10, 11, 12, 14,
 17, 19, 32, 33, 34, 61, 64, 65,
 66, 74-75, 78, 80, 84, 93, 146,
 155, 170, 177, 193, 203, 214,
 218
Goslar (Goslaria) 245
 Gotvinus *vide* Visartus
 Göntz, Stephanus 218
Görlitz (Gorlicium) 107, 122,
 127, 205
Görögország (Graecia) 106
Göttingen 101
 Graecia *vide* Görögország
Graesse, Jean George Théodore 212
 Graevius, Johannes Georgius 117
 Grahl, Johannes Gabriel 29
 Gramondus, Gabriel
 Bartholomaeus (Gabriel
 Barthélemy de Gramond) 82,
 101
Grác (Graz) 128-129
 Gran *vide* Esztergom
 Gratianopolis *vide* Grenoble
 Crawlerus, M. Albertus 121, 218
 Graz *vide* Grác
Grenoble (Gratianopolis) 246
 Gribnerus, Michael Henricus 245
 Groninga *vide* Gröningen
 Gronovius, Abrahamus 117
 Gronovius, Johannes Fridericus
 117, 137
 Grosse, Alexander 79, 179, 189
 Grosswardein *vide* Nagyvárád
 Grotius, Hugo 85, 149, 245
Gröningen (Groninga) 94, 248
Grüll Tibor 29
Gudenus János József 221
 Gudius, Marquardus 115
 Guevara, Antonius 85, 127-128
 Guicciardinus(Guicciardini),
 Ludovicus 83, 110
 Gumprechtus, M. Johannes
 Paulus 154
 Gusztini János *vide* Gusztinyi
 János
 Gusztinyi János 195
 Guyetus, Franciscus 115
 Gyöngyösi István 21, 71, 88, 185,
 186
 Gyöngyösi Pál 66, 156
Győr (Nagy-Győr, Jaurinum)
 178, 225
Gyulafehérvár (Alba Iulia) 169,
 182, 186, 187, 210
 Habsburg Mária *vide* Mária, II.
 Habsburg, Magyarországi
Hága (Haga Comitum, La
Haye, 'sGravenhage) 66,
 115, 213, 244
Haguenau (Hagenau) 25, 215,
 216
 Hajnóczi (Haynóczi) Dániel 29
 Hala Magdeburgica *vide* Halle an
 der Saale
Halász Margit, J. 23
 Halász József 223
Halle an der Saale (Hala
Magdeburgica) 149, 181
 Haller János 24, 28, 200, 236
 Haloander, Gregorius 148
Hamar István passim
Hamburg 15, 65, 113, 117, 203
 Han, Paul-Conrad Balthasar 81,
 105
Hanau (Hanovia) 12, 34, 78,
 102, 116, 140, 198, 199
Hannover 114, 115

- Hanovia *vide* Hanau
Harris, Gualterus 245
Hárskút (Lipovnik) 215
Hatvani István 69-70
Heckenast Gusztáv 12, 231, 233
Hegyesi István 10, 33, 60, 167, 191
Heideggerus (Heidegger),
Johannes Henricus 75, 89, 241, 243
Heidelberg (Heidelberg) 100, 122, 140
Heinsius, Nicolaus 151
Helmaestadium *vide* Helmstedt
Helmeczi Albert 194
Helmstedt (Helmaestadium, Helmaestadium) 126
Heltai Gáspár 21, 80, 183
Helvetia *vide* Svájc
Henri de Saint Ignace *vide*
Aletophilus, Christianus
Henricus Borbonius *vide* Henrik IV., Navarra és Franciaország királya
Henricus de Sancto Ignatio *vide*
Aletophilus, Christianus
Henricus IV., Rex Navarrae, Rex Galliae 95, 101
Herborn (Herborna Nassoviorum, Herbornia, Herbornia Nassaviorum) 90, 119, 199, 243
Herdesianus, Henricus Petrus 86, 129
Hermannstadt *vide* Nagyszeben
Hermannus, Paulus 244
Hermányi Dienes József 226, 227
Herremann, Vitus 135
Hidegkuti Mag Balázs (Balas) 231
Hidegkuti Mag István 231
Hilarius, Szent 178
Hildersham, Artur 79, 164
Hippocrates 245
Hispania *vide* Spanyolország
Hodierna, Johannes (Giovanni) Baptista 247
Hoffmeisterus, Joannes Casparus 243
Hollande *vide* Hollandia
Hollandia (Nederland, Hollande) 65, 66, 83, 115
Holmannus, Samuel Christianus 86, 138
Holstenius, Lucas 123
Homorod Sz. Pali N. Ferencz *vide*
Szentpáli Ferenc
Hongrie *vide* Magyarország
Hoorneckius (Hornbeckius), Joannes 241, 243
Hopp Lajos 63, 77
Horányi Elek 70
Hornbeckius, Joannes *vide*
Hoorneckius, Joannes
Hornius (Horn), Georgius 24, 82, 86, 108, 137, 174, 205, 230
Horváth Ádám, Pálóczi 71
Horváth János 166
Horvátország (Illyria) 103
Hospinianus, Rudolphus 242
Hottomannus, Franciscus 95
Hungaria *vide* Magyarország
Husztai István 29, 80, 196, 197, 220, 229
Hübner, Johann 16, 87, 142
Ignatius Leopoldus 104
Illyria *vide* Horvátország
Ilosvay Klára 175
Incze István *vide* Baconi Incze István
India 82,

Ingolstadt (Ingolstadium) 130
 Intze István *vide* Baconi Incze
 István
Ipolybolyk (Bolyk, Bolkovce)
 231
Írország 109
 Islebia *vide* Eisleben
 Istvánffy Miklós 80, 103
Italia 84, 104, 110, 112
 Jablonski, Daniel Ernst 63, 66, 68,
 90
 Jansenius, Cornelius 241
 Janssonius, Joannes 91
 Japhet, Noae fil. 122
 Jaurinum *vide* Győr
Jéna (Jena) 127, 131, 247, 248
 Jena, Gottfried von 85, 130
 Jewel, John *vide* Juellus, Joannes
 Joannes, clericus 117
 Joannes de Koztanicza *vide*
 Kitonich János
 Jobertus, Petrinus 247
 Jovius (Giovio), Paulus 82, 205
 Josephus, I. magyar király 143,
 204
 Josephus, Flavius 80, 118
Jöcher, Christian Gottlieb 76
 Juellus, Joannes (John Jewel) 77,
 206
 Juhász Péter, Melius *vide* Melius
 Juhász Péter
 Junius, Melchior 120
 Justinianus, Imperator 84. 148,
 149, 246, 247
 Justinus, Marcus Junianus 80, 117
 K. Vasarhelyi Matko Istvan *vide*
 Matkó István, (Vásárhelyi
 Matkó)
 Kajali András 231

Kajali, familia 106, 232
 Kajali Klára 7, 8, 13, 14, 15, 17,
 18, 32, 35, 36, 37, 38, 62, 65,
 155, 157, 158, 160, 202, 203,
 204, 206, 207, 208, 214, 231,
 235, 236
 Kajali Pál 12, 13, 34, 35, 36, 94,
 120, 146, 231, 232, 233, 234,
 235
 Kajali Pálné *vide* Fáy Borbála
 Kalocsa János, Debreceni *vide*
 Debreceni Kalocsa János
 Kálvin János *vide* Calvinus,
 Johannes
 Kamarási György 225
 Kamarási László 224
 Kandó Zsigmond 25, 122, 205,
 230
 Kanizsai Pálfi János 78-79, 183
 Kármán András 23, 25, 39, 65, 66,
 75, 79, 130-131, 201, 237
 Kármán, familia 26, 65, 130, 201
 Kármán János 201
 Kármán József, sen. 65
 Kármán József, jun. 25, 65, 130
 Karol *vide* Nagykároly
 Károly, VI. (III.), német-római
 császár *vide* Carolus VI. (III.),
 Imp. Romanorum
 Károly, V., német-római császár
 vide Carolus, V., Imp.
 Romanorum
 Károli Gáspár *vide* Károlyi Gáspár
 Károlyi Gáspár 198, 199
 Károlyi Lőrinc 225
 Kaschau *vide* Kassa
Kassa (Kaschau, Kosice, Cassa)
 68, 161, 167, 178, 185, 188,
 194, 200, 217

Katona István, Geleji *vide* Geleji
 Katona István
 Kazinczy Ferenc 68-69, 71
 Kecskeméti C. János 94
 Keczei Borbála 226, 227
 Kegelius (Kegel), Philippus 14, 67,
 80, 206, 207, 208
 Kemény János 21, 185, 186
 Kemény János (1724) 28, 221,
 223, 224
 Kemény Simon (1724) 28, 221,
 223, 224
 Kempelen Béla 12, 92, 130, 199, 211,
 221
 Kempis Tamás *vide* Thomas a
 Kempis
 Kerchkovius, Paulus 110
Keresd (Cris) 182
 Keresztési, Josephus 131
 Keresztúri Bíró Pál 27, 28, 80, 210
 Ketzeli *vide* Keczei
Kiel (Kilia) 142
Kína 82
 Király Imre, Pécseli *vide* Pécseli
 Király Imre
 Kis, Georgius 210
 Kis István, Szegedi *vide* Szegedi
 Kis István
 Kis Miklós, Tótfalusi *vide*
 Misztótfalusi Kis Miklós
Kiskunhalas 170, 192
Kiss Jenő 10
 Kisviczay (KisViczay, Kis-Vitzay)
 Péter 13, 35, 88, 211
 Kitionich de Koztanicza, Joannes
vide Kitionich János
 Kitionich János 84, 144
 Klausenburg *vide* Kolozsvár
 Klöss, Jakob 94

Knollius (Knoll), Johannes 12, 30,
 34, 211
Koburg (Coburgum) 239
 Koch, Johann *vide* Coccejus,
 Johannes
 Kochberger, Johann Michael 102
 Kocsi Csörgő János 76, 95
 Koeperus, Joannes 249
 Kollonich (Kollonits, Kollonicz),
 Leopoldus 98, 143, 204
 Kosice *vide* Kassa
 Kossuth Lajos 72
Kolozsvár (Claudiopolis,
Klausenburg, Cluj Napoca)
 18, 19, 25, 28, 60, 61, 132,
 147, 157, 158, 159, 160, 161,
 163, 164, 166, 167, 169, 170,
 171, 173, 174, 175, 177, 182,
 183, 185, 187, 189, 190, 191,
 197, 198, 202, 207, 210, 214,
 215, 219, 220, 221, 222, 223,
 224, 225, 226, 227, 228, 229,
 230, 238
 Komárno *vide* Komárom
Komárom (Comara, Komárno,
Komorn) 13, 35, 183, 231,
 232, 233, 234, 235
 Komáromi Csipkés György 18,
 78-79, 166, 189
 Komorn *vide* Komárom
Koós Judith 8, 19
 Kopp, Joannes Adamus 248
 Kovács Pál, Lisznyai *vide* Lisznyai
 Kovács Pál
 Kovásznai Tóth Sándor 68, 71
Kozma Borbála, L. 12, 24, 80, 217,
 218
 Köleséri Sámuel, sen. 78-79, 168,
 169
 Köleséri Sámuel, jun. 222

- Köleséri Sámuelné *vide* Bethlen Judit
- Köln (Cologne, Colonia, Colonia Agrippina)** 97, 102, 103, 108, 109, 118, 129, 131, 154, 200
- König, Fridericus Johannes 163
- Köpff, Johann Georg 69
- Krásna Horka *vide* Krasznahorka
- Krasznahorka (Krásna Horka)** 185
- Kubinyi Ágoston* 73
- Kulpius, Joannes Georgius de 245
- Kun Borbála 225
- Kun Borbára *vide* Kun Borbála
- Kun halas *vide* Kiskunhalas
- Kunszentmiklós** 91, 172
- Kwiatkiewicz, Joannis (Jan Kwiatkiewicz) 86, 154
- L. N. M. E. M. 199
- L'Espine, Jean de *vide* Spinaeus, Johannes
- La Haye *vide* Hága
- Ladányi István 62, 104
- Ladányi Sándor* 8, 9, 12, 24, 32, 67, 75-78, 80, 130, 134, 217, 218
- Ladmóczy István 121
- Lajos, II., Jagello, magyar és cseh király 109
- Lajos, XIV., francia király *vide* Ludovicus, XIV., Rex Galliarum
- Lambeccius, Petrus (Peter Lambeck) 113
- Lambeck, Peter *vide* Lambeccius, Petrus
- Lampadius, Johannes 107
- Lampe, Fridericus Adolphus 11, 78, 201, 211, 242
- Langius (Lang), Johannes Petrus 119
- Lant (?), Stephanus 215
- Lapide, Sincerus Germanus 112
- Laskai János 76, 171
- Lauren (?) 121
- Lázár György, Dézsi *vide* Dézsi Lázár György
- Le Duc, Antonius 245
- Le Grand, Antonius 86, 136, 187
- Leeuwarden (Leowardia)** 90
- Leibnitius (Leibniz), Godefridus, Guilielmus 82, 114, 138, 247
- Leida *vide* Leiden
- Leidekker, Melchior *vide* Leydecker, Melchior
- Leiden (Leida, Leyden, Lugdunum Batavorum)** 67, 69, 90, 108, 115, 116-118, 127, 137, 205, 207, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247
- Leipzig *vide* Lipcse
- Lengyelország (Polonia)** 90, 104
- Leopoldus, I., Imp. Romanorum 82, 106, 113, 146, 157
- Leowardia *vide* Leeuwarden
- Leusdenius, (Lausden) Johannes 114
- Leutschovia *vide* Lőcse
- Levoca *vide* Lőcse
- Leydecker (Leidekker), Melchior 242
- Leyden *vide* Leiden
- Licosthenes, Conradus *vide* Lychosthenes, Conradus
- Linden, Johannes (Jan) Antonides van der 245
- Linz** 156

Lipcese (Lipsia, Leipzig) 29, 41,
62, 64, 69, 73, 76, 101, 103,
106-108, 111-113, 117, 123,
128, 131, 137, 142, 150, 151,
154, 155, 156, 193, 197, 199,
205, 211, 212, 238, 240, 242,
243, 245, 246, 247, 249
Lipót, I. német-római császár *vide*
Leopoldus, I., Imp.
Romanorum
Lipovnik *vide* Hárskút
Lipsia *vide* Lipcese
Lipsius, Justus 85, 115-116, 126-
127, 137
Lisieux, Zacharie de *vide*
Firmianus, Petrus
Lisznyai Kovács Pál 83, 122-123
Litomysl (Lithomisslium) 104
Livius, Titus 80, 117
Lobwasser, Spethe Ambrosius
100
**London (Londinium,
Londinum)** 66, 92, 101, 115,
136, 156, 200, 242
Lorántffy (Lorantfi) Zsuzsanna
182
Lorraine *vide* Lotharingia
Losonc (Lucenec) 13, 17, 35,
158, 231
**Lotharingia (Lothringen,
Lorraine)** 81
Lőcse (Leutschovia, Levoča)
12, 13, 35, 36, 67, 99, 120-121,
141, 147, 148, 160, 180, 185,
186, 187, 191, 192, 198, 199,
202, 203, 204, 206, 207, 208,
213, 214, 229, 230, 231, 232,
233, 234, 235
Lőwe, Anton 69
Lucenec *vide* Losonc

Ludovicus, XIV., Rex Galliarum
81, 113
Ludwig, Jo. Mart. 212
Lugdunum *vide* Lyon
Lugdunum Batavorum *vide* Leiden
Lundorp, Michael-Gaspar 110
Lutherus (Luther), Martinus 95,
111, 194, 208, 209
Lünig, Johann Christian *vide*
Lapide, Sincerus Germanus
Lychosthenes (Licosthenes),
Conradus 155
Lyon (Lugdunum) 113, 127,
135, 136, 148, 149, 152, 153,
247, 249
Machiavelli, Niccolo 85, 126
Madách Gáspár, II. 92
Madách László 11, 12, 92
Madách Zsófia 92
Madas Edit 74
Madi, Johannes 124, 129
Mag István *vide* Hidegkuti Mag
István
Magdeburg (Magdeburgum)
137
Magdeburgum *vide* Magdeburg
**Magyarország (Hongrie,
Hungaria, Hungariae
Regnum, Pannonia,
Ungaria, Ungaricum
Regnum, Ungarn)** 22, 24, 25,
27, 30, 31, 39, 78, 81, 84, 86,
95, 98, 103-105, 108-110, 119-
121, 128, 140, 143, 144, 145,
146, 147, 148, 157, 201, 202,
204, 231, 232, 233, 234, 235,
237
Mahomet, IV., Imp. Turcarum
113

Maimburgius, Ludovicus (Louis Maimbourg) 111
 Maius, Joannes Henricus 241
 Makfalvi S. Josef (Josephus) 164
 Makfalvi S., Josephus *vide* Makfalvi S. Josef
Makkai László 8, 32, 60, 64, 75, 78, 80, 158, 159
Makszy Ferenc 12, 86
Malabar (Malabaricum Regnum) 244
 Mansi, Joannes Dominicus 240
 Manual, Jacobus Godofredus 247
 Mányoki Ádám 63, 206
 Marbach, Erasmus 120
 Marbach, Philipp 120
 Marbachius, Johannes 94
Marburg (Marpurgum Cattorum) 107, 108
 Marcus Aurelius Antonius 127-128
 Mareschallus, Petrus 100
 Maresius, Samuel 76, 174, 217
 Margasius, Christianus 244
 Mária, I. Tudor, Anglia és Írország királynője 109
 Mária, II. Habsburg, Magyarországi, magyar királyné, Németalföld kormányzója 109
 Máriássi, Alexander *vide* Máriássy Sándor
 Máriássy Sándor 96
Marosvásárhely (Maros-Vasarhel, Neumarkt am Mieresch, Tirgu Mures) 9, 10, 17, 18, 20, 25, 26, 27, 29, 37, 38, 60, 61, 62, 83, 213, 220, 221

Marosvécs (Véts, Brincovenesti) 223
 Marpurgum Cattorum *vide* Marburg
 Marta, Jacobus-Antonius 247
 Martialis, Marcus Valerius 88, 152
 Martin, David 212
 Martinus, Johannes Christianus 246
 Martonfalvi György 158, 172
 Matherus, Crescentius 114
 Matthia, Christianus 80, 106
 Matkó István (Vásárhelyi Matkó) 78, 162, 171, 178, 181
 Mátyás, I., Hunyadi 103
 Mauss, Johann Gerhard 69
Mayer, Anton 147
 Medgyesi Pál 10, 20, 33, 79-80, 176, 182, 201, 213
 Medici 199
 Melanchthon, Philipp 212
 Melchior, Joannes 242
 Melius Juhász Péter 21, 78, 165, 166
 Mencke, Otto 205
 Merryweather, Johannes 199
Merseburg (Merseburgum) 142
 Merula, Paulus 123
 Meskó András 199
 Meskó Sámuel 198, 199
 Meursius, Johannes 123
 Mey, Adrianus de 114
 Meyer, Justus 248
 Mikolai Hegedűs János 79, 179, 189
 Milotai (Melotai) Nyilas István 26, 27, 213, 222
 Miskolci Csulyak Gáspár 80, 192
 Miskolczi Szígyártó (Szigyártó) János 14

Misztótfalusi Kis Miklós 87, 141, 147
 Modius, Franciscus 117
Moldva (Moldavia) 103
 Molinaeus, Petrus (Pierre Du Moulin) 177
 Molnár Albert *vide* Szenci Molnár Albert
 Molnár, Josephus 107
 Monachium *vide* München
 Monath, Petrus Conradus 29
Monok István 9, 12, 33, 74, 83, 92, 94, 111, 116, 122, 124, 126-128, 140, 147, 175, 182, 198, 210
 Morellius, F. 123
 Morrison, Robertus 244
Moson vármegye 185
 Mossóczi Zakariás 147
 Muelen, Gulielmus van der 245
 Muelen, Johannes Andreas van der 94
 Müller, Johannes Georgius 86, 131
München (Monachium) 153
 Münchmeir, Michael 249
 Nadányi János 9, 32, 60, 81, 104
 Nádudvari Péter 222
 Nagy-Győr *vide* Győr
 Nagy István 223
 Nagy István, Szerencsi 69
Nagy Iván 8, 18, 92, 121, 130, 134, 167, 179, 185, 189, 199, 211, 221, 231, 233
 Nagy Károly *vide* Carolus Magnus
 Nagy Sámuel 69, 101-102
 Nagy, Stephanus *vide* Nagy István
 Nagyari Benedek 79, 180, 181
Nagykároly (Karol, Carei) 188
Nagykörös 169, 186

Nagyszeben (Cibinium, Hermannstadt, Szeben, Sibiu) 141, 178, 179, 181, 184, 189, 197
Nagyszombat (Tirnavia, Tyrnavia) 10, 84, 96-99, 126, 132, 141, 143, 144, 145, 149, 150, 156, 157, 171, 178, 193, 202, 204, 230, 231, 236
 Nagyszöllösi Mihály *vide* Szöllösi Mihály
Nagyvárad (Várad, Varadinum, Grosswardein, Oradea) 163, 164, 165, 166, 171-172, 178, 179, 180, 182, 184, 188, 210
 Nánási Vas Gábor 174, 175
 Napóleon, I. Bonaparte 72
Nápoly (Neapol) 245
 Neander, Michael 83, 123
 Neapol *vide* Nápoly
 Nederland *vide* Hollandia
 Negyedi Sámuel 14, 15, 65, 203
Németalföld (Niederlanden) 83, 109
 Némethi Mihály *vide* Szathmárnémethi Mihály
Németország (Germania, Deutschland, Német-római Birodalom, Sacrum Romano-Germanicum Imperium) 64, 65, 82, 84, 104, 110-111, 112, 196, 246, 248
 Neubarth Janos *vide* Neubarth, Johann
 Neubarth, Johann 231, 232, 233, 234, 235
 Neuheusel *vide* Érsekújvár
 Neumarkt am Mieresch *vide* Marosvásárhely

- Nicolai, Johannes Georgius 149
 Nederlanden *vide* Németalföld
Nógrád vármegye 8, 32, 64, 92, 104, 198, 199
 Nógrádi Mátyás 79, 164
 Noodt, Gerardus 246
 Norimberga *vide* Nürnberg
Nova Anglia 114
 Nové Zámky *vide* Érsekújvár
Nürnberg (Norimberga) 29, 98, 105, 125, 136, 138, 139, 140, 149, 153, 245, 246, 248
 Nyilas István, Milotai (Melotai) *vide* Milotai (Melotai) Nyilas István
 Obersulz, Carolus Franciscus de 76, 98
 Okolicsányi Pál 77, 119
 Okolicznai János (Okoloczani; Joannes Okolycznai) 84, 147, 148
Oppenheim 175, 199
 Oradea *vide* Nagyvárad
 Oroszi, Michael P. *vide* Oroszi Mihály
 Oroszi Mihály 134
Oroszország 72
 Otrókoci (Ottrokoczi) Fóris Ferenc 15, 76-77, 81, 84, 95-97, 118-119, 149, 150, 182
 Otto, Everhardus 246
 Ovidius, Publius Naso 88, 151
Oxford (Oxonia) 92, 95, 97, 244
 Örvendi Molnár Ferenc 180, 191
 P. R. 13, 36, 92
 Pajor, Gregorius 178
 Páldi (Székely) István 227
 Pálfi János, Kanizsai *vide* Kanizsai Pálfi János
 Palmerius, Jacobus 123
 Pálóczi Horváth Ádám *vide* Horváth Ádám, Pálóczi
 Pankotai Ferenc 178
 Pannonia *vide* Magyarország
 Pap János, Szathmári *vide* Szathmári Pap János
Pap László 12
 Pap Sámuel 173
Pápa 183, 186
 Pápai Páriz Ferenc (Páriz Pápai) 19, 25, 63, 64, 80, 85, 87, 132, 141, 158, 159, 160, 177, 213, 214
 Pápai Páriz Imre (Páriz Pápai) 20, 186
 Paris *vide* Párizs
 Páriz Pápai *vide* Pápai Páriz
Párizs (Paris, Parisium, Parrhisium) 101, 111, 129, 131, 134, 156, 193, 237, 244, 245, 247
 Parschitius, Christophorus 81, 105-106
 Pataki Tót (Tóth) István 23, 39, 79, 215
 Pathai István 78, 169
 Paulus de Rada *vide* Ráday Pál, I.
 Paulus de Rada *vide* Ráday Pál, II.
 Paulus, Julius 247
Payr Sándor 75, 79
 Pázmán *vide* Pázmány
 Pázmány István 178, 180, 192
 Pázmány Péter 79
Pécel 17, 18, 31, 68, 69, 71, 72, 120, 134, 159, 162, 164, 170, 174, 179, 190, 192, 201, 203, 219, 222, 232, 238, 240
 Pécseli (Peczeli) Király Imre 78, 186
 Péczei József 69

- Pekry (Pekri) Kata 14, 158, 202, 203
- Pelbartus de Temesvar 25, 215, 216
- Pellerus, Christophorus 85, 125
- Perizonius, Jacobus 115
- Perkinsus (Perkins), Guilielmus 79, 179, 216
- Perrinus, Egidius 148
- Perzsia (Persia)** 106
- Pessina de Czechorod, Thomas Joannes 81, 103
- Pest** 73
- Péter, Szent, apostol, pápa 194, 223
- Péter László* 7
- Péter Zoltán* 67, 72-74, 199
- Petheő István, petheőfalvi, jun. 188
- Petki Nagy Sámuel, sen. 222
- Petki Nagy Sámuel, jun. 28, 222
- Petki Nagy Sámuelné 176, 213, 222
- Petrik Géza* 34, 142, 144, 145, 157, 160, 175, 176, 177, 184, 185, 186, 193, 195, 198, 199, 206, 207, 214, 218, 226, 227, 228, 231
- Petróczi Kata Szidónia 14, 158, 160, 202, 203
- Pétzel *vide* Pécel
- Pezelius, Christoph 107
- Phaffius, Joannes 242
- Philips, Ernest Christian 99
- Philips, Peter 99
- Pictet, Benedictus 242, 243
- Pighius, Stephanus 115
- Piscator, Johannes *vide* Visartus, Donatus
- Pitiscus, Samuel 80, 216
- Pius, IV., papa 93
- Placaeus (Placeus), Josua 243
- Plinius Secundus, Cajus 16, 87, 133-134
- Polanus a Polandsdorf, Amandus 75, 93
- Polgárdi Sámuel 223
- Polman, Joannes Fridericus 248
- Polonia *vide* Lengyelország
- Pólya József 74
- Pomey (Pomerius), Franciscus Antonius (Francois-Antoine Pomey) 86
- Pompeius Trogus 117
- Poroszország (Prussia, Borussia)** 66, 90
- Pósházi János 23, 39, 78, 80, 163, 216, 217
- Posonium *vide* Pozsony
- Pottendorf** 146
- Pozsony (Posonium, Pressburg, Bratislava)** 15, 30, 63, 64, 67, 68, 69, 102, 121, 143, 147, 197, 206, 207, 219, 236
- Praetorius, Matthaeus 76, 97
- Prága (Praha)** 105, 153, 154
- Prágai András 128
- Pressburg *vide* Pozsony
- Prideaux, Johannes 76, 217
- Prinz Mátyás 20, 23, 26, 27, 39, 158, 163, 176, 190, 203, 213, 215, 217, 238
- Propertius, Sextus 88, 152
- Prussia *vide* Poroszország
- Prusinszky Pál* 7, 17, 31, 32, 72-74, 158, 175, 180, 199, 207
- Puffendorf (Pufendorf), Samuel 247
- Pulmann, Theodor 152

- R. P. *vide* Ráday Pál
 R. Pál *vide* Ráday Pál
 Rácz Kelemen 224
 Ráday András 159
 Ráday Eszter *passim*
 Ráday Gáspár 61, 158, 159
 Ráday Gedeon, I. *passim*
 Ráday Gedeon, II., jun. 22, 39, 72
 Ráday Gedeon, IV. 72-73, 151
 Ráday Gedeonné, I. *vide*
 Szentpéteri Katalin
 Ráday Ilona 62
 Ráday Pál, I. *passim*
 Ráday Pál, II. 12, 17, 18, 34, 37,
 38, 207, 211, 238
 Ráday Pál, III. 7, 22, 25, 31, 39,
 65, 72
 Ráday Pálné, I. *vide* Kajali Klára
 Ráday (Raday), Paulus *vide* Ráday
 Pál, I.
 Ráday testvérek *vide* Ráday Eszter,
 Ráday Gedeon, I., Ráday Pál,
 II.
 Rájnis József 151
 Rákóczi, familia 111
 Rákóczi Ferenc, II. 9, 12, 32, 34,
 83, 85-86, 120
 Rákóczi György, I. 12, 34, 128,
 198, 199
 Rakolczi Kurmiczi Demeter 231
 Rakolczi Kurmiczi János 231
 Rammazeyn, G. 115
 Ráskai Sámuel 91
 Ratisbona *vide* Regensburg
 Ravisius Textor, Johannes (Jean
 Tixier, Sieur de Ravisy) 86, 155
 Rechabaeus, Gratianus *vide* Kocsi
 Csörgő János
 Redei Kristina *vide* Rhédey
 Krisztina
Regensburg (Ratisbona) 98
 Reinmann, Johann David 110
 Révai Miklós 70
 Rhédey József 98
 Rhédey Krisztina 224
 Richter Gorlicius, Gregorius 85,
 127
Rijswijk 81, 82, 115
**Rimaszombat (Rimavská
 Sobota)** 231
 Rittangelius, Joannes Stephanus
 242
Róma (Roma) 95
 Rösler, Johann Christoph 72
 Rudbeckius, Olavus 241
 Rudolphus, II., Imp.
 Romanorum 128
 Ruffinus Toranus Aquilensis 174
 S. Pataki István *vide* Pataki Tót
 (Tóth) István
 Saavedra Faxardus, Didacus
 (Diego de Saavedra y Fajardo)
 65, 85, 130
 Salisburgum *vide* Salzburg
 Salmasius, Claudius 123
Salzburg (Salisburgum) 98,
 132-133, 246
 Sámbar Mátyás 178
 Sambucus, Johannes *vide*
 Zsámboky János
 Sancta Ubiorum *vide* Bonn
 Sande, Johan van den *vide* Van
 den Sande, Johan
 Sándor, I. orosz cár 72
 Sándor István 168
Sankt Gallen (Sangallen) 121
 Sansonius (Sanson), Nicolaus 240
Sárkány Dávid 16, 17, 74-75
 Sárkány Pál 62

- Sárospatak** 94, 121, 162, 175,
 182, 187, 196, 217
 Sárospataki N. *vide* Sárpataki Nagy
 Sárpataki Nagy Mihály 19, 26, 27,
 163, 190, 191, 203
 Sartorius János, M. 10, 34, 195
 Saxonia *vide* Szászország
 Schefferus, Johannes 117
 Scheltus, Paulus 115
 Scheuchzerus, Johannes 244
 Schilten, Johannes 248
 Schippius, Gasparus 248
 Schleder, Johann Georg 110
 Schmier, Franciscus 246
 Schrijver, Pieter *vide* Sriverius,
 Petrus
 Schultingius, Antonius 115
 Schumberg, Tobias 86, 138
 Schurer, Zacharias (?) 135
 Schurigius, Martinus 244
 Sriverius, Petrus (Pieter
 Schrijver) 154
 Scultetius (Sculteti), Severinus 79,
 218
 Sebestyén Andor 217, 218
 Sebestyén Gabriel 65, 130
 Seckendorf, Vitus Ludovicus (Veit
 Ludewig von Seckendorf) 30,
 77, 111
Segešvár Viktor passim
 Selyebi Pál 26, 66, 200
 Seneca, Lucius Annaeus 86, 134,
 137
**Sepsiszentgyörgy (Sfintu
 Gheorghe)** 10, 13, 18, 36, 38,
 60, 163, 164, 166, 167, 179,
 188
 Servius Honoratus, Marius 150
 Sfintu Gheorghe *vide*
 Sepsiszentgyörgy
 Sibiu *vide* Nagyszeben
 Siebenbürgen *vide* Erdély
 Simighiensis comitatus *vide*
 Somogy megye
 Sipos Mihály 29, 63, 67, 213
 Sisári István 124
 Sisári Sámuel 124
 Situatorok *vide* Zsitvatorok
 Sixtus, V., papa 95
 Smids, Ludolph 152
 Socrates 174
 Soell, Antonius 246
 Solanus, Samuel 204
 Solymosi Mihály 222, 225
Somkuti Gabriella 8, 63, 64
**Somogy megye (Simighiensis
 comitatus)** 142
 Sonita, Thomas 243
Sopron 77, 120
 Sóvári Soós Kristóf 28, 64, 219,
 220
 Sozomenus, Hermeias 174
 Spanheim, Ezechiel *vide*
 Spanhemius, Ezechiel
 Spanheimus, Fridericus 241, 242
 Spanhemius (Spanheim), Ezechiel
 123
**Spanyolország (Hispania,
 Spanje)** 84, 110, 115
 Specht, Hermannus 114
 Speidelius, Johannes Jacobus 247,
 248
 Spener, Franciscus 245, 248
 Spener, Philippus Jacobus 208
 Spethe, Ambrosius *vide*
 Lobwasser, Spethe Ambrosius
 Spethe, Andreas 100
 Spinaeus, Johannes (Jean de
 L'Espine) 100
 Staphylus, Fridericus 82, 109

Stephanus de Werbőcz *vide*
 Werbőczy István
 Stolshagius, Caspar 153
 Strabon 83, 123
Strasbourg (Argentoratum) 94,
 97-98, 100, 120, 125, 136, 149,
 245, 248
 Strattmannus, Wilhelm 82, 108
 Strigonium *vide* Esztergom
 Strohmayer Ignác Antal 69
 Strykius, Samuel 249
 Suecia *vide* Svédország
 Suetonius, Cajus Tranquillus 100
 Sulpitius, Severus 174, 243
Sulzbach 249
 Sumleu *vide* Csíksomlyó
 Surdus, Johannes Petrus 247
Svájc (Helvetia) 175
Svédország (Suecia, Suetia) 248
 Sz. M. A. *vide* Szenci Molnár
 Albert
 Sz. M. N. B. L. T. *vide* Szántai
 Mihály
 Sz. Németi Mihály *vide*
 Szathmárnémethi Mihály
Szabó András 25, 215, 218
Szabó Károly 25, 27, 183, 202, 206,
 210
 Szakach, Stephanus 162
 Szakács, Josephus 131
 Szakmári Pap János *vide* Szathmári
 Pap János
 Szalatsin *vide* Zalacsány
 Szalós Mihály 93
 Szántai Mihály 29, 183, 197, 220,
 229
 Szárászi Ferenc 184
Szarvasi Margit 71
Szászország (Saxonia) 69, 111

Szathmári István *vide* Szathmári
 Ötvös István
 Szathmári Mihály *vide* Szathmári
 Paksi Mihály
 Szathmári Ötvös István 79, 184
 Szathmári Paksi Mihály 9, 10, 12,
 19, 20, 23-25, 27, 28, 33, 39,
 60-62, 64-65, 68-69, 79, 83, 87,
 104, 167, 176, 183, 190, 191,
 197, 200, 201, 202, 204, 210,
 212, 213, 214, 219, 220, 221,
 222, 223, 224, 238
 Szathmári Paksi Mihály (1745-
 1773) 69
 Szathmári Pap János 79-80, 169
 Szathmári Pap Mihály 226
 Szathmárnémethi Mihály 29, 60,
 64, 80, 190, 229
 Szeben *vide* Nagyszeben
 Szebeni Király Pál 218
 Széchényi Ferenc 71-72
Szécsény (Szécsen) 231
Szeged 9, 12, 25, 215
 Szegedi Kis István 174
Szekszárd 77, 82, 84, 85
 Szeleczky Márton 16, 142
 Széles András 162, 166, 189
Szelestei Nagy László 29, 30, 218
 Szemere Lászlóné *vide* Ilosvay
 Klára
 Szemere Pál 74
 Szemeréné Asszony *vide* Ilosvay
 Klára
 Szenci Csenc Péter 175
 Szenci Molnár Albert 78, 87, 139,
 140, 141, 198, 199
 Szent Páli Nagy Ferenc *vide*
 Szentpáli Ferenc
 Szentiványi Márton 76, 98-99
 Szentpáli Ferenc 84, 228

- Szentpéteri 167, 191
 Szentpéteri István 174
 Szentpéteri Katalin 70
 Szerencsi (Szerentsi) Nagy István
vide Nagy István, Szerencsi
 Szigeti Gyula István 225, 226
 Szilágyi Márton 172
Színnyei József 26, 28, 65, 130, 134,
 141, 142, 162, 198, 221, 222,
 237
 Szitva-Torok *vide* Zsitvatorok
 Szokolyai István A. 213
 Szöllösi Mihály 21, 79, 173
Sztripszky Hádor 207, 218, 230,
 236
 Szuhai Györgyné 181
 Tacitus, Cajus Cornelius 80, 116
Tarcal 175
 Tarczali Sámuel 129
 Tatai Ferenc 228
 Técsi Joó Miklós 29, 183, 197,
 220, 229
 Tejfalvi Csiba Márton 19, 77, 173
 Telegdi Miklós 147
 Teleki Domokos 18, 38, 164, 167,
 179, 189
 Teleki, familia 60
 Teleki József 225
 Teleki Józsefné *vide* Bethlen Kata
 Teleki Józsefné *vide* Kun Borbála
 Teleki László 17, 37, 38, 62
 Teleki Lászlóné *vide* Ráday Eszter
 Teleki Mihály 227, 228
 Teleki Sámuel 71-72
 Tellerus, Abrahamus 238
 Temesvári Pelbárt *vide* Pelbartus
de Temesvar
 Tepatus, Arisminus 247
 Tertelecki Nagypál Mátyás 231
 Textor, Johannes Wolfgangus
 (Volfgangus) 248
 Tey-Falvi Chiba Marton *vide*
 Tejfalvi Csiba Márton
 Theodoretus (Theodoritus), ep.
 Ciriensis 174
 Theopolis *vide* Debrecen
 Thiele, Abraham Christoph 69
 Thomas a Kempis 10, 30, 34, 64,
 80, 87, 156, 193
 Thomas, Gerhard 29
 Thorna *vide* Torna
 Thornensis comitatus *vide* Torna
 vármegye
 Thorockkay Péter 225, 226
 Thorockkay Péterné *vide* Keceli
 Borbála
 Thuanus, Jacobus Augustus
 (Jacques August de Thou) 16,
 77, 82, 101
 Tibullus, Albius 88, 152
 Tigurum *vide* Zürich
 Tîrgu Mureş *vide* Marosvásárhely
 Tirnavia *vide* Nagyszombat
 Toldalagi Kata 169
 Tolnai F. István 19, 78, 161, 170
Torda (Turda) 175
Torgau (Torga) 127-128
Torna (Thorna, Turna nad
Bodvou) 215
Torna vármegye 215
Torockószentgyörgy (Torotzkó
sz. György, Coltesti) 225
 Torotzkai Péter *vide* Thorockkay
 Péter
 Torotzkó sz. György *vide*
 Torockószentgyörgy
 Torrenius, Abrahamus 115
 Torsellini, Orazio *vide* Tursellinus,
 Horatius

- Tót (Tóth) István, Pataki *vide*
Pataki Tót (Tóth) István
Tournefort, Josephus Pittonis de
244
Töltési István 91
Török János 74
Török József 74
Török Pál 73-74
Trajectum ad Rhenum *vide*
Utrecht
Trajectum Batavorum *vide* Utrecht
Transilvania *vide* Erdély
Trinangius (Trinangi), Ascensio
81
Tseetsius, Johannes *vide* Csécsi
János, jun.
Tsernátoni V. János *vide*
Csernátoni Vajda János
Tsétsi, Johannes, fil. *vide* Csécsi
János, jun.
Tsepregi Turkovitz Mihály, sen.
vide Csepregi Turkovics
Mihály, sen.
Tübingen (Tubinga) 242, 247
Tudor Mária *vide* Mária, I. Tudor
Turda *vide* Torda
Turna nad Bodvou *vide* Torna
Turretinus (Turretin), Franciscus
75, 89-90
Tursellinus, Horatius (Orazio
Torsellini) 24, 82, 205, 230
Tussay György 62
Tussay Györgyné *vide* Ráday Ilona
Tyrnavia *vide* Nagyszombat
Ulm (Ulma) 119, 155, 210, 212
Ultrajectum *vide* Utrecht
Uttraject *vide* Utrecht
Ungaria *vide* Magyarország
Ungarn *vide* Magyarország
Uppsala (Uppsalia) 241
Urceolus (Urceoli), Josephus 247
Usserius (Usserus), Jacobus 243
Utrecht (Ultrajectum,
Uttraject, Trajectum ad
Rhenum, Trajectum
Batavorum) 65, 66, 69, 78-79,
90, 110, 114, 117-119, 130-131,
179, 186, 187, 189, 201, 211,
237, 242
V. H. C. *vide* Herremann, Vitus
Vajai György 11, 211
Valaeus, Antonius *vide* Valleus,
Antonius
Valentinus, Franciscus 114
Valerius Maximus 80, 115, 116
Valeus, Antonius *vide* Valleus,
Antonius
Vallemont, Pierre Le Lorrain de
11, 34, 236
Valleus, (Valaeus, Valeus),
Antonius 242
Van Alphen, Hieronymus Simons
vide Alphen, Hieronymus
Simons van
Van den Sande, Johan 83, 110
Van der Linden, Johannes (Jan)
Antonides *vide* Linden,
Johannes (Jan) Antonides van
der
Van der Muelen *vide* Muelen
Vanel (Vanet), Claude 27, 81, 237
Vanet, Claude *vide* Vanel, Claude
Varga András 9, 33
Várad *vide* Nagyvárad
Váradi György 91
Váradi István 129
Váradi Zsigmond 224, 225
Varadinum *vide* Nagyvárad
Vári Mihály 24, 238

Várkonyi Ágnes, R. 8, 9, 32, 75, 83,
85-86

Vásárhelyi Matkó István *vide*
Matkó István

Vattay János 203

Vázsonyi Márton 79, 181

Vedelius(Vendelius, Wedelius),
Nicolaus 76, 171, 178

Velence (Venetia, Venezia) 16,
133, 150, 152, 216, 240

Velleius Paterculus, Cajus 116

Venezia *vide* Velence

Verbőczy István *vide* Werbőczy
István

Veres (Weres) Balázs 147

Verestői György 225, 227, 228

Vergilius (Virgilius), Publius Maro
16, 88, 150, 151

Verona 138

Vesalia *vide* Wesel

Vestphalia *vide* Vesztfália

Veszprémi István 213

Vesztfália (Vestphalia,
Westphalia) 248

Véts *vide* Marosvécs

Vialart, Charles 240

Vicenza 156, 193

Vienna *vide* Bécs

Vienna Austriae *vide* Bécs

Vindobona *vide* Bécs

Virágh Lajos 223

Virgilius *vide* Vergilius, Publius
Maro

Visartus, Donatus (Johannes
Piscator, Johann Fischart,
Gotvinus) 77, 93-94

Vitemberga *vide* Wittenberg

Vitriarius, Philippus Reinhardus
245, 248

Vitsius, Hermannus *vide* Witsius,
Hermannus

Vitteberga *vide* Wittenberg

Vittringa, Campegius 241, 243

Vitus Herremann, Cycneus *vide*
Herremann, Vitus

Vorstius, Johannes 115, 117

Vossius, Isaacus 117, 123

Vrankrijk *vide* Franciaország

Vratislavia *vide* Wroclaw

Vulpius, Vespasianus 142

Vytwerf, M. 115

Wajai, Georgius *vide* Vajai György

Waldthütter, St. 107

Wanckelius, Johannes 127-128

Wangen im Allgäu (Wangen,
Wangi) 136

Weber, Adam 29

Weber, Johannes Adamus 86,
132-133

Weidmannus (Weidmann),
Mauritius Georgius 29, 30

Weingand, Johann Michael 69

Wellerus, Jacobus 12, 34, 211, 238

Wendelinus, Marcus Fridericus
(Markus Friedrich Wendelin)
23, 39, 174, 238, 239

Werbőczy István (Verbőczy;
Verbőczy; Stephanus de
Werbewcz; Stephanus de
Werbőcz) 15, 84, 121, 143,
147, 228

Weres Balázs 147 *vide* Veres
Balázs

Wesel (Vesalia) 205

Westphalia *vide* Vesztfália

Wien *vide* Bécs

Wittenberg (Vitemberga,
Vitteberga, Witeberga,
Witteberga, Wittenberga)

105, 106, 123, 134, 135, 138,
195, 212, 245
Witsius (Vitsius), Hermannus 75,
90, 241
Wolffius (Wolf), Christianus 138
Woodroffe, Benjamin 77, 95
Wroclaw (Wratislavia,
 Vratislavia) 107, 154, 247
Xylander, Guilielmus 123
Young, Edward 69
Zalacsány (Szalatsin) 131
Zemplén vármegye 121
Zichy Ádám, gróf 185
Zieglerus, Gaspar 245
Zilahi János, sen. 173, 174
Zilahi Sámuel 68, 71
Zilai Sámuel *vide* Zilahi Sámuel
Zitavská Ton *vide* Zsitvatorok
Zólyom (Zvolen) 183

Zornius, Petrus 241
Zoványi Jenő 65, 75, 130, 134
Zrínyi Miklós (1620-1664) 71
Zsámboky János (Johannes
 Sambucus) 102, 147
Zschackwitz, Johannes Ehrenfried
 239
Zsindely Endre 63, 68, 206
Zsitvatorok (Situatorok, Szitva-
 Torok, Zsitvatő, Zitavská
 Ton) 143, 146
Zsitvatő *vide* Zsitvatorok
Zürich (Tigurum) 69, 89, 217,
 243, 244
Zvolen *vide* Zólyom
Zweibrücken 156, 193
Zwinglius, Ulricus 208

NYOMDÁSZOK, KIADÓK ÉS NYOMDAHELYEK MUTATÓJA

Ac. typ. *vide* Utrecht

Academicis typ. *vide* Nagyszombat

Alba Julia *vide* Gyulafehérvár

Alhlas, off. *vide* Gröningen

Amsterdam (Amstelaedamum, Amstelodamum, Amsterodamum,

Amstelodamum Regale, Amsterdam) 91-94, 104, 106, 112, 121, 123-124, 130, 137, 139, 149, 151, 152, 184, 196, 197, 212, 216, 237

Blaeu, Cornelis 93 (Nr. 7.)

Blaeu, Johannes 93 (Nr. 7.), 149 (Nr. 106.), 197 (Nr. 203.)

Blaviana, typ. 151 (Nr. 110.)

Brunel, Pierre 212 (Nr. 232.)

Changuion, Francois 237 (Nr. 292.)

Csepregi Turkovics Mihály, sen. (kiad.) 216 (Nr. 240.)

Elsevir, Daniel 137 (Nr. 93./1.)

Elzevirius (Elzevier), off. 106 (Nr. 32.), 139 (Nr. 97./1.)

Gallet, George 152 (Nr. 111.)

Huguetanorum, typ. 152 (Nr. 111.)

Janssonius, Joannes 92 (Nr. 6.), 112 (Nr. 45.), 184 (Nr. 175.), 196 (Nr. 200.), 216 (Nr. 240.)

Nicolaus, Cornelius 124 (Nr. 67.)

Schipper, Joannes Jacobus, fil. 130 (Nr. 79.)

Someren, Abrahamus van 91 (Nr. 4.), 94 (Nr. 10.)

S. Typ. 121 (Nr. 60)

Villard, E. du 237 (Nr. 292.)

Waesberge, Joannes á 104 (Nr. 29./1.)

Wolters, Joannes 123 (Nr. 66.)

Antwerpen (Antverpia) 110, 116, 137

Meursius, Johannes 116 (Nr. 51.)

Moretus, Balthasar 116 (Nr. 51.)

Moretus, Joannes, filius 137 (Nr. 93./2.)

Moretus, Joannes (vidua) 116 (Nr. 51.), 137 (Nr. 93./2.)

Plantiniana, off. 116 (Nr. 51.), 137 (Nr. 93./2.)

Silvius, Gulielmus 110 (Nr. 40.)

Argentoratum *vide* Strasbourg

Arnoltus, Joannes *vide* Litomysl
 Arnst, off. *vide* Frankfurt am Main
Augsburg (Augusta Vindelicorum) 109, 113
 Sturm, Augustus 113 (Nr. 46.)
 Ulhardus, Philippus 109 (Nr. 39.)
 Augusta Vindelicorum *vide* Augsburg
 Balleoniana, typ. *vide* Velence
 Barbier, Guillelmus *vide* Lyon
 Bardejov *vide* Bártfa
Bártfa (Bartpha, Bartfeld, Bardejov) 128, 148, 163, 176, 211, 218, 220,
 233, 235
 Civitatis typ. 211 (Nr. 228.)
 Gutgesell, David 218 (Nr. 245./1.)
 Klöss, Jakob 121 (Nr. 61., 220 (Nr. 247.)
 Klöss, Jakob, jun. 128 (Nr. 74/3.), 148 (Nr. 104/2.), 176 (Nr. 158.)
 Scholtz, Thomas 96. (Nr. 14/3.), 163 (Nr. 131.), 233 (Nr. 280.), 235
 (Nr. 287)
 Scholtz, Thomas 163 (Nr. 131.), 233 (Nr. 280.), 235 (Nr. 287.)
 Bartfeld *vide* Bártfa
 Bartpha *vide* Bártfa
 Basel *vide* Bázél
 Basilea *vide* Bázél
Bautzen (Budissin) 236
 Richter, off. 236 (Nr. 290.)
Bázél (Basel, Basilea) 93, 102, 155, 205
 Brylinger, off. 155 (Nr. 119.)
 Oporiana, off. 102 (Nr. 27.)
 Perna, Petrus 205 (Nr. 221.)
 Waldkirch, Conradus 93 (Nr. 8.)
 Beauvais, de, off. *vide* Párizs
Bécs (Vienna Austriae, Vindobona) 98, 147
 Eberus, Blasius 147 (Nr. 104./1.)
 Endterus, off. 98 (Nr. 19.)
 S. typ. 120 (Nr. 59.)
Bern (Berna Helvetiorum) 230
 Bernensis Reipubl., typ. 230 (Nr. 273.)
 Berna Helvetiorum *vide* Bern
 Bernensis Reipubl., typ. *vide* Bern
 Bertranus, Antonius *vide* Strasbourg
 Bladius, Antonius haeredes *vide* Róma

Blaeu, Cornelis *vide* Amszterdam
 Blaeu, Cornet. *vide* Amszterdam Blaeu, Cornelis
 Blaeu, Ioannes *vide* Amszterdam Blaeu, Johannes
 Blaeu, Johannes *vide* Amszterdam
 Blaviana, typ. *vide* Amszterdam
 Bleul, Peter Paul *vide* Nürnberg
Brema (Bremen) 99, 133
 Brauer, Hermann 99 (Nr. 21.)
 Kohler, P. 133 (Nr. 85.)
 Brauer, Hermann *vide* Brema
 Brewer, Johann *vide* Lőcse
 Brewer, Lorenz *vide* Lőcse
 Brewer örökösök *vide* Lőcse, Brewer, haer.
 Brewer, Samuel *vide* Lőcse
 Brewer, Samuel, haer. *vide* Lőcse
 Brewer, Samuel örökösei *vide* Lőcse Brewer, Samuel, haer.
 Brewer, Samuel (vidua) *vide* Lőcse
 Brewer, Sophia *vide* Lőcse
 Brewerné Sophia *vide* Lőcse Brewer, Sophia
 Bringerus, Johannes *vide* Frankfurt am Main
 Broedeleth, Wilhelmus *vide* Utrecht
 Brunel, Pierre *vide* Amszterdam
 Brylinger, off. *vide* Bázél
 Budissin *vide* Bautzen
 Bulderen, off. *vide* Hága
 Bulderen-Dole, off. *vide* Hága Bulderen, off., et Dole, off.
 Cassoviensis, Paulus *vide* Debrecen Kassai Pál
 Changuion, off. *vide* Amszterdam Changuion, Francois
 Cibinium *vide* Nagyszeben
 Civitatis typ. *vide* Bártfa
 Coburgum *vide* Koburg
 Cologne *vide* Köln
 Colonia *vide* Köln
 Colonia Agrippina *vide* Köln
 Comara *vide* Komárom
Cosmopolis 112
 Waremundus, Ern. 112 (Nr. 44.)
 Claudiopolis *vide* Kolozsvár
 Cluj Napoca *vide* Kolozsvár
 Cris *vide* Keresd

Csepregi Turkovics Mihály *vide* Amszterdam
 Csiki klastrom *vide* Csíksomlyó
Csíksomlyó (Sumleu) 200
 Csiki klastrom 200 (Nr. 208.)
 Csulyak Ferenc *vide* Lőcse
Debrecen (Debrecinum, Theopolis) 91, 95, 122-123, 165, 168, 170, 171,
 172, 173, 174, 179, 188, 192, 194, 195, 203, 206, 213
 Fodorik Menyhért 173 (Nr. 150)
 Hoffhalter, Rudolph 203 (Nr. 216.)
 Kassai Pál 122 (Nr. 64.), 123 (Nr. 64.), 170 (Nr. 145.), 192 (Nr. 191.)
 Lipsiai Pál 188 (Nr. 182.)
 Nicaeus, Obedadama 95 (Nr. 14./1.) = Vincze György?
 Rheda Péter 213 (Nr. 235.)
 Rosnyai János 168 (Nr. 141.), 171, (Nr. 146.), 172 (Nr. 149.), 194 (Nr.
 196.), 195 (Nr. 198.)
 Töltési István 91 (Nr. 5.), 174 (Nr. 154.), 179 (Nr. 163.)
 Török Mihály 165 (Nr. 136/2-3.)
 Vincze György 95 (Nr. 14?), 174 (Nr. 153.), 206 (Nr. 222.)
 Debrecinum *vide* Debrecen
 Dole, off. *vide* Hága
 Downing, J. *vide* London
 Duvillard, off. *vide* Amszterdam Villard, E. du
 Eberus, Blasius *vide* Bécs
 Egenolph, Paulus *vide* Marburg
 Ellinger, Johannes Henricus *vide* Lipcse
 Elsevir, Daniel *vide* Amszterdam
 Elzevirius (Elzevier), off. *vide* Amszterdam
 Endterus, Johannes Andreas *vide* Nürnberg
 Endterus, off. *vide* Bécs et Regensburg
 Endterus, Wolfgangus, jun. haered. *vide* Nürnberg
 Endterus, Wolfgangus (Wolffgangus) *vide* Frankfurt am Main
 Estienne *vide* Genf Stephanus
 Eüsfeld Ephraim *vide* Wittenberg
 Felseckeri, Wolfgang. Eberh., literis *vide* Nürnberg
 Feyerabend (Feyerabendt), Johannes *vide* Frankfurt am Main
 Feyerabend (Feyerabendt), Sigismundus *vide* Frankfurt am Main
 Fodorik Menyhért *vide* Debrecen
 Förster, Nicolaus *vide* Hannover
 Francofurtum *vide* Frankfurt am Main
 Francofurtum ad Moenum *vide* Frankfurt am Main

Franecker (Franequera, Franequera) 118

Strik, Leonardus 118 (Nr. 55.)

Franequera *vide* Franecker

Franequera *vide* Franecker

Frankfurt am Main (Francofurtum, Francofurtum ad Moenum) 101,

108, 111, 113, 118, 119, 125, 129-130, 139, 199, 205

Arnst, off. 205 (Nr. 220)

Bringerus, Johannes 118 (Nr. 54.)

Endterus, Wolfgangus (Wolffgangus) 139 (Nr. 98./1.,2.)

Feyerabend (Feyerabendt), Johannes 129 (Nr. 76.)

Feyerabend (Feyerabendt), Sigismundus 129 (Nr. 76.)

Groschuffius, Fridericus 199 (Nr. 206.)

Hermsdorffius, off. 130 (Nr. 78.)

Hummius, Antonius 139 (Nr. 98./1.,2.)

Klosius, off. 108 (Nr. 36.)

Koffius, Petrus 101 (Nr. 25.)

Liebezeit, Christianus 113 (Nr. 47./1.)

Rulandi, fratres (?) 118 (Nr. 54.)

S. typ. 101 (Nr. 25.), 111 (Nr. 42.), 119 (Nr. 57.)

Thieme, J. 125 (Nr. 68./1.)

Wittigau, Johannes (vidua) 101 (Nr. 26)

Frankfurt an der Oder (Francofurtum ad Oderam)

Koch, Michael 154, (Nr. 117)

Thymius, Johannes 154 (Nr. 117)

S. typ. 130 (Nr. 77.)

Friess, Joannes Wilhelmus *vide* Köln

Gall, Frid. *vide* Nagyszombat Gall, Fridericus

Gall, Fridericus *vide* Nagyszombat

Gallet, G. *vide* Amszterdam Gallet, George

Gallet, George *vide* Amszterdam

Geich, Joannes Henricus *vide* Nagyszombat

Geneva *vide* Genf

Genève *vide* Genf

Genf (Geneva, Genève) 89, 92, 100

Stephanus, off. 92 (Nr. 7.)

Stoer, off. 100 (Nr. 22.)

Tournes, Samuel de 89 (Nr. 2.)

Gerdes, off. *vide* Wittenberg

Gessnerus (Gessner), David *vide* Zürich

Gessnerus, typ. *vide* Zürich

Gleditschens, Johann Heinrich, Sohn *vide* Lipcse
 Gleditschius (Gleditsch), Jo. Fridericus *vide* Lipcse Gleditschius (Gleditsch),
 Johannes Fridericus
 Gleditschius (Gleditsch), Jo. Ludovicus *vide* Lipcse Gleditschius (Gleditsch),
 Johannes Ludovicus
 Gleditschius (Gleditsch), Johannes Fridericus *vide* Lipcse
 Gleditschius (Gleditsch), Johannes Ludovicus *vide* Lipcse
 Gorlicium *vide* Görlitz
 Gormann, off. *vide* Wittenberg
Görlitz (Gorlicium) 122, 127
 Rhamba, Johannes 127 (Nr. 73.)
 S. typ. 122 (Nr. 62.)
Grác (Graz) 128
 Widmannstetter, Georg 128 (Nr. 74./2.)
 Götzenius, off. *vide* Lipcse
 Gran, Heinrich *vide* Haguenau
 Graz *vide* Grác
 Groninga *vide* Gröningen
 Groschuffius, Fridericus *vide* Frankfurt am Main
 Groschuffius, Fridericus *vide* Lipcse
 Grosius, Henricus *vide* Torgau
 Grossianus, bibliop. *vide* Lipcse
 Grosswardein *vide* Nagyvárád
Gröningen (Groninga) 94
 Alhlas, off. 94 (Nr. 11.)
 Gryphius, Ant. *vide* Lyon
Győr (Nagy-Győr, Jaurinum) 178, 225
 Streibig Gergely János 178 (Nr. 161/2.)
 Streibig József Antal 225 (Nr. 260.)
Gyulafehérvár (Alba Julia) 169, 186, 210
 Maior Márton 186 (Nr. 180.)
 Principis typ. 169 (Nr. 143.), 210 (Nr. 226.)
 Haak, Theodorus *vide* Leiden
Hága (Haga Comitum, La Haye) 115, 213
 Bulderen, off. 213 (Nr. 234./1.)
 Dole, off. 213 (Nr. 234./1.)
 Scheltus, Paulus 115 (Nr. 49.)
 Scheurleer, off. 213 (Nr. 234./2.)
 Haga Comitum *vide* Hága
 Hagen, M. *vide* Koburg

Hagenau *vide* Haguenau

Haguenau (Hagenau) 215, 216

Gran, Heinrich 215 (Nr. 239./1.), 216 (Nr. 239/2.)

Rynmann, Johann 216 (Nr. 239./2.)

Hakc János *vide* Wittenberg Hakius, Johannes

Hakianis, literis *vide* Wittenberg

Hakius, Johannes *vide* Wittenberg

Hala Magdeburgica *vide* Halle an der Saale

Halbey, Johannes *vide* Hanau

Halle an der Saale (Hala Magdeburgica) 181

Orbán István 181 (Nr. 169.)

Halma, Franciscus *vide* Utrecht

Hamburg 113

Liebezeit, Christianus 113 (Nr. 47./2.)

Hammius, Georg-Wolfgangus *vide* Helmstedt

Hanau (Hanovia) 198

Halbey, Johannes 198 (Nr. 205.)

Hulsius, Levinus 198 (Nr. 205.)

Hanovia *vide* Hanau

Hannover

Förster, Nicolaus 114 (Nr. 48.), 115 (Nr. 48/3.)

Harz, off. *vide* Leiden

Heidelberg (Heidelberga) 100

Mareschallus, Petrus 100 (Nr. 24.)

Heidelberga *vide* Heidelberga

Helmaestadium *vide* Helmstedt

Helmestadium *vide* Helmstedt

Helmstedt (Helmaestadium, Helmestadium) 126

Hammius, Georg-Wolfgangus 126 (Nr. 70.)

Heltai Gáspárné *vide* Kolozsvár

Hermannstadt *vide* Nagyszeben

Hermisdorfius, off. *vide* Frankfurt am Main

Hoffhalter, Rudolph *vide* Debrecen

Hoffhalter, Rudolph *vide* Nagyvárád

Hoffhalter, Rudolphus *vide* Debrecen Hoffhalter, Rudolph

Hörmann, Joannes Andreas *vide* Nagyszombat

Huguetanorum, typ. *vide* Amszterdam

Hulsius, Levinus *vide* Hanau

Hummius, Antonius *vide* Frankfurt am Main

Jansonius Janos (Johannes) *vide* Amszterdam Janssonius, Joannes

Janssonius, Joannes *vide* Amszterdam

Jaurinum *vide* Győr

Jéna (Jena) 131

Steinmann, Tobias 131 (Nr. 80.)

Jobin, Bernhard *vide* Strasbourg

Kaestnerus (Kaestner), Jo. Ad., haered. *vide* Wroclaw

Kaestnerus (Kaestner), Joh. Ad. *vide* Wroclaw

Kaschau *vide* Kassa

Kassa (Kaschau, Kosice) 161, 167, 188, 194, 200, 217

Jezsuita nyomda 217 (Nr. 244.)

Severinus, Marcus (Severini Márk) 161 (Nr. 129.), 167 (Nr. 139.), 188 (Nr. 184.), 194 (Nr. 195.), 200 (Nr. 210.)

Kassai Pál *vide* Debrecen

Kerckhoven, Amator *vide* Strasbourg

Keresd (Cris) 182

S. typ. 182 (Nr. 170.)

Kiel (Kilia) 142

S. typ. 142 (Nr. 100.)

Kilia *vide* Kiel

Kis, Nicolaus de M.Tótfalu *vide* Kolozsvár Tótfalusi Kis Miklós

Klausenburg *vide* Kolozsvár

Klosius, off. *vide* Frankfurt am Main

Klosius, off. *vide* Lipcse

Klöss, Jakob *vide* Bártfa

Klöss, Jakab, jun. *vide* Bártfa

Koburg (Coburgum) 239

Hagen, M. 239 (Nr. 296.)

Pfotenhauerus, P. G. 239 (Nr. 296.)

Koch, Michael *vide* Frankfurt an der Oder

Koffius, Petrus *vide* Frankfurt am Main

Kohler, P. *vide* Brema

Kosice *vide* Kassa

Kolozsvár (Claudiopolis, Klausenburg, Cluj Napoca) 132, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 164, 166, 167, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 177, 182, 183, 185, 189, 190, 191, 197, 202, 210, 214, 215, 219, 220, 225, 226, 227, 228, 238

Heltai Gáspárné 183 (Nr. 174.)

Lengyel András (vidua) 228 (Nr. 270.)

- Misztótfalusi Kis Miklós 132 (Nr. 82.), 157-158 (Nr. 123.), 158 (Nr. 124.), 159 (Nr. 125.), 160 (Nr. 126.), 177 (Nr. 160.), 197 (Nr. 201.)
- Némethi Mihály 167 (Nr. 138.), 191 (Nr. 189.)
- Páldi (Székely) István 225 (Nr. 261.)
- Páldi typ. 227 (Nr. 265., Nr. 266., Nr. 267.), 228 (Nr. 268.)
- Ref. Koll. typ. 226 (Nr. 262., Nr. 263., Nr. 264.)
- Telegdi Pap Sámuel 169 (Nr. 142.), 185 (Nr. 177), 210 (Nr. 227.), 202 (Nr. 213.), 214 (Nr. 237.), 220 (Nr. 249.), 225 (Nr. 258.), 238 (Nr. 293.)
- Veresegyházi István 171 (Nr. 147.)
- Veresegyházi Szentyel Mihály 161 (Nr. 128.), 163 (Nr. 133.), 164 (Nr. 134.), 166 (Nr. 137.), 170 (Nr. 144.), 173 (Nr. 151., 152.), 174 (Nr. 155.), 175 (Nr. 157.), 177 (Nr. 159.), 182 (Nr. 171.), 189 (Nr. 186.), 190 (Nr. 187., 188.), 215, (Nr. 238.), 219 (Nr. 245/2.), 220 (Nr. 248.), 238 (Nr. 295.)
- Komárno *vide* Komárom
- Komárom (Comara, Komárno, Komorn)** 183, 235
- Töltési István 183 (Nr. 173.), 235 (Nr. 288.)
- Komorn *vide* Komárom
- Köln (Cologne, Colonia, Colonia Agrippina)** 97, 103, 108, 109, 154, 200
- Friess, Joannes Wilhelmus 103 (Nr. 28.)
- Lutzenkirchen, Wilhelmus 108 (Nr. 37.), 109 (Nr. 37.)
- Marteau, off. 200 (Nr. 207.)
- Metternich, off. 154 (Nr. 115.)
- Paulus, Joannes 97 (Nr. 17.)
- Kühn, off. *vide* Ulm
- La Haye *vide* Hága
- Lamberg, Abraham *vide* Lipcse
- Leida *vide* Leiden
- Leiden (Leida, Lugdunum Batavorum)** 108, 115, 117, 127
- Haak, Theodorus 117 (Nr. 53.)
- Harz, off. 108 (Nr. 35.)
- Luchtman, Samuel 115 (Nr. 50.)
- Raphalengius, Franciscus 127 (Nr. 72.)
- Leipzig *vide* Lipcse
- Lengyel András (vidua) *vide* Kolozsvár
- Leutschovia *vide* Lőcse
- Levoca *vide* Lőcse
- Liebezeit, Christianus *vide* Frankfurt am Main

Liebezeit, Christianus *vide* Hamburg

Liebezeit, Christianus, *vide* Lipcse

Lipcse (Lipsia, Leipzig) 101, 108, 111, 113, 123, 142, 154, 155, 156, 193, 197, 199, 211, 212, 238

Ellinger, Johannes Henricus 101 (Nr. 26.)

Gleditschens, Johann Heinrich, Sohn 142 (Nr. 99.)

Gleditschius (Gleditsch), Johannes Fridericus 111 (Nr. 43.), 211 (Nr. 229.)

Gleditschius (Gleditsch), Johannes Ludovicus 155 (Nr. 118.)

Götzenius, off. 154 (Nr. 116.)

Groschuffius, Fridericus 199 (Nr. 206.)

Grossianus, bibliop. 212 (Nr. 233./2.)

Klosius, off. 108 (Nr. 36.)

Lamberg, Abraham 123 (Nr. 65.)

Liebezeit, Christianus 113 (Nr. 47./1.)

Monath, Petrus Conradus 197 (Nr. 202.)

Schürerus, off. 154 (Nr. 116.)

Tarnovius, B. haer. 238 (Nr. 294.)

Waltherus, Samuel Beni. 156 (Nr. 121.), 193 (Nr. 193.)

Weidmannus (Weidmann), Maur. Georgius 155 (Nr. 118.)

Lipsia *vide* Lipcse

Lipsiai Pál *vide* Debrecen

Lithomisslium *vide* Litomysl

Litomysl (Lithomisslium) 104

Arnoltus, Joannes 104 (Nr. 29./2.)

Londinium *vide* London

Londinum *vide* London

London (Londinium, Londinum) 156, 200

Downing, J. 156 (Nr. 120.)

Vaillant, off. 200 (Nr. 209.)

Lócse (Leutschovia, Levoca) 99, 141, 160, 180, 185, 186, 191, 192, 198, 202, 204, 206, 208, 213, 229, 231, 232, 233, 234, 235

Brewer, Johann 204 (Nr. 219.)

Brewer, Lorenz 186 (Nr. 179.), 198 (Nr. 204.), 206 (Nr. 224.), 208 (Nr. 225.)

Brewer, haer. 160 (Nr. 127.), 192 (Nr. 192.), 202 (Nr. 214.), 213 (Nr. 236.)

Brewer, Samuel 180 (Nr. 166.), 185 (Nr. 178.), 191 (Nr. 190.), 229 (Nr. 271.), 231 (Nr. 275., Nr. 276.), 234 (Nr. 283.), 235 (Nr. 284., Nr. 285.)

Brewer, Samuel, haer. 141 (Nr. 98./II/1-2.), 232 (Nr. 279.), 233 (Nr. 281.), 234 (Nr. 282.)
 Brewer, Samuel (vidua) 232 (Nr. 277., Nr. 278.)
 Brewer, Sophia 235 (Nr. 286.)
 Miskolczi Csulyak Ferenc 99 (Nr. 20/2.)
 Luchtman, Samuel *vide* Leiden
 Lugdunum *vide* Lyon
 Lugdunum Batavorum *vide* Leiden
 Lutzenkirchen, Wilhelmus *vide* Köln
 Lüderwald, off. *vide* Magdeburg
Lyon (Lugdunum) 113, 148, 152, 153
 Barbier, Guillelmus 113 (Nr. 47./3.)
 Gryphius, Ant. 152 (Nr. 112.)
 Molin, off. 153 (Nr. 114./1.)
 Vincentius (Vincenti), Antonius 148 (Nr. 105.)
Magdeburg (Magdeburgum) 137
 Lüderwald, off. 137 (Nr. 92.)
 Magdeburgum *vide* Magdeburg
 Maior Márton *vide* Gyulafehérvár
 Marburg (Marpurg) 107, 108
 Enenolph, Paulus 107 (Nr. 33)
 Mareschallus, Petrus *vide* Heidelberg
 Marinus Saracenus *vide* Velence
 Marteau, off. *vide* Köln
 Martius, Joannes Nicolaus *vide* Nagyszombat
 Mayer, Joan. Bapt. *vide* Salzburg
 Metternich, off. *vide* Köln
 Meursius, Jo. *vide* Antwerpen Meursius, Johannes
 Meursius, Johannes *vide* Antwerpen
 Mischomini, Antonius *vide* Velence
 Miskolci Csulyak Ferenc *vide* Lőcse
 Misztótfalusi Kis Miklós *vide* Kolozsvár
 Molin, off. *vide* Lyon
 Monachium *vide* München
 Monath, Petrus Conradus *vide* Lipcse
 Moretus, Balthasar *vide* Antwerpen
 Moretus, Joannes, filius *vide* Antwerpen
 Moretus, Joannes (vidua) *vide* Antwerpen
München (Monachium) 153
 S. typ. 153 (Nr. 114./2.)

Nagy-Győr *vide* Győr

Nagyszombat (Tirnavia, Tyrnavia) 96-99, 126, 143, 144, 145, 146, 149, 157, 202, 204

Academicis typ. 96-99 (Nr. 14. /2., 15., 16., 20./2.), 126 (Nr. 71.), 143 (Nr. 101./1., 2., 4., 5.), 144 (Nr. 101./6.), 145 (Nr. 103./1.), 146 (Nr. 103./2.), 149-150 (Nr. 108.), 157 (Nr. 122.), 204 (Nr. 217.), 230 (Nr. 274.)

Gall, Fridericus 143 (Nr. 101./4.), 230 (Nr. 274.)

Geich, Joannes Henricus 99 (Nr. 20./3.)

Hörmann, Joannes Andreas 96 (Nr. 15.), 98-99 (Nr. 20.), 126 (Nr. 71.), 143 (Nr. 101./1., 2., 5.), 144 (Nr. 101./5, 7.), 150 (Nr. 108.)

Martius, Joannes Nicolaus 204 (Nr. 217.)

Telegi Miklós 202 (Nr. 212.)

Nagyvárad (Varadinum, Grosswardein, Oradea) 163, 164, 165, 171-172, 178, 179, 180, 182, 188

Hoffhalter, Rudolph 165 (Nr. 136./1.)

Szenci Kertész Ábrahám 163, (Nr. 132.), 164 (Nr. 135.), 172 (Nr. 148.), 178 (Nr. 162.), 179 (Nr. 165./1.), 180 (Nr. 165/2., 167.), 182 (Nr. 172.), 188 (Nr. 183.)

Nagyszeben (Cibinium, Hermannstadt, Szeben, Sibiu) 178, 179, 181, 184, 189

Szenci Kertész Ábrahám 178 (Nr. 161./1.), 179 (Nr. 164.), 181 (Nr. 168.), 184 (Nr. 176.), 189 (Nr. 185.)

Némethi Mihály *vide* Kolozsvár

Nicaeus, Obedadama *vide* Debrecen

Nicolaus, Cornelius *vide* Amszterdam

Norimberga *vide* Nürnberg

Nürnberg (Norimberga) 105, 125, 138, 149

Bleul, Peter Paul 105 (Nr. 30.)

Endterus, Johannes Andreas 125 (Nr. 69.)

Endterus, Wolfgangus, jun. haered. 125 (Nr. 69.)

Felseckeri, Wolffgang. Eberh., literis 138 (Nr. 94.)

Otto, Andreas 149 (Nr. 107.)

Oporiana, off. *vide* Bázél

Oradea *vide* Nagyvárad

Orbán István *vide* Halle an der Saale

Otto, Andreas *vide* Nürnberg

Oxford (Oxonia) 95

Sheldonianum theatrum 95 (Nr. 12.)
 Oxonia *vide* Oxford
 Paddenburg, Gysbertus *vide* Utrecht
 Páldi (Székely) István *vide* Kolozsvár
 Páldi, Stephanus *vide* Kolozsvár Páldi (Székely) István
 Páldi typ. *vide* Kolozsvár
Párizs (Parisium) 129, 131
 Beauvais, de, off. 129 (Nr. 75.)
 Thierry, off. 131 (Nr. 81.)
 Paulus, Joannes *vide* Köln
 Perna, Petrus *vide* Bázél
 Peterle, Michael *vide* Prága
 Pfotenhauerus, P. G. *vide* Koburg
 Plantiniana, off. *vide* Antwerpen
 Poolsus, Jacobus van *vide* Utrecht
Pottendorf 146
 Verdussen, Hieronymus 146 (Nr. 103./II. 1-2.)
Prága (Praha) 153
 Peterle, Michael 153 (Nr. 113.)
 Praha *vide* Prága
 Principis typ. *vide* Gyulafehérvár
 Raphalengius, Franciscus *vide* Leiden
 Ratisbona *vide* Regensburg
 Ref. Koll. typ. *vide* Kolozsvár
Regensburg (Ratisbona) 98
 Endterus, off. 98 (Nr. 19.)
 Rhamba, Johannes *vide* Görlitz
 Rhau, Georg *vide* Wittenberg
 Rheda Péter *vide* Debrecen
 Richelius, Josias *vide* Strasbourg
 Richter, off. *vide* Bautzen
 Roma *vide* Róma
Róma (Roma) 95
 Bladius, Antonius haeredes 95 (Nr. 13.)
 Rosnyai János *vide* Debrecen
 Rosnyai János *vide* Sárospatak
 Rulandi, fratres (?) *vide* Frankfurt am Main
 Rynmann, Johann *vide* Haguenau
 Salisburgum *vide* Salzburg
Salzburg (Salisburgum) 132

Mayer, Joan. Bapt. 132 (Nr. 83.)
Sárospatak 162, 175, 196, 217
 Renius György 175 (Nr. 156.)
 Rosnyai János 162 (Nr. 130.), 168 (Nr. 140.), 196 (Nr. 199.), 216-217
 (Nr. 242.)
 Scheltus, Paulus *vide* Hága
 Schipper, Jacob filius Johannes *vide* Amszterdam Schipper, Joannes Jacobus
 fil.
 Schipper, Jan Jacobsz *vide* Amszterdam Schipper, Joannes Jacobus fil.
 Schipper, Joannes Jacobus fil. *vide* Amszterdam
 Scholtz, Thomas *vide* Bártfa
 Schurer, off. *vide* Wittenberg
 Schürerus, off. *vide* Lipcse
 Severinus, Marcus *vide* Kassa
 Sheldonianum theatrum *vide* Oxford
 Sibiu *vide* Nagyszeben
 Silvius, Gulielmus *vide* Antwerpen
Sine loco
 S.typ. 143 (Nr. 101.), 219 (Nr. 245./3-4., Nr. 246.), 225 (Nr. 257., Nr.
 259.), 228 (Nr. 269.), 236 (Nr. 289.)
 Someren, Abrahamus van *vide* Amszterdam
 Steinmann, Tobias *vide* Jéna
 Stephanus, off. *vide* Genf
 Stoer, off. *vide* Genf
Strasbourg (Argentoratum) 94, 97, 100, 120, 125
 Bertramus, Antonius 120 (Nr. 58.)
 Jobin, Bernhard 94 (Nr. 9.)
 Kerckhoven, Amator 97 (Nr. 18.)
 Richelius, Josias 100 (Nr. 23.)
 Zetzner, off. 125 (Nr. 68./2.)
 Zetzner, Lazarus 136 (Nr. 90.)
 Streibig Gergely János *vide* Győr
 Streibig József Antal *vide* Győr
 Strik, Leonardus *vide* Franeker
 Sturm, Augustus *vide* Augsburg
 Sumleu *vide* Csíksomlyó
 Szeben *vide* Nagyszeben
 Szenci Kertész Ábrahám *vide* Nagyszeben
 Szenci Kertész Ábrahám *vide* Nagyvárad
 Tarnovius, B. haer. *vide* Lipcse

Telegdi Miklós *vide* Nagyszombat
 Telegdi Pap Sámuel *vide* Kolozsvár
 Theopolis *vide* Debrecen
 Thieme, J. *vide* Frankfurt am Main
 Thierry, off. *vide* Párizs
 Thymius, Johannes *vide* Frankfurt an der Oder
 Tigurum *vide* Zürich
 Tirnavia *vide* Nagyszombat
 Torga *vide* Torgau
Torgau (Torga) 127
 Grosius, Henricus 127 (Nr. 74./1.)
 Tótfalusi Kis Miklós *vide* Kolozsvár
 Tournes, Samuel de *vide* Genf
 Töltési István *vide* Debrecen
 Töltési István *vide* Komárom
 Töltési, Stephanus *vide* Debrecen Töltési István
 Török Mihály *vide* Debrecen
 Trajectum ad Rhenum *vide* Utrecht
 Tsepregi Turkovitz Mihály *vide* Amszterdam Csepregi Turkovics Mihály, sen.
 (kiad.)
 Tynavia *vide* Nagyszombat
 Ulhardus, Philippus *vide* Augsburg
 Ulma *vide* Ulm
Ulm (Ulma) 119
 Kühn, off. 119 (Nr. 56.)
 Ultrajectum *vide* Utrecht
Utrecht (Ultrajectum, Uttraject, Trajectum ad Rhenum) 90, 110, 114,
 117, 187, 201, 211, 237
 Ac. typ. 237 (Nr. 291.)
 Broedeleth, Wilhelmus 114 (Nr. 48./2)
 Halma, Franciscus 90 (Nr. 3.)
 Paddenburg, Gysbertus 211 (Nr. 230.)
 Poolsus, Jacobus van 201 (Nr. 211.)
 Waesberge, Joannes 187 (Nr. 181.)
 Waesberge, off. 110 (Nr. 41.)
 Water, Guilelmus vande 90 (Nr. 3.), 117 (Nr. 52.), 237 (Nr. 291.)
 Wetstenius, Henricus 117 (Nr. 52.)
 Vaillant, off. *vide* London
 Van Poolsus, Jacobus *vide* Utrecht Poolsus, Jacobus van
 Van Someren, Abrahamus *vide* Amszterdam Someren, Abrahamus van

Vande Water, Guilelmus *vide* Utrecht Water, Guilelmus vande
 Varadinum *vide* Nagyvárád
Velence (Venetia, Venezia) 133, 150, 216
 Balleoniana, typ. 216 (Nr. 241.)
 Marinus Saracenus 133 (Nr. 86.)
 Mischomini, Antonius 150 (Nr. 109.)
 Venetia *vide* Velence
 Venezia *vide* Velence
 Verdussen, Hieronymus *vide* Pottendorf
 Veresegyházi István *vide* Kolozsvár
 Veresegyházi Szentel Mihály *vide* Kolozsvár
Verona 138
 S. typ. 138 (Nr. 95.)
 Vienna Austriae *vide* Bécs
 Villard, E. du *vide* Amszterdam
 Vincentius (Vincenti), Antonius *vide* Lyon
 Vincze György *vide* Debrecen
 Vindobona *vide* Bécs
 Vitemberga *vide* Wittenberg
 Vitteberga *vide* Wittenberg
 Vratislavia *vide* Wroclaw
 Waesberge, Joannes á *vide* Amszterdam
 Waesberge, Joannes á *vide* Utrecht
 Waldkirch, Conradus *vide* Bázél
 Waltherus, Samuel Beni. *vide* Lipcse
 Waremundus, Ern. *vide* Cosmopolis
 Water, Guilelmus vande *vide* Utrecht
 Weidmannus (Weidmann), Maur. Georg. *vide* Lipcse Weidmannus
 (Weidmann), Maur. Georgius
 Weidmannus (Weidmann), Mauritius Georgius *vide* Lipcse
 Weidmann, Moritz Georg *vide* Lipcse Weidmannus (Weidmann), Mauritius
 Georgius
 Wetstenius, Henricus *vide* Utrecht
 Widmannstetter, Georg *vide* Graz
 Witeberga *vide* Wittenberg
 Wittenberga *vide* Wittenberg
Wittenberg (Vitemberga, Vitteberga, Witeberga, Wittenberga) 105,
 106, 134, 138, 195, 212
 Eüsfeld Ephraim 195 (Nr. 197./2.)
 Gerdes, off. 138 (Nr. 96.)

Gormann, off. 134 (Nr. 87.)
Hakianis, literis 106 (Nr. 31.)
Hakius, Johannes 105 (Nr. 31.), 195 (Nr. 197./1.)
Rhau, Georg 212 (Nr. 233./1.)
Schurer, off. 134 (Nr. 87.)
Wittigau, Johannes (vidua) *vide* Frankfurt am Main
Wolters, Joannes *vide* Amszterdam
Wratislavia *vide* Wroclaw
Wroclaw (Vratislavia, Wratislavia) 107
 Kaestnerus (Kaestner), Jo. Ad., haered. 107 (Nr. 34.)
 Kaestnerus (Kaestner), Joh. Ad. 107 (Nr. 34.)
Zetzner, off. *vide* Strasbourg
Zürich (Tigurum) 89, 217
 Gessnerus (Gessner), David 89 (Nr. 1.)
 Gessnerus, typ. 217 (Nr. 243.)